

Nr 90

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen med förslag till lag om allmän försäkring, m. m.; given Stockholms slott den 9 mars 1962.

Under åberopande av bilagda i statsrådet och lagrådet hållna protokoll vill Kungl. Maj:t härmed föreslå riksdagen att

dels antaga härvid fogade förslag till

1) lag angående ändrad lydelse av 1 § lagen den 1 juni 1956 (nr 264) om höjning av folkpensioner m. m.,

2) lag angående ändrad lydelse av 6 § 3 mom. lagen den 29 juni 1946 (nr 431) om folkpensionering,

3) lag om ändring i övergångsbestämmelserna till lagen den 5 maj 1960 (nr 99) angående ändring i lagen den 29 juni 1946 (nr 431) om folkpensionering,

4) lag om allmän försäkring,

5) lag angående införande av lagen om allmän försäkring,

6) lag angående ändring i lagen den 14 maj 1954 (nr 243) om yrkesskadeförsäkring,

7) förordning angående ersättning för sjukresor enligt lagen om allmän försäkring (sjukreseförordning),

8) lag om hustrutillägg och kommunalt bostadstillägg till folkpension,

9) förordning om ändring i förordningen den 18 december 1959 (nr 551) angående beräkning av pensionsgrundande inkomst enligt lagen om försäkring för allmän tilläggs-pension,

10) förordning om ändring i förordningen den 18 december 1959 (nr 552) angående uppbörd av avgifter enligt lagen om försäkring för allmän tilläggs-pension, m. m.,

11) förordning om ändring i förordningen den 18 december 1959 (nr 555) angående redares avgift i vissa fall enligt lagen om försäkring för allmän tilläggs-pension, m. m.,

12) lag om finansiering av folkpensioneringen,

13) reglemente angående förvaltningen av de allmänna försäkringskassornas fonder för den obligatoriska och den frivilliga sjukförsäkringen,

14) förordning om ändring i förordningen den 4 juni 1954 (nr 519) angående kostnadsfria eller prisnedsatta läkemedel,

15) förordning angående ändring i förordningen den 21 maj 1954 (nr 269) om skyldighet för arbetsgivare att lämna uppgift rörande arbetsanställning,

16) förordning om ändring i militärsättningsförordningen den 2 juni 1950 (nr 261),

17) lag angående ändring i lagen den 18 maj 1956 (nr 293) om ersättning åt smittbärare,

18) lag angående ändrad lydelse av 22 § lagen den 4 juni 1954 (nr 483) om undervisning och vård av vissa psykiskt efterblivna samt

19) lag angående ändring i lagen den 20 mars 1936 (nr 56) om socialregister,

dels ock bifalla de förslag i övrigt, om vilkas avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

GUSTAF ADOLF

Torsten Nilsson

Propositionens huvudsakliga innehåll

Förslagen innebär att sjuk- och moderskapsförsäkringen, folkpensioneringen och tilläggspensioneringen fr. o. m. den 1 januari 1963 sammanföres i en lag om allmän försäkring till ett enhetligt system, som ger den enskilde skydd mot inkomstbortfall vid sjukdom och barnsörd, ålderdom, invaliditet och försörjarens frånfälle.

Inom sjukförsäkringen föreslås grundsjukpenningen höjd från 3 till 5 kr. om dagen. Samma höjning föreslås för sjukpenningavdraget vid sjukhusvård. Sjukpenningsskalan bygges ut så att försäkringsskyddet kommer att omfatta inkomster upp till omkring 22 000 kr. om året. Sjukpenningen i den högsta sjukpenningklassen skall utgöra 28 kr. om dagen. Den nuvarande regeln att sjukpenningen minskas efter 180 dagars sjukdom föreslås slopad.

Enligt förslagen skall företagarna automatiskt anslutas till försäkringen för tilläggssjukpenning och få samma sjukpenningsskydd som de anställda. Viss individuell valfrihet att tillhöra tilläggssjukpenningförsäkringen skall finnas för företagarna men den sammankopplas med valfriheten inom försäkringen för tilläggspension, så att utträden och återinträden får ske endast med avseende på båda försäkringarna i förening. Företagarna kan välja 33 eller 93 dagars karenstid som alternativ till den normala 3-dagarstiden. För att tillgodose behovet av sjukförsäkringsskydd för företagare som redan anmält undantagande från tilläggspensioneringen föreslås att de skall få tillfälle att senast den 31 december 1962 återkalla sin anmälan med verkan fr. o. m. den 1 januari 1963.

I syfte att förbättra hemmafruarnas ställning inom sjukförsäkringen föreslås att en hemmafru med barn under 10 år i hemmet vid sjukdom alltid

skall få obligatoriska förmåner, grundsjukpenning och barntillägg, vilka sammanlagt uppgår till minst 7 kr. om dagen. Hon skall därutöver, om hon så önskar, genom frivillig försäkring kunna skaffa sig ett sjukpenningtillägg som uppgår till lika stort belopp.

En till visst antal dagar maximerad sjukhjälpstid skall finnas endast för den som åtnjuter ålderspension eller hel förtidspension. I övrigt skall sjukhjälp utgå till dess förtidspension tar vid. En ålderspensionär skall kunna komma i åtnjutande av sjukpenning och ersättning för sjukhusvård sammanlagt högst 180 dagar. Den som har hel förtidspension skall ej kunna vara sjukpenningförsäkrad, men däremot skall han under en tid av högst 180 dagar kunna få ersättning för sjukhusvård. Den som har partiell förtidspension skall kunna vara sjukpenningförsäkrad för den kvarstående förvärvsinkomsten, och någon maximerad sjukhjälpstid gäller inte för honom.

Förslagen innebär vidare att moderskapsförsäkringen förbättras och att mödrahjälpen avskaffas. Grundpenningen föreslås höjd från 270 till 900 kr. vid enkelbörd. Tilläggspenning skall kunna utgå i 180 dagar mot f. n. 90 dagar. Dessutom får blivande och nyblivna mödrar ersättning för tandläkarvård.

Beträffande pensioneringen föreslås, att folkpensionerna höjes fr. o. m. den 1 juli 1962 med 350 kr. för en ensam pensionär, varmed även avses änkepensionär, och med tillhoppa 500 kr. för två pensionsberättigade makar. Med 12 indextillägg blir det årliga beloppet för en ensam pensionär 3 250 kr. och för två pensionsberättigade makar sammanlagt 5 090 kr. Till de angivna beloppen kan liksom hittills komma kommunalt bostadstillägg. Indextillägg som utlöses efter den 30 juni 1962 skall utgå med 75 kr. till ensam pensionär och 60 kr. till envar av två gifta pensionärer.

En uppmjukning föreslås av det nu gällande kravet på mantalsskrivning i riket för rätt till folkpension. Rätt till pension skall sålunda föreligga, förutom för svensk medborgare som är mantalsskriven i riket, för en svensk som varit mantalsskriven här för det år han fyllt 62 år och för de fem åren närmast dessförinnan.

Rätten till tilläggspension utvidgas genom att svensk medborgares lön i utlandet m. m. blir pensionsgrundande i ökad utsträckning. För att neutralisera verkningarna för tilläggspensionen av inkomstbortfall under längre perioder av sjukdom föreslås vissa regler för försäkrade som är födda 1927 eller tidigare.

Efter mönster från tilläggspensioneringen föreslås rörlig pensionsålder inom folkpensioneringen så att ålderspension skall kunna uttagas från 63 års ålder, varvid pensionen minskas på visst sätt. Den som väntar med att ta ut ålderspensionen till efter 67 år får å andra sidan en viss höjning av pensionen. Reglerna om förtida uttag avses skola träda i kraft successivt så att under år 1963 förtida uttag blir möjligt för personer födda 1896 och 1897.

Därefter sänkes den undre gränsen varje år med ett år. Härigenom kommer reformen att vara fullt genomförd år 1966.

Beträffande förtidspensionen föreslås att samma invaliditetsbegrepp och samma invaliditetsbedömning skall gälla för både folkpensioneringen och tilläggs-pensioneringen. Invaliditetsbegreppet har utformats som en arbetsinvaliditet, vilken har sin grund i medicinska faktorer. För rätt till förtidspension förutsättes att arbetsförmågan nedsatts med minst hälften. Vid varaktig nedsättning av arbetsförmågan utgår förtidspension, under det att pensionsförmånen benämnes sjukbidrag då arbetsförmågans nedsättning inte är varaktig men kan beräknas bestå avsevärd tid.

Den nuvarande inkomstprövningen av folkpensioneringens invalidförmåner slopas och ersättes med följande för folkpensioneringen och tilläggs-pensioneringen gemensamma regler om pensionens storlek. Försäkrade, vilkas arbetsförmåga är nedsatt i sådan grad att intet eller endast en ringa del därav återstår, erhåller hel förtidspension, vars storlek motsvarar ålderspensionen. Är arbetsförmågan nedsatt i mindre grad men likväl med avsevärt mera än hälften, utgår två tredjedelar av hel pension. I övriga fall utgives en tredjedel av hel pension.

Beträffande förutsättningarna för rätt till förtidspension från tilläggs-pensioneringen och sättet för pensionens beräkning föreslås vissa ändrade regler. De nya reglerna innebär att kvalifikationstiden för flertalet fall förkortas från två till ett år, varjämte i ökad utsträckning förhindras att den försäkrade blir utan pension eller får en mycket låg pension om han under åren närmast före invaliditetens inträde tillfälligt saknat pensionsgrundande inkomst eller haft osedvanligt låg sådan inkomst. Utlänningar får rätt till förtidspension — och därmed familjepension — från tilläggs-pensioneringen på i stort sett samma villkor som svenskar.

De generella folkpensionsförmånerna kompletteras enligt förslaget med särskilda förmåner till blinda, till personer med avsevärda vårdbehov och till förvärvsarbetande invalider med svåra kroppsliga defekter. En förmån, benämnd invaliditetstillägg, är avsedd för dem som har ålders- eller förtidspension och en annan, kallad invaliditetsersättning, för invalidiserade i arbetsför ålder, vilkas förvärvsförmåga är sådan att de inte blir berättigade till förtidspension. Invaliditetstillägget föreslås skola utgå med 1 200 kr. och invaliditetsersättningen med 1 800 kr. om året. Som en följd av de sålunda föreslagna bestämmelserna förordas att de nuvarande blindtilläggen och vårdtilläggen skall upphöra.

Ålders- och förtidspension kompletteras vidare med icke inkomstprövade barnstillägg motsvarande de nuvarande särskilda barnbidragen. Dessa tillägg skall för varje barn under 16 år i regel utgöra 1 000 kr. om året.

Den nuvarande inkomstprövningen skall enligt förslaget bibehållas för hustrutillägg och kommunala bostadstillägg samt änkepensioner i anled-

ning av dödsfall före den 1 juli 1960. I inkomstprövningsreglerna förordas dock vissa uppmjukningar främst beträffande änkepensionerna.

Inom familjepensioneringen föreslås änkepension till frånskilda kvinnor efter den förutvarande mannen under förutsättning att denne vid tidpunkten för dödsfallet var skyldig att utge underhållsbidrag till kvinnan. Med den angivna begränsningen skall frånskild kvinna i princip kunna erhålla folkpension och tilläggspension på samma villkor som gäller för änka. Sammanlagda beloppet av den frånskilda kvinnans änkepension från folkpensioneringen och tilläggspensioneringen får dock inte överstiga underhållsbidraget.

Egenpension och familjepension från tilläggspensioneringen skall kunna utgå samtidigt utan reduktion av någondera pensionen. Sammanträffar flera familjepensioner skall däremot endast en av dem utgå. Den nuvarande regeln inom tilläggspensioneringen att familjepension ej får uppgå till mera än 80 procent av den avlidnes egenpension föreslås upphävd.

Förmånligare regler införes för pension till vissa kvinnor, som blivit änkor före den 1 juli 1960 och som haft barn i hemmet.

K o s t n a d e r n a för sjuk- och moderskapsförsäkringen skall liksom hittills fördelas mellan de försäkrade, arbetsgivarna och staten. De föreslagna reformerna föranleder viss höjning av de försäkrades egna avgifter. Arbetsgivarnas bidrag föreslås skola utgöra 1,5 procent av löner upp till 22 000 kr. Staten föreslås skola bidra med 50 procent av utgifterna för sjukvårdsersättning som ej avser sjukhusvård, för grundsjukpenning, barn-tillägg och moderskapspenningens grundpenning. Statens bidrag beräknas till 320 milj. kr. för budgetåret 1962/63.

För budgetåret 1962/63 beräknas merkostnaderna för de föreslagna folkpensionsreformerna till 394 milj. kr. I reglerna om folkpensionskostnadernas fördelning mellan staten och kommunerna föreslås vissa justeringar, som skall gälla tills vidare i avvaktan på en slutlig lösning av kostnadsfördelningsfrågan. Statens kostnader för folkpensionerna beräknas för budgetåret 1962/63 till 2 967 milj. kr. Kommunernas kostnader uppskattas för samma tid till ca 542 milj. kr.

I propositionen föreslås, att riksdagen för budgetåret 1962/63 till Bidrag till sjukkassor m. m. beviljar ett förslagsanslag å 320 milj. kr. och till Bidrag till folkpensioner m. m. ett förslagsanslag å 2 967 milj. kr.

Förslag

till

L a g

angående ändrad lydelse av 1 § lagen den 1 juni 1956 (nr 264) om höjning av folkpensioner m. m.

Härigenom förordnas, att 1 § lagen den 1 juni 1956 om höjning av folkpensioner m. m.¹ skall erhålla ändrad lydelse på sätt nedan anges.

(Gällande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

1 §.

Folkpension i form av allmän ålderspension, tilläggs pension, änkepension eller hustrutillägg skall höjas för år räknat med

455 kronor för gift pensionsberättigad, vars make åtnjuter ålderspension, invalidpension eller sjukbidrag eller vars hustru uppstår hustrutillägg, ävensom för hustru, som uppstår hustrutillägg, samt

600 kronor för annan pensionsberättigad.

Folkpension i form av allmän ålderspension, tilläggs pension, änkepension eller hustrutillägg skall höjas för år räknat med

705 kronor för gift pensionsberättigad, vars make åtnjuter ålderspension, invalidpension eller sjukbidrag eller vars hustru uppstår hustrutillägg, ävensom för hustru, som uppstår hustrutillägg, samt

950 kronor för annan pensionsberättigad.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1962.

¹ Senaste lydelse av 1 § se SFS 1960:100.

Förslag

till

L a g

angående ändrad lydelse av 6 § 3 mom. lagen den 29 juni 1946 (nr 431)
om folkpensionering

Härigenom förordnas, att 6 § 3 mom. lagen den 29 juni 1946 om folkpensionering¹ skall erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives.

(Gällande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

6 §.

3 m o m. För varje hel mångfald av tre, varmed pensionspristalet överstiger 100, utgör indextillägget för år räknat

40 kronor för gift pensionsberättigad, vars make åtnjuter ålderspension, invalidpension eller sjukbidrag eller vars hustru uppbär hustrutilllägg, ävensom för hustru som uppbär hustrutilllägg, samt

50 kronor för annan pensionsberättigad.

I fall ————— i övrigt.

Där pensionspristalet, ————— av tre.

3 m o m. För varje hel mångfald av tre, varmed pensionspristalet överstiger 100, utgör indextillägget för år räknat

60 kronor för gift pensionsberättigad, vars make åtnjuter ålderspension, invalidpension eller sjukbidrag eller vars hustru uppbär hustrutilllägg, ävensom för hustru som uppbär hustrutilllägg, samt

75 kronor för annan pensionsberättigad.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1962; dock skall indextillägget till den del det motsvarar så många hela mångfalder av tre, som pensionspristalet för juni 1962 översteg 100, beräknas enligt den äldre lydelsen av 6 § 3 mom.

¹ Senaste lydelse av 6 § 3 mom. se SFS 1960:99.

Förslag

till

Lag

om ändring i övergångsbestämmelserna till lagen den 5 maj 1960 (nr 99) angående ändring i lagen den 29 juni 1946 (nr 431) om folkpensionering

Härigenom förordnas, att tredje stycket 3 punkten övergångsbestämmelserna till lagen den 5 maj 1960 angående ändring i lagen den 29 juni 1946 (nr 431) om folkpensionering skall erhålla ändrad lydelse på sätt nedan anges.

(Gällande lydelse)

3. Då fråga är om änkepension efter man, som avlidit före ikraftträdandet, skall 3 § 4 mom. andra stycket nya lydelsen tillämpas endast om de i sagda moment första stycket a) angivna förutsättningarna voro uppfyllda för juli månad 1960. Utgår änkepension för juni månad 1960 jämlikt 3 § 4 mom. andra stycket äldre lydelsen, ehuru den pensionsberättigade icke varit gift med den avlidne minst fem år, skall vid tillämpningen av 3 § 4 mom. första stycket b) anses som om äktenskap bestått under så lång tid.

(Föreslagen lydelse)

3. Utgår änkepension för juni månad 1960 jämlikt 3 § 4 mom. andra stycket äldre lydelsen, ehuru den pensionsberättigade icke varit gift med den avlidne minst fem år, skall vid tillämpningen av 3 § 4 mom. första stycket b) anses som om äktenskap bestått under så lång tid.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1962.

Förslag

till

Lag

om allmän försäkring

Härigenom förordnas som följer.

FÖRSTA AVDELNINGEN

Inledande bestämmelser

1 kap. Försäkringens omfattning m. m.

1 §.

Den allmänna försäkringens består av sjukförsäkring, folkpensionering och försäkring för tilläggspension.

Till den allmänna försäkringens äro anslutna frivillig sjukpenningförsäkring och frivillig pensionsförsäkring.

2 §.

Den allmänna försäkringens handhaves av riksförsäkringsverket, de allmänna försäkringskassorna samt de lokala organ, som Konungen bestämmer.

3 §.

Försäkrade enligt denna lag äro svenska medborgare, så ock de som utan att vara svenska medborgare äro mantalsskrivna i riket.

Såvitt angår försäkringens för tilläggspension är den som enligt 11 kap. 6 § tillgodoräknats pensionspoäng försäkrad, även om han ej längre uppfyller förutsättningarna enligt första stycket.

4 §.

Från och med den månad varunder försäkrad uppnår sexton års ålder skall han, därest han är bosatt i riket, vara inskriven hos allmän försäkringskassa.

Försäkrad skall vara inskriven hos den kassa, inom vars verksamhetsområde han är mantalsskriven. Är den försäkrade ej mantalsskriven i riket, skall han vara inskriven hos den kassa, inom vars verksamhetsområde han är bosatt vid årets ingång, eller, om han bosätter sig i riket senare under året, hos den kassa, inom vars verksamhetsområde bosättningen äger rum.

5 §.

Allmän försäkringskassa skall inskriva försäkrad, så snart kassan erhållit kännedom om att han skall vara inskriven hos kassan. Inskrivning gäller från den tidpunkt, då sådant förhållande inträtt att den försäkrade skall vara inskriven, dock tidigast från och med tredje månaden före den, då han inskrives.

Skall försäkrad, som ej är mantalsskriven i riket, vara inskriven hos försäkringskassa enligt vad i 4 § sägs, åligger det honom att inom två veckor från den tidpunkt då sådant förhållande inträtt att han skall vara inskriven anmäla sig till den kassa, hos vilken han skall inskrivas.

Så snart allmän försäkringskassa erhållit kännedom om att försäkrad ej längre skall vara inskriven hos kassan, skall kassan avföra honom från sitt register över inskrivna försäkrade med verkan från den tidpunkt, då sådant förhållande inträtt att inskrivningen skall upphöra.

6 §.

Inom folkpensioneringen och försäkringen för tilläggs pension skola de beräkningar, som angivas i denna lag, göras på grundval av ett *basbelopp*.

Basbeloppet fastställs av Konungen för varje månad och utgör fyratusen kronor multiplicerat med det tal, vilket anger förhållandet mellan det allmänna prisläget under tredje månaden före den som basbeloppet avser och prisläget i september 1957. Ändring av nämnda tal må ej föranleda ändring av basbeloppet, med mindre talet stigit eller nedgått med minst tre procent sedan närmast föregående ändring av basbeloppet vidtogs. Det sålunda beräknade basbeloppet avrundas till närmaste hundratal kronor.

ANDRA AVDELNINGEN

Sjukförsäkring

2 kap. Om sjukvårdsersättning

1 §.

Försäkrad äger i enlighet med vad nedan sägs rätt till ersättning för utgifter för läkarvård, tandläkarvård och sjukhusvård ävensom i samband därmed företagna resor, så ock till sådan ersättning, varom föreskrift meddelats enligt 6 §.

2 §.

Ersättning för utgifter för *läkarvård* utgår vid sjukdom, som enligt läkares utsago kräver sådan vård, ävensom vid förlossning med tre fjärdedelar av utgifterna eller, då dessa överstigit det belopp, vartill de enligt av Konungen fastställd taxa skola beräknas uppgå, med tre fjärdedelar av sistnämnda belopp. I utgifter för läkarvård skola inräknas kostnader för läkares resa och för läkarintyg, som erfordras för utfående av sjukpenning. Med läkarvård avses icke vård, som lämnas försäkrad vilken åtnjuter sjukhusvård.

Taxa, som i första stycket sägs, skall avse sådan vård — däri inbegripen röntgen- och annan undersökning — som kan meddelas av varje läkare, så ock röntgenundersökning samt röntgen- och radiumbehandling, som utföres av därför särskilt utbildad läkare.

Är uppenbart att försäkrad vid samma sjukdom utan fog sökt mer än en läkare eller att läkare anlåtats vid flera tillfällen än som varit behöfligt, utgår ersättning allenast för den vård, som lämnats av den först rådfrågade läkaren, eller för de besök, som skäligen varit behöfliga. Har försäkrad, oaktat han uppenbarligen utan risk för försämring av hälsotillståndet kunnat besöka läkare, påkallat besök av läkare i sin bostad eller annorstädes, må ersättningen nedsättas till belopp, som skulle hava utgivits för det fall att den försäkrade besökt läkaren.

3 §.

Ersättning för utgifter för *tandläkarvård* utgår för sådan av sjukdom föranledd behandling, som angives i en av Konungen fastställd förteckning och som av tandläkare meddelas vid centraltandpoliklinik, tandläkarhögskola eller allmänt sjukhus.

Ersättning för utgifter för tandläkarvård utgår jämväl för sådan, kvinnlig försäkrad meddelad behandling, som angives i en av Konungen fastställd

förteckning och som utförts under tid då den försäkrade var havande eller inom tvåhundra sjuttio dagar efter förlossningsdagen.

Ersättning utgår med tre fjärdedelar av utgifterna eller, då dessa överstigit det belopp, vartill de enligt av Konungen fastställd taxa skola beräknas uppgå, med tre fjärdedelar av sistnämnda belopp.

4 §.

Ersättning för utgifter för *sjukhusvård*, som på grund av sjukdom eller förlossning varit erforderlig, utgår,

då vården beretts å hemortssjukhus, med belopp, som motsvarar den för sådan vård vid sjukhuset tillämpade avgiften å allmän sal,

då erforderlig vård ej kunnat beredas å hemortssjukhus eller behovet av sjukhusvården uppkommit utanför den landstingskommun eller landstingskommun ej tillhörande stad, där den försäkrade är bosatt, och han med anledning härav måst intagas å annat allmänt sjukhus, med belopp, som motsvarar den lägsta avgift, mot vilken den försäkrade kunnat erhålla vården å sjukhuset,

då vården annorstädes än å allmänt sjukhus beretts genom riks försäkringsverkets försorg, med belopp, som motsvarar den lägsta för sådan vård utgående avgiften, samt

i övriga fall med belopp, motsvarande den lägsta avgift, mot vilken den försäkrade kunnat erhålla vården å allmän sal vid hemortssjukhus, lämpat för vården i fråga.

Konungen äger fastställa taxa för beräkning av ersättning, som avses i första stycket. Har sådan taxa fastställts, utgår ej ersättning för belopp, varmed vårdavgiften överstiger i taxan angivet belopp.

Med sjukhusvård avses vård, som å sjukhus lämnas där intagen försäkrad, ävensom vård å annan sjukvårdsinrättning, om vården beredes genom riks försäkringsverkets försorg.

Såsom sjukhus räknas i denna lag dels allmänt sjukhus, varmed förstås sjukvårdsinrättning som tillhör staten eller till vars drift statsbidrag utgår eller som drives av landstingskommun eller stad, som ej tillhör sådan kommun, och ej är anordnad vid hem, som avses i 18 § lagen om socialhjälp, ävensom sjukvårdsinrättning varöver riks försäkringsverket förfogar, dels ock annan sjukvårdsinrättning, som enligt av Konungen fastställd förteckning är att anse såsom sjukhus jämlikt denna lag. Hemortssjukhus är allmänt sjukhus, drivet av landstingskommun eller stad, inom vars område försäkrad är bosatt.

5 §.

Har försäkrad åtnjutit läkarvård, tandläkarvård eller sjukhusvård som avses i 2 §, 3 § första stycket eller 4 §, utgår ersättning enligt vad Konungen med riksdagen förordnar för utgifter i anledning av *resor* till och från

läkaren, tandläkaren eller sjukvårdsinrättningen, där ej med hänsyn till resans längd samt den sjukes tillstånd skäligen kunnat fordras att han gått eller färdats på annat sätt, som icke krävt särskild kostnad.

6 §.

Konungen äger föreskriva, att ersättning enligt av Konungen fastställda grunder skall utgå för försäkrads utgifter för annan vård eller behandling i anledning av sjukdom än i 2—4 §§ sägs.

7 §.

Har kommun genom att anställa eller eljest träffa avtal med läkare eller på annat sätt vidtagit åtgärder för att bereda medellösa eller mindre bemidlade personer läkarvård, må Konungen på framställning av kommunen förordna, att den efter grunder som fastställas av Konungen skall vara berättigad att av vederbörande allmänna försäkringskassa erhålla ersättning för kostnad för läkarvård, som sålunda beretts försäkrad. Sådan ersättning må i varje särskilt fall utgivas allenast i den mån ersättning i anledning av vården ej tillkommit den försäkrade själv samt må ej överstiga vad som skolat utgivas till denne, därest han fått vidkännas motsvarande kostnad.

Allmän försäkringskassa äger med arbetsgivare, som anordnar läkarvård eller vidtager andra sjukvårdande åtgärder så att kassans utgifter för sjukvårdsersättning kunna antagas minska, överenskomma om skälig gottgörelse för arbetsgivarens ifrågavarande kostnader.

Allmän försäkringskassa äger jämväl med kommun eller transportföretag, som åtager sig att ombesörja transporter, för vilka ersättning från sjukförsäkringen må utgivas, träffa överenskommelse om skälig gottgörelse härför samt om avgifter, vilka kommunen eller företaget må uttaga av de försäkrade för utförda transporter.

Överenskommelse som avses i andra eller tredje stycket skall för att vara gällande fastställas av riksförsäkringsverket.

Om redare för svenskt fartyg jämlikt sjömanslagen haft att vid sjömans sjukdom vidkännas kostnad som avses i 2 §, 3 § första stycket, 4, 5 eller 6 §, äger han hos allmän försäkringskassa erhålla gottgörelse för kostnaden enligt bestämmelserna i denna lag.

8 §.

Försäkrad, som icke är bosatt i riket, äger rätt till sjukvårdsersättning endast om vårdbehovet uppkommit under vistelse härstädes.

Äger försäkrad som avses i första stycket rätt till ersättning för vården jämlikt annan författning eller utländsk lagstiftning eller på grund av överenskommelse med främmande makt, skall sådan ersättning avdragas från motsvarande ersättning enligt denna lag.

9 §.

Ersättning för sjukvård utom riket utgår endast i den utsträckning Konungen föreskriver.

Har redare för svenskt fartyg jämlikt sjömanslagen haft att för sjömans sjukvård utom riket vidkännas kostnad, som omfattas av föreskrifter meddelade med stöd av första stycket, äger han från allmän försäkringskassa i den ordning Konungen bestämmer erhålla gottgörelse för kostnaden enligt nämnda föreskrifter.

Har genom utrikesförvaltningens försorg åt försäkrad lämnats ekonomiskt bistånd avseende sjukvård utom riket, äger utrikesförvaltningen från allmän försäkringskassa erhålla gottgörelse därför enligt vad i andra stycket sägs.

3 kap. Om sjukpenning och moderskapspenning

1 §.

Försäkrad äger enligt vad nedan sägs rätt till sjukpenning på grundval av placering i sjukpenningklass.

2 §.

Hos allmän försäkringskassa inskriven försäkrad, vars inkomst av förvärvsarbete för år räknat uppgår till minst ettusenåttahundra kronor, skall med hänsyn till sagda inkomst vara placerad i sjukpenningklass. Har den försäkrade inkomst såväl av anställning som av annat förvärvsarbete, skall placeringen anses grundad på inkomsten av anställning såvitt avser den sjukpenningklass, i vilken den försäkrade skulle hava placerats med hänsyn enbart till sagda inkomst, samt i övrigt på inkomsten av annat förvärvsarbete. För tid då undantagande från försäkringen för tilläggspension enligt 11 kap. 7 § äger giltighet för den försäkrade skall för placering i högre sjukpenningklass enligt 4 § än klassen nr 2 hänsyn icke tagas till inkomst av annat förvärvsarbete än anställning.

Med inkomst av förvärvsarbete avses den inkomst i penningar eller naturaförmåner i form av kost eller bostad, som försäkrad kan antagas komma att tills vidare åtnjuta av eget arbete, antingen såsom arbetstagare i allmän eller enskild tjänst (*inkomst av anställning*) eller ock eljest (*inkomst av annat förvärvsarbete*). Ersättning i penningar eller naturaförmåner som nyss sagts för arbete som försäkrad utför för annans räkning utan att vara anställd i dennes tjänst anses såsom inkomst av anställning, såvida den försäkrade och den som utgivit ersättningen äro ense därom samt överenskomme tillika träffas enligt 11 kap. 2 § andra stycket; och skall i dylikt fall den förre anses såsom arbetstagare och den senare såsom arbetsgivare.

Beräkning av inkomst av förvärvsarbete skall, där förhållandena ej eljest äro kända för försäkringskassan, grundas på de upplysningar, som kassan

kan inhämta av den försäkrade eller dennes arbetsgivare eller som må kunna framgå av den uppskattning, som vid taxering gjorts av den försäkrades inkomst. Inkomst av arbete för egen räkning må ej beräknas högre än som motsvarar skäligen avlöning för liknande arbete för annans räkning. Utgöres inkomst helt eller delvis av naturaförmåner, skola dessa uppskattas efter de regler, som tillämpas vid taxering till kommunal inkomstskatt.

Kvinnlig försäkrad, som är inskriven hos allmän försäkringskassa men vars inkomst av förvärvsarbete icke uppgår till ettusenåttahundra kronor för år, skall likväl vara placerad i sjukpenningklass, såframt hon är gift och stadigvarande sammanbor med sin make eller, i annat fall, stadigvarande sammanbor med barn under sexton år till henne eller hennes make eller med någon, med vilken hon varit gift eller har eller har haft barn.

3 §.

Försäkrad, som åtnjuter hel förtidspension enligt denna lag eller under månaden närmast före den, varunder han uppnått sextiosju års ålder, åtnjuter sådan pension eller på grund av vad i 4 kap. 3 § stadgas icke vidare äger komma i åtnjutande av sjukpenning, må ej vara placerad i sjukpenningklass. Ej heller må kvinna på grund av vad i 2 § sista stycket stadgas vara placerad i sjukpenningklass för tid efter den månad, varunder hon fyller sextiosju år.

4 §.

Försäkrad som avses i 2 § sista stycket skall tillhöra sjukpenningklass nr 1. Hel sjukpenning i denna klass utgör fem kronor för dag. Övriga sjukpenningklasser och beloppet av hel sjukpenning för dag i varje klass framgår av följande tabell:

Sjukpenningklass nr	Inkomsten av förvärvsarbete uppgår för år		Sjukpenning kr
	till kr	men ej till kr	
2	1 800	2 600	5
3	2 600	3 400	6
4	3 400	4 200	7
5	4 200	5 000	8
6	5 000	5 800	9
7	5 800	6 800	10
8	6 800	8 400	12
9	8 400	10 200	14
10	10 200	12 000	16
11	12 000	14 000	18
12	14 000	16 000	20
13	16 000	18 000	22
14	18 000	21 000	25
15	21 000	—	28

Av sjukpenningbeloppet i varje klass utgöra fem kronor grundsjukpenning och återstoden tilläggssjukpenning.

För dag då försäkrad åtnjuter sjukhusvård skall sjukpenning minskas med fem kronor, dock med högst hälften av sjukpenningens belopp. Minskningen skall intill ett belopp av två kronor 50 öre anses belöpa på grundsjukpenning. I övrigt skall minskningen i första hand anses belöpa på sådan del av tilläggssjukpenning, som svarar mot inkomst av anställning.

För kvinnlig försäkrad utgör sjukpenningen vid sjukhusvård lägst fem kronor, såframt hon stadigvarande sammanbor med barn under tio år till henne eller hennes make eller till någon, med vilken hon stadigvarande sammanbor och med vilken hon varit gift eller har eller har haft barn.

5 §.

Allmän försäkringskassa skall i samband med inskrivning av försäkrad besluta angående den försäkrades placering i sjukpenningklass. Av beslutet skall framgå i vad mån placeringen grundas på inkomst av anställning eller på inkomst av annat förvärvsarbete. Den försäkrades placering i sjukpenningklass skall omprövas

a) när till kassans kännedom kommit att försäkrads inkomstförhållanden undergått ändring av betydelse för placeringen i sjukpenningklass,

b) när undantagande som avses i 2 § första stycket sista punkten blir giltigt eller upphör att äga giltighet, samt

c) när förtidspension enligt denna lag beviljas den försäkrade eller redan utgående sådan pension ändras med hänsyn till ändring av den försäkrades arbetsförmåga.

Ändring av försäkrads placering i sjukpenningklass i fall som avses under a), b) och c) här ovan må ej ske förrän vid det månadsskifte, som inträffar närmast efter det beslutet härom fattats. Ändring av försäkrads placering i sjukpenningklass i annat fall skall ske vid månadsskiftet närmast efter det anledning till ändringen uppkommit eller, i fall då kvinnas placering i sjukpenningklass enligt 2 § sista stycket skall upphöra på grund av att hennes make eller man med vilken hon stadigvarande sammanbott avlider, vid fjärde månadsskiftet efter dödsfallet.

Under tid då försäkrad lider av sjukdom som avses i 7 § må hans placering i sjukpenningklass icke ändras, med mindre sådant fall är för handen som avses under b) och c) här ovan eller rätt till sjukpenning upphör till följd av vad i 4 kap. 3 eller 5 § stadgas.

Under tid då försäkrad efter förmedling av arbetsvårdsorgan undergått arbetsvård i form av arbetsprövning, yrkesutbildning eller arbetsträning må han ej placeras i lägre sjukpenningklass än den han tillhörde, då arbetsvården började, med mindre sådant fall är för handen som avses under b) och c) här ovan eller, vad angår arbetsträning, denna pågått sex månader.

6 §.

Försäkrad är skyldig att så snart ske kan och senast inom två veckor till den allmänna försäkringskassan anmäla sådan stadigvarande ändring i sina inkomstförhållanden, som är av betydelse för placeringen i sjukpenningklass.

Beslut angående försäkrads placering i sjukpenningklass skall skriftligen delgivas denne.

7 §.

Sjukpenning utgår vid sjukdom, som förorsakar nedsättning av arbetsförmågan med minst hälften. Såsom sjukdom anses jämväl sådant tillstånd av nedsatt arbetsförmåga, som förorsakats av sjukdom för vilken sjukpenning utgivits och som alltjämt kvarstår efter sjukdomens upphörande.

Vid fullständig nedsättning av arbetsförmågan utgives hel sjukpenning. I annat fall utgår halv sjukpenning.

Allmän försäkringskassa må, när skäl äro därtill, påfordra att nedsättning av arbetsförmågan styrkes genom intyg av läkare.

8 §.

Vid bedömande huruvida fullständig nedsättning av arbetsförmågan föreligger skall, om sjukdomen kan antagas vara kortvarig, särskilt beaktas huruvida den försäkrade på grund av sjukdomen är urståndsatt att utföra sitt vanliga eller därmed jämförligt arbete.

Är den försäkrade föremål för åtgärd av beskaffenhet, som angives i 4 kap. 2 §, skall arbetsförmågan anses nedsatt i den mån den försäkrade på grund av åtgärden är hindrad att utföra förvärvsarbete.

Ätnjuter den försäkrade förtidspension enligt denna lag, skall vid prövning av den försäkrades rätt till sjukpenning bedömningen av hans arbetsförmåga ske med bortseende från den nedsättning av arbetsförmågan, som ligger till grund för utgående pension.

9 §.

Till sjukpenning utgives *barntillägg* för den försäkrades eller hans makes barn under sexton år, med vilket den försäkrade stadigvarande sammanbor. Detsamma gäller där den försäkrade är underhållsskyldig beträffande barn under sexton år, med vilket han icke stadigvarande sammanbor, såframt han på sätt riksförsäkringsverket föreskriver styrker att underhållsskyldigheten fullgöres.

Barntillägg för barn över tio år utgår ej till sjukpenning, som tillkommer kvinna vilkens make är placerad i sjukpenningklass, med mindre allmän försäkringskassa så medgivit. Sådant medgivande må lämnas endast, såframt kvinnans inkomst av förvärvsarbete överstiger mannens, och medför att barntillägg för barn som nu sagts ej skall utgå till sjukpenning, som

tillkommer mannen. Medgivandet gäller från och med månaden näst efter den, varunder det lämnats, intill dess kassan annorlunda bestämmer.

Barntillägg till hel sjukpenning utgör en krona för ett eller två barn, två kronor för tre eller fyra barn samt tre kronor för fem eller flera barn, allt för dag. Till sjukpenning, som tillkommer kvinnlig försäkrad vilken stadigvarande sammanbor med barn under tio år, utgör dock barntillägg lägst två kronor för dag.

Barntillägg till halv sjukpenning utgör hälften av belopp som i föregående stycke sägs.

Vid tillämpning av denna paragraf skall med make jämställas den, med vilken den försäkrade stadigvarande sammanbor och med vilken han varit gift eller har eller har haft barn.

10 §.

Sjukpenning må ej utgivas för de tre första dagarna av varje sjukperiod, den dag då sjukdomsfallet inträffade inräknad, (*karenstid*) och ej heller för tid, innan anmälan om sjukdomsfallet gjorts hos den allmänna försäkringskassan, där ej hinder mött för sådan anmälan eller eljest särskilda skäl föranleda att sjukpenning bör utgå.

Därest försäkrad gör anmälan därom till den allmänna försäkringskassan, skall i fråga om sjukperiod, som börjar efter nästa månadsskifte, för hans del gälla en karenstid av trettiotre eller nittiotre dagar, såvitt angår sådan tilläggssjukpenning, som svarar mot inkomst av annat förvärvsarbete.

Försäkrad, som gjort anmälan enligt andra stycket, må övergå till kortare karenstid om han ej fyllt femtiofem år samt har god hälsa. Den kortare karenstiden skall gälla från och med månaden närmast efter den, då framställning härom gjordes hos kassan, men må ej äga tillämpning vid sjukdom, som inträffat innan den kortare karenstiden blivit gällande.

Vid beräkning av karenstid skola, därest sjukperiod börjar inom tjugu dagar efter föregående sjukperiods slut, de båda perioderna anses såsom en sjukperiod. Karenstid enligt första stycket tillämpas ej, när den försäkrade vid sjukperiodens början äger uppbära daghjälp från erkänd arbetslöshetskassa.

Såsom sjukperiod anses tid, varunder försäkrad i oavbruten följd lider av sjukdom som avses i 7 §.

11 §.

Upphör undantagande som avses i 2 § första stycket sista punkten att äga giltighet, skall beträffande tilläggssjukpenning, som svarar mot inkomst av annat förvärvsarbete, gälla en karenstid av nittiotre dagar. Den försäkrade må dock under de förutsättningar som angivas i 10 § tredje stycket välja en karenstid av tre eller trettiotre dagar; och skall därvid jämväl i övrigt tillämpas vad i nämnda lagrum är stadgat.

Ej må i något fall sjukpenning som avses i denna paragraf utgivas vid sjukdom, som inträffat medan undantagande ägde giltighet.

12 §.

Kvinnlig försäkrad, som är inskriven hos allmän försäkringskassa eller skulle hava varit inskriven därest hon uppfyllt åldersvillkoret i 1 kap. 4 §, äger vid barnsbörd rätt till *moderskapspenning*. Moderskapspenning utgör vid enkelbörd niohundra kronor och vid flerbörd nämnda belopp ökat med fyrahundrafemtio kronor för varje barn utöver ett.

Av moderskapspenningen äger den försäkrade lyfta trehundra kronor före nedkomsten, dock tidigast å etthundratjugonde dagen före den beräknade tidpunkten därför.

13 §.

Även om sjukdom som i 7 § sägs icke är för handen, utgår tilläggs-sjukpenning till kvinnlig försäkrad, som i anledning av barnsbörd avhåller sig från förvärvsarbete, såframt hon omedelbart före nedkomsten eller den beräknade tidpunkten därför under minst tvåhundra sjuttio dagar i följd varit placerad i sjukpenningklass nr 3 eller högre sjukpenningklass eller skulle hava varit placerad i sådan sjukpenningklass, därest hon uppfyllt åldersvillkoret i 1 kap. 4 §.

Sjukpenningen utgår tidigast från och med den sextionde dagen före den beräknade tidpunkten för nedkomsten och senast från och med förlossningsdagen så länge kvinnan utan avbrott avhåller sig från förvärvsarbete, dock högst för etthundraåttio dagar. Från och med den trettionde dagen efter förlossningsdagen utgår sjukpenning endast om kvinnan har eller på grund av sjukdom är förhindrad att hava barnet i sin vård.

Sjukpenning för tid före förlossningen utgår först från och med den dag kvinnan hos den allmänna försäkringskassan anmält sin önskan att erhålla sjukpenning, där ej hinder mött för anmälan eller särskilda skäl till annat föranleda.

Till sjukpenning enligt denna paragraf utgår ej barntillägg.

14 §.

Försäkrad, som äger rätt till moderskapspenning, må ej åtnjuta grund-sjukpenning eller barntillägg för tiden från och med förlossningsdagen till och med den tjugunionde dagen därefter.

15 §.

Sjukpenning utgår ej för tid då försäkrad

- a) fullgör tjänstgöring såsom värnpliktig;
- b) är intagen i annat barnhem än mödrahem eller i ungdomsvårdsskola;

- c) är häktad eller intagen i fångvårds- eller tvångsarbetsanstalt;
- d) är intagen i allmän vårdanstalt för alkoholmissbrukare;
- e) i annat fall än ovan sagts av annan orsak än sjukdom tagits i förvar på det allmännas bekostnad.

16 §.

Beträffande arbetstagare, som på grund av lag eller annan författning eller bestämmelse, som beslutats av kommun, är berättigad att uppbära lön vid sjukdom eller barnsörd, äger Konungen föreskriva undantag helt eller delvis från vad som är stadgat om placering i sjukpenningklass.

Har undantag som i första stycket sägs icke föreskrivits eller gäller det endast delvis, äger arbetsgivaren i den ordning Konungen bestämmer från allmän försäkringskassa erhålla arbetstagaren tillkommande sjukpenning jämte barntillägg, i den mån nämnda förmåner icke överstiga den utbetalda lönen.

Överenskommelse att arbetsgivare, som vid arbetstagares sjukdom eller barnsörd utgivit lön till arbetstagaren, skall hos allmän försäkringskassa äga uppbära arbetstagaren tillkommande sjukpenning jämte barntillägg är bindande för kassan, endast såframt överenskommelsen har form av kollektivavtal och å arbetstagarsidan slutits eller godkänts av organisation, som enligt lagen om förenings- och förhandlingsrätt är att anse såsom huvudorganisation. Föreligger dylikt kollektivavtal, må det av arbetsgivare, som är bunden av avtalet, efter överenskommelse åberopas jämväl beträffande arbetstagare, vilken icke omfattas av avtalet men sysselsättes i sådant arbete för vilket avtalet gäller.

Har försäkrad, som drabbats av sjukdom utom riket, därvid erhållit underhåll genom utrikesförvaltningens försorg, äger förvaltningen i den ordning Konungen bestämmer från allmän försäkringskassa erhålla den försäkrade tillkommande sjukpenning jämte barntillägg, i den mån nämnda förmåner icke överstiga utgivet underhåll.

17 §.

Sjukpenning jämte barntillägg må indragas eller skäligen nedsättas, om försäkrad

- a) vägrar att mottaga besök av person, som av den allmänna försäkringskassan erhållit uppdrag att verkställa sjukkontroll;
- b) under sjukdom ändrar vistelseort utan att underrätta den allmänna försäkringskassan därom eller avreser till utlandet, där ej kassan medgivit att sjukpenning må utgå under vistelse därstädes;
- c) utan giltigt skäl underlåter att på sätt stadgas i 6 § första stycket anmäla sådan ändring i sina inkomstförhållanden, som är av betydelse för placeringen i sjukpenningklass.

Angående nedsättning eller indragning av sjukpenning i andra fall stadgas i 20 kap. 3 §.

18 §.

På framställning av nykterhetsnämnd äger allmän försäkringskassa besluta, att sjukpenning jämte barntillägg samt moderskapspenning tillkommande försäkrad, som är hemfallen åt alkoholmissbruk och beträffande vilken föreligger omständighet i övrigt som i 15 § första stycket lagen om nykterhetsvård sägs, helt eller delvis skall utbetalas till kommunal myndighet eller den försäkrades make eller annan person att användas till den försäkrades samt, vad angår sjukpenning jämte barntillägg, hans familjs och, i fråga om moderskapspenning, barnets nytta.

Beträffande moderskapspenning, som tillkommer kvinna vilken ej uppnått tjuguettt års ålder, må försäkringskassan på framställning av barnavårdsnämnd besluta om utbetalning till annan enligt vad i första stycket sägs.

Är kvinna vid tiden för nedkomsten intagen i barnhem, ungdomsvårdsskola, fångvårds- eller tvångsarbetsanstalt eller allmän vårdanstalt för alkoholmissbrukare, må försäkringskassan på framställning av föreståndare för inrättningen besluta, att moderskapspenningen skall utbetalas till honom att användas till kvinnans och barnets nytta.

4 kap. Särskilda bestämmelser om sjukförsäkring

1 §.

Ersättning enligt 2 och 3 kap. utgives av den allmänna försäkringskassa, hos vilken den försäkrade är inskriven eller skulle hava varit inskriven, därest han uppfyllt åldersvillkoret i 1 kap. 4 §. Sjukvårdsersättning åt försäkrad, som icke är och ej heller under förutsättning som nyss sagts skulle hava varit inskriven hos allmän försäkringskassa, utgives av den kassa, inom vars verksamhetsområde vården erhållits.

2 §.

Har sjukpenning eller ersättning för sjukhusvård utgivits för nittio dagar i följd eller föreligger eljest skälig anledning, skall den allmänna försäkringskassan, i den utsträckning riks-försäkringsverket så föreskriver, undersöka huruvida skäl föreligger att vidtaga åtgärd, som är ägnad att förkorta sjukdomstiden eller att eljest helt eller delvis förebygga eller häva nedsättning av den försäkrades arbetsförmåga. Befinnes åtgärd som nu sagts erforderlig, skall kassan tillse att lämplig sådan vidtages.

3 §.

För tid efter ingången av den månad, varunder försäkrad fyllt sextiosju år eller dessförrinnan börjat åtnjuta ålderspension enligt denna lag, må sjukpenning eller ersättning för sjukhusvård icke utgå för mer än sammanlagt etthundraåttio dagar. Vad nu sagts skall i fråga om ersättning för

sjukhusvård äga motsvarande tillämpning för tid, varunder den försäkrade åtnjuter hel förtidspension; och skall med sådan tid jämföras efterföljande tid, därest förtidspensionen upphört att utgå med månaden näst före den, varunder den försäkrade fyller sextiosju år.

4 §.

Vad i 3 kap. 3, 5 och 8 §§ ävensom 3 § detta kapitel stadgas med avseende på förtidspension skall äga motsvarande tillämpning där den försäkrade skulle hava kommit i åtnjutande av sådan pension, om han varit svensk medborgare.

5 §.

Drabbas någon, som är försäkrad enligt denna lag, av skada för vilken han är obligatoriskt försäkrad enligt lagen om yrkesskadeförsäkring, må för tid efter utgången av den i 11 § sistnämnda lag omförmälda samordningstiden ersättning enligt 2 och 3 kap. ej utgivas med anledning av skadan.

Omfattas skadan av frivillig försäkring enligt lagen om yrkesskadeförsäkring, må för tid efter det den skadade blivit berättigad till livränta enligt sagda lag ersättning enligt 2 och 3 kap. ej utgivas med anledning av skadan.

Vid sjukdom, som enligt annan lag än lagen om yrkesskadeförsäkring eller enligt särskild författning eller enligt Konungens förordnande medför rätt till motsvarande ersättning, som bestämmes av eller utbetalas från riks-försäkringsverket eller bolag varom sägs i 1 § lagen om yrkesskadeförsäkring, utgives ersättning enligt 2 och 3 kap. endast i den mån beloppet därav överstiger vad som i motsvarande hänseende utgår enligt den andra lagen, den särskilda författningen eller förordnandet.

Vad i tredje stycket sägs skall äga motsvarande tillämpning vid sjukdom, som medför rätt till ersättning enligt utländsk lagstiftning om yrkesskadeförsäkring.

TREDJE AVDELNINGEN

Folkpensionering

5 kap. Om allmänna förutsättningar för rätt till folkpension

1 §.

Svensk medborgare, som är mantalsskriven i riket eller som varit mantalsskriven härstädes för det år varunder han fyllt sextiotvå år och för de fem åren närmast dessförinnan, är berättigad till folkpension enligt vad nedan sägs.

Har barn, som är svensk medborgare, till följd av sin ålder icke blivit mantalsskrivet här i riket, äger barnet likväl rätt till barnpension enligt 8 kap. 5 §.

2 §.

Den, som kommit i åtnjutande av folkpension enligt vad i 1 § första stycket sägs men vars rätt enligt nämnda lagrum upphört, må även i fortsättningen åtnjuta folkpension, därest Konungen för vissa fall så förordnat eller det med hänsyn till omständigheterna skulle framstå såsom oskäligt att indraga pensionen. Vid tillämpning av 6—10, 16, 17 och 20 kap. skall pensionsberättigad som i denna paragraf sägs likställas med försäkrad, även om han icke uppfyller förutsättningarna i 1 kap. 3 § första stycket.

6 kap. Om ålderspension

1 §.

Rätt till folkpension i form av *ålderspension* tillkommer försäkrad från och med den månad, varunder han fyller sextiosju år.

På särskild framställning av försäkrad utgår ålderspension för tid före den månad, varunder han fyller sextiosju år, dock tidigast från och med den månad, då han uppnår sextiotre års ålder. Pension enligt vad nu sagts må ej utgå till försäkrad, som äger komma i åtnjutande av tilläggspension enligt 12 kap. 1 § andra stycket, med mindre han tillika gör framställning enligt nämnda lagrum.

2 §.

Ålderspension utgör, där ej annat följer av vad i andra stycket sägs, för år räknat nittio procent eller, för gift försäkrad vars make åtnjuter folkpension i form av ålderspension eller förtidspension eller äger rätt till pension enligt 1 § första stycket, sextiosju och en halv procent av basbeloppet.

Åtnjuter maken enligt 7 kap. 2 § andra eller tredje stycket två tredjedelar eller en tredjedel av hel förtidspension, utgår dock ålderspension i förra fallet med sjuttiofem och i senare fallet med åttiotvå och en halv procent av basbeloppet.

Börjar ålderspension utgå tidigare än från och med den månad, varunder den försäkrade fyller sextiosju år, skall pensionen minskas med sex tiondels procent för varje månad, som då pensionen börjar utgå återstår till ingången av den månad varunder den försäkrade fyller sextiosju år. Om pensionen börjar utgå senare än från och med sistnämnda månad, ökas pensionen med sex tiondels procent för varje månad, som då pensionen börjar utgå förflutit från ingången av den månad varunder den försäkrade uppnådde nämnda ålder; härvid må hänsyn dock ej tagas till tid efter ingången av den månad, under vilken den försäkrade fyllt sjuttio år, och ej heller till tid, då den försäkrade åtnjutit tilläggspension i form av ålderspension eller icke varit berättigad till folkpension.

7 kap. Om förtidspension

1 §.

Rätt till folkpension i form av *förtidspension* tillkommer försäkrad, som fyllt sexton år, för tid före den månad, då han fyller sextiosju år eller ålderspension enligt denna lag dessförinnan börjar utgå till honom, därest hans arbetsförmåga på grund av sjukdom, psykisk efterblivenhet, vanförhet eller annat lyte är nedsatt med minst hälften och nedsättningen kan anses varaktig.

Kan nedsättningen av arbetsförmågan icke anses varaktig men kan den antagas bliva bestående avsevärd tid, äger den försäkrade rätt till folkpension i form av *sjukbidrag*. Sådant bidrag skall vara begränsat till viss tid; och skall i övrigt vad som är stadgat om förtidspension gälla beträffande sjukbidrag.

2 §.

Försäkrad, vars arbetsförmåga är nedsatt i sådan grad att intet eller endast en ringa del därav återstår, erhåller hel förtidspension.

Är arbetsförmågan nedsatt i mindre grad men likväl med avsevärt mer än hälften, utgår två tredjedelar av hel förtidspension.

I övriga fall utgives en tredjedel av hel förtidspension.

3 §.

Vid bedömande i vad mån arbetsförmågan är nedsatt skall beaktas den försäkrades förmåga att vid den sjukdom, eller det lyte, varom är fråga, bereda sig inkomst genom sådant arbete, som motsvarar hans krafter och

färdigheter och som rimligen kan begäras av honom med hänsyn till hans utbildning och tidigare verksamhet samt ålder, bosättningsförhållanden och därmed jämförliga omständigheter. Med inkomst av arbete likställs i skäligen omfattning värdet av hushållsarbete i hemmet.

Är den försäkrade föremål för åtgärd av beskaffenhet, som anges i 4 kap. 2 §, skall arbetsförmågan under tiden för åtgärden anses nedsatt i den mån den försäkrade på grund av åtgärden är hindrad att utföra förvärvsarbete.

4 §.

Hel förtidspension utgör för år räknat nittio eller, för gift försäkrad vars make åtnjuter folkpension i form av ålderspension eller förtidspension eller äger rätt till pension enligt 6 kap. 1 § första stycket, sextiosju och en halv procent av basbeloppet. Åtnjuta båda makarna förtidspension och är pensionen för endera eller båda sådan som i 2 § andra eller tredje stycket sägs, skall dock vid beräkning av pension hel förtidspension utgöra, om två tredjedelar av hel förtidspension utgår till andra maken, sjuttiofem och, om en tredjedel av hel förtidspension utgår till denne, åttiotvå och en halv procent av basbeloppet.

8 kap. Om familjepension

1 §.

Rätt till folkpension i form av *änkepension* tillkommer för tid före den månad, då änkan fyller sextiosju år eller folkpension i form av ålderspension dessförinnan börjar utgå till henne,

a) änka, som har vårdnaden om och stadigvarande sammanbor med barn under sexton år, därest barnet vid makens död stadigvarande vistades i makarnas hem eller hos änkan; samt

b) annan änka, som vid makens död fyllt trettiosex år och varit gift med honom minst fem år.

Upphör rätt till änkepension enligt första stycket a), skall vid bedömandet av rätt till pension enligt b) anses som om mannen avlidit, då rätten till pension enligt a) upphörde, samt äktenskapet varat till nämnda tidpunkt.

2 §.

Ogift eller frånskild kvinna eller änka, som stadigvarande sammanbodde med ogift eller frånskild man eller änkling vid dennes död och som varit gift med eller har eller har haft barn med honom, likställs med änka i fråga om rätt till änkepension. Den tid, under vilken kvinnan oavbrutet sammanbott med mannen fram till tidpunkten för dennes död, jämställs vid tillämpningen av 1 § första stycket b) med tid, varunder äktenskap bestått.

Frånskild kvinna, som enligt rättens beslut eller på grund av avtal är berättigad till underhållsbidrag av sin förutvarande make, är, även om fall som i första stycket sägs ej är för handen, för tid varunder bidraget skolat utgå likställd med änka i fråga om rätt till änkepension vid den förutvarande makens död. I fall som avses i 1 § första stycket a) skall dock beaktas endast barn till den avlidne. I fall som avses i samma stycke b) skall med tid, varunder äktenskapet bestått, jämföras tid, varunder kvinnan efter äktenskapets upplösning men före dödsfallet haft vårdnaden om och stadigvarande sammanbott med barn under sexton år till den avlidne. Vad i detta stycke stadgas skall ej äga tillämpning, därest avtal om underhållsbidrag eller medgivande i rättegång att utgiva sådant bidrag kan antagas hava tillkommit i huvudsakligt syfte att bereda kvinnan rätt till pension.

3 §.

Kvinnan äger icke rätt till änkepension efter man, från vilken hon vid dennes död levde åtskild, därest kvinnan efter det sammanlevnaden med mannen upphörde stadigvarande sammanbott med annan man, med vilken hon varit gift eller har eller har haft barn.

Änkepension skall indragas, om den pensionsberättigade ingår äktenskap eller stadigvarande sammanbor med man, med vilken hon varit gift eller har eller har haft barn. Upplöses äktenskapet innan det bestått i fem år eller upphör samboendet inom tid som nu sagts, skall pensionen ånyo börja utgå, om förutsättningarna i övrigt för rätt till pension alltjämt äro för handen.

4 §.

Änkepension utgör, där ej annat följer av vad nedan sägs, för år räknat nittio procent av basbeloppet.

Utgår änkepension med tillämpning av 1 § första stycket b) och hade den pensionsberättigade ej fyllt femtio år vid mannens död eller vid den tidpunkt, som avses i 1 § andra stycket, minskas pensionen med en femtondel för varje år, varmed antalet år som den pensionsberättigade fyllt vid mannens död eller vid nämnda tidpunkt understiger femtio.

Om begränsning i vissa fall av storleken av änkepension till frånskild kvinna stadgas i 17 kap. 2 §.

5 §.

Rätt till folkpension i form av *barnpension* tillkommer barn, vars fader eller moder eller båda föräldrar avlidit och som icke fyllt sexton år.

Rätt till barnpension föreligger ej, om barnet är adopterat av annan än den avlidne eller dennes make, och ej heller för barn utom äktenskap,

därest den avlidne enligt avtal, som är bindande för barnet, åtagit sig att till dess underhåll utgiva visst belopp en gång för alla.

6 §.

Barnpension utgör för år räknat tjugufem procent av basbeloppet. För barn, vars båda föräldrar avlidit, samt för barn utom äktenskap, som fyllt tre år och beträffande vilket faderskapet ej fastställts, utgör dock barnpensionen trettiofem procent av basbeloppet.

9 kap. Om tilläggsförmåner till folkpension m. m.

1 §.

Till ålderspension eller förtidspension utgår *barntillägg* för varje barn under sexton år till försäkrad eller försäkrads hustru, därest den försäkrade har vårdnaden om eller stadigvarande sammanbor med barnet. Barntillägg enligt vad nu sagts utgives ej till ålderspension, som den försäkrade åtnjuter för tid före den månad varunder han fyller sextiosju år, eller till pension, som tillkommer gift kvinna. Ej heller utgår barntillägg för barn, som är berättigat till pension enligt denna lag.

Barntillägg till ålderspension eller hel förtidspension utgör för år räknat tjugufem procent av basbeloppet. Utgår enligt 7 kap. 2 § andra eller tredje stycket två tredjedelar eller en tredjedel av hel förtidspension, utgör barntillägget motsvarande andel av barntillägg till hel förtidspension.

Åtnjuter den försäkrade tilläggs pension enligt denna lag, minskas honom tillkommande barntillägg med hälften av tilläggs pensionen i den mån denna för år räknat överstiger halva basbeloppet.

2 §.

Till ålderspension eller förtidspension utgår *invaliditetstillägg*, därest den försäkrade är ur stånd att reda sig själv och på grund härav vid upprepade tillfällen dagligen är i behov av hjälp av annan samt hjälpbehovet uppkommit innan den försäkrade fyllt sextiotre år. Invaliditetstillägg skall alltid utgå, därest den försäkrade är blind och blindheten inträtt innan den försäkrade uppnått sextiotre års ålder.

Ändå att så ej följer av första stycket utgår invaliditetstillägg till förtidspension, som avses i 7 kap. 2 § andra eller tredje stycket, därest den försäkrade utför förvärvsarbete men på grund av höggradig nedsättning i kroppsorgans funktion är i behov av avsevärd fortlöpande hjälp av annan person eller får vidkännas betydande merutgifter för färdmedel eller andra hjälpmedel för att kunna utföra arbetet.

Invaliditetstillägg tillkommer ej försäkrad, som stadigvarande vårdas å anstalt tillhörande staten eller kommun eller å enskild anstalt till vars drift

statsbidrag utgår eller ock genom anstaltens försorg utom densamma, och ej heller försäkrad, som enligt gällande bestämmelser om blindundervisning är skolpliktig.

Invaliditetstillägg utgör för år räknat trettio procent av basbeloppet.

3 §.

Ätnjuter försäkrad som avses i 2 § första stycket andra punkten eller andra stycket icke pension enligt denna lag, äger han, därest han fyllt sexton år, rätt till *invaliditetsersättning* för tid före den månad då han fyller sextiosju år.

Invaliditetsersättning tillkommer ej försäkrad, som enligt gällande bestämmelser om blindundervisning är skolpliktig.

Invaliditetsersättning utgör för år räknat fyrtiofem procent av basbeloppet.

4 §.

Vid tillämpning av 2 och 3 §§ skall såsom blind anses den vars synförmåga, sedan ljusbrytningsfel rättats, är så nedsatt att han saknar ledsyn.

5 §.

Om hustrutillägg och kommunalt bostadstillägg förordnar Konungen med riksdagen.

10 kap. Särskilda bestämmelser om folkpension

1 §.

Gift pensionsberättigad, vilken stadigvarande lever åtskild från sin make, skall, där ej särskilda skäl till annat föranleda, vid tillämpningen av 6, 7 och 9 kap. likställas med ogift pensionsberättigad.

Med gift pensionsberättigad likställes vid tillämpning av 6 och 7 kap. pensionsberättigad, som stadigvarande sammanbor med annan, med vilken den pensionsberättigade varit gift eller har eller har haft barn.

2 §.

Därest pensionsberättigad under hel månad är intagen i fångvårds- eller tvångsarbetsanstalt eller är häktad eller eljest är på statens bekostnad intagen i anstalt eller ock tillfälligt vistas utom anstalten, må av hans å månaden belöpande folkpension ej utgå högre belopp än som för år räknat motsvarar femton procent av basbeloppet. Kan den pensionsberättigade på grund av sitt tillstånd uppenbarligen icke tillgodogöra sig nämnda belopp till sin personliga nytta, må riksförsäkringsverket besluta om nedsättning av beloppet, dock till lägst tvåhundra kronor för år.

Riksförsäkringsverket må medgiva nära anhörig, vilken för sitt uppehälle är beroende av den pensionsberättigade, rätt att helt eller delvis uppbära

sådan del av folkpension, som enligt vad i första stycket sägs icke skall utgivas.

Åtnjuter barn under hel månad på statens bekostnad vård på anstalt eller eljest kost och bostad, må barntillägg för barnet ej utgå för den månaden; dock må sådant tillägg utgå för tid då barnet är inackorderat vid nomadskola.

3 §.

Därest pensionsberättigad i annat fall än som avses i 2 § under hel månad är intagen i annan anstalt än sjukhus eller ock tillfälligt vistas utom anstalten, äger den som driver anstalten att, i den mån Konungen så förordnar, uppbära så stor del av den pensionsberättigades å månaden belöpande folkpension, som svarar mot kostnaderna för vården eller försörjningen på anstalten, varvid den pensionsberättigade dock skall äga erhålla visst belopp för sina personliga behov. Vad nu sagts skall äga motsvarande tillämpning för det fall att den pensionsberättigade åtnjuter vård eller försörjning mot avgift, som erlægges av kommun eller landstingskommun.

Åtnjuter barn, för vilket barntillägg utgår, i annat fall än som avses i 2 § sista stycket under hel månad vård på anstalt eller eljest vård på allmän bekostnad, äger den som driver anstalten eller det kommunala organ som svarar för vårdkostnaden att, i den mån Konungen så förordnar, uppbära så stor del av barntillägg för månaden som svarar mot vårdkostnaden.

4 §.

Är någon för samma månad berättigad till flera änkepensioner, utgives endast den största av dem eller, om de äro lika stora, pensionen efter den sist avlidne mannen.

Föreligger för samma månad rätt till förtidspension samt änkepension eller hustrutillägg, utgives endast en av förmånerna. Utgives i enlighet härmed änkepension eller hustrutillägg, skall vid tillämpning av 3 kap. 3, 5 och 8 §§ samt 4 kap. 3 § anses som om den försäkrade kommit i åtnjutande av förtidspension.

FJÄRDE AVDELNINGEN

Försäkring för tilläggs pension

11 kap. Om pensionsgrundande inkomst m. m.

1 §.

Rätt till tilläggs pension grundas på inkomst av förvärvsarbete.

För varje år, varunder någon varit försäkrad enligt 1 kap. 3 § första stycket, skall för honom enligt vad nedan sägs beräknas pensionsgrundande inkomst på grundval av hans inkomst av anställning och inkomst av annat förvärvsarbete under året. Sådan beräkning skall icke göras för år före det då den försäkrade uppnår sexton års ålder, ej heller för år då den försäkrade avlidit eller för år efter det då han fyllt sextiofem år eller för tidigare år, varunder han åtnjutit ålderspension eller förtidspension enligt denna lag.

2 §.

Med *inkomst av anställning* avses den lön i penningar eller naturaförmåner i form av kost eller bostad, som försäkrad åtnjutit såsom arbetstagare i allmän eller enskild tjänst. Till sådan inkomst hänföres dock icke från en och samme arbetsgivare åtnjuten lön, som under ett år ej uppgått till trehundra kronor.

Ersättning i penningar eller naturaförmåner som i första stycket sägs för arbete som försäkrad utfört för annans räkning utan att vara anställd i dennes tjänst skall, om ersättningen under ett år uppgått till minst trehundra kronor, anses såsom inkomst av anställning, såvida den försäkrade och den som utgivit ersättningen varit ense därom; och skall i dylikt fall den förre anses såsom arbetstagare och den senare såsom arbetsgivare.

Vid beräkning av inkomst av anställning skall hänsyn icke tagas till lön eller annan ersättning, som försäkrad åtnjutit från arbetsgivare, vilken är bosatt utom riket eller är utländsk juridisk person, i annat fall än då den försäkrade sysselsatts vid skötseln av här i riket belägen fastighet eller i rörelse som bedrivs från här beläget fast driftställe. Hänsyn skall ej heller tagas till lön eller ersättning från främmande makts härvarande beskickning eller lönade konsulat eller från arbetsgivare, vilken tillhör beskickning eller konsulat som nu sagts och icke är svensk medborgare. Vad i detta stycke sägs skall icke gälla beträffande lön till svensk medborgare, såframt svenska staten eller utländsk beskickning här i riket eller, där lönen härrör från utländsk juridisk person, svensk juridisk person, som äger ett bestämmande inflytande över den utländska juridiska personen, enligt av riksförsäk-

ringsverket godtagen förbindelse har att svara för avgift till försäkringen för tilläggs pension enligt 19 kap. 1 §; och skall i dylikt fall den som åtagit sig sådan förbindelse anses såsom arbetsgivare.

3 §.

Med *inkomst av annat förvärvsarbete* avses

- a) inkomst av här i riket bedriven rörelse;
- b) inkomst av här belägen jordbruksfastighet, som brukas av den försäkrade; samt
- c) ersättning i penningar eller naturaförmåner i form av kost eller bostad för arbete för annans räkning;

allt i den mån inkomsten icke enligt 2 § är att hänföra till inkomst av anställning.

Har inkomst som avses i första stycket a), b) eller c) icke uppgått till femhundra kronor för år, tages den ej i beräkning.

4 §.

Till grund för beräkningen av inkomst av anställning och inkomst av annat förvärvsarbete under visst år skall läggas den försäkrades taxering till statlig inkomstskatt avseende nämnda år. Avser taxeringen beskattningsår som ej sammanfaller med kalenderår, skall inkomst under beskattningsåret anses hava åtnjutits under det kalenderår, som närmast föregått taxeringsåret.

Närmare bestämmelser rörande beräkningen av inkomst av anställning och inkomst av annat förvärvsarbete beslutas av Konungen med riksdagen.

Angående beräkningen av inkomst av anställning för försäkrad, som är bosatt utomlands eller som eljest avses med förbindelse enligt 2 § sista stycket eller som har att erlægga sjömansskatt, stadgas särskilt.

5 §.

Pensionsgrundande inkomst utgöres av summan av inkomst av anställning och inkomst av annat förvärvsarbete i den mån summan överstiger det vid årets ingång gällande basbeloppet. Inkomst av anställning och inkomst av annat förvärvsarbete skola därvid var för sig avrundas till närmast lägre hundratal kronor. Basbeloppet avräknas i första hand mot inkomsten av anställning.

Vid beräkning av pensionsgrundande inkomst bortses från inkomst av anställning och inkomst av annat förvärvsarbete i vad summan därav överstiger sju och en halv gånger det vid årets ingång gällande basbeloppet. Belopp, från vilket sålunda skall bortses, avräknas i första hand å inkomst av annat förvärvsarbete.

6 §.

För varje år, för vilket pensionsgrundande inkomst fastställts för försäkrad, skall *pensionspoäng* tillgodoräknas honom. I den mån pensionsgrundande inkomst härrör från inkomst av annat förvärvsarbete må dock pensionspoäng tillgodoräknas den försäkrade endast såvida tilläggspensionsavgift enligt 19 kap. 3 § för året till fullo erlagts inom föreskriven tid. Utan hinder av att sådan avgiftsbetalning icke skett skall pensionspoäng tillgodoräknas den försäkrade för det år varunder han fyllt sextiofem år eller, där den försäkrade eller efterlevande till honom ansöker om pension enligt denna lag för tid före det år varunder den försäkrade skulle uppnå sextiosju års ålder, för de båda år som närmast föregått det då pension vid bifall till ansökningen skulle börja utgå.

Pensionspoäng som i första stycket sägs är den pensionsgrundande inkomsten delad med det vid årets ingång gällande basbeloppet. Pensionspoäng beräknas med två decimaler.

För år, varunder försäkrad åtnjutit förtidspension enligt 13 kap. 2 §, skall den försäkrade tillgodoräknas pensionspoäng motsvarande vad enligt nämnda paragraf skall antagas hava tillgodoräknats honom för samma år.

7 §.

Försäkrad äger göra anmälan om undantagande från försäkringen såvitt angår inkomst av annat förvärvsarbete. Har sådant undantagande skett, skall vid beräkning av pensionsgrundande inkomst för den försäkrade för tid efter ingången av året näst efter det då anmälan gjordes hänsyn icke tagas till inkomst av annat förvärvsarbete.

Anmälan som i första stycket sägs må återkallas av den försäkrade med verkan från nästa årsskifte, dock tidigast från det som inträffar sedan undantagandet ägt giltighet i fem år. Har anmälan återkallats, äger den försäkrade ej ånyo göra dylik anmälan.

Anmälan eller återkallelse skall, där den försäkrade är omyndig, göras av förmyndaren, som därvid har att visa att den försäkrade samtycker till åtgärden.

12 kap. Om ålderspension

1 §.

Rätt till tilläggspension i form av *ålderspension* tillkommer försäkrad från och med den månad, varunder han fyller sextiosju år, under förutsättning att pensionspoäng tillgodoräknats honom för minst tre eller, om han icke är svensk medborgare, minst tio år.

På särskild framställning av försäkrad utgår, under förutsättning som i första stycket sägs, ålderspension för tid före den månad, varunder han

fyller sextiosju år, dock tidigast från och med den månad, då han uppnår sextiotre års ålder. Pension enligt vad nu sagts må ej utgå till försäkrad, som äger komma i åtnjutande av folkpension enligt 6 kap. 1 § andra stycket, med mindre han tillika gör framställning enligt nämnda lagrum.

2 §.

Alderspension utgör, där ej annat följer av andra och tredje styckena, för år räknat sextio procent av produkten av basbeloppet för den månad, för vilken pension skall utgivas, och medeltalet av de pensionspoäng som tillgodoräknats den försäkrade eller, om pensionspoäng tillgodoräknats honom för mer än femton år, medeltalet av de femton högsta poängtalerna. Har pensionspoäng tillgodoräknats den försäkrade för mindre än trettio år, skall hänsyn tagas endast till så stor del av nämnda produkt som svarar mot förhållandet mellan det antal år, för vilka pensionspoäng tillgodoräknats honom, och talet trettio.

Har undantagande enligt 11 kap. 7 § ägt giltighet för den försäkrade, skall honom tillkommande ålderspension utgöra sextio procent av så stor del av den i första stycket angivna produkten, som svarar mot förhållandet mellan det antal år, dock högst trettio, för vilka pensionspoäng tillgodoräknats den försäkrade, och talet trettio ökat med ett för varje år, för vilket den försäkrade till följd av undantagandet icke tillgodoräknats pensionspoäng eller gått förlustig mer än en poäng. Ej må med tillämpning av vad nu sagts talet trettio ökas till mer än femtio. Vad i detta stycke stadgas skall äga motsvarande tillämpning i fall då pensionspoäng jämlikt 11 kap. 6 § första stycket på grund av underlåten avgiftsbetalning icke tillgodoräknats den försäkrade.

Börjar ålderspension utgå tidigare än från och med den månad, varunder den försäkrade fyller sextiosju år, skall pensionen minskas med sex tiondels procent för varje månad, som då pensionen börjar utgå återstår till ingången av den månad varunder den försäkrade fyller sextiosju år. Om pensionen börjar utgå senare än från och med sistnämnda månad, ökas pensionen med sex tiondels procent för varje månad, som då pensionen börjar utgå förflutit från ingången av den månad varunder den försäkrade uppnådde nämnda ålder; härvid må hänsyn dock ej tagas till tid efter ingången av den månad, under vilken den försäkrade fyllt sjuttio år, och ej heller till tid, då den försäkrade åtnjutit folkpension eller icke varit berättigad till tilläggspension i form av ålderspension.

13 kap. Om förtidspension

1 §.

Rätt till tilläggspension i form av *förtidspension* tillkommer enligt vad nedan sägs försäkrad för tid före den månad, då han fyller sextiosju år

2 — Bihang till riksdagens protokoll 1962. 1 saml. Nr 90

eller ålderspension enligt denna lag dessförinnan börjar utgå till honom, därest hans arbetsförmåga på grund av sjukdom, psykisk efterblivenhet, vanförhet eller annat lyte är nedsatt med minst hälften och nedsättningen kan anses varaktig samt den försäkrade äger tillgodoräkna sig pensionspoäng för tid före det år, varunder pensionsfallet inträffat.

Kan nedsättningen av arbetsförmågan icke anses varaktig men kan den antagas bliva bestående avsevärd tid, äger den försäkrade rätt till tilläggs-pension i form av *sjukbidrag*. Sådant bidrag skall vara begränsat till viss tid; och skall i övrigt vad som är stadgat om förtidspension gälla beträffande sjukbidrag.

Vad i 7 kap. 2 och 3 §§ stadgas skall äga motsvarande tillämpning beträffande förtidspension enligt detta kapitel.

2 §.

Är den försäkrade vid tidpunkten för pensionsfallet placerad lägst i den sjukpenningklass, som svarar mot en årsinkomst av förvärvsarbete uppgående till det vid årets ingång gällande basbeloppet, eller har pensionspoäng tillgodoräknats honom för minst tre av de fyra år, som närmast föregått det år då pensionsfallet inträffar, skall förtidspension utgå med tillämpning av bestämmelserna i andra stycket. Detsamma skall gälla för det fall den försäkrade icke är placerad i sjukpenningklass som nu sagts men skulle hava varit placerad i sådan klass, därest den allmänna försäkringskassan haft kännedom om samtliga de förhållanden som skola ligga till grund för placeringen i sjukpenningklass.

Hel förtidspension motsvarar den tilläggs-pension i form av ålderspension, som skulle tillkomma den försäkrade, därest sådan pension skulle börja utgå från och med den månad varunder han fyller sextiosju år. Härvid skall ålderspensionen beräknas under antagande att den försäkrade för varje år från och med det då förtidspensionen börjar utgå till och med det då han uppnår sextiofem års ålder tillgodoräknats pensionspoäng motsvarande medeltalet av de pensionspoängtal, vilka tillgodoräknats honom under de fyra år som närmast föregått det år då pensionsfallet inträffade eller, om pensionen därigenom blir större, under samtliga år från och med det då han fyllt sexton år till och med det som närmast föregått pensionsfallet. Vid beräkningen av nämnda medeltal bortses från de år intill ett antal av hälften, för vilka pensionspoäng ej tillgodoräknats den försäkrade eller för vilka poängtalet är lägst.

Pension enligt denna paragraf må ej utgå, om undantagande enligt 11 kap. 7 § ägde giltighet för den försäkrade då pensionsfallet inträffade samt undantagandet tillika föranlett, att den försäkrade för något av de fyra närmast föregående åren gått förlustig mer än en pensionspoäng. Ej heller må pension som nu sagts utgå, om den försäkrade vid sextiosju års ålder icke kan komma i åtnjutande av ålderspension enligt 12 kap.

3 §.

Äger den försäkrade icke komma i åtnjutande av förtidspension enligt vad i 2 § stadgas men skulle han hava varit berättigad till tilläggspension i form av ålderspension, därest han uppnått sextiosju års ålder det år då pensionsfallet inträffar, skall hel förtidspension utgå med belopp motsvarande vad den försäkrade i sådant fall skulle hava erhållit i ålderspension, beräknad enligt 12 kap. 2 § första och andra styckena.

14 kap. Om familjepension

1 §.

Är försäkrad vid sitt frånfälle berättigad till tilläggspension i form av förtidspension eller ålderspension eller skulle han, om fall som avses i 13 kap. 1 § varit för handen vid tidpunkten för dödsfallet, hava varit berättigad till förtidspension, äga hans efterlevande rätt till tilläggspension i form av familjepension enligt vad nedan sägs.

2 §.

Rätt till *änkepension* tillkommer änka efter den försäkrade, om äktenskapet varat minst fem år och ingåtts senast den dag då den försäkrade fyllde sextio år.

Äro de i första stycket angivna förutsättningarna för rätt till änkepension icke uppfyllda, äger änkan likväl komma i åtnjutande av sådan pension, därest den försäkrade efterlämnar barn, som tillika är barn till änkan.

Frånskild kvinna, som enligt rättens beslut eller på grund av avtal är berättigad till underhållsbidrag av den försäkrade, är för tid varunder bidraget skolat utgå likställd med änka i fråga om rätt till änkepension vid den försäkrades död. Vad i detta stycke stadgas skall ej äga tillämpning, därest avtal om underhållsbidrag eller medgivande i rättegång att utgiva sådant bidrag kan antagas hava tillkommit i huvudsakligt syfte att bereda kvinnan rätt till pension.

Änkepension skall indragas, om den pensionsberättigade ingår äktenskap. Upplöses äktenskapet innan det bestått i fem år, skall pensionen ånyo börja utgå, om förutsättningarna i övrigt för rätt till pension alltjämt äro för handen.

3 §.

Änkepension utgör för år räknat, om efter den försäkrade finnes barn som enligt 4 § är berättigat till pension efter honom, trettiofem och i annat fall fyrtio procent av hel förtidspension enligt 13 kap., som den försäkrade var berättigad till eller skulle hava kommit i åtnjutande av därest rätt till sådan pension inträtt vid tidpunkten för dödsfallet, eller, om den försäk-

rade var berättigad till ålderspension, av dylik pension beräknad enligt 12 kap. 2 § första och andra styckena.

Om begränsning i vissa fall av storleken av änkepension till frånskild kvinna stadgas i 17 kap. 2 §.

4 §.

Rätt till *barnpension* tillkommer den försäkrades barn, som icke fyllt nitton år.

Vad i 8 kap. 5 § andra stycket stadgas skall äga motsvarande tillämpning beträffande rätt till pension enligt denna paragraf.

5 §.

Barnpension för ett barn utgör för år räknat, om efter den försäkrade finnes någon, som enligt detta kapitel är berättigad till änkepension efter honom, femton och i annat fall fyrtio procent av den förtidspension eller ålderspension som i 3 § sägs. Äro de pensionsberättigade barnen flera, ökas de nämnda procenttalen med tio för varje barn utöver det första; och skall det sammanlagda barnpensionsbeloppet fördelas lika mellan barnen.

Föreligger rätt till såväl änkepension som barnpension efter försäkrad men utgör på grund av 17 kap. 2 § änkepengionen eller, om flera äro berättigade till sådan pension, det sammanlagda änkepensionsbeloppet icke trettiofem procent av förtidspension eller ålderspension som i 3 § sägs, skall det sammanlagda barnpensionsbeloppet ökas i motsvarande mån, dock högst med belopp motsvarande tjugufem procent av förtidspensionen eller ålderspensionen.

6 §.

Familjepension efter försäkrad, som ej var svensk medborgare, utgår till efterlevande, som icke är svensk medborgare, endast såvida denne var bosatt i riket vid den tidpunkt då den försäkrade avled.

7 §.

Är någon för samma månad berättigad till flera tilläggs pensioner i form av familjepension, utgives endast den största av dem eller, om samtliga eller de största äro lika stora, en av dessa. Av lika stora änkepensioner utgives pensionen efter den sist avlidne mannen.

15 kap. Särskilda bestämmelser om tilläggs pension

1 §.

Är försäkrad, som är svensk medborgare, född under något av åren 1896—1914, skall vid tillämpning av 12 kap. 2 § första stycket talet trettio utbytas mot talet tjugu. Beträffande försäkrad som nu sagts skall 12 kap. 2 § andra stycket icke äga tillämpning.

Om försäkrad är svensk medborgare och född under något av åren 1915—1923, skall vid tillämpning av 12 kap. 2 § första och andra styckena talet trettio utbytas mot talet tjugu ökat med ett för varje år, som den försäkrade är född senare än år 1914; och skall för varje år, som den försäkrade är född senare än år 1914, ökning som i 12 kap. 2 § andra stycket sägs ske med en tiondel av det antal år, för vilket den försäkrade till följd av undantagandet icke tillgodoräknats pensionspoäng eller gått förlustig mer än en poäng.

2 §.

Har försäkrad, som är född år 1927 eller tidigare, visst år under mer än nittio dagar uppburit sjukpenning enligt denna lag eller lagen om yrkeskadeförsäkring eller motsvarande ersättning enligt lagen om ersättning åt smittbärare och har han därvid varit placerad lägst i den sjukpenningklass, vilken han skulle hava tillhört om hans årsinkomst av förvärvsarbete uppgått till det vid årets ingång gällande basbeloppet, skall vid beräkning av det i 12 kap. 2 § första stycket angivna medeltalet av pensionspoäng bortses från nämnda år, därest medeltalet därigenom höjes, samt vid tillämpningen i övrigt av 12 kap. 2 § anses som om pensionspoäng tillgodoräknats den försäkrade för det året. Vad nu sagts skall icke avse år, då den försäkrade åtnjutit ålderspension eller förtidspension enligt denna lag eller då undantagande enligt 11 kap. 7 § varit gällande för honom, och må ej tillämpas med avseende å mer än tre år.

3 §.

I fråga om pension till den som ej är svensk medborgare skall för tid varunder han ej är bosatt i riket vid tillämpning av 12 kap. 2 § första och andra styckena talet trettio utbytas mot talet fyrtiofem samt pensionsberäkningen göras med tillämpning av det basbelopp som gällde vid ingången av det sista år, för vilket pensionsgrundande inkomst beräknats för den försäkrade. Pension må ej på grund av vad nu sagts utgå med högre belopp än om den pensionsberättigade varit bosatt härstädes.

Är pensionsberättigad som i första stycket sägs ej bosatt i riket, må utan hans samtycke tilläggspension till honom utbytas mot ett engångsbelopp, motsvarande kapitalvärdet av den pension vartill han är berättigad enligt första stycket. Med den pensionsberättigades samtycke må utbyte ske mot lägre engångsbelopp, dock lägst fyrtio procent av nämnda kapitalvärde. Har utbyte ägt rum, föreligger ej rätt till vidare ersättning på grundval av pensionspoäng, som dessförinnan tillgodoräknats den försäkrade. Grunderna för beräkningen av kapitalvärde som nu sagts fastställas av Konungen.

FEMTE AVDELNINGEN

Ytterligare bestämmelser om folkpension och tilläggspension

16 kap. Om utgivande av pension m. m.

1 §.

Den som önskar komma i åtnjutande av pension skall göra ansökan hos allmän försäkringskassa i enlighet med vad Konungen förordnar.

Åtnjuter försäkrad sjukpenning eller ersättning för sjukhusvård enligt denna lag, må allmän försäkringskassa tillerkänna honom förtidspension utan hinder av att han icke gjort ansökan därom.

Åtnjuter försäkrad sjukbidrag, må den tid varunder sådant bidrag skall utgå förlängas utan att ansökan därom gjorts.

I den mån Konungen så förordnar må allmän försäkringskassa tillerkänna den pensionsberättigade pension enligt denna lag utan hinder av att han icke gjort ansökan därom.

2 §.

Såsom villkor för rätt till förtidspension, invaliditetstillägg eller invaliditetsersättning må föreskrivas att den försäkrade skall under högst trettio dagar vara intagen å visst sjukhus eller underkasta sig undersökning av viss läkare. För den försäkrades kostnader i anledning av föreskrift som nu sagts skall ersättning utgå i enlighet med vad Konungen förordnar.

3 §.

Då skäl föreligga därtill må pension beviljas för tid intill dess slutligt beslut fattats. För sådan pension må föreskrivas särskilda grunder och villkor.

Förekommer anledning att pension bör indragas eller minskas, må förordnas, att pensionen för tid intill dess slutligt beslut fattats skall indragas eller utgå med lägre belopp.

4 §.

Pension utgives månadsvis.

Vid beräkning av pensionsbelopp för månad skall den årspension, från vilken beräkningen utgår, avrundas till närmast lägre hela krontal, som är jämnt delbart med tolv. Är årspensionsbeloppet lägre än tolv kronor, bortfaller pensionen för den månad som beräkningen avser. Vid tillämpning av vad nu sagts skola samtliga den pensionsberättigade tillkommande pen-

sionsförmåner anses som en pension. Avrundning skall i första hand göras å folkpension enligt 6, 7 eller 8 kap.

5 §.

Alderspension utgår från och med den månad varunder den försäkrade fyller sextiosju år eller, om han önskar att pensionen skall börja utgå tidigare eller senare, från och med den månad som angives i pensionsansökningen.

Förtidspension, barntillägg, invaliditetstillägg och invaliditetsersättning utgår från och med den månad, varunder rätt till förmånen inträtt. I fall som avses i 1 § andra stycket utgår dock förtidspension från och med månaden näst efter den, då beslutet om pension meddelats.

Familjepension utgår från och med den månad då den försäkrade avlidit eller, om han vid sin död åtnjöt ålderspension eller förtidspension, från och med månaden näst efter den, varunder dödsfallet inträffat.

Pension må ej utgå för längre tid tillbaka än tre månader före ansökningsmånaden.

6 §.

Vad i 1 § första, andra och sista styckena, 2 §, 3 § första stycket samt 5 § andra och sista styckena stadgas skall äga motsvarande tillämpning i fråga om ökning av förtidspension.

Ändring av pension i andra fall än i första stycket sägs skall gälla från och med månaden näst efter den varunder anledning till ändringen uppkommit.

Vad i denna paragraf stadgas skall ej äga tillämpning i fråga om ändring av pension i anledning av förändring av basbeloppet.

7 §.

Därest arbetsförmågan väsentligt förbättras för försäkrad som åtnjuter förtidspension, skall pensionen indragas eller minskas med hänsyn till förbättringen.

8 §.

Försäkrad som åtnjuter förtidspension är skyldig att, om hans arbetsförmåga väsentligt förbättras, utan oskäligt dröjsmål göra anmälan härom hos allmän försäkringskassa. Motsvarande skall beträffande den som åtnjuter änkepension eller förmån enligt 9 kap. gälla, om förhållandena så ändras att rätten till pensionen eller förmånen därav påverkas. Är den försäkrade omyndig, åvilar anmälningsskyldigheten förmyndaren.

Underlåtes anmälan som avses i första stycket utan giltigt skäl, må pensionen eller förmånen indragas för viss tid eller tills vidare.

9 §.

Pensionsförmån utgår till och med den månad, varunder den pensionsberättigade avlidit eller rätten till förmånen eljest upphört.

10 §.

Har någon under resa eller eljest blivit borta och kan det antagas att han avlidit, äga hans efterlevande åtnjuta familjepension enligt denna lag. Såsom villkor för utbetalning av pension må dock krävas förklaring på heder och samvete av efterlevande att denne saknar varje underrättelse om den bortovarande. I fråga om omyndig må sådan förklaring infordras från hans förmyndare. Finnes den bortovarande sedermera vara vid liv, skall pension ej vidare utgå.

11 §.

Den som genom brottslig gärning uppsåtligen bragt annan om livet eller medverkat till brottet såsom i 3 kap. 4 eller 5 § strafflagen sägs äger ej rätt till familjepension efter den avlidne.

Familjepension må indragas eller skäligen nedsättas, om den efterlevande annorledes än i första stycket sägs vållat dödsfallet genom handling, för vilken ansvar genom lagakraftäggande dom ådömts honom.

12 §.

På framställning av nykterhetsnämnd äger riks försäkringsverket besluta att pension tillkommande den, som är hemfallen åt alkoholmissbruk och beträffande vilken föreligger omständighet i övrigt som i 15 § första stycket lagen om nykterhetsvård sägs, helt eller delvis skall utbetalas till kommunal myndighet eller den pensionsberättigades make eller annan person att användas till den pensionsberättigades och hans familjs nytta.

Är pensionsberättigad till följd av ålderdomssvaghet, sjuklighet eller annan därmed jämförlig orsak ur stånd att själv omhänderhava honom tillkommande pension, må riks försäkringsverket besluta, att pensionen skall utbetalas till annan enligt vad i första stycket sägs.

13 §.

För utbetalning av pension utom riket må krävas bevis att rätt till pension alltjämt föreligger.

17 kap. Om sammanträffande av förmåner m. m.

1 §.

Det pensionsbelopp, som först förfaller till betalning efter bifall till ansökan om förtidspension, skall minskas med den försäkrade tillkommande sjukpenning jämte barntillägg enligt denna lag i den mån pension och sjukförsäkringsförmåner belöpa på samma månad; och skall minskningen i första hand göras å folkpension. Vad nu sagts skall äga motsvarande tillämpning beträffande belopp, varmed förtidspension ökas i anledning av ytterligare nedsättning av arbetsförmågan.

2 §.

Folkpension och tilläggspension i form av änkepension till frånskild kvinna må sammanlagt utgöra högst så stort belopp som motsvarar det underhållsbidrag, vilket mannen var skyldig utgiva till henne vid tidpunkten för sin död; och skall härvid folkpension utgå endast i den mån tilläggspensionen ej förslår. Vad nu sagts utgör icke hinder för att pensionen ökas till följd av att basbeloppet stiger.

Bestämmelserna i första stycket må icke lända till minskning av pension, som utgår med tillämpning av 8 kap. 2 § första stycket.

3 §.

Äger pensionsberättigad rätt till livränta eller sjukpenning jämlikt lagen om yrkesskadeförsäkring eller äger han jämlikt annan lag eller särskild författning eller enligt Konungens förordnande rätt till livränta eller sjukpenning, som bestämmes av eller utbetalas från riksförsäkringsverket eller bolag som avses i 1 § lagen om yrkesskadeförsäkring, minskas honom eljest tillkommande pension enligt vad nedan stadgas. Motsvarande skall äga tillämpning i fall då livränta eller sjukpenning utgår enligt utländsk lagstiftning om yrkesskadeförsäkring. Har livränta eller del därav eller livränta för viss tid utbytts mot ett engångsbelopp, skall anses som om livränta utginge eller den utgående livräntan vore förhöjd med belopp som enligt de vid utbytet tillämpade försäkringstekniska grunderna svarar mot engångsbeloppet.

Folkpension och tilläggspension i form av förtidspension eller ålderspension minskas med tre fjärdedelar av den pensionsberättigade för samma tid tillkommande sjukpenning jämte barntillägg eller livränta såsom skadad; dock må avdrag å annan förtidspension än hel sådan ske endast om skadan inträffat före den tidpunkt från vilken pensionen utgår och avdrag å tilläggspension göras endast om den pensionsberättigade ägt tillgodoräkna sig pensionspoäng för minst ett år vid den tidpunkt då skadan inträffat.

Folkpension i form av ålderspension, änkepension eller barnpension även- samt tilläggspension i form av änkepension eller barnpension minskas med tre fjärdedelar av den pensionsberättigade för samma tid tillkommande livränta såsom efterlevande, dock må avdrag å tilläggspension göras endast om den avlidne ägt tillgodoräkna sig pensionspoäng för minst ett år vid den tidpunkt då skadan inträffat.

Minskning enligt denna paragraf skall i första hand göras å tilläggspension. Utan hinder av vad i paragrafen stadgas skall folkpension alltid utgå, i form av förtidspension eller barnpension med minst en fjärdedel, i form av änkepension med minst hälften samt i form av ålderspension med minst tre fjärdedelar av belopp som eljest skolat utgå.

4 §.

Vid tillämpning av 1 och 3 §§ tagas andra tillägg till pension än barntillägg ej i beaktande. Minskning av folkpension enligt nämnda paragrafer skall sist göras å barntillägg.

5 §.

Det pensionsbelopp som först förfaller till betalning efter beslut om pension eller om ökning av pension eller upphävande av förordnande som i 16 kap. 3 § andra stycket sägs må, där den pensionsberättigade under den tid å vilken pensionsbeloppet belöper i väsentlig mån erhållit sin försörjning av allmänna medel, till den del pensionsbeloppet motsvarar vad den myndighet som tillhandahållit försörjningen visar sig hava för nämnda tid utgivit för den pensionsberättigades samt hans makes och minderåriga barns försörjning uppbäras av myndigheten.

6 §.

I den mån Konungen så förordnar skall från pension enligt denna lag avdragas pension enligt utländsk lagstiftning.

SJÄTTE AVDELNINGEN

För försäkringen gemensamma bestämmelser

18 kap. Om allmänna försäkringskassor

1 §.

För varje landstingskommun samt varje stad, som ej tillhör sådan kommun, skall finnas en allmän försäkringskassa. Då särskilda förhållanden föranleda därtill, må dock försäkringskassas verksamhetsområde omfatta två landstingskommuner eller landstingskommun och stad som nyss sagts. Om antalet försäkringskassor och deras verksamhetsområden förordnar Konungen.

Allmän försäkringskassa skall inrätta lokalkontor i den mån så prövas erforderligt.

2 §.

Riksförsäkringsverket utövar tillsyn över de allmänna försäkringskassorna, vilka hava att ställa sig verkets anvisningar till efterrättelse.

Hos riksförsäkringsverket skall föras register över de allmänna försäkringskassorna för inskrivning av de uppgifter, som enligt denna lag eller vad eljest föreskrives skola intagas i registret.

3 §.

För allmän försäkringskassa fastställer Konungen firma.

Ej må annan än allmän försäkringskassa i sin firma eller eljest vid be-teckning av rörelsen använda ordet »försäkringskassa» tillsammans med ordet »allmän» eller eljest i firman intaga något, varigenom kan givas sken av att firman innehaves av allmän försäkringskassa.

4 §.

För allmän försäkringskassas förbindelser häfta allenast kassans tillgångar.

Utan riksförsäkringsverkets medgivande må allmän försäkringskassa ej överlåta eller med inteckning för gäld belasta fast egendom och ej heller upptaga, övertaga eller ikläda sig ansvar för lån eller åtaga sig annan förpliktelse, såvida ej denna har omedelbart sammanhang med kassans verksamhet.

Om vad som skall iakttagas beträffande allmän försäkringskassas tillgångar och skulder, därest kassan upphör eller dess verksamhetsområde ändras, meddelar Konungen bestämmelser i varje särskilt fall.

5 §.

Allmän försäkringskassa må ej bedriva annan verksamhet än som anges i denna lag eller i bestämmelser, som utfärdats med stöd av densamma.

I den mån Konungen så förordnar, är allmän försäkringskassa pliktig att biträda vid handhavandet av annan statlig social försäkrings- eller understödsverksamhet ävensom att tillställa socialregister behövliga uppgifter.

Allmän försäkringskassa skall tillhandagå statlig eller kommunal myndighet, försäkringsinrättning samt arbetsgivare med yttranden och upplysningar, i den mån hinder enligt lag eller författning ej möter samt mera betydande olägenhet ej därigenom uppkommer för kassan. Myndighet, som handhar arbetslöshetsförsäkring, eller lokalt organ som i 1 kap. 2 § sägs må ej av allmän försäkringskassa förvägras begärt biträde.

6 §.

I allmän försäkringskassa skola finnas styrelse, en eller flera pensionsdelegationer samt försäkringsnämnder enligt vad nedan stadgas. I den mån ej annat föreskrives tillkommer det styrelsen att besluta i angelägenheter, med vilka kassan har att taga befattning.

Stadgar för allmän försäkringskassa skola, på förslag av kassan, fastställas och registreras av riksförsäkringsverket. Stadgarna skola ange var kassans styrelse skall hava sitt säte och hur kassans värde- och övriga säkerhetshandlingar skola förvaras.

7 §.

Styrelse för allmän försäkringskassa skall bestå av sju eller, om kassans verksamhetsområde omfattar två landstingskommuner inom skilda län, åtta ledamöter. En ledamot, som skall vara ordförande, utses av Konungen, en ledamot av medicinalstyrelsen samt en ledamot av länsstyrelsen; om kassans verksamhetsområde tillhör två län, skall vardera länsstyrelsen utse en ledamot. Övriga ledamöter utses av landstinget eller, där fråga är om kassa, vars verksamhetsområde utgöres enbart av stad, av stadsfullmäktige. Omfattar kassans verksamhetsområde två landstingskommuner, skall vardera landstinget utse två ledamöter; utgöres verksamhetsområdet av landstingskommun och stad, som ej tillhör sådan kommun, utses tre ledamöter av landstinget samt en ledamot av stadsfullmäktige.

För varje ledamot utses en suppleant.

8 §.

Styrelseledamot utses för en tid av fyra år, räknat från och med den 1 januari året näst efter det, då han blivit utsedd.

Styrelseledamot må skiljas från uppdraget genom beslut av den som utsett honom.

Avgår styrelseledamot innan den tid, för vilken han blivit utsedd, gått till

ända, skall för den återstående tiden utses ny ledamot i den ordning, vari den avgångne ledamoten blivit utsedd.

9 §.

Ledamot av allmän försäkringskassas styrelse skall vara svensk medborgare. Uppdraget må ej innehavas av den som är omyndig eller i konkurstillstånd. Ej heller må den vara styrelseledamot som är ledamot i eller befattningshavare vid försäkringsdomstolen eller som är i riksförsäkringsverkets eller allmän försäkringskassas tjänst.

Styrelseledamot äger ej deltaga i behandling av fråga rörande avtal mellan honom och kassan eller rörande hans försäkring eller eljest hans rätt enligt denna lag. Ej heller må han deltaga i behandling av annan fråga, vari han äger ett väsentligt intresse, som kan vara stridande mot kassans. Vad sålunda är stadgat äger motsvarande tillämpning beträffande rättegång eller annan talan mot styrelseledamot eller tredje man.

10 §.

Till styrelsesammanträde skola samtliga ledamöter kallas. Är styrelseledamot förhindrad att tjänstgöra, skall till tjänstgöring i första hand inkallas den för honom utsedde suppleanten. Suppleant må även eljest närvara vid styrelsens sammanträden och skall alltid underrättas om tid för sammanträde. Den i 12 § första stycket omförmälde direktören äger deltaga i styrelsens sammanträden men ej i dess beslut.

Vid förfall för ordföranden föres ordet av den för honom utsedde suppleanten eller, vid förfall jämväl för denne, av den som de vid sammanträdet närvarande utse.

Styrelsen är beslutför, då mer än halva antalet ledamöter är närvarande. Såsom styrelsens beslut gäller den mening, om vilken de flesta röstande förena sig, och vid lika röstetal den mening, som biträdes av ordföranden.

Vid styrelsens sammanträden skall föras protokoll. Har ledamot, som deltagit i ärendes behandling, från styrelsens beslut avvikande mening, skall denna antecknas till protokollet.

11 §.

Styrelsen äger bemyndiga styrelseledamot eller befattningshavare hos den allmänna försäkringskassan att teckna kassans firma samt uppdraga åt styrelseledamot eller befattningshavare hos kassan att å styrelsens vägnar fatta beslut i de angelägenheter, beträffande vilka så lämpligen kan ske. Styrelsen äger föreskriva, att rätten till firmateckning får av två eller flera personer utövas allenast i förening.

12 §.

Hos allmän försäkringskassa skola vara anställda en direktör, vilken i enlighet med de anvisningar, som lämnas av kassans styrelse, har att leda

arbetet inom kassan, en eller flera föredragande för pensionsärenden samt en eller flera förtroendeläkare. Förtroendeläkare har att tillhandagå försäkringskassan i frågor, som kräva medicinsk sakkunskap, och skall söka främja samarbetet mellan kassan och inom dess område verksamma läkare.

Utöver de befattningshavare, som avses i första stycket, skola hos allmän försäkringskassa vara anställda tjänstemän i erforderligt antal.

13 §.

Befattningshavare hos allmän försäkringskassa tillsätts och entledigas

- 1) direktör, föredragande för pensionsärenden ävensom annan tjänsteman, beträffande vilken Konungen så föreskrivit, av riksförsäkringsverket;
- 2) förtroendeläkare av medicinalstyrelsen; samt
- 3) övriga tjänstemän av kassan.

Riksförsäkringsverket och medicinalstyrelsen skola vid tillsättande och entledigande av befattningshavare hos kassan inhämta yttrande från kassans styrelse.

Avlönings-, pensions- och andra anställningsvillkor för befattningshavare, som tillsätts och entledigas av riksförsäkringsverket, skola bestämmas av verket efter kassans hörande. Beträffande sådana villkor för förtroendeläkare är kassan pliktig ställa sig till efterrättelse de anvisningar, som på förslag av medicinalstyrelsen meddelas av riksförsäkringsverket.

14 §.

Allmän försäkringskassas räkenskaper skola avslutas för år. Räkenskapsavslutningen skall vara verkställd före utgången av nästföljande mars månad.

Styrelsen skall senast den 15 april varje år till revisorerna avlämna en av styrelsens ledamöter underskriven förvaltningsberättelse för det senast förflutna året. Styrkt avskrift av berättelsen skall samtidigt översändas till riksförsäkringsverket samt till vederbörande landsting eller stadsfullmäktige.

Före utgången av oktober månad varje år skall styrelsen tillställa riksförsäkringsverket en beräkning av kassans förvaltningskostnader för nästföljande år.

15 §.

Då bokslut är uppgjort för allmän försäkringskassa, skall vad av kassans inkomster avseende sjukförsäkring enligt 2—4 kap. ej åtgått för löpande utgifter under det år bokslutet avser avsättas till en *fond för den obligatoriska sjukförsäkringen*.

Fondens kapital och avkastning må tagas i anspråk allenast i den mån kassans inkomster avseende försäkringen ej förslå till täckande av löpande utgifter.

Angående förvaltningen av fond som avses i denna paragraf förordnar Konungen med riksdagen.

16 §.

För granskning av styrelsens förvaltning och den allmänna försäkringskassans räkenskaper skola för varje år utses en revisor av riksförsäkringsverket och två revisorer av landstinget eller, där fråga är om kassa, vars verksamhetsområde utgöres enbart av stad, av stadsfullmäktige. Omfattar kassans verksamhetsområde två landstingskommuner, skall vardera landstinget utse en revisor; utgöres verksamhetsområdet av landstingskommun och stad, som ej tillhör sådan kommun, skall en revisor utses av landstinget och en revisor av stadsfullmäktige.

För varje revisor utses en suppleant.

Revisor må skiljas från uppdraget av den som utsett honom.

Revisor skall hava den erfarenhet beträffande bokföring och insikt i ekonomiska förhållanden, som med hänsyn till kassans verksamhet erfordras för uppdraget. Till revisor må ej utses den som är i kassans eller styrelseledamots tjänst, ej heller nära anhörig till styrelseledamot.

17 §.

Revisor äger när som helst inventera den allmänna försäkringskassans medel och övriga tillgångar samt granska dess böcker, räkenskaper och andra handlingar. Styrelsen och direktören må ej vägra att lämna av revisor begärd upplysning angående förvaltningen.

Revisorerna hava att ställa sig till efterrättelse de särskilda föreskrifter, som riksförsäkringsverket meddelar.

Revisorerna skola inom fyra veckor från den dag de mottagit styrelsens förvaltningsberättelse till styrelsen överlämna en av dem underskriven revisionsberättelse. Styrkt avskrift av revisionsberättelsen skall samtidigt tillställas riksförsäkringsverket samt vederbörande landsting eller stadsfullmäktige.

18 §.

Talan mot styrelseledamot på grund av hans uppdrag må ej anställas, lärest icke riksförsäkringsverket skriftligen till honom framställt anmärkning mot det förfarande, å vilket talan grundas, inom tre år efter utgången av det år, då förfarandet ägt rum. Vad nu sagts gäller ej talan, som grundas på att styrelseledamot begått brottslig handling. Riksförsäkringsverket äger förordna ställföreträdare för styrelsen att föra den allmänna försäkringskassans talan.

Talan mot revisor på grund av hans uppdrag må ej anställas, sedan två år förflutit från det revisorernas berättelse överlämnades till styrelsen, såvida icke talan grundas på att revisor begått brottslig handling.

19 §.

Styrelseledamot, direktör eller revisor i allmän försäkringskassa, som vid fullgörandet av sitt uppdrag uppsåtligen eller av vårdslöshet tillskyndat kassan eller tredje man skada, är pliktig att utgiva ersättning för skadan. Föreligger allenast ringa vårdslöshet, må ersättningen nedsättas, om det med hänsyn jämväl till skadans storlek och omständigheterna i övrigt prövas skäligt.

Äro flera ersättningsskyldiga för skada, svara de för ersättningen en för alla och alla för en, den vars ersättningsskyldighet nedsatts dock allenast med det nedsatta beloppet. Sinsemellan skola de taga del i ersättningens gäldande efter vad som med hänsyn till den större eller mindre skuld, som finnes ligga envar av dem till last, samt till omständigheterna i övrigt prövas skäligt.

20 §.

Frågor om förtidspension, invaliditetstillägg och invaliditetsersättning avgöras i allmän försäkringskassa av en pensionsdelegation, bestående av fem ledamöter. Dessa äro ordföranden i kassans styrelse, som tillika för ordet i delegationen, två av medicinalstyrelsen utsedda läkare och två av landstinget eller, om kassans verksamhetsområde utgöres enbart av stad, av stadsfullmäktige utsedda ledamöter. Omfattar kassans verksamhetsområde två landstingskommuner eller landstingskommun och stad, som ej tillhör sådan kommun, skola landstingen eller landstinget och stadsfullmäktige vardera utse en ledamot. Då skäl äro därtill må Konungen utse särskild ordförande i pensionsdelegation.

Suppleant för ordförande, som tillika är ordförande i kassans styrelse, är den för honom utsedde suppleanten i styrelsen. För annan ordförande, så ock för annan ledamot än ordförande utses en suppleant.

I allmän försäkringskassa må med Konungens medgivande finnas flera pensionsdelegationer.

21 §.

Pensionsdelegation är beslutför då minst fyra ledamöter äro närvarande. I delegationens sammanträden men ej i dess beslut äga den allmänna försäkringskassans direktör samt en företrädare för länsarbetsnämnden deltaga.

I övrigt skall vad i 8—10 §§ är stadgat med avseende på styrelse äga motsvarande tillämpning med avseende på pensionsdelegation; dock må förtroendeläkare hos allmän försäkringskassa vara ledamot av pensionsdelegation. Har föredraganden från beslutet avvikande mening, skall denna antecknas till protokollet.

22 §.

Ärende avgöres i pensionsdelegation efter föredragning av föredragande för pensionsärenden.

I ärende, som handlägges av pensionsdelegation, må envar som saken rör eller som eljest antages kunna lämna upplysningar av betydelse höras.

Begär den saken rör att bliva muntligen hörd inför pensionsdelegation, skall hans begäran villfaras, om ej särskilda skäl däremot äro.

Beslut som fattas i pensionsdelegation skall, i den mån det icke befinnes obehövt, innehålla de skäl, på vilka avgörandet grundas.

23 §.

I allmän försäkringskassa prövas i den utsträckning varom stadgas i särskild författning frågor rörande folkpension av försäkringsnämnder. Nämnderna skola även tillhandagå kassans styrelse, pensionsdelegation och lokalkontor med råd och upplysningar angående lokala angelägenheter.

Försäkringsnämnd skall finnas för varje kommun. Med riksförsäkringsverkets medgivande må dock försäkringsnämnds verksamhetsområde omfatta flera kommuner eller del av kommun.

24 §.

Försäkringsnämnd skall bestå av minst fem och högst sju av kommunen utsedda ledamöter. Består nämndens verksamhetsområde av flera kommuner, bestämmer dock riksförsäkringsverket antalet ledamöter och huru många ledamöter som skola utses av varje kommun. För varje ledamot utses en suppleant. Nämnden utser inom sig ordförande och vice ordförande.

Vad i 8—10 §§ är stadgat med avseende på styrelse skall äga motsvarande tillämpning med avseende på försäkringsnämnd.

Föredragning inför försäkringsnämnd verkställs av den som den allmänna försäkringskassans styrelse utser därtill.

25 §.

Arvode och annan ersättning till ordförande i styrelse och till ledamot av pensionsdelegation fastställas av Konungen.

Arvode och annan ersättning till annan ledamot av styrelse än ordförande, till ledamot av försäkringsnämnd, till revisor och till sådan ställföreträdare för styrelse som omförmäles i 18 § första stycket fastställas av riksförsäkringsverket.

Arvode och annan ersättning som avses i denna paragraf utgivas av den allmänna försäkringskassan.

26 §.

Vad i detta kapitel är stadgat om ledamot av styrelse, pensionsdelegation eller försäkringsnämnd samt om revisor skall i tillämpliga delar gälla beträffande suppleant.

Har suppleant för styrelseledamot deltagit i behandlingen av fråga rörande rättshandling gentemot tredje man, är den omständigheten att förut-

sättningar för hans inträde i styrelseledamots ställe saknades, utan verkan mot tredje man, om denne ej insåg eller bort inse nämnda förhållande.

27 §.

I det i 2 § omförmälda registret skall för varje allmän försäkringskassa antecknas styrelseledamots, suppleants och firmatecknares fullständiga namn och hemvist samt vad som gäller beträffande rätten att teckna kassans firma.

Ändring i förhållande varom anteckning sålunda skett är ej gällande gentemot tredje man förrän ändringen registrerats eller därförutan kommit till tredje mans kännedom.

28 §.

Vad ledamot av styrelse, pensionsdelegation eller försäkringsnämnd, revisor eller befattningshavare hos allmän försäkringskassa så ock den som eljest biträder sådan kassa under sin verksamhet hos kassan erfarit rörande enskilds personliga förhållanden må ej obehörigen yppas. Bryter någon häremot, straffes med dagsböter eller fängelse i högst sex månader, där ej gärningen är belagd med straff i strafflagen.

Alla handlingar i förekommande ärenden skola så förvaras, att de icke äro tillgängliga för obehöriga.

19 kap. Om försäkringens finansiering

1 §.

Arbetsgivare skall enligt vad nedan sägs för varje år erlægga avgift dels till sjukförsäkringen, dels till försäkringen för tilläggspension.

Avgift till sjukförsäkringen utgår å summan av vad arbetsgivaren under året till arbetstagare hos honom i penningar eller naturaförmåner i form av kost eller bostad utgivit såsom lön eller, där fall som avses i 3 kap. 2 § andra stycket sista punkten är för handen, annan ersättning för utfört arbete. Härvid skall hänsyn icke tagas till arbetstagares lön eller ersättning i vad den för år räknat överstiger tjugutvåuset kronor.

Avgift till försäkringen för tilläggspension utgår å summan av vad arbetsgivaren under året till arbetstagare hos honom i penningar eller naturaförmåner i form av kost eller bostad utgivit såsom lön eller, där fall som avses i 11 kap. 2 § andra stycket är för handen, annan ersättning för utfört arbete, sedan från nämnda summa dragits dels ett belopp motsvarande det vid årets ingång gällande basbeloppet multiplicerat med det beräknade genomsnittliga antalet arbetstagare hos arbetsgivaren under året, dels ock för varje arbetstagare sådan del av lön eller annan ersättning, som för år räknat överstiger sju och en halv gånger nämnda basbelopp. Härvid skall arbetstagare, som under hela året varit anställd med full arbetstid, räk-

nas såsom en arbetstagare och arbetstagare, som under året varit anställd i mindre omfattning, medräknas i motsvarande mån. Genomsnittliga antalet arbetstagare beräknas med en decimal. Om särskilda skäl föranleda därtill, må avgift beräknas på sätt som avviker från vad nu stadgats men som giver i huvudsak samma resultat.

Vid beräkning av avgift enligt denna paragraf skall hänsyn icke tagas till arbetstagare, vars lön under året ej uppgått till trehundra kronor. Vad gäller sjukförsäkringen skall vidare, där ej fall som avses i 3 kap. 2 § andra stycket sista punkten är för handen, vid beräkning av avgift bortses från arbetstagare, som icke är obligatoriskt försäkrad enligt lagen om yrkeskadeförsäkring. Såvitt angår försäkringen för tilläggspension skall bortses från arbetstagare, som vid årets ingång uppnått sextiofem års ålder, så ock från arbetstagare i fall då lön eller annan ersättning till honom antingen enligt 11 kap. 2 § sista stycket icke räknas såsom inkomst av anställning eller, om arbetstagaren icke är svensk medborgare eller mantalsskriven härstädes, avser arbete utom riket.

Om redares avgift för lön till vissa sjömän stadgas särskilt.

2 §.

Försäkrad, som visst år är inskriven hos allmän försäkringskassa, skall för nämnda år erlagga *sjukförsäkringsavgift* till kassan enligt vad nedan sägs.

Har den försäkrade under året varit placerad i sjukpenningklass, skall i sjukförsäkringsavgiften ingå avgift avseende den allmänna försäkringskassans utgifter för sjukpenning jämte barntillägg samt för moderskapspenning. Sådan avgift utgår för varje månad, under vilken den försäkrade varit placerad i sjukpenningklass. Den som fullgör tjänstgöring såsom värnpliktig må, såframt han senast två månader efter tjänstgöringens slut gjort framställning därom hos kassan, befrias från avgift för varje hel månad av tjänstgöringstiden.

Uppgår den försäkrades till statlig inkomstskatt taxerade inkomst vid taxering året näst efter det år sjukförsäkringsavgiften avser till minst tvåtusenfyrahundra kronor och har han icke vid sistnämnda års utgång upphört att vara inskriven hos allmän försäkringskassa eller fyllt sextiosju år eller för december månad samma år åtnjutit ålderspension eller förtidspension enligt denna lag, skall sjukförsäkringsavgiften innefatta avgift avseende den allmänna försäkringskassans utgifter för sjukvårdsersättning. Vad nu sagts om försäkrads taxerade inkomst skall i fråga om försäkrad, som taxeras enligt för gift skattskyldig gällande bestämmelser, avse den sammanlagda taxerade inkomsten.

Har avgiftspliktig vid taxering till statlig inkomstskatt erhållit sådant särskilt avdrag för väsentligen nedsatt skatteförmåga som avses i 9 § 2 mom. andra stycket förordningen om statlig inkomstskatt, skall vid till-

lämpning av tredje stycket med taxerad inkomst avses vad som återstår, sedan den taxerade inkomsten minskats med nämnda avdrag.

Angående skyldighet för försäkrad, som taxeras enligt för gift skattskyldig gällande bestämmelser, att svara för sjukförsäkringsavgiften för den med vilken han är gift eller eljest lever tillsammans stadgas i upp-
bördsförordningen.

3 §.

Försäkrad, för vilken för visst år fastställts pensionsgrundande inkomst på grundval av inkomst av annat förvärvsarbete, skall för nämnda år er-
lägga *tilläggsavgift* å den pensionsgrundande inkomsten, i vad denna härrör från inkomst av annat förvärvsarbete.

4 §.

Avgift till sjukförsäkringen enligt 1 § skall utgå med en och fem tiondels procent av det belopp, varå avgiften skall beräknas. Av avgiften skola fyra femtondelar användas till bestridande av de allmänna försäkringskassornas utgifter för sjukvårdsersättning och återstoden till bestridande av kassornas utgifter för tilläggsjukpenning i vad den svarar mot inkomst av anställning. Medlen fördelas mellan kassorna i förhållande till deras utgifter för vartdera ändamålet under året; och skola därvid de utgifter för läkemedel, som enligt vad därom är särskilt stadgat åvila kassorna, anses ingå i utgifterna för sjukvårdsersättning. Konungen äger med riksdagen förordna, att viss del av de medel, som enligt vad nu sagts skola tillgodoföras de allmänna försäkringskassorna, i stället skall ingå till en fond, benämnd *allmänna sjukförsäkringsfonden*, vilken förvaltas enligt grunder som fastställas i enahanda ordning.

5 §.

Avgift till försäkringen för tilläggsavgift enligt 1 § samt tilläggsavgift enligt 3 § skola utgå efter en procentsats, som fastställs av Konungen med riksdagen. Procentsatsen skall vara så avvägd att avgifterna i förening med andra tillgängliga medel förslå till bestridande av pensionsutbetalningar, förvaltningskostnader och andra försäkringen för tilläggsavgift utgörande utgifter ävensom till den fondering som finnes erforderlig.

Beslut om den procentsats, som skall tillämpas för visst år, skall fattas senast ett år dessförinnan. Riksförsäkringsverket åligger att vart femte år framlägga förslag beträffande procentsatserna under nästföljande sju år, i den mån uttaget icke redan beslutats.

De avgifter, som avses i första stycket, skola ingå till en fond, benämnd *allmänna pensionsfonden*, med vars tillgångar kostnaderna för försäkringen för tilläggsavgift skola bestridas.

Allmänna pensionsfonden förvaltas på sätt Konungen med riksdagen förordnar.

6 §.

Sjukförsäkringsavgift fastställs av riks-försäkringsverket efter den allmänna försäkringskassans hörande. Sådan avgift utgår för varje avgiftspliktig med visst belopp i hela kronor, varvid öretal bortfaller.

Avgifterna enligt 2 § andra stycket skola vara så avvägda, att de i förening med andra för denna del av försäkringen tillgängliga medel förslå till bestridande av den allmänna försäkringskassans utgifter för sjukpenning jämte barn-tillägg samt för moderskapspenning ävensom till förvaltningskostnader och erforderlig fondering; och skola därvid utgifterna för barn-tillägg och moderskapspenning inbegripas i utgifterna för grundsjukpenning. Avgifterna skola i vad de avse grundsjukpenning vara lika stora för samtliga till grundsjukpenning berättigade försäkrade i den allmänna försäkringskassan. Såvitt angår tilläggssjukpenning skola avgifterna, till den del sådan sjukpenning svarar mot inkomst av anställning, vara lika stora för alla försäkrade i kassan, som med avseende å sådan inkomst tillhöra samma sjukpenningklass. Till den del tilläggssjukpenning svarar mot inkomst av annat förvärvsarbete skola avgifterna vara lika stora för samtliga försäkrade i kassan, för vilka den nämnda delen av sjukpenningen är lika stor och för vilka samma karenstid gäller; därest undantagande, som avses i 3 kap. 2 § första stycket sista punkten, upphört att äga giltighet eller övergång till kortare karenstid skett efter ingången av den månad varunder den försäkrade fyllt fyrtio år, må dock med hänsyn till skillnad mellan de försäkrade i fråga om deras ålder göras avvikelser från vad nu stadgats. Avgifterna skola beräknas för månad.

Är försäkrad på grund av vad i 4 kap. 3 § stadgas vid ingången av månad, för vilken avgift enligt 2 § andra stycket skall utgå, icke berättigad till sjukpenning för minst nittio dagar, nedsättes avgiften till hälften av det belopp, vartill den eljest skolat uppgå. Har försäkrad under visst år åtnjutit inkomst, för vilken erlagts sjömansskatt, skall avgift enligt 2 § andra stycket avseende samma år nedsättas med en tolfedel för varje månad, under vilken sådan inkomst åtnjutits.

Avgifterna enligt 2 § tredje stycket skola vara så avvägda, att de i förening med andra härför tillgängliga medel förslå till bestridande av den allmänna försäkringskassans utgifter för sjukvårdersättning, däri inbegripet utgifter för läkemedel, ävensom till förvaltningskostnader och erforderlig fondering. Avgifterna skola vara lika stora för samtliga avgiftspliktiga försäkrade i kassan samt beräknas för år.

Avgift enligt 2 § tredje stycket må ej överstiga ett belopp motsvarande summan av tio kronor och en femtedel av den försäkrades taxerade inkomst, i vad denna överstiger tvåtusenfyrhundrad kronor. Taxeras försäkrade enligt för gift skattskyldig gällande bestämmelser, må avgiften för vardera utgå högst med ett belopp motsvarande summan av fem kronor och en femtedel av den försäkrades taxerade inkomst, i vad denna överstiger

ettusentvåhundra kronor; och skall därvid hälften av den sammanlagda taxerade inkomsten anses belöpa på vardera.

7 §.

Till allmän försäkringskassa utgår för varje år *statsbidrag* med hälften av kassans utgifter för

- a) sjukvårdsersättning, dock ej ersättning för sjukhusvård i riket;
- b) grundsjukpenning;
- c) barntillägg;
- d) moderskapspenning.

8 §.

Angående finansiering av folkpensioneringen förordnar Konungen med riksdagen.

9 §.

Om debitering och uppbörd av avgifter enligt 1 § samt av tilläggs-pensionsavgifter enligt 3 § ävensom angående befrielse i vissa fall från skyldighet att erlägga avgift av sistnämnda slag förordnar Konungen med riksdagen.

10 §.

Om debitering och uppbörd av sjukförsäkringsavgifter enligt 2 § stadgas i uppbördsförordningen.

Allmän försäkringskassa äger i den ordning Konungen bestämmer av statsverket uppbära hela beloppet av de sjukförsäkringsavgifter, som vid debitering av slutlig skatt debiterats för kassans räkning.

Har försäkrad, som är pliktig att erlägga sjukförsäkringsavgift, avlidit och efterlämnat dödsbodelägare, som vid hans fränfalle var beroende av honom för sin försörjning, och har dödsboet att erlägga kvarstående eller tillkommande skatt, vari ingår sjukförsäkringsavgift, under uppbördstermin, som äger rum eller avslutas efter dödsfallet, äger taxeringsnämnd eller prövningsnämnd, därest ömmande omständigheter äro för handen, efter framställning från dödsboet medgiva befrielse från erläggande helt eller delvis av sjukförsäkringsavgiften. Befrielse må dock icke avse avgift, som påförts i anledning av eftertaxering till statlig inkomstskatt och som rätteligen skolat erläggas under uppbördstermin, vilken ägt rum före dödsfallet. Framställning som nu sagts skall göras före utgången av andra året efter det år, varunder den försäkrade avlidit.

11 §.

I avräkning å de avgifter, som tillkomma allmän försäkringskassa, äger kassan av statsverket erhålla förskott enligt de föreskrifter Konungen utfärdar.

20 kap. Övriga bestämmelser

1 §.

I denna lag avses, där ej annat framgår, med år kalenderår och med månad kalendermånad.

2 §.

Adoptivbarn likställas i denna lag med eget barn. Vid tillämpning av bestämmelse i 3 kap. 2, 4 och 9 §§ samt 21 kap. 1 § om försäkrad, som sammanbor med barn, skall med barn som där sägs likställas fosterbarn.

3 §.

Ersättning enligt denna lag må indragas eller skäligen nedsättas, om den som är berättigad till ersättningen

a) uppsåtligen åsamkat sig sjukdom eller skada, som orsakat den utgift eller nedsättning av arbetsförmågan, för vilken ersättning begäres;

b) ådragit sig sjukdomen eller skadan vid förövandets handling, för vilken ansvar genom lagakraftgående dom ådömts honom;

c) vägrar att underkasta sig undersökning av läkare eller att följa läkares föreskrifter eller eljest gör sig skyldig till grov ovarsamhet ur hälso-synpunkt;

d) medvetet eller av grov vårdslöshet lämnar oriktig eller vilseledande uppgift angående förhållande, som är av betydelse för rätten till ersättning.

Vägrar försäkrad utan giltig anledning att underkasta sig åtgärd av beskaffenhet som avses i 4 kap. 2 §, må sjukpenning jämte barntillägg eller förtidspension helt eller delvis tills vidare förvägras honom, under förutsättning att han erinrats om denna påföljd.

4 §.

Har någon genom oriktiga uppgifter eller genom underlåtenhet att fullgöra honom åvilande uppgifts- eller anmälningsskyldighet eller annorledes förorsakat att ersättning utgått obehörigen eller med för högt belopp, eller har någon eljest obehörigen eller med för högt belopp uppburit ersättning och har han skäligen bort inse detta, skall återbetalning ske av vad för mycket utbetalats, där ej i särskilt fall anledning föreligger att helt eller delvis eftergiva återbetalningsskyldighet.

Har återbetalningsskyldighet ålagts någon enligt första stycket, må vid senare utbetalning till honom i avräkning å vad för mycket utgått innehållas skäligt belopp. Avdrag å tilläggspension må tillika göras för ogulden tilläggspensionsavgift, såvida enligt 11 kap. 6 § första stycket pensionspoäng tillgodoräknats den försäkrade för det år som avgiften avser.

5 §.

Ersättning enligt denna lag, som ej lyfts före utgången av andra året efter det varunder beloppet förfallit till betalning, skall vara förverkad.

6 §.

Fordran å ersättning enligt denna lag, som inestår hos riksförsäkringsverket eller allmän försäkringskassa, må ej tagas i mät för gäld.

Ej heller må rätt till ersättning överlätas, innan ersättningen är tillgänglig för lyftning.

7 §.

Äger någon rätt till ersättning enligt denna lag, är han ej därav hindrad att göra gällande det anspråk på skadestånd utöver ersättningen, som må tillkomma honom.

Ersättning enligt denna lag må ej återkrävas av den som är skyldig att utgiva skadestånd till den ersättningsberättigade.

8 §.

Den som är försäkrad eller eljest äger rätt till ersättning enligt denna lag åligger att, i enlighet med de föreskrifter som meddelas av Konungen eller, efter Konungens bestämmande, av riksförsäkringsverket, lämna de uppgifter, som äro av betydelse för tillämpningen av lagen. Beträffande omyndig åvilas uppgiftsskyldigheten förmyndaren.

9 §.

Statliga och kommunala myndigheter ävensom arbetsgivare och försäkringsinrättningar äro pliktiga att på begäran lämna försäkringsdomstolen, riksförsäkringsverket, allmän försäkringskassa eller lokalt organ som i 1 kap. 2 § sägs uppgift för namngiven person rörande förhållande, som är av betydelse för tillämpningen av denna lag.

Arbetsgivare, som underlåter att fullgöra honom enligt första stycket åvilande uppgiftsskyldighet, straffes med böter, högst etthundra kronor.

10 §.

Talan mot beslut av allmän försäkringskassa i ärende angående försäkring enligt denna lag föres genom besvär hos riksförsäkringsverket.

Beslut av allmän försäkringskassa, som fattats i pensionsdelegation, skall, ändå att beslutet icke överklagats, prövas av riksförsäkringsverket såvida delegationens ordförande eller föredraganden anmält från beslutet avvikande mening. Riksförsäkringsverket äger ock eljest, utan att talan föres, till prövning upptaga ärende som avses i första stycket.

11 §.

Uppstår tvist mellan allmänna försäkringskassor angående tolkning eller tillämpning av denna lag, skall tvisten på yrkande av någon av kassorna avgöras av riksförsäkringsverket.

12 §.

Mot riksförsäkringsverkets beslut i fråga, varom i 10 eller 11 § förmäles, föres talan genom besvär hos försäkringsdomstolen.

Riksförsäkringsverkets beslut i fråga som i första stycket sägs må av verket underställas försäkringsdomstolens prövning, om det för enhetlig lagtolkning eller rättstillämpning är av synnerlig vikt att saken prövas av domstolen eller eljest särskilda skäl förefinnas för sådan prövning.

13 §.

Besvär skola ingivas eller insändas till den myndighet eller det organ som meddelat beslutet.

Den omständigheten att besvären ingivits eller insänts direkt till den myndighet, som har att pröva besvären, utgör ej hinder för besvärens upptagande till prövning, därest de inkommit före besvärstidens utgång.

Beträffande tid för anförande av besvär skall jämväl i fråga om allmän försäkringskassas beslut tillämpas vad som är föreskrivet i lagen om besvärstid vid talan mot förvaltande myndighets beslut.

Allmän försäkringskassas och riksförsäkringsverkets beslut lända till omedelbar efterrättelse, om ej annat föreskrivits i beslutet eller bestämes av myndighet som har att pröva beslutet.

14 §.

Beträffande fullföljd av talan i vissa fall skall gälla vad därom är stadgat i författning som avses i 11 kap. 4 § eller 19 kap. 9 § eller 10 § första stycket. I fråga om besvär över beslut i ärende, som avses i 19 kap. 10 § sista stycket, skall vad som gäller beträffande besvär över beslut enligt 15 § 1 mom. förordningen om statlig inkomstskatt äga motsvarande tillämpning.

15 §.

Konungen äger träffa överenskommelse med främmande makt angående utsträckt tillämpning av denna lag eller om undantag i vissa fall från vad i lagen är stadgat.

16 §.

De närmare föreskrifter, som finnas erforderliga för tillämpningen av denna lag, meddelas av Konungen eller, efter Konungens bemyndigande, av riksförsäkringsverket.

SJUNDE AVDELNINGEN

Frivillig försäkring

21 kap. Om frivillig sjukpenningförsäkring

1 §.

Kvinnlig försäkrad, som är placerad i sjukpenningklass och som ej åtnjuter förtidspension enligt denna lag, skall, såframt hon är gift och stadigvarande sammanbor med sin make eller, i annat fall, stadigvarande sammanbor med barn under sexton år till henne eller hennes make eller med någon, med vilken hon varit gift eller har eller har haft barn, genom frivilliga avgifter kunna hos den allmänna försäkringskassa, hos vilken hon är inskriven, försäkra sig för erhållande av visst sjukpenningtillägg.

Genom frivilliga avgifter skall ock hos allmän försäkringskassa inskriven försäkrad, vilken till följd av studier eller annan utbildning, som beräknas pågå minst ett halvt år, icke eller endast i ringa utsträckning ägnar sig åt förvärvsarbete, kunna hos kassan försäkra sig för erhållande av viss sjukpenning jämte barntillägg eller av visst tillägg till den sjukpenning, vartill han är berättigad enligt 3 kap.

Sjukpenning som avses i denna paragraf må ej uppgå till högre belopp än tolv kronor för dag. Ej heller må sjukpenningtillägg uppgå till högre belopp än som motsvarar skillnaden mellan tolv kronor och den sjukpenning, vartill den försäkrade är berättigad enligt 3 kap.

Vid tillämpning av 16 kap. 1 § andra stycket och 17 kap. 1 § skall med sjukpenning som där sägs likställas sjukpenning och sjukpenningtillägg på grund av försäkring som avses i denna paragraf.

2 §.

Närmare förutsättningar och villkor för försäkring som i 1 § sägs bestämmas av Konungen.

Till allmän försäkringskassa utgår statsbidrag för den frivilliga försäkringen enligt vad Konungen med riksdagen beslutar.

Då bokslut är uppgjort för allmän försäkringskassa, skall vad av inkomsterna för den frivilliga försäkringen ej åtgått för löpande utgifter under det år bokslutet avser avsättas till en särskild *fond för den frivilliga sjukförsäkringen*. Angående denna fond skall vad som stadgas i 18 kap. 15 § andra och tredje styckena äga motsvarande tillämpning.

22 kap. Om frivillig pensionsförsäkring

1 §.

Genom frivilliga avgifter skall försäkrad, som är svensk medborgare, under de förutsättningar och på de villkor Konungen bestämmer kunna hos riksförsäkringsverket försäkra sig för erhållande av pension.

2 §.

Försäkringstekniska grunder för den frivilliga pensionsförsäkringen fastställas av Konungen, varvid bestämmelserna i 264 § 1 mom. lagen om försäkringsrörelse skola äga tillämpning.

De erlagda avgifterna ingå till en fond, benämnd *fonden för den frivilliga pensionsförsäkringen*, vilken förvaltas och användes enligt de grunder som bestämmas av Konungen med riksdagen.

Om regelbundet återkommande försäkringsteknisk undersökning av den frivilliga pensionsförsäkringen förordnar Konungen.

Angående ikraftträdande av denna lag förordnar Konungen med riksdagen.

Förslag

till

L a g**angående införande av lagen om allmän försäkring**

Härigenom förordnas som följer.

1 §.

Lagen om allmän försäkring träder i kraft den 1 januari 1963.

Genom lagen om allmän försäkring upphävas, i den mån ej annat följer av vad nedan sägs,

lagen den 3 januari 1947 (nr 1) om allmän sjukförsäkring;

lagen den 21 maj 1954 (nr 266) om moderskapshjälp;

förordningen den 11 juni 1937 (nr 339) om mödrahjälp;

förordningen den 29 augusti 1958 (nr 460) om sjukhjälp i vissa fall åt svenska medborgare, som icke äro bosatta i riket;

lagen den 29 juni 1946 (nr 431) om folkpensionering;

lagen den 29 juni 1946 (nr 432) angående införande av nya lagen om folkpensionering;

lagen den 1 juni 1956 (nr 264) om höjning av folkpensioner m. m.;

lagen den 5 maj 1960 (nr 102) om barnpensioner;

lagen den 26 juli 1947 (nr 530) om särskilda barnbidrag;

lagen den 28 maj 1959 (nr 291) om försäkring för allmän tilläggspension; samt

lagen den 29 juni 1946 (nr 433) om frivillig statlig pensionsförsäkring.

2 §.

Förekommer i lag eller författning hänvisning till eller avses eljest däri stadgande, som ersatts genom bestämmelse i lagen om allmän försäkring eller denna lag eller genom bestämmelse som utfärdats med stöd av lagen om allmän försäkring, skall den bestämmelsen i stället tillämpas.

3 §.

Beräkning av basbeloppet med tillämpning av 1 kap. 6 § lagen om allmän försäkring skall första gången göras för januari 1963; och skall vid tillämpning av bestämmelserna i andra stycket i nämnda paragraf anses som om ändring av basbeloppet vidtagits sagda månad.

4 §.

Det åligger försäkrad, för vilken lagen om allmän försäkring medför mera omfattande sjukförsäkring än äldre bestämmelser, att i den ordning Konungen föreskriver lämna de uppgifter, som i samband med lagens ikraftträdande erfordras för att bestämma omfattningen av hans försäkring.

5 §.

Utan hinder av vad i lagen om allmän försäkring är stadgat äger den, som vid utgången av år 1954 var berättigad att uppbära sjukpenning från erkänd sjukkasse, rätt att vid den sjukdom, varom fråga är, från allmän försäkringskasse åtnjuta sjukpenning enligt de vid nämnda tidpunkt å honom tillämpliga föreskrifterna, för det fall att han är berättigad till sjukpenning enligt lagen om allmän försäkring dock endast i den mån han på grund av de äldre bestämmelserna blir berättigad till sjukpenning för längre tid än eljest eller med högre belopp än som eljest skolat tillkomma honom såsom sjukpenning jämte barntillägg. Vad nu stadgats skall ock gälla, där den som vid utgången av år 1954 var medlem i erkänd sjukkasse och då ej ägde uppbära sjukpenning därefter drabbas av sjukdomsfall, som äger medicinskt samband med sjukdom, för vilken rätt till sjukpenning från erkänd sjukkasse förelegat, dock ej för fall att den försäkrade, fransett arbetsoförmåga på grund av kortvarig och medicinskt sett fristående sjukdom, under mer än två år före sista sjukdomsfall varit fullt arbetsför.

Vad i första stycket sägs om sjukpenning skall äga motsvarande tillämpning å ersättning för sjukhusvård.

Riksförsäkringsverket äger meddela särskilda föreskrifter om beloppet av de avgifter som den försäkrade har att erlägga, i fall där enligt vad ovan sägs äldre bestämmelser om sjukhjälp skola tillämpas.

6 §.

Den som är inskriven hos allmän försäkringskasse och vid utgången av år 1962 var försäkrad för grundsjukpenning enligt 7 § första stycket lagen den 3 januari 1947 om allmän sjukförsäkring skall, oaktat han årsinkomst av förvärvsarbete understiger ettusenåttahundra kronor, vara placerad i sjukpenningklass, och därvid tillhöra sjukpenningklassen nr 2 enligt 3 kap. 4 § lagen om allmän försäkring. Försäkrad må dock icke vara placerad i sjukpenningklass på grund av vad nu sagts, sedan hans inkomst av förvärvsarbete stigit till ettusenåttahundra kronor eller nedgått under ettusentvåhundra kronor.

Placering i högre sjukpenningklass än nr 2 av försäkrad, som vid utgången av år 1962 fyllt sextiosju år, må grundas allenast på inkomst av anställning. Därest försäkrad som nu sagts vid utgången av år 1962 om-

fattas av försäkring jämlikt 47 § första stycket lagen den 3 januari 1947 om allmän sjukförsäkring, äger han kvarstå i sådan försäkring efter ingången av år 1963; och skola därvid äldre bestämmelser alltjämt gälla.

Försäkrad, som vid utgången av år 1962 uppbär sjukpenning på grund av försäkring jämlikt 47 § första stycket lagen den 3 januari 1947 om allmän sjukförsäkring, må under sjukperiod, som löper vid ikraftträdandet av lagen om allmän försäkring, icke placeras i sjukpenningklass, efter vilken sjukpenning utgår med lägre belopp än som skulle hava tillkommit honom, därest de äldre bestämmelserna alltjämt varit i kraft.

Utän hinder av vad i 3 kap. 5 § tredje stycket lagen om allmän försäkring stadgas må försäkrad vid det månadsskifte, som inträffar vid utgången av år 1962, placeras i högre sjukpenningklass än tidigare.

7 §.

Vid tillämpning av 4 kap. 3 § lagen om allmän försäkring skall med tid varunder sjukpenning eller ersättning för sjukhusvård utgått enligt nämnda lag likställas tid, för vilken erkänd eller allmän sjukkassa haft att utgiva motsvarande förmån; och skall med ålderspension och hel förtidspension enligt lagen om allmän försäkring likställas ålderspension och invalidpension eller sjukbidrag enligt lagen den 29 juni 1946 om folkpensionering.

I fall då sjukperiod löper vid ikraftträdandet av lagen om allmän försäkring, må sjukpenning jämte barntillägg eller ersättning för sjukhusvård enligt sagda lag, oaktat rätt till sådan förmån enligt vad i första stycket sägs icke föreligger, utgå under så lång tid av sjukperioden som den försäkrade skulle hava ägt åtnjuta motsvarande förmån enligt lagen den 3 januari 1947 om allmän sjukförsäkring.

8 §.

Bestämmelserna i 2 kap. 3 § andra stycket samt 3 kap. 12—14 §§ lagen om allmän försäkring skola icke äga tillämpning i fråga om barnsbörd, som ägt rum före lagens ikraftträdande. Beträffande sådan barnsbörd skola lagen den 21 maj 1954 om moderskapshjälp och förordningen den 11 juni 1937 om mödrahjälp lända till efterrättelse även efter utgången av år 1962.

Har kvinna i anledning av barnsbörd, som inträffar efter utgången av år 1962, uppburit grundpenning enligt lagen om moderskapshjälp, skall vad sålunda uppburits avräknas från henne tillkommande moderskapspenning enligt lagen om allmän försäkring.

Tid varunder tilläggspenning uppburits enligt lagen om moderskapshjälp skall, såvitt avser barnsbörd beträffande vilken lagen om allmän försäkring är tillämplig, avräknas från den i 3 kap. 13 § sistnämnda lag angivna tiden av högst etthundraåttio dagar.

9 §.

Vad i 6 kap. 1 § andra stycket lagen om allmän försäkring stadgas skall äga tillämpning under år 1963 endast å försäkrade, som äro födda åren 1896 och 1897, under år 1964 endast å försäkrade, som äro födda åren 1897—1899, samt under år 1965 endast å försäkrade, som äro födda åren 1898—1901.

10 §.

Pensionspristal skall med tillämpning av 6 § 2 mom. lagen den 29 juni 1946 om folkpensionering fastställas för tiden till och med juni 1968, såframt ej Konungen med riksdagen annorlunda förordnar.

11 §.

För tiden intill utgången av juni 1968 skall, såframt ej Konungen med riksdagen annorlunda förordnar, i stället för bestämmelserna i 6 kap. 2 § första stycket, 7 kap. 4 § och 8 kap. 4 § första stycket lagen om allmän försäkring gälla att folkpension i form av ålderspension, hel förtidspension eller änkepension skall för år räknat utgöra tvåtusensexhundrafemtio kronor eller, där den försäkrade är gift och hans make åtnjuter folkpension i form av ålderspension eller förtidspension eller äger rätt till pension enligt 6 kap. 1 § första stycket nämnda lag samt fall som nedan i tredje eller fjärde stycket sägs ej är för handen, tvåtusensextiofem kronor.

De i första stycket angivna pensionsbeloppen skola för varje mångfald av tre, varmed pensionspristalet överstiger etthundra, förhöjas med ett in-dextillägg. Varje sådant tillägg utgör för gift pensionsberättigad som i första stycket sägs sextio kronor och för annan pensionsberättigad sjuttio-fem kronor för år; dock skola in-dextillägg, vilka motsvara så många hela mångfalder av tre som pensionspristalet för juni 1962 överstiger 100, utgöra för gift pensionsberättigad fyrtio kronor och för annan pensionsberättigad femtio kronor för år. Därest pensionspristalet, efter att hava stigit med hel mångfald av tre, åter nedgår, skola in-dextillägg utgå efter oförändrade grunder, så länge pensionspristalet överstiger närmast lägre hela mångfald av tre.

Åtnjuter den försäkrades make enligt 7 kap. 2 § andra eller tredje stycket lagen om allmän försäkring två tredjedelar eller en tredjedel av hel förtidspension, utgår ålderspension till den försäkrade i förra fallet med fem sjättedelar och i senare fallet med elva tolfte delar av det belopp, vartill pensionen skulle uppgå, därest maken ej åtnjuter folkpension och ej heller ägt rätt till pension enligt 6 kap. 1 § första stycket nämnda lag.

Åtnjuta makar förtidspension och utgår för endera eller båda två tredjedelar eller en tredjedel av hel förtidspension, skall vid beräkning av pension hel förtidspension utgöra, om två tredjedelar av hel förtidspension utgår till andra maken, fem sjättedelar och, om en tredjedel av hel för-

tidspension utgår till denne, elva tolfte delar av hel förtidspension till försäkrad, vars make ej åtnjuter folkpension och ej heller äger rätt till pension enligt 6 kap. 1 § första stycket lagen om allmän försäkring.

Vid tillämpning av 17 kap. 2 § första stycket lagen om allmän försäkring skall med ökning av pension till följd av att basbeloppet stiger jämföras förhöjning som avses i andra stycket i denna paragraf.

12 §.

För tiden intill utgången av juni 1968 skall, såframt ej Konungen med riksdagen annorlunda förordnar, iakttas vad nedan stadgas.

Följande i 8 och 9 kap. lagen om allmän försäkring angivna förmåner i skola för år räknat utgöra

barnpension ettusen kronor eller, för barn, vars båda föräldrar avlidit, eller för barn utom äktenskap, som fyllt tre år och beträffande vilket faderskapet ej fastställts, ettusenfyrahundra kronor;

barntillägg ettusen kronor eller, i fall då enligt 7 kap. 2 § andra eller tredje stycket lagen om allmän försäkring två tredjedelar eller en tredjedel av hel förtidspension utgår, motsvarande andel av nämnda belopp;

invaliditetstillägg ettusentvåhundra kronor; samt

invaliditetsersättning ettusenåttahundra kronor.

För beräkning och utbetalning av folkpension till försäkrad, som icke tillika åtnjuter tilläggspension enligt lagen om allmän försäkring, skola i stället för bestämmelserna i 16 kap. 4 § nämnda lag stadgandena i 11 § sista stycket och 38 § 1 mom. sista stycket lagen den 29 juni 1946 om folkpensionering alltjämt äga tillämpning.

I fall som avses i 10 kap. 2 § första stycket lagen om allmän försäkring må ej utgå högre pensionsbelopp för månad än femtio kronor.

13 §.

Åtnjuter försäkrads hustru hustrutillägg och utgår tillägget på grund av tredje stycket i övergångsbestämmelserna till lagen om hustrutillägg och kommunalt bostadstillägg till folkpension med förhöjt belopp, skall den försäkrades folkpension i form av ålderspension eller förtidspension minskas med belopp som motsvarar förhöjningen av hustrutillägget.

14 §.

Göres sannolikt att avgifter enligt 4 § lagen den 30 juni 1913 (nr 120) om allmän pensionsförsäkring erlagts av någon, som icke är berättigad till folkpension enligt lagen om allmän försäkring, skall efter riksförsäkringsverkets prövning folkpension beviljas honom med lägst vad som svarar mot pension på grund av de avgifter, vilka kunna antagas hava erlagts.

Beträffande avgifts- eller grundpension enligt äldre bestämmelser, vilken

vid utgången av år 1962 åtnjutes av den, som ej är berättigad till folkpension enligt lagen den 29 juni 1946 om folkpensionering, skola de äldre bestämmelserna fortfarande gälla.

15 §.

Åtnjuter någon vid utgången av år 1962 bidrag enligt lagen den 26 juli 1947 (nr 531) om bidrag till änkor och änklingar med barn, skola äldre bestämmelser alltjämt tillämpas i fråga om sådant bidrag.

16 §.

Bestämmelserna i tredje stycket punkterna 1—4 övergångsbestämmelserna till lagen den 5 maj 1960 (nr 99) angående ändring i lagen den 29 juni 1946 (nr 431) om folkpensionering skola alltjämt äga motsvarande tillämpning. Dock skall beträffande änkepension efter man, som avlidit före den 1 juli 1960, i stället för 8 § första stycket lagen om folkpensionering i lagrummets lydelse före nämnda tidpunkt gälla, att sådan pension minskas med en tredjedel av den pensionsberättigades årsinkomst i vad den må överstiga ettusen kronor. Vid tillämpning i fall som nu sagts av 13 § 2 mom. sistnämnda lag skall ock procenttalet 20 utbytas mot 10.

Vad i 17 kap. 3 § lagen om allmän försäkring stadgas om minskning av folkpension skall ej äga tillämpning å änkepension efter man, som avlidit före den 1 juli 1960.

17 §.

Ånkepension enligt 8 kap. 2 § andra stycket lagen om allmän försäkring utgår ej i anledning av dödsfall, som inträffat före den 1 januari 1962.

18 §.

Folkpension och barnpension, som vid utgången av år 1962 åtnjutes av den som är berättigad till folkpension enligt lagen om allmän försäkring, så ock särskilt barnbidrag, som åtnjutes vid nämnda tidpunkt, skall utan särskild ansökan övergå till motsvarande förmån enligt lagen om allmän försäkring, såvida rätt till sådan förmån föreligger vid lagens ikraftträdande.

För den som vid utgången av år 1962 åtnjuter folkpensionsförmån, som ersatts av förmån enligt lagen om allmän försäkring, må de nya bestämmelserna ej föranleda sänkning av utgående belopp.

19 §.

Särskilt barnbidrag för barn, för vilket rätt till barntillägg enligt 9 kap. 1 § lagen om allmän försäkring icke föreligger vid ikraftträdandet, skall med tillämpning av äldre bestämmelser utgå jämväl för tid efter ikraftträdandet så länge rätt till barntillägg som nu sagts icke föreligger.

20 §.

Beträffande försäkring för tilläggspension skall så anses som om lagen om allmän försäkring trätt i kraft den 1 januari 1960. Angående pensionsgrundande inkomst för tid före den 1 januari 1963 skola dock äldre bestämmelser gälla med det undantag att vid beräkning av sådan inkomst för år 1962 vad i 11 kap. 5 § lagen om allmän försäkring stadgas skall äga tillämpning.

21 §.

Anmälan som avses i 36 § första stycket lagen den 28 maj 1959 om försäkring för allmän tilläggspension må före utgången av år 1962 återkallas med verkan från och med den 1 januari 1963; och skall vid tillämpning av 11 kap. 7 § andra stycket sista punkten lagen om allmän försäkring hänsyn ej tagas till anmälan som sålunda återkallats.

22 §.

Försäkrad, som är svensk medborgare och som är född år 1896, äger rätt till tilläggspension i form av ålderspension, om pensionspoäng tillgodoräknats honom för två år.

23 §.

Tilläggspension i form av förtidspension eller familjepension må ej utgå i anledning av pensionsfall, som inträffat före den 1 januari 1962.

24 §.

Även om så ej följer av vad i 13 kap. 2 § lagen om allmän försäkring är stadgat skall förtidspension till försäkrad, som är svensk medborgare och för vilken pensionsfallet inträffat under år 1962, beräknas med tillämpning av nämnda paragraf, såframt pensionspoäng tillgodoräknats honom för åren 1960 och 1961.

25 §.

Vid tillämpning av 13 kap. 2 § och 15 kap. 2 § lagen om allmän försäkring må hänsyn ej tagas till år före 1960.

Vid tillämpning av 15 kap. 2 § skall med sjukpenning enligt lagen om allmän försäkring likställas sjukpenning enligt lagen den 3 januari 1947 om allmän sjukförsäkring och tilläggspenning enligt lagen den 21 maj 1954 om moderskapshjälp. Nämnda paragraf må tillämpas för den som är född år 1897 med avseende å högst ett och för den som är född år 1898 eller 1899 med avseende å högst två år.

26 §.

Övergångsbestämmelserna till lagen den 26 maj 1961 (nr 259) angående ändring i lagen den 28 maj 1959 (nr 291) om försäkring för allmän tilläggspension skola alltjämt äga motsvarande tillämpning.

27 §.

Ansökan om folkpensionsförmån enligt lagen den 29 juni 1946 om folkpensionering, barnpension enligt lagen den 5 maj 1960 om barnpensioner eller särskilt barnbidrag enligt lagen den 26 juli 1947 om särskilda barnbidrag skall handläggas enligt äldre bestämmelser även efter ingången av år 1963.

28 §.

Pensionsnämnderna och riksförsäkringsverkets ortsombud ävensom mödrahjälpnämnderna skola upphöra med sin verksamhet med utgången av juni 1963. Handläggning som enligt lag eller författning ankommer på pensionsnämnd skall efter sagda tidpunkt ankomma på allmän försäkringskassa.

29 §.

De allmänna sjukkassorna äro vid ikraftträdandet av lagen om allmän försäkring allmänna försäkringskassor enligt nämnda lag.

Vad i lag eller författning är stadgat om allmän sjukkassa skall efter ikraftträdandet i stället avse allmän försäkringskassa.

30 §.

Har för understödsförening registrerats firma, som icke överensstämmer med vad i 18 kap. 3 § andra stycket lagen om allmän försäkring stadgas, åligger det tillsynsmyndigheten att, därest ej före den 1 juli 1963 för registrering anmälts beslut om ändring av firman till överensstämmelse med nämnda stadgande, anmana föreningen att inom sex månader för registrering anmäla beslut om sådan ändring. Efterkommes ej anmaningen, skall tillsynsmyndigheten föreslå ändring av föreningens firma och, sedan föreningen erhållit tillfälle att yttra sig över förslaget, besluta i ärendet. Om beslutad ändring skall tillsynsmyndigheten ofördröjligen underrätta föreningen. Över beslutet må besvär anföras i den ordning, som i 79 § lagen den 24 mars 1938 (nr 96) om understödsföreningar sägs. Sedan beslutet vunnit laga kraft, skall i understödsföreningsregistret införas anteckning om ändringen samt bevis om firmans nya lydelse tillställas föreningen.

Ej må någon i sin firma använda ordet »sjukkassa» tillsammans med något av orden »allmän» eller »central».

31 §.

De i 18 kap. 20 § lagen om allmän försäkring omförmälda pensionsdelegationerna skola träda i verksamhet den 15 oktober 1962.

I allmänna sjukkassor, vari försäkringsnämnder icke finnas, skola sådana nämnder inrättas från och med den 15 oktober 1962. Ledamot och suppleant i nämnd som här avses skola första gången utses för tid intill utgången av år 1965.

32 §.

Fråga rörande änkepension i anledning av dödsfall, som inträffat före den 1 juli 1960, eller om bidrag som avses i 15 eller 19 § skall i allmän försäkringskassa prövas av den försäkringsnämnd, inom vars verksamhetsområde den till pensionen eller bidraget berättigade senast blivit mantalsskriven.

33 §.

Bestämmelserna i lagen den 3 januari 1947 om allmän sjukförsäkring och lagen den 21 maj 1954 om moderskapshjälp skola alltjämt gälla i fråga om arbetsgivares bidrag för år 1962 och tidigare år.

34 §.

Avgift, som avses i 19 kap. 2 § andra stycket lagen om allmän försäkring, skall jämväl förslå till sådan kostnad för försäkring enligt lagen den 17 december 1954 (nr 774) med särskilda bestämmelser om frivillig sjukpenningförsäkring i allmän sjukkassa, som enligt sistnämnda lag skall belasta försäkringen för grundsjukpenning i kassan.

35 §.

Beträffande sjukförsäkringsavgift för tid före den 1 januari 1963 skola äldre bestämmelser alltjämt gälla. Vid bestämmande av avgift för sjukvårdsförsäkringen och försäkringen för grundsjukpenning avseende år 1962 skall dock i stället för den i 33 § andra och tredje styckena lagen den 3 januari 1947 om allmän sjukförsäkring angivna inkomstgränsen ettusentvåhundra kronor gälla en inkomstgräns av tvåtusenyrahundra kronor.

36 §.

Av allmän sjukkassas fond för den frivilliga försäkringen skall den 1 januari 1963 till den allmänna försäkringskassans fond för den obligatoriska sjukförsäkringen överföras medel i den omfattning, som svarar mot avgifter erlagda för försäkring enligt 47 § första stycket lagen den 3 januari 1947 om allmän sjukförsäkring, till den del medlen icke erfordras med hänsyn till försäkring enligt nämnda lagrum, vilken jämlikt 6 § tredje stycket denna lag upprätthålles efter ingången av år 1963.

37 §.

Förslag som i 19 kap. 5 § andra stycket lagen om allmän försäkring sägs skall framläggas första gången år 1963 och andra gången år 1967.

38 §.

Beträffande rätt till pension på grund av avgifter, som erlagts enligt 34 § lagen den 30 juni 1913 om allmän pensionsförsäkring, 35 § lagen den 28 juni 1935 (nr 434) om folkpensionering eller lagen den 29 juni 1946 om frivillig statlig pensionsförsäkring, skola äldre bestämmelser alltjämt gälla.

39 §.

De ytterligare föreskrifter, som må vara erforderliga i samband med införandet av lagen om allmän försäkring, meddelas av Konungen eller, efter Konungens bemyndigande, av riks försäkringsverket.

Skälet

Skälet för den föreslagna ändringen är att det är nödvändigt att ge Konungen eller riks försäkringsverket bemyndigande att meddela de föreskrifter som behövs för att tillämpningen av lagen om allmän försäkring skall ske på ett sätt som är förenligt med lagens syfte och ändamål.

Den föreslagna ändringen innebär att Konungen eller riks försäkringsverket får bemyndigande att meddela de föreskrifter som behövs för att tillämpningen av lagen om allmän försäkring skall ske på ett sätt som är förenligt med lagens syfte och ändamål.

Den föreslagna ändringen innebär att Konungen eller riks försäkringsverket får bemyndigande att meddela de föreskrifter som behövs för att tillämpningen av lagen om allmän försäkring skall ske på ett sätt som är förenligt med lagens syfte och ändamål. Detta innebär att Konungen eller riks försäkringsverket får bemyndigande att meddela de föreskrifter som behövs för att tillämpningen av lagen om allmän försäkring skall ske på ett sätt som är förenligt med lagens syfte och ändamål.

Den föreslagna ändringen innebär att Konungen eller riks försäkringsverket får bemyndigande att meddela de föreskrifter som behövs för att tillämpningen av lagen om allmän försäkring skall ske på ett sätt som är förenligt med lagens syfte och ändamål. Detta innebär att Konungen eller riks försäkringsverket får bemyndigande att meddela de föreskrifter som behövs för att tillämpningen av lagen om allmän försäkring skall ske på ett sätt som är förenligt med lagens syfte och ändamål.

Förslag

till

L a g

angående ändring i lagen den 14 maj 1954 (nr 243) om yrkesskadeförsäkring

Härigenom förordnas, att 4, 11, 13—15, 17, 20, 26, 32 och 47 §§ lagen den 14 maj 1954 om yrkesskadeförsäkring¹ skola erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives.

(Gällande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

4 §.

Från försäkringen — — — — — med arbetsgivaren.

Jämväl arbetstagare, som är i rätt upp- eller nedstigande släktskap eller svågerlag med arbetsgivaren eller dennes make och som varaktigt lever i hushållsgemenskap med arbetsgivaren, är undantagen från försäkringen, dock endast såvida arbetstagaren ej är *sjukpenningförsäkrad enligt 7 § lagen om allmän sjukförsäkring*. Med släktskap likställes adoptivförhållande.

Utföres arbete — — — — — av arbetsgivarna.

Jämväl arbetstagare, som är i rätt upp- eller nedstigande släktskap eller svågerlag med arbetsgivaren eller dennes make och som varaktigt lever i hushållsgemenskap med arbetsgivaren, är undantagen från försäkringen, dock endast såvida arbetstagaren ej är *placerad i sjukpenningklass enligt lagen om allmän försäkring*. Med släktskap likställes adoptivförhållande.

11 §.

Drabbas någon, som är *försäkrad enligt lagen om allmän sjukförsäkring*, av yrkesskada, äger han för tid till och med nittionde dagen efter den då skadan inträffade, dock längst till den dag skadan medför rätt till livränta eller till och med den dag rätten till sjukpenning upphör enligt 29 § nämnda lag, (s a m o r d-

Drabbas någon, som är *omfattad av sjukförsäkringen enligt lagen om allmän försäkring*, av yrkesskada, äger han för tid till och med nittionde dagen efter den då skadan inträffade, dock längst till den dag skadan medför rätt till livränta eller till och med den dag rätten till sjukpenning upphör enligt 4 kap. 3 § nämnda lag,

¹ Senaste lydelse av 11 § se SFS 1955:399 samt av 26 § se SFS 1961:256.

(Gällande lydelse)

ningstid) rätt att *erhålla sjukhjälp* från allmän sjukkassa enligt vad därom är stadgat i lagen om allmän sjukförsäkring.

Är skadad, som avses i första stycket, under samordningstiden eller del därav ej *sjukpenningförsäkrad* i allmän sjukkassa, skall för sådan tid till honom utgivas sjukpenning enligt denna lag med belopp motsvarande vad han skulle hava ägt uppbära från sjukkassan, därest han varit *obligatoriskt sjukpenningförsäkrad* enligt lagen om allmän sjukförsäkring. Vad nu sagts skall icke gälla försäkrad, som avses i 3 § andra stycket denna lag, och ej heller arbetstagare, som enligt 28 § första stycket lagen om allmän sjukförsäkring undantagits från sjukpenningförsäkring.

Är den, som drabbas av yrkesskada, under samordningstiden eller del därav ej *försäkrad* enligt lagen om allmän sjukförsäkring, skall för sådan tid till honom utgivas ersättning enligt denna lag med belopp, som han skulle hava ägt uppbära, därest han omfattats av den *obligatoriska sjukförsäkringen*.

Medför yrkesskada under samordningstiden behov av sjukvård utom riket eller tandläkarvård eller sådana särskilda hjälpmedel, som avses i 12 §, skola erforderliga kostnader härför, utgifter för nödiga resor inräknade, ersättas enligt denna lag, i den mån ersättning icke utgår enligt lagen om allmän sjukförsäkring. Vad nu sagts skall ock gälla i fråga om kostnader för särskild vård,

(Föreslagen lydelse)

(samordningstid) rätt att från allmän försäkringskassa *erhålla ersättning* enligt samma grunder som vid annan sjukdom.

Är skadad, som avses i första stycket, under samordningstiden eller del därav ej *berättigad till sjukpenning* från allmän försäkringskassa, skall för sådan tid till honom utgivas sjukpenning enligt denna lag med belopp motsvarande vad han skulle hava ägt uppbära från försäkringskassan, därest han varit *placerad i sjukpenningklass* enligt lagen om allmän försäkring. Vad nu sagts skall icke gälla försäkrad, som avses i 3 § andra stycket denna lag, och ej heller arbetstagare, som enligt 3 kap. 16 § första stycket lagen om allmän försäkring undantagits från *placering i sjukpenningklass*.

Är den, som drabbas av yrkesskada, under samordningstiden eller del därav ej *omfattad av sjukförsäkringen* enligt lagen om allmän försäkring, skall för sådan tid till honom utgivas ersättning enligt denna lag med belopp, som han skulle hava ägt uppbära, därest 2 och 3 kap. lagen om allmän försäkring varit *tillämpliga å honom*.

Medför yrkesskada under samordningstiden behov av sjukvård utom riket eller tandläkarvård eller sådana särskilda hjälpmedel, som avses i 12 §, skola erforderliga kostnader härför, utgifter för nödiga resor inräknade, ersättas enligt denna lag, i den mån ersättning icke utgår enligt lagen om allmän försäkring. Vad nu sagts skall ock gälla i fråga om kostnader för särskild vård, som på för-

(Gällande lydelse)

som på försäkringsinrättningens begäran lämnas den skadade.

(Föreslagen lydelse)

säkringsinrättningens begäran lämnas den skadade.

13 §.

Förorsakar olycksfall — — — — — minst hälften.

Sjukpenningens storlek — — — — — att hänföra.

Sjukpenningklasserna och — — — — — följande tabell:

(Tabellen, i vilken ändring ej föreslås, är här utesluten.)

Halv sjukpenning — — — — — hel sjukpenning.

Sjukpenning må ej i något fall utgå efter sjukpenningklass med lägre nummer än den sjukpenningklass, till vilken den skadade hör enligt 22 § lagen om allmän sjukförsäkring, och ej heller med lägre belopp än som skolat utgå i sjukpenning från allmän sjukkassa, därest skadan ej utgjort yrkesskada. För tid, beträffande vilken livränta, som tillerkänts den skadade, enligt 16 § första stycket andra punkten icke må uppbäras, må hel sjukpenning jämte barntillägg, som avses i 14 §, icke utgå med lägre belopp än som motsvarar livräntan för dag räknad.

Sjukpenning må ej i något fall utgå med lägre belopp än som skolat utgå i sjukpenning från allmän försäkringskassa, därest skadan ej utgjort yrkesskada. För tid, beträffande vilken livränta, som tillerkänts den skadade, enligt 16 § första stycket andra punkten icke må uppbäras, må hel sjukpenning jämte barntillägg, som avses i 14 §, icke utgå med lägre belopp än som motsvarar livräntan för dag räknad.

14 §.

Har skadad, som är försäkrad enligt lagen om allmän sjukförsäkring, ett eller flera hemmavarande barn, vilka äro sjukvårdsförsäkrade såsom barn till honom, skall utgivas barn tillägg till sjukpenningen. Barn tillägg till hel sjukpenning utgör en krona för ett eller två barn, två kronor för tre eller fyra barn samt tre kronor för fem eller flera barn, allt för dag. Barntillägg till halv sjukpenning utgår med hälften av belopp som nu sagts.

Vad i första stycket sägs skall även gälla, därest den skadade har an-

Är skadad vid tillämpning av lagen om allmän försäkring eller med stöd av densamma meddelade bestämmelser berättigad till barntillägg till sjukpenning eller skulle han hava varit berättigad till sådant tillägg, därest han omfattats av sjukförsäkringen enligt nämnda lag, skall barn tillägg utgå jämväl till sjukpenning enligt denna lag; och skola därvid bestämmelserna i 3 kap. 9 § och 20 kap. 2 § lagen om allmän försäkring äga motsvarande tillämpning.

(Gällande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

nat barn, som icke uppnått den ålder varmed följer försäkringsplikt enligt lagen om allmän sjukförsäkring, såframt den skadade är underhållsskyldig beträffande barnet och styrker att underhållsskyldigheten fullgöres. Barntillägg må dock ej utgivas för barn, som är sjukvårdsförsäkrat såsom barn till make med vilken den skadade sammanlever. Ej heller må barntillägg utgå för tid, beträffande vilken annan jämlikt första stycket äger uppbära barntillägg för barnet.

Är den skadade icke försäkrad enligt lagen om allmän sjukförsäkring, skall barntillägg enligt vad ovan stadgats ändock utgivas, därest sådant tillägg skolat utgå om den skadade varit försäkrad enligt nämnda lag.

15 §.

För tid, då yrkesskada föranleder sjukhusvård, skall i stället för sjukpenning utgivas h e m p e n n i n g.

Hempenning utgår, där ej annat följer av vad nedan i tredje stycket stadgas, för dag med belopp, motsvarande den sjukpenning som eljest skolat utgå, minskat med tre kronor dock med högst hälften av sjukpenningens belopp. Å hempenning skall utgivas barntillägg enligt vad i 14 § sägs.

För skadad kvinna, som är försäkrad enligt lagen om allmän sjukförsäkring och i hemmet har minst ett barn under tio år vilket är sjukvårdsförsäkrat såsom barn till henne eller hennes make, skall hempenningen utgöra minst tre kronor för

För tid, då yrkesskada föranleder sjukhusvård, skall sjukpenning minskas med fem kronor för dag, dock med högst hälften av sjukpenningens belopp.

För skadad kvinna, som stadigvarande sammanbor med eget eller makes barn, adoptivbarn eller fosterbarn under tio år, utgör sjukpenningen vid sjukhusvård lägst fem kronor för dag.

(Gällande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

dag. Sådan kvinna skall tillika äga uppbära barntillägg till hempenning med två kronor, såframt hon ej enligt 14 § är berättigad till barntillägg med högre belopp. Vad i sistnämnda lagrum är stadgat för fall att den skadade ej är försäkrad enligt lagen om allmän sjukförsäkring skall äga motsvarande tillämpning i fall som avses i detta stycke.

I övrigt skall vad i denna lag sägs om sjukpenning gälla även hempenning.

17 §.

Är försäkrad till följd av yrkeskada under längre tid ur stånd att reda sig själv, förhöjes honom tillkommande sjukpenning eller livränta under tiden med vårdbidrag. Sådant bidrag utgår dock ej under tid, då han på grund av skadan åtnjuter sjukhusvård. Bidragets storlek bestämmes, när den skadade är intagen på vårdhem eller annan anstalt, med hänsyn till vårdavgiftens storlek och eljest med hänsyn till vårdbehovets omfattning. Vid bidragets bestämmande skall hänsyn jämväl tagas till förmån, som den skadade för motsvarande ändamål åtnjuter jämlikt *lagen om folkpensionering*. Bidraget må ej sättas högre än till fem kronor för dag, om den skadade uppbär sjukpenning, och ettusenåttahundra kronor för år, om han uppbär livränta.

Är försäkrad till följd av yrkeskada under längre tid ur stånd att reda sig själv, förhöjes honom tillkommande sjukpenning eller livränta under tiden med vårdbidrag. Sådant bidrag utgår dock ej under tid, då han på grund av skadan åtnjuter sjukhusvård. Bidragets storlek bestämmes, när den skadade är intagen på vårdhem eller annan anstalt, med hänsyn till vårdavgiftens storlek och eljest med hänsyn till vårdbehovets omfattning. Vid bidragets bestämmande skall hänsyn jämväl tagas till förmån, som den skadade för motsvarande ändamål åtnjuter jämlikt *lagen om allmän försäkring*. Bidraget må ej sättas högre än till fem kronor för dag, om den skadade uppbär sjukpenning, och ettusenåttahundra kronor för år, om han uppbär livränta.

20 §.

Änka efter — — — — — den avlidne.
Var den avlidne ogift, skall livränta efter samma grunder som an-

Var den avlidne ogift, skall livränta efter samma grunder som an-

(Gällande lydelse)

givits i första stycket utgå till ogift kvinna, som sedan avsevärd tid sammanlevde med den avlidne under äktenskapsliknande förhållanden, så ock till kvinna, som var trolovad med den avlidne och som hade eller haft barn med honom eller var havande med barn till honom. Har kvinna som nu nämnts varit gift och äger hon åtnjuta underhåll av sin förutvarande man eller, om han är avliden, i egenskap av efterlevande till honom uppbära livränta, pension — annan än folkpension — skadestånd eller annan därmed jämförlig ersättning, som skall upphöra att utgå därest hon ingår nytt äktenskap, skall för tid, under vilken hon äger rätt till dylik förmån, henne tillkommande livränta enligt detta stycke minskas med vad som svarar mot värdet av förmånen. Avdrag som nu sagts skall ock ske för vad kvinnan äger uppbära i livränta efter man, med vilken hon tidigare sammanlevat under äktenskapsliknande förhållanden eller varit trolovad.

Rätten till — — — — — med annan.
 Efterlämnar den — — — — — årliga arbetsförtjänst.
 Var den — — — — — årliga arbetsförtjänst.
 Finnas flera — — — — — årliga arbetsförtjänsten.
 Skall livränta, — — — — — i 23 §.

(Föreslagen lydelse)

givits i första stycket utgå till ogift kvinna, som sedan avsevärd tid sammanlevde med den avlidne under äktenskapsliknande förhållanden, så ock till kvinna, som var trolovad med den avlidne och som hade eller haft barn med honom eller var havande med barn till honom. Har kvinna som nu nämnts varit gift och äger hon åtnjuta underhåll av sin förutvarande man eller, om han är avliden, i egenskap av efterlevande till honom uppbära livränta, pension — annan än folkpension *eller tilläggs-pension* — skadestånd eller annan därmed jämförlig ersättning, som skall upphöra att utgå därest hon ingår nytt äktenskap, skall för tid, under vilken hon äger rätt till dylik förmån, henne tillkommande livränta enligt detta stycke minskas med vad som svarar mot värdet av förmånen. Avdrag som nu sagts skall ock ske för vad kvinnan äger uppbära i livränta efter man, med vilken hon tidigare sammanlevat under äktenskapsliknande förhållanden eller varit trolovad.

26 §.

Har skadad från allmän *sjuk-kassa* uppburit ersättning, som skolat utgivas av försäkringsinrättning, skall, därest förhållandet kommer till inrättningens kännedom, vad som utgivits från kassan avdragas från ersättning, som i anledning av skadan

Har skadad från allmän *försäkringskassa* uppburit ersättning, som skolat utgivas av försäkringsinrättning, skall, därest förhållandet kommer till inrättningens kännedom, vad som utgivits från kassan avdragas från ersättning, som i anledning

(Gällande lydelse)

tillkommer honom enligt denna lag, samt det avdragna beloppet utbetalas till kassan.

Från ersättning, som belöper å tid för vilken ersättningstagaren åtnjuter folkpension, *barnpension enligt lagen den 5 maj 1960 om barnpensioner eller bidrag enligt lagen den 26 juli 1947 om särskilda barnbidrag*, skall avdrag göras i den mån ersättningen skolat föranleda minskning av pensionen *eller bidraget*; dock skall bolag, som avses i 1 §, göra sådant avdrag endast om begäran därom framställes av riksförsäkringsverket. Belopp, som av sådant bolag avdragits enligt vad nu sagts, skall utbetalas till riksförsäkringsverket.

32 §.

Arbetsgivare eller arbetsföreståndare, som genom underrättelse enligt 31 § eller eljest erhållit kännedom om inträffad yrkesskada, är skyldig att enligt de föreskrifter, som meddelas av Konungen, anmäla skadan till den allmänna *sjuk-kassa*, i vilken den skadade är *försäkrad*, eller, om den skadade ej är *försäkrad* i allmän *sjuk-kassa*, till den försäkringsinrättning, som jämlikt 33 § skall utgiva ersättning i anledning av skadan. I sistnämnda fall skall, där så kan ske utan oskäligen omgång eller kostnad, den som avgiver anmälan tillse, att läkarintyg angående skadans beskaffenhet och den skadades tillstånd eller, där skadan medfört döden, angående dödsorsaken snarast möjligt insändes till försäkringsinrättningen.

Allmän *sjuk-kassa*, som mottagit

(Föreslagen lydelse)

av skadan tillkommer honom enligt denna lag, samt det avdragna beloppet utbetalas till kassan.

Från ersättning, som belöper å tid för vilken ersättningstagaren åtnjuter folkpension, skall avdrag göras i den mån ersättningen skolat föranleda minskning av pensionen; dock skall bolag, som avses i 1 §, göra sådant avdrag endast om begäran därom framställes av riksförsäkringsverket. Belopp, som av sådant bolag avdragits enligt vad nu sagts, skall utbetalas till riksförsäkringsverket.

Arbetsgivare eller arbetsföreståndare, som genom underrättelse enligt 31 § eller eljest erhållit kännedom om inträffad yrkesskada, är skyldig att enligt de föreskrifter, som meddelas av Konungen, anmäla skadan till den allmänna *försäkringskassa*, hos vilken den skadade är *inskriven*, eller, om den skadade ej är *inskriven* hos allmän *försäkringskassa*, till den försäkringsinrättning, som jämlikt 33 § skall utgiva ersättning i anledning av skadan. I sistnämnda fall skall, där så kan ske utan oskäligen omgång eller kostnad, den som avgiver anmälan tillse, att läkarintyg angående skadans beskaffenhet och den skadades tillstånd eller, där skadan medfört döden, angående dödsorsaken snarast möjligt insändes till försäkringsinrättningen.

Allmän *försäkringskassa*, som

(Gällande lydelse)

anmälan enligt första stycket, skall enligt de föreskrifter, som meddelas av Konungen, anskaffa läkarintyg, varom sägs i första stycket, samt översända anmälan jämte intyget och erforderliga kompletterande upplysningar till försäkringsinrättningen.

Läkarintyg, som — — — — — av försäkringsinrättningen.

(Föreslagen lydelse)

mottagit anmälan enligt första stycket, skall enligt de föreskrifter, som meddelas av Konungen, anskaffa läkarintyg, varom sägs i första stycket, samt översända anmälan jämte intyget och erforderliga kompletterande upplysningar till försäkringsinrättningen.

47 §.

I fråga om ersättning på grund av den frivilliga försäkringen skall gälla vad som stadgats beträffande ersättning på grund av den obligatoriska försäkringen. Från ersättning, som avses i 12—15 §§ och som belöper på tid innan den skadade blivit berättigad till livränta, skall dock avdragas vad som för motsvarande ändamål utgår i sjukhjälp från allmän sjukkassa.

I försäkringsavtalet — — — — — första stycket.

I fråga om ersättning på grund av den frivilliga försäkringen skall gälla vad som stadgats beträffande ersättning på grund av den obligatoriska försäkringen. Från ersättning, som avses i 12—15 §§ och som belöper på tid innan den skadade blivit berättigad till livränta, skall dock avdragas vad som för motsvarande ändamål utgår i sjukhjälp från allmän försäkringskassa.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1963.

Förslag
till
Förordning
angående ersättning för sjukresor enligt lagen om allmän försäkring
(sjukreseförordning)

Härigenom förordnas som följer.

1 §.

Försäkrad, som enligt lagen om allmän försäkring är berättigad till ersättning för utgifter för läkarvård, tandläkarvård eller sjukhusvård, äger rätt till ersättning för utgifter i anledning av resor i enlighet med vad nedan stadgas.

2 §.

Har försäkrad åtnjutit *läkarvård*, som avses i 2 kap. 2 § lagen om allmän försäkring, skall ersättning utgå för utgifter i anledning av resor till och från läkaren, vilka föranletts huvudsakligen av behovet av läkarvård, i den mån utgifterna för varje besök hos läkaren överstiga fyra kronor. Såsom utgift i anledning av resa till eller från läkare skall, i den mån Konungen så förordnar, anses förutom resekostnad utgift för övernattning och för anlåtande av följeslagare under resan.

Ersättning må ej utgivas med högre belopp än som skulle hava utgått vid besök hos den provinsialläkare eller stadsläkare, inom vars distrikt den försäkrade vistas. Ersättning må dock utgivas högst med belopp, som skulle hava utgått, därest läkarvården sökts vid närmaste allmänna sjukhus, där vården kunnat meddelas,

a) om den försäkrade efter hänvisning av läkare sökt läkarvård vid sjukhus eller för enbart öppen vård avsedd sjukvårdsinrättning, vilken tillhör staten eller till vars drift statsbidrag utgår eller som drives av landstingskommun eller stad, som ej tillhör sådan kommun;

b) om den försäkrade utan att hänvisning av läkare skett sökt läkarvård vid sjukhus för skada, som drabbat honom genom olycksfall, och det skäliggen kunnat antagas att han till följd av skadan var i trängande behov av sådan vård;

c) om den försäkrade på grund av sjukdom varit i trängande behov av läkarvård men icke kunnat anträffa den provinsialläkare eller stadslä-

kare, inom vars distrikt han vistas, och därför sökt vård hos annan läkare.

Ersättning i anledning av återresa må utgivas högst för resa till den plats, varifrån resan till läkaren företogs. Om resan till läkaren anträtts från den försäkrades arbetsplats och den försäkrade företager dagliga resor mellan bostaden och arbetsplatsen, må dock ersättning i anledning av återresa utgivas för resa till den försäkrades bostad.

Angående beräkningen i övrigt av ersättning enligt denna paragraf förordnar Konungen. Konungen äger därvid beträffande resor inom viss försäkringskassas verksamhetsområde föreskriva, att ersättning skall utgå endast i den mån utgifterna för varje besök hos läkaren överstiga fem kronor samt att vad i andra stycket stadgas icke skall äga tillämpning.

3 §.

Vid tandläkarvård som avses i 2 kap. 3 § första stycket lagen om allmän försäkring skall vad i 2 § denna förordning sägs om läkarvård äga motsvarande tillämpning.

4 §.

Har försäkrad åtnjutit sjukhusvård som avses i 2 kap. 4 § lagen om allmän försäkring skall ersättning utgå för utgifter i anledning av resor till och från sjukvårdsinrättningen. Såsom sådan utgift skall, i den mån Konungen så förordnar, anses förutom resekostnad utgift för övernattning och för anlåtande av följeslagare eller vårdare under resan.

Ersättning må ej utgivas med högre belopp än som skulle hava utgått, om vården åtnjutits vid närmaste allmänna sjukhus, där erforderlig vård kunnat beredas, eller, om den sjuke intagits å hemortssjukhus och behovet av sjukhusvård uppkommit vid vistelse inom sjukvårdsområdet eller därtill gränsande kommun, vid närmaste hemortssjukhus, där erforderlig vård kunnat beredas.

Utgifter i anledning av återresa från sjukvårdsinrättning ersättas endast i den mån de överstiga fyra kronor. Kostnad för återresa må ej beräknas högre än för resa till den försäkrades bostad. Har behovet av sjukhusvård uppkommit under det att den försäkrade vistats utom det län, där han är bosatt, och har han i anledning därav intagits å sjukvårdsinrättning, som är belägen utom nämnda län, må kostnad för återresan ej beräknas högre än för resa till den plats, varifrån resan till sjukvårdsinrättningen företagits. Om behovet av sjukhusvård uppkommit vid vistelse inom en till det egna sjukvårdsområdet gränsande kommun och vården beretts vid sjukvårdsinrättning belägen utom det län där den försäkrade är bosatt, må dock ersättning för återresa till bostaden utgå i den mån nämnda ersättning icke överstiger det belopp som skulle hava utgått för återresa till bostaden från närmaste hemortssjukhus, där vården kunnat beredas.

Angående beräkningen i övrigt av ersättning enligt denna paragraf förordnar Konungen. Konungen äger därvid föreskriva, att viss sjukvårdsinrättning, som ej är allmänt sjukhus, skall vara likställd med sådant sjukhus.

5 §.

För resa utom riket må ersättning icke utgå.

6 §.

De närmare föreskrifter, som finnas erforderliga för tillämpningen av denna förordning, meddelas av Konungen eller, efter Konungens bemyndigande, av riksförsäkringsverket.

Denna förordning träder i kraft den 1 januari 1963.

Förslag

till

Lag

om hustrutillägg och kommunalt bostadstillägg till folkpension

Härigenom förordnas som följer.

1 §.

Hustrutillägg tillkommer hustru till den, som åtnjuter folkpension i form av ålderspension eller förtidspension, därest hustrun fyllt sextio år och själv ej åtnjuter folkpension samt makarna varit gifta minst fem år. När särskilda skäl äro därtill, må hustrutillägg utgå, oaktat hustrun ej fyllt sextio år eller makarna varit gifta kortare tid än fem år.

Hustrutillägg skall, där ej annat följer av vad i 4 § stadgas, för år räknat motsvara skillnaden mellan å ena sidan sammanlagda beloppet av folkpension i form av ålderspension till två makar samt å andra sidan sådan pension till ogift, pensionerna beräknade för år och under förutsättning att de börjat utgå från och med den månad varunder den pensionsberättigade fyllt sextiosju år.

2 §.

Kommunalt bostadstillägg skall, där kommun så beslutat, utgå till den, som åtnjuter folkpension i form av ålderspension, förtidspension eller änkepension och är mantalsskriven inom kommunen, eller till där mantalsskriven hustru som åtnjuter hustrutillägg.

Kommunalt bostadstillägg utgår enligt de grunder kommunen bestämmer. Avvikelse från vad i 4 och 5 §§ stadgas må dock icke äga rum, och för rätt till kommunalt bostadstillägg må ej fordras viss tids bosättning inom kommunen eller uppställas annat därmed jämförligt villkor. Konungen äger meddela föreskrifter angående det högsta belopp som må utgå i kommunalt bostadstillägg för pensionsberättigad, som är bosatt i ålderdomshem eller därmed likställt hem.

Om kommuns beslut rörande kommunalt bostadstillägg skola riksförsäkringsverket och den allmänna försäkringskassa, inom vars verksamhetsområde kommunen är belägen, ofördröjligen underrättas.

3 §.

Hustrutillägg eller kommunalt bostadstillägg må ej utgå till ålderspension, som den till sådan pension berättigade åtnjuter för tid före den månad varunder han fyller sextiosju år.

4 §.

Hustrutillägg och kommunalt bostadstillägg minskas med en tredjedel av den pensionsberättigades årsinkomst i vad den må överstiga för den som är gift sjuhundrafemtio kronor och för annan ettusen kronor samt med ytterligare en tredjedel av årsinkomsten i vad den må överstiga för den som är gift ettusenfemtio kronor och för annan ettusenfyrahundra kronor.

Minskning skall, där rätt till såväl hustrutillägg som kommunalt bostadstillägg föreligger, göras först å bostadstillägget och därefter å hustrutillägget.

5 §.

Med årsinkomst avses i denna lag den inkomst, för år räknat, som någon kan antagas komma att åtnjuta under den närmaste tiden. Såsom inkomst räknas icke allmänt barnbidrag, folkpension, tilläggspension enligt lagen om allmän försäkring till den del pensionen jämlikt 9 kap. 1 § sista stycket nämnda lag föranlett minskning av barntillägg som där avses, livränta eller sjukpenning jämte barntillägg som avses i 17 kap. 3 § nyssnämnda lag i vad den enligt samma lagrum avdragits från pension, ersättning på grund av sjukförsäkring i allmän försäkringskassa eller understöd som någon på grund av skyldskap eller svägerlag må vara föranledd att utgiva.

Vid uppskattning av förmögenhets avkastning skall denna höjas med tio procent av det belopp, varmed förmögenheten må överstiga för den som är gift femtontusen kronor och för annan tjugutusen kronor.

Värdet av naturaförmåner skall uppskattas efter regler, som fastställas av Konungen.

I fråga om makar skall årsinkomsten för envar av dem beräknas utgöra hälften av deras sammanlagda årsinkomst och värdet av förmögenhet beräknas utgöra hälften av deras sammanlagda förmögenhet.

Årsinkomst avrundas för envar pensionsberättigad till närmaste hela tiotal kronor.

6 §.

Har för någon som åtnjuter hustrutillägg årsinkomsten ökats till sådant belopp att rätt till sådan förmån ej längre tillkommer henne, indrages förmånen. Sker eljest mera avsevärd ändring i den inkomst, efter vilken hustrutillägget blivit bestämt, må detta i enlighet därmed ökas eller minskas.

Vad sålunda stadgats skall äga motsvarande tillämpning, där för någon som åtnjuter kommunalt bostadstillägg förhållandena så ändrats att rätten till tillägget därav påverkas.

7 §.

Därest någon beträffande sina eller sin makes ekonomiska förhållanden åberopat oriktig uppgift av beskaffenhet att kunna påverka rätten till förmån enligt denna lag, ehuru skäligen kunnat fordras att uppgiften varit riktig, skall ansökning om hustrutillägg eller kommunalt bostadstillägg av-

slås och redan beviljad sådan förmån indragas; ock må därvid viss tid bestämmas under vilken rätten till förmånen skall vara förverkad.

Vad nu sagts skall, när skäl föreligga därtill, gälla jämväl därest någon utan vederlag eller mot uppenbarligen otillräckligt vederlag avhänt sig inkomst eller egendom i sådan myckenhet att avhändelsen avsevärt inverkar vid beräkningen av hustrutillägg eller kommunalt bostadstillägg, ehuru han insett eller bort inse att avhändelsen skulle kunna påverka rätten till sådan förmån för honom själv eller maken. I fall som nu sagts må ock i stället för eller jämte påföljd, som i första stycket sägs, vid fastställandet av den pensionsberättigades årsinkomst så anses som om han fortfarande, helt eller delvis, vore i besittning av inkomst eller egendom som han avhänt sig.

8 §.

Den som åtnjuter hustrutillägg eller kommunalt bostadstillägg är skyldig att, om hans eller hans makes ekonomiska förhållanden väsentligt förbättrats, utan oskäligt dröjsmål göra anmälan härom till den allmänna försäkringskassa, inom vars verksamhetsområde han senast blivit mantalsskriven. Enahanda skyldighet åligger honom, om han åtnjuter kommunalt bostadstillägg och mantalsskrives i annan kommun än förut, så ock om han ingår äktenskap eller om hans äktenskap upplöses genom makens död eller annorledes. Är den som åtnjuter tillägget omyndig åvilar anmälningskyldigheten förmyndaren. Uppbäres förmånen av myndighet eller av annan person än den pensionsberättigade eller dennes förmyndare, är jämväl sådan myndighet eller person anmälningskyldig.

Underlåtes anmälan som avses i första stycket utan giltigt skäl, må, där underlåtenheten inverkat på rätten till eller beloppet av hustrutillägg eller kommunalt bostadstillägg, sådan förmån indragas såsom stadgas i 7 § första stycket.

9 §.

Gift pensionsberättigad, vilken stadigvarande lever åtskild från sin make, skall, där ej särskilda skäl till annat föranleda, vid tillämpningen av denna lag likställas med ogift pensionsberättigad.

Med gift pensionsberättigad likställes pensionsberättigad, som stadigvarande sammanbor med annan, med vilken den pensionsberättigade varit gift eller har eller har haft barn.

10 §.

Ärende angående förmån enligt denna lag skall i allmän försäkringskassa prövas av den försäkringsnämnd, inom vars verksamhetsområde den pensionsberättigade senast blivit mantalsskriven.

11 §.

Ansökan om förmån enligt denna lag skall innehålla nödiga upplysningar för bedömning av sökandens rätt ävensom en av sökanden och, om han är gift, hans make underskriven förklaring på heder och samvete att de lämnade upplysningarna äro med sanningen överensstämmande. För omyndig sökande skall förklaringen avgivas av förmyndaren.

12 §.

Bankaktiebolag, sparbanker och andra penningförvaltande inrättningar äro pliktiga att på begäran lämna försäkringsdomstolen, riksförsäkringsverket eller allmän försäkringskassa uppgift för namngiven person rörande förhållande som är av betydelse för tillämpning av denna lag.

13 §.

Där ej annat följer av vad ovan sägs skall vad i lagen om allmän försäkring eller eljest är stadgat om folkpension äga motsvarande tillämpning med avseende å förmån enligt denna lag.

14 §.

De närmare föreskrifter, som finnas erforderliga för tillämpningen av denna lag, meddelas av Konungen eller, efter Konungens bemyndigande, av riksförsäkringsverket.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1963.

Hustrutillägg och kommunalt bostadstillägg, som vid utgången av år 1962 åtnjutes av den som är berättigad till motsvarande förmån enligt denna lag, skall utan särskild ansökan övergå till förmån enligt denna lag.

Hustrutillägg till kvinna, som vid utgången av år 1962 åtnjöt sådant tillägg enligt lagen den 29 juni 1946 om folkpensionering och vars make vid nämnda tidpunkt stadigvarande vårdades på anstalt, må för tid varunder nämnda vård därefter utan avbrott fortsätter ej utgå med lägre belopp än vad som skulle hava varit fallet, därest de äldre bestämmelserna alltjämt ägt tillämpning.

Förslag
till
Förordning

om ändring i förordningen den 18 december 1959 (nr 551)
angående beräkning av pensionsgrundande inkomst enligt lagen om försäkring
för allmän tilläggspension

Härigenom förordnas, *dels* att 1, 3, 4, 6—8 och 11 §§ förordningen den 18 december 1959 angående beräkning av pensionsgrundande inkomst enligt lagen om försäkring för allmän tilläggspension¹ skola erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives, *dels* att förordningens rubrik skall lyda som följer.

Förordning
angående beräkning av pensionsgrundande inkomst enligt
lagen om allmän försäkring

(Gällande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

1 §.

För här i riket bosatt försäkrad skall pensionsgrundande inkomst enligt *lagen om försäkring för allmän tilläggspension* bestämmas av den lokala skattemyndighet, inom vars tjänstgöringsområde den försäkrade taxerats till statlig inkomstskatt eller skulle hava taxerats till sådan skatt, därest han icke haft att erlægga sjömansskatt. Vad nu sagts om lokal skattemyndighet skall i Stockholm avse överståthållarämbetet.

För här i riket bosatt *eller mantalsskriven* försäkrad skall pensionsgrundande inkomst enligt *lagen om allmän försäkring* bestämmas av den lokala skattemyndighet, inom vars tjänstgöringsområde den försäkrade taxerats till statlig inkomstskatt eller skulle hava taxerats till sådan skatt, därest han *varit bosatt i riket* eller icke haft att erlægga sjömansskatt. Vad nu sagts om lokal skattemyndighet skall i Stockholm avse överståthållarämbetet.

För annan — — — — — av överståthållarämbetet.

3 §.

Inkomst av anställning, för vilken *utomlands bosatt försäkrad icke är skattskyldig* här i riket, skall bestäm-

Inkomst av anställning, för vilken *skattskyldighet* här i riket *icke föreligger*, skall, där den försäkrade är

¹ Senaste lydelse av 4 och 11 §§ se SFS 1961:260.

(Gällande lydelse)

mas med ledning av särskild uppgift från arbetsgivaren. Sådan uppgift skall senast den 31 januari året näst efter det år, som inkomsten avser, avlämnas till den myndighet, som enligt 1 § har att bestämma den försäkrades pensionsgrundande inkomst. I uppgiften skall angivas den försäkrades fullständiga namn, födelsetid och adress ävensom beloppet av den utbetalade lönen eller ersättningen och den tidrymd som denna avser. Vidare skall i uppgiften angivas, huruvida den försäkrade åtnjuter naturaförmåner i form av kost eller bostad. Ett exemplar av uppgiften skall inom tid som nyss sagts av arbetsgivaren sändas till den försäkrade.

Om skyldighet för arbetsgivare att vid arbetsgivaruppgift enligt *förordningen angående uppbörd av avgifter enligt lagen om försäkring för allmän tilläggspension, m. m.* foga uppgift som avses i första stycket stadgas i nämnda förordning.

Vid bestämmande av pensionsgrundande inkomst skall, utöver vad som framgår av *lagen om försäkring för allmän tilläggspension*, gälla följande.

Värdet av naturaförmån i form av kost eller bostad till arbetstagare, som avses i 1 § första stycket förordningen om sjömansskatt, skall uppskattas i enlighet med vad riksförsäkringsverket föreskriver. Vad

(Föreslagen lydelse)

bosatt utomlands eller avses med förbindelse enligt 11 kap. 2 § sista stycket lagen om allmän försäkring, bestämmas med ledning av särskild uppgift från arbetsgivaren. Sådan uppgift skall senast den 31 januari året näst efter det år, som inkomsten avser, avlämnas till den myndighet, som enligt 1 § har att bestämma den försäkrades pensionsgrundande inkomst. I uppgiften skall angivas den försäkrades fullständiga namn, födelsetid och adress ävensom beloppet av den utbetalade lönen eller ersättningen och den tidrymd som denna avser. Vidare skall i uppgiften angivas, huruvida den försäkrade åtnjuter naturaförmåner i form av kost eller bostad. Ett exemplar av uppgiften skall inom tid som nyss sagts av arbetsgivaren sändas till den försäkrade.

Om skyldighet för arbetsgivare att vid arbetsgivaruppgift enligt *förordningen angående uppbörd av vissa avgifter enligt lagen om allmän försäkring, m. m.* foga uppgift som avses i första stycket stadgas i nämnda förordning.

4 §.

Vid bestämmande av pensionsgrundande inkomst skall, utöver vad som framgår av *lagen om allmän försäkring*, gälla följande.

Värdet av naturaförmån i form av kost eller bostad till arbetstagare, som avses i 1 § första stycket förordningen om sjömansskatt, skall uppskattas i enlighet med vad riksförsäkringsverket föreskriver. Vad nyss

(Gällande lydelse)

nyss sagts skall jämväl äga tillämpning beträffande förmån av kost eller bostad, som försäkrad åtnjutit under bosättning utomlands.

Vid beräkning — — — — — femhundra kronor.

Riksförsäkringsverket äger — — — — — av rörelse.

Vid beräkning — — — — — den försäkrade.

(Föreslagen lydelse)

sagts skall jämväl äga tillämpning beträffande förmån av kost eller bostad i fall som avses i 3 § första stycket.

6 §.

Förekommer anledning att vid beräkning av pensionsgrundande inkomst hänföra belopp, som enligt försäkrads allmänna självdeklaration utgör inkomst av anställning, till inkomst av annat förvärvsarbete eller att eljest hänföra visst belopp till annat slag av inkomst än den försäkrade uppgivit, skall, där hinder ej möter, den försäkrade beredas tillfälle att yttra sig. Dock vare detta ej nödigt i fråga om misskrivning eller annat uppenbart förbiseende eller då eljest yttrande av den försäkrade uppenbarligen icke är erforderligt för frågans bedömande.

Förekommer anledning att vid beräkning av pensionsgrundande inkomst hänföra belopp, som enligt försäkrads allmänna självdeklaration utgör inkomst av anställning, till inkomst av annat förvärvsarbete eller att eljest hänföra visst belopp till annat slag av inkomst än den försäkrade uppgivit eller ock att göra avdrag, som i 4 § tredje stycket sägs, skall, där hinder ej möter, den försäkrade beredas tillfälle att yttra sig. Dock vare detta ej nödigt i fråga om misskrivning eller annat uppenbart förbiseende eller då eljest yttrande av den försäkrade uppenbarligen icke är erforderligt för frågans bedömande.

7 §.

Uppmärksammas att pensionsgrundande inkomst blivit oriktigt beräknad på grund av felräkning, misskrivning, annat uppenbart förbiseende eller ovetskap om förhållande som påverkar beräkningen av den pensionsgrundande inkomsten, skall, sedan den försäkrade erhållit tillfälle att yttra sig, beräkningen ändras, därest felaktigheten icke är att anse såsom ringa. Vad nu sagts skall äga motsvarande tillämpning då vid be-

Uppmärksammas att pensionsgrundande inkomst blivit oriktigt beräknad på grund av felräkning, misskrivning, annat uppenbart förbiseende eller ovetskap om förhållande som påverkar beräkningen av den pensionsgrundande inkomsten, skall, sedan den försäkrade erhållit tillfälle att yttra sig, beräkningen ändras, därest felaktigheten icke är att anse såsom ringa. Vad nu sagts skall äga motsvarande tillämpning då vid be-

(Gällande lydelse)

stämmande av avgiftsunderlag enligt förordningen angående uppbörd av avgifter enligt lagen om försäkring för allmän tilläggs pension, m. m. belopp, som ingår i inkomst av anställning, ansetts icke skola inräknas i avgiftsunderlaget eller belopp, som ingår i inkomst av annat förvärvsarbete, hänförs till sådant underlag. Ändring, som i detta stycke sägs, må icke ske efter utgången av sjätte året efter det år, som inkomsten avser.

Har för — — — — — beräknas, undanröjas.

(Föreslagen lydelse)

stämmande av avgiftsunderlag enligt förordningen angående uppbörd av vissa avgifter enligt lagen om allmän försäkring, m. m. belopp, som ingår i inkomst av anställning, ansetts icke skola inräknas i avgiftsunderlaget eller belopp, som ingår i inkomst av annat förvärvsarbete, hänförs till sådant underlag. Ändring, som i detta stycke sägs, må icke ske efter utgången av sjätte året efter det år, som inkomsten avser.

8 §.

Har belopp, som enligt försäkrads allmänna självdeklaration utgör inkomst av anställning, vid beräkning av pensionsgrundande inkomst hänförs till inkomst av annat förvärvsarbete eller har eljest visst belopp hänförs till annat slag av inkomst än den försäkrade uppgivit, skall denne underrättas om avvikelserna och skälen härför.

Har belopp, som enligt försäkrads allmänna självdeklaration utgör inkomst av anställning, vid beräkning av pensionsgrundande inkomst hänförs till inkomst av annat förvärvsarbete eller har eljest visst belopp hänförs till annat slag av inkomst än den försäkrade uppgivit, skall denne underrättas om avvikelserna och skälen härför. *Likaså skall underrättelse lämnas om sådant avdrag som i 4 § tredje stycket sägs.*

Om pensionsgrundande — — — — — pensionsgrundande inkomsten.

Pensionsgrundande inkomst — — — — — den försäkrade.

Har verkställd — — — — — den försäkrade.

Underrättelse enligt — — — — — över beslutet.

11 §.

Över sådant — — — — — eller underrättelse.

Över beslut, — — — — — hos riksförsäkringsverket.

Besvär skola — — — — — besvärstidens utgång.

Riksförsäkringsverket äger, ändå att klagan icke förts, till prövning upptaga ärende, vari meddelats beslut, som avses i första och andra styckena.

Riksförsäkringsverket äger, ändå att klagan icke förts, till prövning upptaga ärende, vari meddelats beslut om beräkning av pensionsgrundande inkomst.

(Gällande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

Klagan över — — — — — besvärstidens utgång.

Riksförsäkringsverkets beslut — — — — — sådan prövning.

Riksförsäkringsverkets, överståthållarämbetets — — — — — försäkringsdomstolens prövning.

*Denna förordning träder i kraft
den 1 januari 1963.*

Förslag
till
Förordning

om ändring i förordningen den 18 december 1959 (nr 552)
angående uppbörd av avgifter enligt lagen om försäkring för allmän tilläggs-
pension, m. m.

Härigenom förordnas, *dels* att 1, 2, 4, 5, 20, 29, 39, 41 och 44 §§ förordningen den 18 december 1959 angående uppbörd av avgifter enligt lagen om försäkring för allmän tilläggs-pension, m. m.¹ skola erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives, *dels* att förordningens rubrik skall lyda som följer.

Förordning
angående uppbörd av vissa avgifter enligt lagen om allmän försäkring, m. m.

(Gällande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

1 §.

Angående debitering och uppbörd av avgift från arbetsgivare enligt lagen om försäkring för allmän tilläggs-pension, bidrag från arbetsgivare jämlikt lagen om allmän sjukförsäkring och lagen om moderskaps-hjälp samt avgift för obligatorisk försäkring i riksförsäkringsverket enligt lagen om yrkesskadeförsäkring jämte tilläggsavgift enligt 39 § sistnämnda lag och avgiftstillägg jämlikt 14 § lagen angående omreglering av vissa ersättningar enligt lagen den 17 juni 1916 (nr 235) om försäkring för olycksfall i arbete m. m. ävensom avgift enligt förordningen angående byggnadsforskningsavgift skall gälla vad nedan stadgas.

Angående debitering och uppbörd av avgifter från arbetsgivare enligt lagen om allmän försäkring samt avgift för obligatorisk försäkring i riksförsäkringsverket enligt lagen om yrkesskadeförsäkring jämte tilläggsavgift enligt 39 § sistnämnda lag och avgiftstillägg jämlikt 14 § lagen angående omreglering av vissa ersättningar enligt lagen den 17 juni 1916 (nr 235) om försäkring för olycksfall i arbete m. m. ävensom avgift enligt förordningen angående byggnadsforskningsavgift skall gälla vad nedan stadgas.

Avgift jämte — — — — — verket bestämmer.

¹ Senaste lydelse av 1, 4, 5, 29, 41 och 44 §§ se SFS 1961: 261.

(Gällande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

2 §.

I denna förordning förstås med
arbetsgivaravgift: summan av arbetsgivarens avgifter och bidrag enligt 1 § första stycket;

avgiftsunderlag: belopp varå avgift eller bidrag, som avses i 1 § första stycket, skall beräknas för arbetsgivaren;

utgiftsår: det kalenderår för vilket avgiftsunderlag skall bestämmas.

Såvitt gäller beräkning av avgiftsunderlag för avgift till försäkringen för allmän tilläggs-pension skall med lön enligt denna förordning förstås jämväl sådan ersättning, som enligt 5 § andra stycket lagen om försäkring för allmän tilläggs-pension anses såsom inkomst av anställning.

I denna förordning förstås med
arbetsgivaravgift: summan av arbetsgivarens avgifter enligt 1 § första stycket;

avgiftsunderlag: belopp varå avgift, som avses i 1 § första stycket, skall beräknas för arbetsgivaren;

utgiftsår: det kalenderår för vilket avgiftsunderlag skall bestämmas.

Såvitt gäller beräkning av avgiftsunderlag för avgift till sjukförsäkringen och försäkringen för tilläggs-pension skall med lön enligt denna förordning förstås jämväl sådan ersättning, som enligt 3 kap. 2 § andra stycket sista punkten eller 11 kap. 2 § andra stycket lagen om allmän försäkring anses såsom inkomst av anställning.

4 §.

Vid bestämmande av avgiftsunderlag skall utöver vad som framgår av de i 1 § angivna lagarna samt förordningen angående redares avgift i vissa fall enligt lagen om försäkring för allmän tilläggs-pension, m. m. gälla följande.

Jämväl såvitt — — — — — eller bostad.

Värdet av — — — — — pensionsgrundande inkomst.

Avdrag för — — — — — vissa arbetstagare.

Vid bestämmande av avgiftsunderlag skall utöver vad som framgår av de i 1 § angivna författningarna samt förordningen angående redares avgifter i vissa fall enligt lagen om allmän försäkring gälla följande.

5 §.

Arbetsgivare, som — — — — — av riksförsäkringsverket.

Vid arbetsgivaruppgift skall arbetsgivare foga ett exemplar av de kontrolluppgifter, vilka han enligt 37 § 1 mom. första, andra eller sjunde punkten taxeringsförordningen

Vid arbetsgivaruppgift skall arbetsgivare foga ett exemplar av de kontrolluppgifter, vilka han enligt 37 § 1 mom. första, andra eller sjunde punkten taxeringsförordningen

(Gällande lydelse)

har att avlämna för inkomsttaxeringen, ävensom av uppgift som avses i 3 § förordningen angående beräkning av pensionsgrundande inkomst enligt lagen om försäkring för allmän tilläggspension. Befrielse från nämnda skyldighet må medgivas av riksförsäkringsverket eller, efter Konungens bemyndigande, av myndighet som verket bestämmer.

Blanketter till — — — — — och sjömansskattekontoret.

20 §.

Preliminär avgift för visst år skall utgå med belopp motsvarande arbetsgivarens under nästföregående år debiterade slutliga avgift. Är den för utgiftsåret *fastställda procentsatsen* för avgiftsuttaget enligt *lagen om försäkring för allmän tilläggspension* högre eller lägre än *procentsatsen* för det år som den sålunda debiterade slutliga avgiften avser, skall hänsyn härtill tagas vid bestämmandet av den preliminära avgiften.

Har slutlig — — — — — slutliga avgiften.

Särskild beräkning — — — — — omständighet föreligger.

29 §.

Efter den — — — — — anståndstidens utgång.

Ogulden del av arbetsgivaravgift skall anses omfatta avgifter och bidrag, som avses i 1 §, i samma proportion som sådana avgifter och bidrag ingå i arbetsgivaravgiften.

(Föreslagen lydelse)

har att avlämna för inkomsttaxeringen, ävensom av uppgift som avses i 3 § förordningen angående beräkning av pensionsgrundande inkomst enligt lagen om allmän försäkring. Befrielse från nämnda skyldighet må medgivas av riksförsäkringsverket eller, efter Konungens bemyndigande, av myndighet som verket bestämmer.

Preliminär avgift för visst år skall utgå med belopp motsvarande arbetsgivarens under nästföregående år debiterade slutliga avgift. Äro de för utgiftsåret *gällande procentsatserna* för avgiftsuttaget enligt *lagen om allmän försäkring* högre eller lägre än *procentsatserna* för det år som den sålunda debiterade slutliga avgiften avser, skall hänsyn härtill tagas vid bestämmandet av den preliminära avgiften.

Ogulden del av arbetsgivaravgift skall anses omfatta avgifter, som avses i 1 §, i samma proportion som avgifterna ingå i arbetsgivaravgiften.

39 §.

Avgift enligt 34 § lagen om försäkring för allmän tilläggspension (tilläggsavgift) skall, med iakttagande av vad i 40 §

Tilläggspensionsavgift enligt 19 kap. 3 § lagen om allmän försäkring skall, med iakttagande av vad i 40 § sägs, debiteras och uppbäras i en-

*(Gällande lydelse)**(Föreslagen lydelse)*

sågs, debiteras och uppbäras i enlighet med vad som stadgas i uppbördsförordningen.

lighet med vad som stadgas i uppbördsförordningen.

41 §.

Skall enligt 9 § första stycket lagen om försäkring för allmän tilläggspension pensionspoäng för visst års inkomst av annat förvärvsarbete tillgodoräknas den försäkrade, oaktat tilläggspensionsavgift för året icke till fullo erlægges inom tid som angives i 40 § första stycket, må riksförsäkringsverket efter framställning från den försäkrade eller dödsboet efter honom medgiva befrielse från erläggande helt eller delvis av avgiften, därest ömmande omständigheter föreligga.

Skall enligt 11 kap. 6 § första stycket lagen om allmän försäkring pensionspoäng för visst års inkomst av annat förvärvsarbete tillgodoräknas den försäkrade, oaktat tilläggspensionsavgift för året icke till fullo erlægges inom tid som angives i 40 § första stycket, må riksförsäkringsverket efter framställning från den försäkrade eller dödsboet efter honom medgiva befrielse från erläggande helt eller delvis av avgiften, därest ömmande omständigheter föreligga.

44 §.

Riksförsäkringsverket äger för varje år från vederbörlig inkomstitel å riksstaten tillgodoföra sig ett belopp motsvarande skillnaden mellan summan av de arbetsgivaravgifter, som enligt vad i 17 § andra stycket sägs under året anmälts för påföring i samband med slutlig skatt, och vad som av dessa avgifter kan enligt av Konungen fastställda grunder beräknas bli avskrivet på grund av bristande betalning. Beloppet skall fördelas mellan avgifter och bidrag, som avses i 1 §, i samma proportion som sådana avgifter och bidrag ingå i nyssnämnda avgiftssumma.

Avgiftsbelopp som avses i 29 § skola i den mån de inflyta av vederbörande länsstyrelse redovisas till riksförsäkringsverket. Belopp, som redovisas visst år, skall fördelas mellan

Riksförsäkringsverket äger för varje år från vederbörlig inkomstitel å riksstaten tillgodoföra sig ett belopp motsvarande skillnaden mellan summan av de arbetsgivaravgifter, som enligt vad i 17 § andra stycket sägs under året anmälts för påföring i samband med slutlig skatt, och vad som av dessa avgifter kan enligt av Konungen fastställda grunder beräknas bli avskrivet på grund av bristande betalning. Beloppet skall fördelas mellan avgifter, som avses i 1 §, i samma proportion som avgifterna ingå i nyssnämnda avgiftssumma.

Avgiftsbelopp som avses i 29 § skola i den mån de inflyta av vederbörande länsstyrelse redovisas till riksförsäkringsverket. Belopp, som redovisas visst år, skall fördelas mellan

(Gällande lydelse)

lan avgifter och bidrag som i 1 § sägs i samma proportion som sådana avgifter och bidrag ingå i summan av de under nästföregående år debiterade slutliga avgifterna.

Riksförsäkringsverket må — — — — — eller restituerats.

(Föreslagen lydelse)

avgifter som i 1 § sägs i samma proportion som avgifterna ingå i summan av de under nästföregående år debiterade slutliga avgifterna.

Denna förordning träder i kraft den 1 januari 1963.

Vid debitering enligt 20 § första stycket av arbetsgivares preliminära avgifter för åren 1963 och 1964 skall hänsyn tagas till ökning, som avgiftsunderlaget kan antagas komma att undergå till följd av bestämmelserna i lagen om allmän försäkring.

Förslag
till
Förordning

om ändring i förordningen den 18 december 1959 (nr 555)
angående redares avgift i vissa fall enligt lagen om försäkring för allmän
tilläggs pension, m. m.

Härigenom förordnas, *dels* att 1—6 §§ förordningen den 18 december 1959 angående redares avgift i vissa fall enligt lagen om försäkring för allmän tilläggs pension, m. m. skola erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives, *dels* att förordningens rubrik skall lyda som följer.

Förordning
angående redares avgifter i vissa fall enligt lagen om allmän försäkring

(Gällande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

1 §.

Redare skall för varje år å vad han under året utgivit i lön i penningar eller naturaförmåner i form av kost eller bostad till sådan arbetstagare hos honom, som avses i 1 § första stycket förordningen om sjömansskatt, erlægga *avgift* enligt *lagen om försäkring för allmän tilläggs pension samt bidrag jämlikt lagen om allmän sjukförsäkring och lagen om moderskapshjälp enligt vad nedan sägs.*

Redare skall, *i enlighet med vad nedan sägs*, för varje år å vad han under året utgivit i lön i penningar eller naturaförmåner i form av kost eller bostad till sådan arbetstagare hos honom, som avses i 1 § första stycket förordningen om sjömansskatt, erlægga *avgifter* enligt *19 kap. 1 § lagen om allmän försäkring.*

2 §.

Konungen skall fastställa *procentsats* *dels* för uttaget av *avgiften* till försäkringen för allmän tilläggs pension, *dels* ock för uttaget av ett *sammanlagt bidrag till kostnaderna för den allmänna sjukförsäkringen och moderskapshjälpen.* Beslut om de båda *procentsatser*, som skola till-

Konungen skall fastställa *procentsatser* för uttaget av *avgifter* till *sjukförsäkringen och försäkringen för tilläggs pension.* Beslut om de båda *procentsatser*, som skola tillämpas för visst år, skall fattas under året dessförinnan.

(Gällande lydelse)

lämpas för visst år, skall fattas under året dessförinnan.

För avgiften skall procentsatsen för visst år utgöra en på sätt nedan sägs bestämd andel av den procentsats, som med stöd av 32 § lagen om försäkring för allmän tilläggspension fastställts för året. Procentsatsen för bidraget skall utgöra samma andel av de sammanlagda procenttalen enligt 38 § första stycket lagen om allmän sjukförsäkring och 12 § lagen om moderskapshjälp. Nämda andel skall svara mot förhållandet mellan antalet svenska sjömän och hela antalet sjömän på svenska handelsfartyg i medeltal för den 31 december under de tre år, som närmast föregått det år då procentsatserna fastställas. Hänsyn tages härvid ej till fartyg med en bruttodräktighet understigande 300 registerton. Procentsatserna beräknas med två decimaler.

4 §.

Bidraget till kostnaderna för den allmänna sjukförsäkringen och moderskapshjälpen utgår efter den för året gällande procentsatsen och beräknas för varje redare å summan av lön till arbetstagare som i 1 § sägs, sedan därifrån för varje arbetstagare dragits sådan del av lön, som för år räknat överstigit femtontusen kronor. Härvid skall bortses från arbetstagare, som icke är obligatoriskt försäkrad enligt lagen om yrkesskadeförsäkring, så ock från arbetstagare, som jämlikt 28 § lagen om allmän sjukförsäkring undantagits från försäkringen för tilläggsjukpenning.

(Föreslagen lydelse)

För avgiften till sjukförsäkringen skall procentsatsen för visst år utgöra en på sätt nedan sägs bestämd andel av den procentsats, varmed avgift enligt 19 kap. 4 § lagen om allmän försäkring skall utgå. Procentsatsen för avgiften till försäkringen för tilläggspension skall utgöra samma andel av den procentsats som med stöd av 19 kap 5 § sagda lag fastställts för året. Nämda andel skall svara mot förhållandet mellan antalet svenska sjömän och hela antalet sjömän på svenska handelsfartyg i medeltal för den 31 oktober under de tre år, som närmast föregått det år då procentsatserna fastställas. Hänsyn tages härvid ej till fartyg med en bruttodräktighet understigande 300 registerton. Procentsatserna beräknas med två decimaler.

3 §.

Avgiften till sjukförsäkringen utgår efter den för året gällande procentsatsen och beräknas för varje redare å summan av lön till arbetstagare som i 1 § sägs, sedan därifrån för varje arbetstagare dragits sådan del av lön, som för år räknat överstigit tjugutvå tusen kronor. Härvid skall bortses från arbetstagare, som icke är obligatoriskt försäkrad enligt lagen om yrkesskadeförsäkring.

(Gällande lydelse)

3 §.

Avgiften till försäkringen för *allmän* tilläggs pension utgår efter den för året gällande procentsatsen och beräknas för varje redare å summan av lön till arbetstagare som i 1 § sägs, sedan därifrån dragits dels ett belopp motsvarande det beräknade genomsnittliga antalet dylika arbetstagare hos honom under året multiplicerat med det i 10 § lagen om försäkring för *allmän tilläggs pension* omförmälda basbelopp, som gäller vid årets ingång, dels ock för varje arbetstagare sådan del av lön, som för år räknat överstigit sju och en halv gånger nämnda basbelopp. Härvid skall arbetstagare, som under hela året varit anställd med full arbetstid, räknas såsom en arbetstagare och arbetstagare, som under året varit anställd i mindre omfattning, medräknas i motsvarande mån. Genomsnittliga antalet arbetstagare beräknas med en decimal.

(Föreslagen lydelse)

4 §.

Avgiften till försäkringen för tilläggs pension utgår efter den för året gällande procentsatsen och beräknas för varje redare å summan av lön till arbetstagare som i 1 § sägs, sedan därifrån dragits dels ett belopp motsvarande det beräknade genomsnittliga antalet dylika arbetstagare hos honom under året multiplicerat med det i 1 kap. 6 § lagen om *allmän försäkring* omförmälda basbelopp, som gäller vid årets ingång, dels ock för varje arbetstagare sådan del av lön, som för år räknat överstigit sju och en halv gånger nämnda basbelopp. Härvid skall arbetstagare, som under hela året varit anställd med full arbetstid, räknas såsom en arbetstagare och arbetstagare, som under året varit anställd i mindre omfattning, medräknas i motsvarande mån. Genomsnittliga antalet arbetstagare beräknas med en decimal.

5 §.

Bidraget till kostnaderna för den allmänna sjukförsäkringen och moderskapshjälpen skall fördelas mellan sjukvårdsförsäkringen, försäkringen för tilläggs sjukpenning och moderskapshjälpen i enlighet med förhållandet mellan de i 38 § första stycket lagen om allmän sjukförsäkring och 12 § lagen om moderskapshjälp angivna procenttalen för bidragen till nämnda ändamål.

Av avgiften till sjukförsäkringen skola fyra femtondelar användas till bestridande av de allmänna försäkringskassornas utgifter för sjukvårdsersättning och återstoden till bestridande av kassornas utgifter för tilläggs sjukpenning.

6 §.

De närmare föreskrifter som finnas erforderliga för tillämpningen

De närmare föreskrifter som finnas erforderliga för tillämpningen

(Gällande lydelse)

av denna förordning meddelas av Konungen eller, efter Konungens be- myndigande, av *riksförsäkringsanstalten*.

(Föreslagen lydelse)

av denna förordning meddelas av Konungen eller, efter Konungens be- myndigande, av *riksförsäkringsverket*.

Denna förordning träder i kraft den 1 januari 1963.

Äldre bestämmelser skola alltjämt äga tillämpning i fråga om avgifter och bidrag, som avse tiden före ikraftträdandet.

Förslag

till

L a g

om finansiering av folkpensioneringen

Härigenom förordnas som följer.

1 §.

Till bestridande av kostnaderna för folkpensioneringen skola utgå bidrag i enlighet med vad nedan stadgas. I övrigt skola kostnaderna bestridas av statsmedel.

2 §.

Såsom bidrag till kostnaderna för folkpensioneringen skall, såvitt ej annat följer av vad i andra stycket sägs, envar erlægga folkpensionsavgift för år, då för honom beräknats till statlig inkomstskatt taxerad inkomst, under förutsättning att han vid utgången av detta år fyllt minst aderton och högst sextiosex år, att han varit här i riket mantalsskriven för året näst före taxeringsåret samt att han vid tidpunkten för tryckningen av stomme till inkomstlängd för taxeringsåret var svensk medborgare.

Folkpensionsavgift skall icke erläggas av den, som för december månad året näst före taxeringsåret åtnjutit folkpension i form av ålderspension eller förtidspension, eller för den, som avlidit före ingången av året näst före taxeringsåret. Ej heller skall folkpensionsavgift erläggas av den, för vilken den till statlig inkomstskatt taxerade inkomsten icke uppgår till tvåtusenfyrhundra kronor eller, om han skall taxeras enligt för gift skattskyldig gällande bestämmelser samt den med vilken han skall samtaxeras icke enligt vad förut sagts är fritagen från skyldighet att erlægga folkpensionsavgift, den sammanlagda taxerade inkomsten för dem som samtaxeras icke uppgår till tvåtusenfyrhundra kronor.

3 §.

Folkpensionsavgift skall utgå med fyra procent av den avgiftspliktiges till statlig inkomstskatt taxerade inkomst med de begränsningar som nedan sägs.

Avgiftspliktiga, som samtaxeras, skola erlægga avgift med sammanlagt högst sexhundra kronor. Därvid skall iakttagas, att om vardera har en taxerad inkomst överstigande sjutusenfemhundra kronor, envar påföres pensionsavgift med trehundra kronor. Om endast den ene har en taxerad in-

komst överstigande sjutusenfemhundra kronor, minskas i förekommande fall dennes avgift så att sammanlagda beloppet av avgifterna ej överstiger sexhundra kronor.

Annan avgiftspliktig än som avses i andra stycket skall erlägga avgift med högst sexhundra kronor.

Folkpensionsavgift må i intet fall utgå med högre belopp än vad som motsvarar summan av tio kronor och en femtedel av den taxerade inkomsten i vad denna överstiger tvåtusenfyrahundra kronor; och skola därvid avgiftspliktiga som samtaxeras anses som en avgiftspliktig samt avgiftsbeloppet fördelas mellan dem i förhållande till varderas taxerade inkomst.

Folkpensionsavgift avrundas i förekommande fall nedåt till närmaste hela krontal.

4 §.

Har avgiftspliktig vid taxering till statlig inkomstskatt erhållit sådant särskilt avdrag för väsentligen nedsatt skatteförmåga som avses i 9 § 2 mom. andra stycket förordningen om statlig inkomstskatt, skall vid tillämpning av 2 och 3 §§ med taxerad inkomst avses vad som återstår, sedan den taxerade inkomsten minskats med nämnda avdrag.

Har avgiftspliktig avlidit och efterlämnat dödsbodelägare, som vid hans frånfälle var beroende av honom för sin försörjning, och har dödsboet att erlægga kvarstående eller tillkommande skatt, vari ingår folkpensionsavgift, under uppördstermin, som äger rum eller avslutas efter dödsfallet, äger beskattningsnämnd, där ömmande omständigheter äro för handen, efter framställning från dödsboet medgiva befrielse från erläggande helt eller delvis av avgiften. Befrielse må dock icke avse avgift, som påförts i anledning av eftertaxering till statlig inkomstskatt och som rätteligen skolat erläggas under uppördstermin, vilken ägt rum före dödsfallet.

Framställning som avses i andra stycket skall göras senast under andra kalenderåret efter dödsåret.

I fråga om besvär över beskattningsnämnds beslut som i andra stycket sägs skall motsvarande gälla som stadgas i taxeringsförordningen beträffande besvär över beslut enligt 15 § 1 mom. förordningen om statlig inkomstskatt.

5 §.

Folkpensionsavgift påföres i den kommun, där för den avgiftspliktige beräknats till statlig inkomstskatt taxerad inkomst.

Om debitering och uppörd av folkpensionsavgifter är i övrigt stadgat i uppördsförordningen.

6 §.

Kommun skall för varje år bidra till kostnaderna för folkpensioneringen med

dels viss andel, motsvarande en tiondels procent för varje fullt tiotal

skatteören per invånare i kommunen, av kostnaderna för följande förmåner, som under året utbetalats för inom kommunen mantalsskrivna pensionsberättigade, nämligen förtidspensioner jämte barntillägg till sådana pensioner, änkepensioner i anledning av dödsfall, som inträffat före den 1 juli 1960, samt hustrutillägg, dock högst tre femtedelar av nämnda kostnader,

dels ock viss andel, motsvarande en femtedels procent för varje fullt tiotal skatteören per invånare i kommunen, av kostnaderna för kommunala bostadstillägg, som under året utbetalats för pensionsberättigade, mantalsskrivna inom kommunen, dock högst fyra femtedelar och lägst en fjärdedel av sagda kostnader.

7 §.

Vid bestämmandet av antalet skatteören per invånare i kommunen skall hänsyn tagas till det antal skatte kronor och skatteören, som enligt kommunalskattelagen påförts de till kommunen skattskyldiga i taxeringslängden för året med däri intill årets utgång införda ändringar eller gjorda tillägg, samt till antalet invånare vid årets ingång.

8 §.

Varje kommuns bidrag uträknas av riksförsäkringsverket.

9 §.

De närmare föreskrifter, som finnas erforderliga för tillämpningen av denna lag, meddelas av Konungen eller, efter Konungens bemyndigande, av riksförsäkringsverket.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1963, då lagen den 30 juni 1947 (nr 398) om kommunernas bidrag till kostnaderna för folkpensioneringen upphör att gälla.

Förekommer i lag eller författning hänvisning till eller avses eljest stadgande, som ersatts genom bestämmelse i den nya lagen, skall den bestämmelsen i stället tillämpas.

Äldre bestämmelser skola alltjämt gälla i fråga om pensionsavgifter, som påföras för år 1962 eller tidigare år, ävensom beträffande kommunernas bidrag till kostnaderna för folkpensioneringen avseende år 1962 och tidigare år.

Förslag
till
Reglemente

angående förvaltningen av de allmänna försäkringskassornas fonder för den obligatoriska och den frivilliga sjukförsäkringen

Härigenom förordnas som följer.

1 §.

Angående förvaltningen av den i 18 kap. 15 § lagen om allmän försäkring omförmälda *fonden för den obligatoriska sjukförsäkringen* samt den i 21 kap. 2 § samma lag omförmälda *fonden för den frivilliga sjukförsäkringen* skall gälla vad nedan stadgas.

2 §.

Allmän försäkringskassa må placera fondmedel

1. i obligationer utfärdade av staten, kommun, Sveriges allmänna hypoteksbank eller Konungariket Sveriges stadshypotekskassa;
2. i obligationer garanterade av staten eller kommun;
3. i obligationer och andra för den allmänna rörelsen avsedda förskrivningar, som offentligen utbjudits av svenskt bankaktiebolag;
4. i andra skuldförbindelser utfärdade eller garanterade av staten eller kommun eller utfärdade av riksbanken, postbanken, bankaktiebolag, sparbank eller centralkassa för jordbrukskredit;
5. i skuldförbindelser, för vilka kassan äger säkerhet genom inteckning i annan fastighet än industrifastighet inom två tredjedelar av senast fastställda taxeringsvärde, därvid i taxeringsvärdet å jordbruksfastighet icke må medräknas taxeringsvärdet å växande skog; dock skall åbyggnad, för att inteckning i fastigheten må godkännas, vara brandförsäkrad i försäkringsbolag, som avses i lagen om försäkringsrörelse, eller i utländsk försäkringsanstalt med rätt att driva försäkringsrörelse här i riket; samt
6. med riksförsäkringsverkets medgivande i fastighet, avsedd för kassans verksamhet; och skall i fråga om brandförsäkring av åbyggnad gälla vad vid 5. stadgas.

3 §.

Utan hinder av vad i 2 § föreskrives må allmän försäkringskassa med riksförsäkringsverkets medgivande såsom tillgång i fond redovisa värdet i inventarier, som anskaffats för kassans verksamhet, under förutsättning att nedskrivning av värdet sker med minst en tiondel varje år.

—————
Detta reglemente träder i kraft den 1 januari 1963.
—————

Förslag

till

Förordning

Om ändring i förordningen den 4 juni 1954 (nr 519) angående kostnadsfria eller prisnedsatta läkemedel

Härigenom förordnas, att 2—6 §§ förordningen den 4 juni 1954 angående kostnadsfria eller prisnedsatta läkemedel¹ skola erhålla ändrad lydelse på sätt nedan anges.

*(Gällande lydelse)**(Föreslagen lydelse)*

2 §.

Den som är försäkrad jämligt lagen om allmän sjukförsäkring och som lider av långvarig och allvarlig sjukdom äger, där Konungen i fråga om sjukdomen så bestämt, utan kostnad erhålla läkemedel, som enligt vad Konungen förordnat skall tillhandahållas kostnadsfritt vid sådan sjukdom.

Vad nu sagts skall ock gälla svensk medborgare som utan att vara försäkrad jämligt lagen om allmän sjukförsäkring vistas här i riket.

Den som är omfattad av sjukförsäkring enligt lagen om allmän försäkring och som lider av långvarig och allvarlig sjukdom äger, där Konungen i fråga om sjukdomen så bestämt, utan kostnad erhålla läkemedel, som enligt vad Konungen förordnat skall tillhandahållas kostnadsfritt vid sådan sjukdom.

Vad nu sagts skall beträffande den som är bosatt utom riket gälla allenast för tid varunder han vistas härstädes.

3 §.

I annat fall än som avses i 2 § äger vid sjukdom den som är försäkrad jämligt lagen om allmän sjukförsäkring vid inköp av läkemedel, som enligt apoteksvarustadgan den 14 november 1913 (nr 308) är att hänföra till apoteksvara eller som utan att utgöra apoteksvara innehåller gift av första klassen, åtnjuta nedsättning av fastställt pris för läkemedlet

I annat fall än som avses i 2 § äger vid sjukdom den som är omfattad av sjukförsäkring enligt lagen om allmän försäkring eller här i riket är i allmän eller enskild tjänst vid inköp av läkemedel, som enligt apoteksvarustadgan den 14 november 1913 (nr 308) är att hänföra till apoteksvara eller som utan att utgöra apoteksvara innehåller gift av

¹ Senaste lydelse av 2 och 3 §§ se SFS 1958: 461.

(Gällande lydelse)

med hälften av det belopp, varmed priset må överstiga tre kronor. Har under en formel förskrivits flera läkemedel, skall prisnedsättningen avse den sammanlagda kostnaden. Är förskrivning avsedd att expedieras mer än en gång, skall nedsättningen hänföra sig till varje expedition.

Vad nu sagts om den som är försäkrad jämlikt lagen om allmän sjukförsäkring skall ock gälla den som, utan att vara försäkrad enligt nämnda lag, vistas här i riket under förutsättning att han är svensk medborgare eller härstädes är i allmän eller enskild tjänst.

Från prisnedsättning — — — — — stycket avses.

4 §

Har apotekare mot recept utlämnat läkemedel, som avses i 2 §, kostnadsfritt eller läkemedel, varom sägs i 3 §, till nedsatt pris, äger han i den ordning Konungen bestämmer av den i lagen om allmän sjukförsäkring avsedda tillsynsmyndigheten erhålla ersättning med belopp motsvarande i förra fallet fastställt försäljningspris och eljest föreskriven prisnedsättning.

5 §.

Kostnaden för tillhandahållande av läkemedel enligt denna förordning bestrides av statsmedel med belopp för kalenderår motsvarande en krona 15 öre för envar, som vid utgången av det år kostnaden avser är medlem i allmän sjukkassa, och i övrigt av de allmänna centralsjuk-

(Föreslagen lydelse)

första klassen, åtnjuta nedsättning av fastställt pris för läkemedlet med hälften av det belopp, varmed priset må överstiga tre kronor. Har under en formel förskrivits flera läkemedel, skall prisnedsättningen avse den sammanlagda kostnaden. Är förskrivning avsedd att expedieras mer än en gång, skall nedsättningen hänföra sig till varje expedition.

Vad nu sagts om den som är omfattad av sjukförsäkring enligt lagen om allmän försäkring skall beträffande försäkrad, som är bosatt utom riket, gälla allenast för tid varunder han vistas härstädes.

Har apotekare mot recept utlämnat läkemedel, som avses i 2 §, kostnadsfritt eller läkemedel, varom sägs i 3 §, till nedsatt pris, äger han i den ordning Konungen bestämmer av riks-försäkringsverket erhålla ersättning med belopp motsvarande i förra fallet fastställt försäljningspris och eljest föreskriven prisnedsättning.

Kostnaden för tillhandahållande av läkemedel enligt denna förordning bestrides av statsmedel med belopp för kalenderår motsvarande en krona 15 öre för envar, som vid utgången av det år kostnaden avser är inskriven hos allmän försäkringskassa, och i övrigt av de allmänna

(Gällande lydelse)

kassorna i förhållande till antalet medlemmar vid nämnda tidpunkt, vilka äro pliktiga att erlægga sjukförsäkringsavgift enligt lagen om allmän sjukförsäkring.

(Föreslagen lydelse)

försäkringskassorna i förhållande till antalet inskrivna försäkrade vid nämnda tidpunkt, vilka äro pliktiga att erlægga sjukförsäkringsavgift enligt lagen om allmän försäkring.

6 §.

Denna förordning äger icke tillämpning å den som vårdas å sjukvårdsanstalt, som avses i lagen om allmän sjukförsäkring.

Denna förordning äger icke tillämpning å den som erhåller sjukhusvård, som avses i lagen om allmän försäkring.

Denna förordning träder i kraft den 1 januari 1963.

Förslag
till
Förordning

angående ändring i förordningen den 21 maj 1954 (nr 269) om skyldighet för arbetsgivare att lämna uppgift rörande arbetsanställning

Härigenom förordnas, att 1, 3 och 4 §§ förordningen den 21 maj 1954 om skyldighet för arbetsgivare att lämna uppgift rörande arbetsanställning¹ skola erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives.

(Gällande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

1 §.

Arbetsgivare, som — — — — — nyss sagts.

Upphör arbetstagares — — — — — arbetstagarens anställande.

Vad i denna förordning stadgas om anställning skall äga motsvarande tillämpning i fall av överenskommelse, som avses i 3 kap. 2 § andra stycket sista punkten lagen om allmän försäkring.

Uppgift, som här avses, skall lämnas till allmän sjukkassa.

Uppgift, som här avses, skall lämnas till allmän försäkringskassa.

Är arbetstagaren försäkrad jämlikt lagen om allmän sjukförsäkring, bör uppgiften lämnas till den sjukkassa, i vilken arbetstagaren är försäkrad.

Är arbetstagaren inskriven hos allmän försäkringskassa, bör uppgiften lämnas till den försäkringskassa, hos vilken arbetstagaren är inskriven.

3 §.

Uppgift om — — — — — anställningen upphört.

Uppgift skall lämnas å särskild blankett, vartill formulär fastställs av riksskattenämnden efter samråd med tillsynsmyndigheten för de allmänna sjukkassorna.

Uppgift skall lämnas å särskild blankett, vartill formulär fastställs av riksskattenämnden efter samråd med riksförsäkringsverket.

Uppgiftsblanketter tillhandahållas — — — — — med posten.

¹ Senaste lydelse av 1 och 4 §§ se SFS 1961:266.

(Gällande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

4 §.

Har uppgift, som i 1 § avses, lämnats till annan allmän *sjuk*kassa än den, i vilken arbetstagaren är *försäkrad*, åligger det den *sjuk*kassa, som mottagit uppgiften, att ofördröjligen vidarebefordra densamma till den *sjuk*kassa, som arbetstagaren tillhör. Är arbetstagaren ej *försäkrad jämligt lagen om allmän sjukförsäkring*, skall uppgiften i stället vidarebefordras till utmätningsmannen i anställningsorten.

*Sjuk*kassa, som mottagit uppgift avseende i kassan *försäkrad* arbetstagare, skall, sedan den tagit del av innehållet i uppgiften, ofördröjligen vidarebefordra uppgiften till vederbörande utmätningsman inom kassans område.

Har uppgift, som i 1 § avses, lämnats till annan allmän *försäkrings*kassa än den, hos vilken arbetstagaren är *inskriven*, åligger det den *försäkrings*kassa, som mottagit uppgiften, att ofördröjligen vidarebefordra densamma till den *kassa*, hos vilken arbetstagaren är *inskriven*. Är arbetstagaren ej *inskriven hos allmän försäkringskassa*, skall uppgiften i stället vidarebefordras till utmätningsmannen i anställningsorten.

*Försäkrings*kassa, som mottagit uppgift avseende hos kassan *inskriven* arbetstagare, skall, sedan den tagit del av innehållet i uppgiften, ofördröjligen vidarebefordra uppgiften till vederbörande utmätningsman inom kassans område.

Denna förordning träder i kraft den 1 januari 1963.

Förslag

till

Förordning

om ändring i militärsättningsförordningen den 2 juni 1950 (nr 261)

Härigenom förordnas, dels att i 5 och 10 §§, 11 § 1 mom., 12 § 2 mom., 13—19 §§ samt 21 och 22 §§ militärsättningsförordningen den 2 juni 1950 orden »riksförsäkringsanstalten» och »anstalten» skola ersättas med orden »riksförsäkringsverket» och »verket», dels att 4 §, 6 § 2 mom., 7 § 2 mom. och 11 § 2 mom. nämnda förordning¹ skola erhålla ändrad lydelse på sätt nedan anges.

(Gällande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

4 §.

Ersättningsärenden, som avses i denna förordning, avgöras med det undantag, som anges i 6 § 3 mom., av riks-försäkringsanstalten.

Över beslut av riks-försäkringsanstalten i sådant ärende må klagan föras hos försäkringsrådet genom besvär, som skola hava inkommit till försäkringsrådet senast inom en månad efter det klaganden erhållit kännedom om beslutet.

Försäkringsrådet äger, — — — — — denna paragraf.

Över försäkringsrådets beslut må klagan ej föras.

Ersättningsärenden, som avses i denna förordning, avgöras med det undantag, som anges i 6 § 3 mom., av riks-försäkringsverket.

Över beslut av riks-försäkringsverket i sådant ärende må klagan föras hos försäkringsrådet genom besvär, som skola hava inkommit till försäkringsrådet senast inom en månad efter det klaganden erhållit kännedom om beslutet.

Över försäkringsrådets beslut må klagan föras hos försäkringsdomstolen genom besvär. Besvären skola hava inkommit till försäkringsrådet inom tre veckor från det klaganden erhållit kännedom om beslutet; dock skall besvärstiden för menighet vara fem veckor. Den omständigheten, att besvären ingivits eller insänts direkt till försäkringsdomstolen, ut-

¹ Senaste lydelse av 4 §, 6 § 2 mom., 7 § 2 mom., 11 § 1 och 2 mom., 12 § 2 mom. samt 13—19 och 21—22 §§ se SFS 1954:460 samt av 10 § se SFS 1960:181.

(Gällande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

gör ej hinder för besvärens upptagande till prövning, därest de inkommit till domstolen före besvärstidens utgång.

Försäkringsrådets beslut länder till efterrättelse utan hinder av förordnandet, såframt ej rådet annorlunda förordnar.

Med avseende — — — — — försäkringsrådet stadgas.

6 §.

2 m o m. Har olycksfallet — — — — — halv sjukpenning.

Sjukpenningens storlek — — — — — att hänföra.

Sjukpenningklasserna och — — — — — följande tabell:

(Tabellen, i vilken ändring ej föreslås, är här utesluten.)

Halv sjukpenning — — — — — hel sjukpenning.

För tid, — — — — — dag räknad.

I fråga om utgivande av barntilllägg till sjukpenningen och av hempenning i stället för sjukpenning skola bestämmelserna i 14 och 15 §§ lagen om yrkesskadeförsäkring äga motsvarande tillämpning.

I fråga om utgivande av barntilllägg till sjukpenningen och om sjukpenning under tid för sjukhusvård skola bestämmelserna i 14 och 15 §§ lagen om yrkesskadeförsäkring äga motsvarande tillämpning.

7 §.

2 m o m. Änka efter — — — — — den avlidne.

Var den avlidne ogift, skall livränta efter samma grunder som angivits i första stycket utgå till ogift kvinna, som sedan avsevärd tid sammanlevde med den avlidne under äktenskapsliknande förhållanden, så ock till kvinna, som var trolovad med den avlidne och som hade eller haft barn med honom eller var havande med barn till honom. Har kvinna som nu nämnts varit gift och äger hon åtnjuta underhåll av sin förutvarande man eller, om han är avliden, i egenskap av efterlevande till honom uppbära livränta, pension —

Var den avlidne ogift, skall livränta efter samma grunder som angivits i första stycket utgå till ogift kvinna, som sedan avsevärd tid sammanlevde med den avlidne under äktenskapsliknande förhållanden, så ock till kvinna, som var trolovad med den avlidne och som hade eller haft barn med honom eller var havande med barn till honom. Har kvinna som nu nämnts varit gift och äger hon åtnjuta underhåll av sin förutvarande man eller, om han är avliden, i egenskap av efterlevande till honom uppbära livränta, pension — annan än folk-

(Gällande lydelse)

annan än folkpension — skadestånd eller annan därmed jämförlig ersättning, som skall upphöra att utgå därest hon ingår nytt äktenskap, skall för tid, under vilken hon äger rätt till dylik förmån, henne tillkommande livränta enligt detta stycke minskas med vad som svarar mot värdet av förmånen. Avdrag som nu sagts skall ock ske för vad kvinnan äger uppbära i livränta efter man, med vilken hon tidigare sammanlevat under äktenskapsliknande förhållanden eller varit trolovad.

Rätten till — — — — — med annan.

Efterlämnar den — — — — — årliga arbetsförtjänst.

Var den — — — — — årliga arbetsförtjänst.

Finnas flera — — — — — årliga arbetsförtjänsten.

Skall livränta, — — — — — här nedan.

(Föreslagen lydelse)

pension eller tilläggs pension — skadestånd eller annan därmed jämförlig ersättning, som skall upphöra att utgå därest hon ingår nytt äktenskap, skall för tid, under vilken hon äger rätt till dylik förmån, henne tillkommande livränta enligt detta stycke minskas med vad som svarar mot värdet av förmånen. Avdrag som nu sagts skall ock ske för vad kvinnan äger uppbära i livränta efter man, med vilken hon tidigare sammanlevat under äktenskapsliknande förhållanden eller varit trolovad.

11 §.

2 m o m. Har skadad från allmän sjukkassa uppburit ersättning, som skolat utgivas enligt denna förordning, skall, därest förhållandet kommer till riks försäkringsanstaltens kännedom, vad som utgivits från kassan avdragas från ersättning, som i anledning av skadan tillkommer honom enligt denna förordning, samt det avdragna beloppet utbetalas till kassan.

Från ersättning, som belöper å tid för vilken ersättningstagaren åtnjuter folkpension eller bidrag enligt lagen om bidrag till änkor och änklingar med barn eller lagen om särskilda barnbidrag till änkors och invaliders m. fl. barn, skall på begäran av pensionsstyrelsen göras avdrag om och i den mån ersättningen skolat föran-

2 m o m. Har skadad från allmän försäkringskassa uppburit ersättning, som skolat utgivas enligt denna förordning, skall, därest förhållandet kommer till riks försäkringsverkets kännedom, vad som utgivits från kassan avdragas från ersättning, som i anledning av skadan tillkommer honom enligt denna förordning, samt det avdragna beloppet utbetalas till kassan.

Från ersättning, som belöper å tid för vilken ersättningstagaren åtnjuter folkpension skall göras avdrag om och i den mån ersättningen skolat föranleda minskning av pensionen.

(Gällande lydelse)

(Föreslagna lydelse)

leda minskning av pensionen eller
bidraget; och skall avdraget belopp
utbetalas till pensionsstyrelsen.

Denna förordning träder i kraft
den 1 januari 1963.

Förslag

till

L a g

angående ändring i lagen den 18 maj 1956 (nr 293) om ersättning åt smittbärare

Härigenom förordnas, att 3—5, 7 och 9 §§ lagen den 18 maj 1956 om ersättning åt smittbärare¹ skola erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives.

(Gällande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

3 §.

Ersättningen för inkomstbortfall åt den som är sjukpenningförsäkrad jämligt lagen om allmän sjukförsäkring utgår för dag räknat med det högsta belopp som han vid sjukdom är berättigad att uppbära i sjukhjälp på grund av den obligatoriska och frivilliga sjukpenningförsäkringen för dag under de första etthundra-åttio dagarna av en sjukperiod, för vilken sjukpenning utgår; dock att ersättning åt den som åtnjuter annan inkomst av förvärvsarbete än inkomst av tjänst alltid skall bestämmas till det belopp för dag räknat som skulle hava utgått till honom, därest hela hans årsinkomst av förvärvsarbete utgjort inkomst av tjänst.

Ersättningen åt den som icke är sjukpenningförsäkrad enligt nysnämnda lag skall med tillämpning av de i första stycket angivna grunderna utgå med det belopp för dag räknat som han skulle hava ägt uppbära från allmän sjukkassa, därest han

Ersättningen för inkomstbortfall åt den som omfattas av sjukförsäkringen enligt lagen om allmän försäkring utgår för dag räknat med det högsta belopp som han vid sjukdom är berättigad att uppbära i sjukpenning, barntillägg och sjukpenningtillägg på grund av försäkring enligt nämnda lag eller med stöd därav meddelade bestämmelser; dock att ersättning åt den som åtnjuter annan inkomst av förvärvsarbete än inkomst av anställning alltid skall bestämmas till det belopp för dag räknat som skulle hava utgått till honom, därest hela hans årsinkomst av förvärvsarbete utgjort inkomst av anställning.

Ersättningen åt den som vid sjukdom icke är berättigad till sjukpenning på grund av försäkring som i första stycket sägs skall med tillämpning av de i nämnda stycke angivna grunderna utgå med det belopp för dag räknat som han skulle hava

¹ Senaste lydelse av 3 och 4 §§ se SFS 1959:588 samt av 5, 7 och 9 §§ se SFS 1961:270.

(Gällande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

varit *obligatoriskt sjukpenningförsäkrad enligt sagda lag.*

ägt uppbära från allmän försäkringskassa, därest han varit *placerad i sjukpenningklass jämlikt 3 kap. lagen om allmän försäkring.*

Den som — — — — — om arbetsinkomst.

4 §.

Är den till ersättning berättigade intagen å *sjukvårdsanstalt*, som i *lagen om allmän sjukförsäkring* omförmäles, skall ersättningen för inkomstbortfall minskas med *tre* kronor för dag, dock med högst hälften av ersättningens belopp. Det lägsta ersättningsbeloppet till kvinna, som är intagen å *sjukvårdsanstalt* och i hemmet har minst ett barn under tio år vilket är *sjukvårdsförsäkrat* såsom barn till henne eller hennes make, skall utgöra *fem* kronor för dag.

Är den till ersättning berättigade intagen å *sjukhus*, som i *lagen om allmän försäkring* omförmäles, skall ersättningen för inkomstbortfall minskas med *fem* kronor för dag, dock med högst hälften av ersättningens belopp. Det lägsta ersättningsbeloppet till kvinna, som *stadigvarande sammanbor med eget eller makes barn, adoptivbarn eller fosterbarn* under tio år, skall för tid då hon är intagen å *sjukhus* utgöra *sju* kronor för dag.

5 §.

Från ersättningen för inkomstbortfall skola avräknas *sjuk- eller hempennning, tilläggspenning och barntillägg*, vartill smittbäraren under tiden för ingripandet må vara berättigad enligt *lagen om allmän sjukförsäkring*, *lagen* med särskilda bestämmelser om frivillig sjukpenningförsäkring i allmän sjukkassa, *lagen om yrkesskadeförsäkring* eller *lagen om moderskapshjälp*.

Från ersättningen för inkomstbortfall skola avräknas *sjukpenning, barntillägg och sjukpenningtillägg*, vartill smittbäraren under tiden för ingripandet må vara berättigad på grund av *försäkring* enligt *lagen om allmän försäkring* eller med *stöd därav meddelade bestämmelser*, *lagen* med särskilda bestämmelser om frivillig sjukpenningförsäkring i allmän sjukkassa eller *lagen om yrkesskadeförsäkring*.

Från ersättningen — — — — — för ingripandet.

Vad i — — — — — om yrkesskadeförsäkring.

7 §.

Det ankommer på allmän *sjukkassa* att besluta om ersättning åt tillfällig smittbärare.

Det ankommer på allmän *försäkringskassa* att besluta om ersättning åt tillfällig smittbärare.

(Gällande lydelse)

Ärende angående ersättning upptages av den allmänna *sjuk-kassa som smittbäraren tillhör. Tillhör han icke någon sjuk-kassa, upptages ärendet av den sjuk-kassa, inom vars verksamhetsområde han är bosatt. Är smittbäraren icke bosatt i riket, upptages ärendet av den sjuk-kassa, inom vars verksamhetsområde ingripandet skett.*

(Föreslagen lydelse)

Ärende angående ersättning upptages av den allmänna *försäkrings-kassa hos vilken smittbäraren är inskriven. Är han icke inskriven hos någon försäkringskassa, upptages ärendet av den kassa, inom vars verksamhetsområde han är bosatt. Är smittbäraren icke bosatt i riket, upptages ärendet av den försäkrings-kassa, inom vars verksamhetsområde ingripandet skett.*

9 §.

Beträffande ersättning åt tillfällig smittbärare skola i övrigt bestämmelserna i 11 § tredje stycket, 23 § första stycket, 27 § första stycket, 28 § andra och fjärde styckena, 30 § andra stycket, 32 §, 45 § andra stycket samt 46, 59, 89, 101—103 och 105—107 §§ lagen om allmän sjukförsäkring äga motsvarande tillämpning.

Utöver vad i 27 § första stycket nämnda lag sägs må ersättning nedsättas eller indragas, om smittbärare underlåter att ställa sig till efterrättelse av myndighet meddelade föreskrifter angående vad han har att iakttaga under den tid ingripandet avser.

Beträffande ersättning åt tillfällig smittbärare skola i övrigt bestämmelserna i 3 kap. 5 § tredje stycket, 15 §, 16 § andra stycket och 17 § samt 20 kap. 3 § första stycket och 4—13 §§ lagen om allmän försäkring äga motsvarande tillämpning.

Utöver vad i 3 kap. 17 § och 20 kap. 3 § första stycket nämnda lag sägs må ersättning nedsättas eller indragas, om smittbärare underlåter att ställa sig till efterrättelse av myndighet meddelade föreskrifter angående vad han har att iakttaga under den tid ingripandet avser.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1963.

Förslag

till

Lag

angående ändrad lydelse av 22 § lagen den 4 juni 1954 (nr 483) om undervisning och vård av vissa psykiskt efterblivna

Härigenom förordnas, att 22 § lagen den 4 juni 1954 om undervisning och vård av vissa psykiskt efterblivna¹ skall erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives.

(Gällande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

22 §.

Undervisning och vård enligt denna lag av psykiskt efterbliven, som är inskriven eller för observation intagen vid särskola eller som är inskriven vid vårdanstalt och ej fyllt tjuguettt år, skall vara kostnadsfri, dock att landstinget eller efter Konungens bestämmande annan som driver särskola eller vårdanstalt äger att såsom ersättning för kostnaden uppbära *den inskrivne tillkommande folkpension, barnpension enligt lagen om barnpensioner eller särskilt barnbidrag så ock allmänt barnbidrag*, som enligt 7 § lagen om allmänna barnbidrag må utgå för den efterblivne. Den som sålunda uppbär folkpension skall vara skyldig att enligt de närmare föreskrifter Konungen meddelar tillhandahålla den pensionsberättigade fickpengar eller använda motsvarande belopp

Undervisning och vård enligt denna lag av psykiskt efterbliven, som är inskriven eller för observation intagen vid särskola eller som är inskriven vid vårdanstalt och ej fyllt tjuguettt år, skall vara kostnadsfri, dock att landstinget eller efter Konungens bestämmande annan som driver särskola eller vårdanstalt äger att såsom ersättning för kostnaden uppbära allmänt barnbidrag, som må utgå enligt 7 § lagen om allmänna barnbidrag. Om rätt att uppbära folkpension såsom ersättning för kostnaden stadgas särskilt.

¹ Senaste lydelse se SFS 1960: 112.

(Gällande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

för ökande av hans trivsel eller eljest till hans personliga nytta.

För vård — — — — — Konungen bestämmer.

Utan hinder — — — — — centralstyrelsen bestämmer.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1963.

1962:90 (SST m) 1962:90 (SST m) 1962:90 (SST m) 1962:90 (SST m) 1962:90 (SST m)

1962:90 (SST m) 1962:90 (SST m) 1962:90 (SST m) 1962:90 (SST m) 1962:90 (SST m)

1962:90 (SST m) 1962:90 (SST m) 1962:90 (SST m) 1962:90 (SST m) 1962:90 (SST m)

1962:90 (SST m) 1962:90 (SST m) 1962:90 (SST m) 1962:90 (SST m) 1962:90 (SST m)

1962:90 (SST m) 1962:90 (SST m) 1962:90 (SST m) 1962:90 (SST m) 1962:90 (SST m)

Förslag

till

L a g

angående ändring i lagen den 20 mars 1936 (nr 56) om socialregister

Härigenom förordnas, att 2, 4 och 5 §§ lagen den 20 mars 1936 om socialregister¹ skola erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives.

*(Gällande lydelse)**(Föreslagen lydelse)*

2 §.

I socialregistret skola antecknas:

1) de personer, som erhålla understöd eller annan hjälp genom kommunens organ;

2) inom kommunen boende personer, vilka uppbära folkpension i form av tilläggs pension, änkepension, kommunalt bostadstillägg, hustrutillägg, blindtillägg eller vårdtillägg, bidrag enligt lagen om bidrag till änkor och änklingar med barn, mödrahjälp, särskilt barnbidrag eller bidragsförskott eller som med bidrag av allmänna medel åtnjuta sjukvård eller yrkesutbildning, varom i 14 § lagen om folkpensionering förmäles, för förebyggande eller hävande av höggradig nedsättning av arbetsförmågan;

3) personer, som erhålla hjälp i annan form än ovan sagts, i den mån det registerförande organet erhåller kännedom därom och finner anteckning om förhållandet böra inflyta i registret.

I socialregistret skola antecknas de personer, som erhålla understöd eller annan hjälp genom kommunens organ, ävensom personer, vilka erhålla hjälp i annan form, i den mån det registerförande organet erhåller kännedom därom och finner anteckning om förhållandet böra inflyta i registret.

¹ Senaste lydelse av 2 och 4 §§ se SFS 1954: 136 och av 5 § se SFS 1954: 251.

(Gällande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

4 §.

Beslutar kommunalt organ, att hjälp skall utgå till viss person, skall beslutet omedelbart delgivas det registerförande organet. Sådan delgivningsplikt åligger pensionsnämndens ordförande i fråga om folkpension i form av tilläggs pension, änkepension, kommunalt bostadstillägg, hustrutillägg, blindtillägg eller vårdtillägg ävensom beträffande bidrag enligt lagen om bidrag till änkor och änklingar med barn, särskilt barnbidrag samt bidrag av allmänna medel för sjukvård eller yrkesutbildning, varom i 2 § 2) sägs, samt barnavårdsnämnd i fråga om mödrahjälp och bidragsförskott.

Beslutar kommunalt organ, att hjälp skall utgå till viss person, skall beslutet omedelbart delgivas det registerförande organet.

5 §.

Statlig myndighet, av landsting tillsatt styrelse eller nämnd, ömsesidigt försäkringsbolag, varom förmäles i 1 § lagen om yrkesskadeförsäkring, allmän sjukkassa och erkänd arbetslöshetskassa äro pliktiga att efter framställning tillhandagå det registerförande organet med upplysning angående från myndigheten, styrelsen, nämnden, bolaget eller kassan till viss angiven person utgående hjälp.

Statlig myndighet, av landsting tillsatt styrelse eller nämnd, ömsesidigt försäkringsbolag, varom förmäles i 1 § lagen om yrkesskadeförsäkring, allmän försäkringskassa och erkänd arbetslöshetskassa äro pliktiga att efter framställning tillhandagå det registerförande organet med upplysning angående från myndigheten, styrelsen, nämnden, bolaget eller kassan till viss angiven person utgående hjälp.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1963.

---

*Utdrag av protokollet över socialärenden, hållet inför Hans Maj:ts
Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 26 jan-
nuari 1962.*

Närvarande:

Statsministern ERLANDER, ministern för utrikes ärendena UNDÉN, statsråden NILSSON, STRÄNG, ANDERSSON, LINDSTRÖM, LANGE, LINDHOLM, KLING, SKOGLUND, EDENMAN, JOHANSSON, AF GEIJERSTAM, HERMANSSON, HOLM-QVIST.

Efter gemensam beredning med statsrådets övriga ledamöter anmäler chefen för socialdepartementet, statsrådet Nilsson, fråga om *reform av socialförsäkringslagstiftningen, särskilt vad avser förtidspensionering, sjukpenningförsäkring och moderskapshjälp*, samt anför.

I arbetet med socialförsäkringens effektivisering har vid de senaste årens riksdagar tillryggalagts flera betydelsefulla etapper, år 1958 principbeslut om folkpensioneringens fortsatta utbyggnad, år 1959 lagstiftningen om försäkring för allmän tilläggspension, år 1960 nya bestämmelser rörande familjeförmåner inom folkpensioneringen och år 1961 beslut om socialförsäkringens administrativa handhavande. Den år 1958 tillkallade socialförsäkringskommittén,¹ som fick i uppdrag att utreda den närmare utformningen av de av samma års A-riksdag fattade principbesluten rörande folkpensioneringen och sedermera även vissa andra frågor bl. a. i anknytning till tilläggspensioneringen, har nu avslutat sitt arbete genom avlämnandet av betänkandet *Förtidspensionering och sjukpenningförsäkring m. m.* (SOU 1961: 29). Socialförsäkringsfrågor har även behandlats av socialpolitiska kommittén² i dess betänkande *Stöd åt barnaföderskor* (SOU 1961: 38). I en inom socialdepartementet utarbetad promemoria, betitlad *Lag om allmän försäkring, m. m.* (SOU 1961: 39), har framlagts förslag till enhetlig lagreglering av socialförsäkringssystemet med undantag av yrkesskadeförsäkring och arbetslöshetsförsäkring. De genom promemorian framlagda lagförslagen beaktar socialförsäkringskommitténs och socialpolitiska kommitténs förslag och i visst hänseende jämväl förslag av utredningen om s. k. beroende uppdragstagare³ i betänkandet *Sociallagstiftningen och de*

¹ Förste vice talmannen A. Strand, ordförande, t.f. generaldirektören R. Broberg samt ledamöterna av riksdagens andra kammare A. Andersson, I. Bengtsson, R. Eliasson och H. Gustafsson.

² Statssekreteraren E. Michanek, ordförande, ledamoten av riksdagens första kammare T. Bengtson, förbundsordföranden G. Hallström, direktören S. Hydén, ledamoten av riksdagens andra kammare S. Jonsson, förste sekreteraren A. Nilstein, folkskolläraren H. Nyhage, ledamöterna av riksdagens andra kammare E. Rimmerfors och E. Sjövall samt t. f. byråchefen R. Thilert.

³ Härads hövdingen G. Engström.

s. k. beroende uppdragstagarna (SOU 1961:57). Promemorian innehåller därutöver vissa nyheter i materiellt avseende. Slutligen har utredningen om pensionsstyrelsens frivilliga försäkring¹ redovisat sitt uppdrag i betänkandet Frivillig statlig pensionsförsäkring (stencilerat).

Över socialförsäkringskommitténs betänkande och socialdepartementets promemoria har, efter remiss, yttranden avgivits av socialstyrelsen, försäkringsdomstolen, försäkringsrådet, riksförsäkringsverket, arbetsmarknadsstyrelsen, riksrevisionsverket, skolöverstyrelsen, överstyrelsen för yrkesutbildning, försäkringsinspektionen, medicinalstyrelsen, överståthållarämbetet, länsstyrelserna i samtliga län, statens pensionsanstalt, 1958 års skatteutjämningskommitté, allmänna skatteberedningen, Svenska landstingsförbundet, Svenska stadsförbundet, Svenska landskommunernas förbund, Svenska arbetsgivareföreningen, Handelns arbetsgivareorganisation, Sveriges lantbruksförbund och Riksförbundet landsbygdens folk gemensamt, Landsorganisationen i Sverige, Tjänstemännens centralorganisation, Sveriges akademikers centralorganisation, Statstjänstemännens riksförbund, Sveriges läkarförbund, Svenska försäkringsbolags riksförbund, Folksam, Socialförsäkringsbolagens förening, Kommunernas pensionsanstalt, Svenska Personal-Pensionskassan, Kooperativa förbundet, Svenska sjukkasseförbundet, Svenska socialvårdsförbundet, Sveriges husmodersföreningars riksförbund, Yrkeskvinnors samarbetsförbund, Sveriges folkpensionärers riksförbund, De blindas förening, De vanföras riksförbund, Rikskommittén för partiellt arbetsföra, Svenska vanförevårdens centralkommitté, De lungsjukas riksförbund och Fredrika-Bremerförbundet, varjämte remissyttranden avgivits över betänkandet av Sveriges hantverks- och industriorganisation samt över promemorian av familjerättskommittén, Sveriges allmänna exportförening och Utlandssvenskarnas förening. Yttranden har dessutom inkommit från Sveriges socialdemokratiska kvinnoförbund, Folkpartiets kvinnoförbund, Sveriges förenade studentkårer, Hörselfrämjandets riksförbund, Riksförbundet för utvecklingsstörda barn, Svenska företagares riksförbund och Möllerkommittén för åldringsfrågor.

Över socialpolitiska kommitténs betänkande har remissyttranden avgivits av socialstyrelsen, efter hörande av samtliga mödrahjälpsnämnder, försäkringsdomstolen, riksförsäkringsverket, riksrevisionsverket, medicinalstyrelsen, överståthållarämbetet, länsstyrelserna i Kronobergs, Örebro, Väster-norrlands, Jämtlands, Västerbottens och Norrbottens län, kroppssjukvårdens statsbidragsutredning, Svenska landstingsförbundet, Svenska stadsförbundet, Svenska landskommunernas förbund, Svenska arbetsgivareföreningen, Landsorganisationen i Sverige, Tjänstemännens centralorganisation, Sveriges akademikers centralorganisation, Statstjänstemännens riksförbund, Svenska sjukkasseförbundet, Svenska socialvårdsförbundet och Sveriges

---

¹ Presidenten L. Granqvist.

tandläkarförbund, varjämte yttrande inkommit från Sveriges socialdemokratiska kvinnoförbund.

Remissyttrandet över det av utredningen om pensionsstyrelsens frivilliga försäkring avlämnade betänkandet har inkommit från riksförsäkringsverket, generalpoststyrelsen, försäkringsinspektionen, statens pensionsanstalt, Svenska arbetsgivareföreningen, Handelsn arbetsgivareorganisation, Sveriges hantverks- och industriorganisation, Riksförbundet landsbygdens folk, Sveriges köpmannaförbund, Svenska företagares riksförbund, Svenska västkustfiskarnas centralförbund, Landsorganisationen i Sverige, Tjänstemännens centralorganisation, Sveriges akademikers centralorganisation, Statstjänstemännens riksförbund, Svenska försäkringsbolags riksförbund, Folk-sam, Kommunernas pensionsanstalt, Svenska sjukkasseförbundet och Sveriges husmodersföreningars riksförbund.

Över betänkandet Sociallagstiftningen och de s. k. beroende uppdrags-tagarna har remissyttrandet inkommit från socialstyrelsen, arbetsdomstolens ordförande, försäkringsdomstolen, försäkringsrådet, riksförsäkringsverket, domänstyrelsen, Svenska arbetsgivareföreningen, Petroleumbranschens arbetsgivareförbund, Handelsn arbetsgivareorganisation, Svenska lantarbets-givareföreningen, Föreningen Skogsarbeten samt Värmlands och Västra Bergslagens skogsarbetsgivareförening gemensamt, Försäkringsbolagens för-handlingsorganisation, Folksam, Svenska lasttrafikbilägareförbundet, För-eningen Sveriges filmproducenter, Folketshusföreningarnas riksorganisation, Folkets parkers centralorganisation, Folkrorelsernas programaktiebolag, Föreningen Riksorganisationen av artistarbetsgivare, Musiketablissemmentens förening, Sveriges radio aktiebolag, Landsorganisationen i Sverige, Försäk-ringsfunktionärernas förbund, Svenska musikerförbundet, Svenska skogs-arbetareförbundet, Riksförbundet landsbygdens folk, Tjänstemännens centralorganisation, Svenska teaterförbundet, Sveriges akademikers central-organisation, Föreningen Sveriges aktiva handelsresande, Sveriges handels-resandeförbund, Försäkringsföreningen för general- och huvudagenter, Sveriges bensinhandlares riksförbund samt Fria litterära yrkesutövarnas centralorganisation.

I åtskilliga fall har vid remissyttrandena fogats utlåtanden från under-lydande organ m. fl.

Jag anhåller nu att få upptaga hithörande spörsmål till närmare behand-ling. I samband därmed bör även frågan om standardhöjning av folkpen-sionerna den 1 juli 1962 och ett av 1961 års riksdag aktualiserat spörsmål rörande folkpension åt vissa änkor behandlas.

Gällande bestämmelser m. m.

Sjuk- och moderskapsförsäkring m. m.

Den allmänna sjukförsäkringen, som regleras i *lagen den 3 januari 1947 om allmän sjukförsäkring*¹ (nr 1; ändr. 733/48, 621/50, 569/53, 244/54, 267/54, 518/54, 397/55, 402/55, 74/56, 627/56, 457/58, 560/59, 585/59, 106/60, 179/60 och 254/61), är avsedd att vid sjukdom bereda sjukhjälp dels i form av ersättning för sjukvård, dels i form av för dag beräknad ersättning i penningar. Försäkringen sker i allmän sjukkassa och är till övervägande del obligatorisk. Med vissa undantag skall envar i riket bosatt svensk medborgare samt envar här bosatt och mantalsskriven utlänning genom medlemskap i sjukkassa vara försäkrad enligt lagen fr. o. m. ingången av kalendermånaden efter den varunder han fyllt 16 år.

Sjukvårdsförsäkringen omfattar samtliga sjukkassememmar samt, med vissa smärre undantag, deras barn under 16 år. Dessutom är övriga barn, som skulle ha varit sjukkassememmar, om man bortser från åldersvillkoret, sjukvårdsförsäkrade. Förmånerna utgöres av ersättning för utgifter för läkarvård och sjukhusvård ävensom i samband därmed företagna resor. Såsom utgifter för läkarvård skall anses även utgifter för tandläkarvård, därest vården avser sådan behandling som anges i en av Konungen fastställd förteckning och som meddelas vid centraltandpoliklinik, tandläkarhögskola eller allmänt sjukhus. Enligt *taxan den 28 maj 1959 (nr 245) för beräkning av ersättning för läkarvård och tandläkarvård enligt lagen om allmän sjukförsäkring* ersättes i huvudsak endast behandling, som är att hänföra till tand- och käkkirurgi, käkortopedi, käkprotetik, samt annan behandling av käkskada av svårare beskaffenhet. Utöver läkarvård och sjukvård kan ersättning utgå för utgifter för annan vård och behandling, därest Konungen så föreskriver. Enligt *kungörelsen den 20 oktober 1961 om ersättning från den allmänna sjukförsäkringen för vissa utgifter för vård eller behandling i anledning av sjukdom* (nr 506) utgives ersättning för utgifter för konvalescentvård samt sjukgymnastisk behandling m. m.

I fråga om läkarvård ersättes $\frac{3}{4}$ av utgifterna, dock får ersättningen icke överstiga $\frac{3}{4}$ av belopp, som upptagits i förutnämnda taxa.

Vid sjukhusvård utgår i princip ersättning för hela avgiften för vård å allmän sal.

För resa till och från läkare utgår i princip ersättning för hela kostnaden, i den mån den överstiger ett karensbelopp, som i allmänhet är 4 kr. men för storstäderna 5 kr. Resa till sjukvårdsinrättning ersättes i princip helt, medan återresa från sådan inrättning berättigar till ersättning endast i den mån kostnaden överstiger 4 kr.

¹ Denna lag benämnes i det följande SFL.

Konvalescentvård samt sjukgymnastik m. m. ersättes efter i stort sett samma grunder som läkarvård, dock att ersättning ej utgår för den försäkrades resor.

Sjukpenningförsäkringen omfattar samtliga sjukkassememlemmar med minst 1 200 kr. i årsinkomst av förvärsarbete. Dessutom är vissa kvinnliga medlemmar sjukpenningförsäkrade, oaktat de inte uppnår denna inkomst (den s. k. hemmafruförsäkringen). Förutsättning härför är, att kvinnan a) är gift och sammanlever med mannen eller b) sammanlever med barn under 16 år, som är sjukvårdsförsäkrat såsom barn till henne, eller, om hon tidigare sammanlevt med make, var sjukvårdsförsäkrat såsom barn till henne eller maken vid tiden för sammanlevnadens upphörande.

Samtliga sjukpenningförsäkrade medlemmar är försäkrade för grundsjukpenning. Grundsjukpenningen utgår med 3 kr. om dagen. Till grundsjukpenning utgår barntillägg, om medlemmen har barn, som är sjukvårdsförsäkrat såsom barn till honom. (Makars barn är i regel sjukvårdsförsäkrade såsom barn till mannen.) Barntillägget utgör 1 kr. för ett eller två barn, 2 kr. för tre eller fyra barn och 3 kr. för fem eller flera barn.

De medlemmar, som har en årsinkomst av tjänst om minst 1 800 kr., är dessutom försäkrade för tilläggssjukpenning. Storleken av tilläggssjukpenningen är beroende av i vilken sjukpenningklass medlemmen är placerad. Klassplaceringen beror i sin tur av storleken av inkomsten av tjänst. Högsta tilläggssjukpenning (sjukpenningklass nr 13) är 17 kr. om dagen och utgår vid en årsinkomst av minst 14 000 kr. om året. Efter 180 dagar reduceras tilläggssjukpenningen utom i de två lägsta klasserna.

Om sjukdom inte förorsakar förlust av arbetsförmågan men nedsättning av densamma med minst hälften, utgår halv sjukpenning.

Under tid då medlem åtnjuter sjukhusvård utbytes sjukpenningen mot hempenning. Hempenningen motsvarar sjukpenningen, minskad med 3 kr., dock med högst hälften av sjukpenningens belopp. Härjämte gäller att hempenningen för kvinnlig medlem, som i hemmet har minst ett barn under tio år vilket är sjukvårdsförsäkrat såsom barn till henne eller hennes make, skall utgöra minst 3 kr. om dagen. Till sådan kvinna skall alltid utgå barntillägg till hempenningen med minst 2 kr. om dagen.

Sjukpenning utgår inte för de tre första dagarna av varje sjukperiod, den dag då sjukdomsfallet inträffade inräknad (karenstid). Vid beräkning av karenstid skall, om sjukperiod börjar inom 20 dagar efter föregående sjukperiods slut, de båda sjukperioderna anses som en sjukperiod.

Sjukhjälp i form av sjukpenning eller ersättning för sjukhusvård utgår vid varje sjukdom för högst 730 dagar (sjukhjälpstid). För tid efter den månad då den försäkrade fyllt 67 år eller börjat uppbära folkpension i form av invalidpension eller sjukbidrag är dock sjukhjälpstiden vid varje sjukdom

högst 180 dagar, dock att sjukpenning utgår i högst 90 dagar. För förvärvsarbetande invalidpensionärer och sjukbidragstagare gäller en specialregel.

Den obligatoriska sjukförsäkringen finansieras genom sjukförsäkringsavgifter, arbetsgivarbidrag och statsbidrag.

Sjukförsäkringsavgift erlägges av sjukkassem medlemmarna och innefattar avgift för sjukvårdsförsäkringen, avgift för försäkringen för grundsjukpenning och avgift för försäkringen för tilläggssjukpenning. Avgift för sjukvårdsförsäkringen skall erläggas av medlem, vars till statlig inkomstskatt taxerade inkomst vid taxering året näst efter det år avgiften avser bestämts till minst 1 200 kr., dock icke av den som vid utgången av sistnämnda år upphört att vara medlem eller fyllt 67 år eller den som för december månad samma år ägt uppbära folkpension i form av invalidpension eller sjukbidrag. Avgift för försäkringen för grundsjukpenning, som skall avse även barn tillägg, skall erläggas av medlem, som vid utgången av det år avgiften avser är försäkrad för sådan sjukpenning och vars till statlig inkomstskatt taxerade inkomst vid taxering nästföljande år bestämts till minst 1 200 kr. Avgift för försäkringen för tilläggssjukpenning skall erläggas av medlem, som under den månad avgiften avser eller del därav är försäkrad för sådan sjukpenning.

Avgifterna för sjukvårdsförsäkringen, försäkringen för grundsjukpenning och försäkringen för tilläggssjukpenning skall var för sig vara så avvägda, att de i förening med andra för ifrågavarande del av sjukkassee verksamheten tillgängliga medel kan antagas förslå till infriande av förfallna utfästelser, förvaltningskostnader och övriga sjukkassan i denna del åliggande utgifter ävensom till erforderlig fondbildning. Härvid skall kassans förvaltningskostnader i sin helhet fördelas på avgifterna för sjukvårdsförsäkringen och försäkringen för grundsjukpenning. Avgifterna för sistnämnda båda försäkringar skall var för sig vara lika stora för samtliga av vederbörande försäkring omfattade avgiftspliktiga medlemmar och beräknas för kalenderår. Avgiften för sjukvårdsförsäkringen och försäkringen för grundsjukpenning får sammanlagt inte överstiga två procent av den försäkrades taxerade inkomst. Avgifterna för tilläggssjukpenningförsäkringen skall beräknas för kalendermånad och vara lika stora för de medlemmar i kassan som tillhör samma sjukpenningklass och för vilka gäller samma sjukhjälpstid. Vidare skall de vara avvägda i förhållande till storleken av tilläggssjukpenningen inom varje sjukpenningklass.

Arbetsgivare är skyldig bidra med, såvitt gäller sjukvårdsförsäkringen, 0,25 procent och beträffande tilläggssjukpenningförsäkringen 0,85 procent av den lön i penningar eller naturaförmåner i form av kost eller bostad, som arbetsgivaren under året utgivit till sådana hos honom anställda arbetstagare, som är obligatoriskt yrkesskadeförsäkrade. Härvid skall hänsyn inte tagas till arbetstagare, vars lön under året ej uppgått till 300 kr., och ej heller till arbetstagares lön i den mån den överstiger 15 000 kr. för år räknat.

Statsbidrag utgår i form av sjukhjälpbidrag, medlemsbidrag, avgiftslindringsbidrag och avgiftsersättningsbidrag. Sjukhjälpbidraget utgår med 50 procent av kassas utgifter för sjukvård och resor med undantag för utgifter för sjukhusvård och utgifter för sådan vård och behandling, varom Konungen föreskriver att ersättning skall utgå (konvalescentvård och sjukgymnastik m. m.), med 50 procent av utgifterna för grundsjukpenning samt med 75 procent av utgifterna för barntillägg. Medlemsbidraget utgår med 4 kr. för medlem i städer, som utgör särskilda sjukkasseområden, med 5 kr. i Västernorrlands, Jämtlands, Västerbottens och Norrbottens län samt med 4 kr. 50 öre i riket i övrigt. Avgiftslindringsbidrag utgår med belopp, varmed sjukförsäkringsavgift nedsatts till följd av regeln att avgifterna för sjukvårdsförsäkringen och försäkringen för grundsjukpenning tillsammans inte får överstiga två procent av den taxerade inkomsten. Avgiftsersättningsbidrag utgår till sjukkassa med 10 kr. för varje medlem, som är befriad från avgift till sjukvårdsförsäkringen.

Den frivilliga försäkringen enligt SFL är en komplettering av sjukpenningförsäkringen och avser dels medlemmar, som har inkomst av annat förvärvsarbete än tjänst (i huvudsak företagare), dels kvinnor, som tillhör eller, om deras inkomst icke utgjort hinder därför, skulle ha tillhört den s. k. hemmafruförsäkringen, dels ock studerande. Medlem, som är obligatoriskt försäkrad för grundsjukpenning och som har inkomst av annat förvärvsarbete än tjänst, äger frivilligt försäkra sig för sjukpenningtillägg. Detta tillägg får uppgå till högst så stort belopp, att sjukpenningen jämte tillägget motsvarar sjukpenningen i den sjukpenningklass medlemmen skulle ha tillhört, om årsinkomsten utgjort inkomst av tjänst. Nyssnämnda kvinnliga medlemmar kan försäkra sig för sjukpenningtillägg om lägst 1 kr. och högst 5 kr. för dag. Den sammanlagda sjukpenningen på grund av den obligatoriska och den frivilliga försäkringen får dock inte överstiga 8 kr. om dagen. Medlem, vilken till följd av studier eller annan utbildning som beräknas pågå minst ett halvt år inte eller allenast i ringa utsträckning ägnar sig åt förvärvsarbete, äger försäkra sig för sjukpenning jämte barntillägg eller tillägg till den sjukpenning han är berättigad till på grund av den obligatoriska försäkringen. Sjukpenning på grund av den frivilliga försäkringen får utgöra lägst 3 kr. och högst 8 kr. om dagen, medan sjukpenningtillägget kan vara lägst 1 och högst 5 kr. för dag, dock icke högre än att den sammanlagda sjukpenningen blir 8 kr. för dag. Frivillig försäkring kan i de båda första fallen tecknas med 3, 18, 33 eller 93 dagars karenstid. I det sistnämnda fallet skall karenstiden vara 18 dagar. Frivillig försäkring får i allmänhet meddelas endast om medlemmen ej fyllt 55 år och har god hälsa. Avgifterna för den frivilliga försäkringen får inte utgå med olika belopp för olika medlemmar i vidare mån än som föranledes av skillnad mellan medlemmarna i fråga om ålder och sjukhjälpens omfattning. Till den frivilliga försäkringen utgår statsbidrag med 20 procent av kassans

utgifter för sjukpenning och sjukpenningtillägg samt med 75 procent av dess utgifter för barntillägg.

De enligt *förordningen den 4 juni 1954 angående kostnadsfria eller prisnedsatta läkemedel* (nr 519; ändr. 76/56 och 461/58) utgående läkemedelsförmånerna står i visst samband med sjukförsäkringen. Kostnaderna bestrides dels med statsbidrag, motsvarande 1 kr. 15 öre för varje sjukkasemedlem, dels av sjukkassorna i proportion till antalet medlemmar. I SFL stadgas, att avgifterna för sjukvårdsförsäkringen tillika skall förslå till utgifter för läkemedel.

Svensk medborgare, som icke är bosatt i riket men vistas härstädes, erhåller enligt *förordningen den 29 augusti 1958 om sjukhjälp i vissa fall åt svenska medborgare, som icke äro bosatta i riket* (nr 460; ändr. 267/61), av allmän sjukkassa ersättning för utgifter för läkarvård, sjukhusvård, annan vård och behandling samt sjukresor enligt samma regler som sjukvårdsförsäkrade sjukkasemedlemmar, under förutsättning att vårdbehovet uppkommit här. Kostnaderna härför skall belasta sjukvårdsförsäkringen i den sjukkassa, inom vars område vården erhållits.

På grund av den obligatoriska sjukförsäkringen utger de allmänna sjukkassorna även moderskapshjälp enligt bestämmelser i *lagen den 21 maj 1954 om moderskapshjälp* (nr 266; ändr. 403/55, 458/58, 561/59 och 255/61). Moderskapshjälp utgöres av ersättning för förlossningsutgifter samt moderskapspenning. Till förlossningsutgifter hänföres utgifter för läkarvård, som är erforderlig vid förlossning annorstädes än på förlossningsanstalt, utgifter för vård på förlossningsanstalt samt utgifter för resor till och från sådan anstalt. I fråga om förlossningsutgifter gäller samma ersättningsbestämmelser som för sjukvårdsförsäkringen enligt SFL. Moderskapspenning utgår i form av grundpenning samt under vissa förutsättningar jämväl i form av barntillägg och tilläggspenning. Grundpenningen utgör vid enkelbörd 270 kr. och vid flerbörd 405 kr. Av grundpenningen får kvinnan lyfta 135 kr. före nedkomsten, dock icke tidigare än den nittionde dagen före den beräknade tidpunkten för nedkomsten. Grundpenningberättigad kvinna, som tidigare har minst ett hemmavarande barn under tio år, vilket är sjukvårdsförsäkrat såsom barn till henne eller hennes man, äger dessutom uppbära barntillägg med 2 kr. för dag fr. o. m. förlossningsdagen t. o. m. fyrtiofjärde dagen därefter, för tiden fr. o. m. tionde dagen efter förlossningsdagen dock endast under förutsättning att hon åtnjuter vård på förlossningsanstalt eller sjukhusvård. Till kvinna, som omedelbart före nedkomsten eller den beräknade tidpunkten därför under minst 270 dagar i följd varit obligatoriskt försäkrad för tilläggsjukpenning, utges tilläggspenning med samma belopp för dag som kvinnan äger uppbära i tilläggsjukpenning för de första 180 dagarna av en och samma sjukperiod. Tilläggspenning utgår tidigast fr. o. m. fyrtiofemte dagen före den beräknade tidpunkten för nedkomsten och senast fr. o. m. förlossningsdagen, så länge kvinnan utan av-

brott avhåller sig från förvärvsarbete, dock högst för 90 dagar. Fr. o. m. den tjuguaåttonde dagen efter förlossningsdagen utgår tilläggspenning endast om kvinnan har eller på grund av sjukdom är förhindrad att ha barnet i sin vård. Tilläggspenning utgår inte för tid, då kvinnan är intagen i annat barnhem än mödrahem eller i skola tillhörande barna- och ungdomsvården eller i fångvårds- eller tvångsarbetsanstalt eller är häktad eller eljest av annan orsak än sjukdom är tagen i förvar på det allmännas bekostnad. Enligt SFL får den som äger rätt till grundpenning inte uppbära grundsjukpenning för tiden fr. o. m. förlossningsdagen t. o. m. den fyrtiofjärde dagen därefter. Vidare utgår inte tilläggssjukpenning för dag, för vilken föreligger rätt till tilläggspenning.

Moderskapshjälpen finansieras på liknande sätt som den allmänna sjukförsäkringen. Vid bestämmande av sjukförsäkringsavgift till den obligatoriska försäkringen enligt SFL skall avgiften för sjukvårdsförsäkringen avse jämväl ersättning för förlossningsutgifter, avgiften för försäkringen för grundsjukpenning jämväl grundpenning och barntillägg samt avgiften för försäkringen för tilläggssjukpenning jämväl tilläggspenning. Arbetsgivarbidraget utgår med 0,04 procent av samma belopp som det på vilket arbetsgivarbidraget till sjukförsäkringen beräknas. Statsbidrag utgår med 50 procent av sjukassans utgifter för läkarvård och resor till och från förlossningsanstalt, med 50 procent av utgifterna för grundpenning samt 75 procent av utgifterna för barntillägg.

Enligt *förordningen den 11 juni 1937 om mödrahjälp* (nr 339; ändr. 786/40, 228/44, 147/49, 242/50, 107/53 och 227/56) utgår mödrahjälp av statsmedel till kvinna som i anledning av havandeskap eller barnsbörd är i uppenbart behov av understöd. Hjälpen lämnas endast till kvinna, som författningen enligt skall vara mantalsskriven i riket. Hjälpen lämnas i den form som för varje särskilt fall finnes lämpligast samt i en eller flera poster till ett sammanlagt värde av högst 600 kr. eller vid flerbörd högst 800 kr. Mödrahjälp till kvinna utgår, där ej särskilda skäl föranleder annat, icke för tid, som infaller senare än sex månader, eller, såvitt fråga är om hjälp till tandvård, nio månader efter nedkomsten. Frågor om mödrahjälp avgöres av mödrahjälpnämnden, som finnes för varje landstingskommun och varje stad, som icke tillhör sådan kommun. Ansökan om mödrahjälp skall dock inges till barnavårdsnämnden, som verkställer utredningen i ärendet. Talan mot mödrahjälpnämnds beslut skall föras hos socialstyrelsen, som tillika är tillsynsmyndighet för mödrahjälpens ärenden. Socialstyrelsens beslut får inte överklagas.

Enligt *lagen den 18 maj 1956 om ersättning åt smittbärare* (nr 293; ändr. 459/58, 588/59 och 270/61) skall till s. k. tillfällig smittbärare, dvs. smittbärare som inte är föremål för ingripande längre tid än 90 dagar, utgå ersättning av statsmedel enligt i huvudsak samma grunder som gäller sjukpenning enligt SFL. Ersättningen beslutas och utbetalas av sjukassorna.

Folkpensionering m. m.

Huvudbestämmelserna om folkpensioneringen finns i *lagen den 29 juni 1946 om folkpensionering*¹ (nr 431; ändr. 221/47, 527/47, 732/48, 264/50, 157/51, 332/51, 396/52, 291/53, 134/54, 394/55, 400/55, 265/56, 168/57, 172/57, 192/58, 66/59, 99/60, 258/61 och 624/61). Folkpension utgår till här i riket mantalsskriven svensk medborgare, under förutsättning att han fyllt 16 år. Enligt överenskommelser med andra stater kan i viss omfattning folkpension utgå till utlänningar på samma villkor som gäller för svenska medborgare. Förmånerna utgöres av ålderspension, invalidpension, sjukbidrag, änkepension och hustrutillägg. De förhöjes med hänsyn till förändringarna i penningvärdet med indextillägg. Vidare har förmånerna förhöjts med s. k. standardtillägg enligt *lagen den 1 juni 1956 om höjning av folkpensioner m. m.* (nr 264; ändr. 193/58, 68/59 och 100/60). Dessutom utgår i vissa fall ytterligare tillägg, varom mera i det följande.

Ålderspension tillkommer envar som fyllt 67 år. Ålderspensionen utgår utan inkomstprövning och utgör för år räknat 2 255 kr. till gift pensionsberättigad, vars make uppbär ålderspension, hustrutillägg eller ock tilläggspensionsdel av invalidpension eller sjukbidrag, 2 595 kr. för gift pensionsberättigad, vars make har enbart grundpensionsdel av invalidpension eller sjukbidrag, samt 2 850 kr. till annan pensionsberättigad, allt inklusive index- och standardtillägg.

Invalidpension utgår till den, som på grund av kropps- eller sinnessjukdom, sinnesslöhet, vanförhet eller annat lyte är ur stånd att försörja sig genom sådant arbete som motsvarar hans krafter och färdigheter, under förutsättning att nedsättningen av arbetsförmågan kan anses varaktig. Den som är blind skall alltid anses lida av sådan höggradig nedsättning av arbetsförmågan som berättigar till invalidpension. Invalidpensionen består av grundpension och tilläggspension, vilka förhöjes, grundpensionen med indextillägg och tilläggspensionen med standardtillägg. Grundpensionen, som utgår utan inkomstprövning, utgör, inklusive indextillägg, för år räknat 640 kr. för gift pensionär, vars make uppbär folkpension, samt 750 kr. för annan pensionsberättigad. Tilläggspensionen är inkomstprövad. Dess maximibelopp, inklusive standardtillägg, utgör per år för gift pensionsberättigad, vars make åtnjuter ålderspension, tilläggspension eller hustrutillägg 1 615 kr. samt för annan pensionsberättigad 2 100 kr.

Sjukbidrag utges under förutsättning att sådan höggradig nedsättning av arbetsförmågan som kräves för invalidpension varit oavbrutet bestående minst sex månader samt att den, utan att anses varaktig, kan anses bli bestående ytterligare avsevärd tid. I övrigt gäller detsamma om sjukbidrag som om invalidpension.

Änkepension tillkommer änka under förutsättning att hon *antingen*

¹ Denna lag benämnes i det följande FPL.

uppnått 36 års ålder vid mannens död och varit gift med honom minst fem år eller har vårdnaden om och stadigvarande bor tillsammans med barn under 16 år, som vid mannens död stadigvarande vistades i makarnas hem eller hos änkan. Upphör änka att vara berättigad till änkepension på grund av förekomsten av barn, skall vid bedömandet av hennes rätt till pension i fortsättningen anses som om mannen avlidit, då barnet upphörde att påverka rätten till pension, och äktenskapet varat t. o. m. nämnda tidpunkt. Änkepensionen utgör för kvinna med barn och för kvinna, som vid mannens död eller den därmed jämställda tidpunkten fyllt 50 år, 2 850 kr. om året, inklusive index- och standardtillägg. För annan änka minskas pensionen med $\frac{1}{15}$ för varje år, varmed änkans ålder vid mannens död eller nämnda tidpunkt understeg 50 år. Änkepension indrages, om änkan ingår nytt äktenskap, men börjar ånyo utgå, om äktenskapet upplöses inom fem år. Om en kvinna blivit änka efter den 30 juni 1960, utgår änkepensionen utan inkomstprövning. Pension till änkor, vilkas män avlidit före den 1 juli 1960, är däremot inkomstprövad, dock att, om dödsfallet inträffat under tiden den 1 juli 1958—den 30 juni 1960, viss del av pensionen, det s. k. garantibeloppet, är fri från inkomstprövning. Garantibeloppet utgör, om dödsfallet inträffat under tiden den 1 juli 1958—den 30 juni 1959, en tredjedel och, om dödsfallet inträffat under tiden den 1 juli 1959—den 30 juni 1960, två tredjedelar av det belopp som skulle ha utgått utan inkomstprövning. Vidare gäller beträffande änkepension i övergångsfallen att förekomsten av barn inte har betydelse för pensionsrätten, såvida icke barnet den 1 juli 1960 var under 16 år och änkan då hade vårdnaden om och stadigvarande sammanbodde med barnet.

H u s t r u t i l l ä g g utgår till pensionsberättigad mans hustru, om hon fyllt 60 år och makarna varit gifta minst fem år. När särskilda skäl därtill föranleder, kan hustrutillägg utgå, även om hustrun inte fyllt 60 år eller makarna varit gifta kortare tid än fem år. Hustrutillägget, som är inkomstprövat, uppgår maximalt till 2 255 kr. om året, inklusive index- och standardtillägg. Tillägget utbetalas till hustrun, ehuru det är konstruerat som ett tillägg till mannens pension.

I fråga om i n d e x t i l l ä g g e n gäller, att socialstyrelsen skall verkställa beräkning av förhållandet mellan det allmänna prisläget under varje månad och prisläget i december 1951. På grundval härav fastställer Kungl. Maj:t senast den 5 i andra månaden efter den, som beräkningen avser, det procenttal (pensionspristalet) som utmärker angivna förhållande. Sålunda fastställt pensionspristal skall gälla under tredje månaden efter den som beräkningen avser. För varje hel mångfald av tre, varmed pensionspristalet överstiger 100, utgår ett indextillägg. Ett indextillägg är för år räknat 40 kr. för gift pensionsberättigad, vars make åtnjuter folkpensionsförmån, samt 50 kr. för annan pensionsberättigad. Om pensionspristalet, efter att ha stigit med hel mångfald av tre, åter nedgår, skall oförändrat antal index-

5 — Bihang till riksdagens protokoll 1962. 1 saml. Nr 90

tillägg utgå, så länge pensionspristalet överstiger närmast lägre hela mångfald av tre. Pensionspristalet har för mars 1962 fastställts till 133. Antalet indextillägg uppgår alltså till 11.

Standardtillägg utgår för år räknat med 455 kr. till pensionsberättigad, vars make uppbär folkpensionsförmån, samt med 600 kr. till annan pensionsberättigad.

Till de nu nämnda förmånerna kan utgå kommunalt bostadstillägg. Härom beslutar var kommun för sig beträffande de inom kommunen mantalsskrivna invånarna. För bostadstilläggen skall gälla de i FPL upptagna reglerna om inkomstprövning och inkomstberäkning, men i övrigt har kommunerna frihet att besluta efter vilka grunder tilläggen skall utgå. Vid inkomstprövningen skall minskningen först ske å bostadstillägget och sedan å övriga pensionsförmåner.

Härutöver kan utgå vissa icke inkomstprövade förmåner, nämligen blindtillägg och vårdtillägg.

Blindtillägg utgår med 1 200 kr. om året till den som blivit blind före fyllda 60 år, dock ej till den som enligt gällande bestämmelser om blindundervisning är skolpliktig.

Vårdtillägg utgår med 1 200 kr. om året till pensionsberättigad, som utan att vara blind är ur stånd att reda sig själv och på grund därav är i behov av ständig tillsyn och vård, under förutsättning att behovet därav uppkommit före det han fyllt 60 år.

Den inkomstprövning, som vissa av folkpensionsförmånerna är underkastade, innebär, att pensionen minskas med en tredjedel av den del av den pensionsberättigades inkomst, som ligger mellan 1 000 och 1 400 kr., samt med två tredjedelar av inkomst därutöver. För gift pensionsberättigad är gränobeloppen i stället 750 resp. 1 050 kr. Vid beräkningen av årsinkomst skall folkpension, barnbidrag och sjukhjälp från allmän sjuk-kassa inte räknas såsom inkomst. Vidare gäller att förmögenhet överstigande 20 000 kr. (för gift pensionsberättigad 15 000 kr.) medför höjning av årsinkomsten med 20 procent av det belopp varmed förmögenheten överstiger nämnda gränobelopp samt att gift pensionsberättigads inkomst och förmögenhet anses utgöra hälften av makarnas sammanlagda årsinkomst resp. förmögenhet.

I vissa fall kan dispens ges från inkomstprövningen så att högst 1 100 kr. om året jämte standardtillägg tillerkännes helt arbetsoförmögen invalidpensionär eller sjukbidragsberättigad, vars make ej åtnjuter folkpension. För rätt till sådant s. k. hjälplöshetstillägg fordras dessutom att arbetsoförmågan skall ha uppstått före fyllda 60 år och att särskilda skäl för förmånen skall föreligga. Till den som uppbär blindtillägg eller vårdtillägg utgår inte hjälplöshetstillägg.

Vid tillämpningen av FPL skall gift pensionsberättigad, vilken stadigvarande lever åtskild från sin make, likställas med ogift pensionsberättigad,

där ej särskilda skäl föranleder till annat. Med gift pensionsberättigad likställes i lagen pensionsberättigad, som stadigvarande sammanbor med annan, med vilken han varit gift eller har eller haft barn.

Folkpensioneringen kompletteras med barnpensioner och särskilda barnbidrag.

Barnpension utgår enligt *lagen den 5 maj 1960 om barnpensioner* (nr 102) till barn under 16 år, som mist sin fader eller moder eller båda föräldrarna, under förutsättning att barnet är svensk medborgare och stadigvarande vistas här i riket. Barnpension utgör, om båda föräldrarna är döda, 1 400 kr. och eljest 1 000 kr. om året. Pensionen är inte inkomstprövad.

Enligt *lagen den 26 juli 1947 om särskilda barnbidrag* (nr 530; ändr. 399/52, 105/53, 69/54, 401/55, 174/57 och 103/60) utgår i vissa fall särskilt barnbidrag till barn under 16 år, som är svensk medborgare och stadigvarande vistas här i riket. Till barn, som är berättigat till barnpension, utgår icke särskilt barnbidrag. Rätt till sådant bidrag föreligger för 1) barn, vars fader åtnjuter ålderspension, invalidpension eller sjukbidrag enligt FPL, 2) barn, vars moder åtnjuter sådan folkpension, då föräldrarna inte sammanlever samt modern har vårdnaden om eller stadigvarande bor tillsammans med barnet, samt 3) barn vars moder är gift med annan än barnets fader, då styvfadern åtnjuter folkpension samt modern har vårdnaden om eller stadigvarande bor tillsammans med barnet. Särskilt barnbidrag utgör för år räknat 996 kr. Beloppet är emellertid föremål för inkomstprövning enligt särskilda regler. Inkomstprövningen sker dels med hänsyn till försörjarens inkomst, dels med hänsyn till barnets egen inkomst.

Folkpensionerna, inklusive barnpensionerna och de särskilda barnbidragen, finansieras av staten, dock med bidrag från kommunerna såvitt angår vissa förmåner. Staten tillgodogör sig de folkpensionsavgifter, som upptages i samband med de allmänna skatterna, samt den årliga avkastningen av folkpensioneringsfonden. Kostnadsfördelningen mellan staten och kommunerna regleras i *lagen den 30 juni 1947 om kommunernas bidrag till kostnaderna för folkpensioneringen* (nr 398; ändr. 266/50, 159/51, 397/52, 135/54, 67/59 och 101/60). Vidare finns bestämmelser om skyldighet för kommunerna att bidra till kostnaderna för standardtilläggen i lagen om höjning av folkpensioner m. m. samt för de särskilda barnbidragen i lagen om särskilda barnbidrag. Kommun skall för varje år bidra till kostnaderna för tilläggspensioner, änkepensioner i anledning av dödsfall före den 1 juli 1960, hustrutillägg och vårdtillägg ävensom för indextillägg till grundpensioner, nämnda änkepensioner och hustrutillägg, som under året utbetalats för inom kommunen mantalsskrivna pensionsberättigade, med en andel som motsvarar $\frac{3}{20}$ procent för varje fullt tiotal skatteören per invånare i kommunen (dvs. 1,5 procent för varje skattekrona per invånare), dock högst 60 procent av nämnda kostnader. Beträffande kommunala bo-

stadstillägg gäller motsvarande, dock att procentsatsen här i stället är $\frac{1}{5}$ procent för varje fullt tiotal skatteören (dvs. 2 procent för varje skatte-krona) och att även en minimigräns satts för kommuns bidragsskyldighet, nämligen 25 procent av kostnaderna. Standardtilläggen finansieras på samma sätt som den pensionsförmån som förhöjts genom tillägget. Kostnaderna för de särskilda barnbidragen fördelas mellan staten och kommunerna efter i stort sett samma grunder som kostnaderna för andra inkomstprövade folkpensionsförmåner än de kommunala bostadstilläggen. Den maximala bidragsprocenten för kommun i fråga om barnbidragskostnaderna är dock 50.

Tilläggpensionering

Tilläggpensioneringen enligt *lagen den 28 maj 1959 om försäkring för allmän tilläggpension*¹ (nr 291; ändr. 259/61) är avsedd att bereda ålderspension, förtidspension och familjepension utöver folkpension. Lagen trädde i kraft den 1 januari 1960. Pensioner skall börja utgå år 1963. Försäkrad enligt lagen är varje svensk medborgare fr. o. m. det kalenderår varunder han fyller 16 år. Detsamma gäller här i riket mantalsskrivna utlänningar. Dessutom omfattar försäkringen dem som på grund av att de tidigare varit svenska medborgare eller här mantalsskrivna utlänningar tillgodoräknats pensionspoäng.

Rätt till pension grundas på inkomst av förvärvsarbete, som är antingen inkomst av anställning eller inkomst av annat förvärvsarbete. Med **i n k o m s t a v a n s t ä l l n i n g** avses den lön i penningar eller naturaförmåner i form av kost eller bostad som försäkrad åtnjutit såsom arbetstagare i allmän eller enskild tjänst, varvid dock bortses från lön från en och samma arbetsgivare, som under ett år ej uppgått till 300 kr. Vidare skall ersättning i penningar för arbete, som försäkrad utfört för annans räkning utan att vara anställd i dennes tjänst, anses såsom inkomst av anställning, såvida den försäkrade och den som utgivit ersättningen varit ense därom samt ersättningen under ett år uppgått till minst 300 kr. Vid beräkning av inkomst av anställning skall hänsyn icke tagas till lön eller annan ersättning, som försäkrad åtnjutit från arbetsgivare, vilken är bosatt utom riket eller är utländsk juridisk person, i annat fall än då den försäkrade sysselsatts vid skötseln av här i riket belägen fastighet eller i rörelse, som bedrivs från här beläget fast driftställe, och ej heller till lön eller ersättning från främmande makts härvarande beskickning eller lönade konsulat eller från arbetsgivare, vilken tillhör beskickning eller konsulat som nu sagts och icke är svensk medborgare. Med **i n k o m s t a v a n n a t f ö r v ä r v s a r b e t e** avses inkomst av här i riket bedriven rörelse, inkomst av här belägen jordbruksfastighet, som brukas av den försäkrade, samt ersättning i penningar för arbete för annans räkning, allt i den mån inkomsten icke är

---

¹ Denna lag benämnes i det följande TPL.

att hänföra till inkomst av anställning. Inkomst av något av de nu nämnda inkomstslagen, vilken icke uppgår till 500 kr. för år, medräknas ej.

För beräkningarna inom försäkringen är **basbeloppet** av grundläggande betydelse. Basbeloppet utgör 4 000 kr., multiplicerat med det tal som anger förhållandet mellan det vid varje tidpunkt gällande pensionspristalet enligt FPL och pensionspristålet för december 1957. Vid beräkningen avrundas basbeloppet till närmaste hundratal kronor. Pensionspristålet för december 1957 var 119 och för januari 1962 133. Basbeloppet för sistnämnda

månad utgjorde således $\left(\frac{4\,000 \times 133}{119} =\right)$ 4 471 kr., vilket avrundats till 4 500 kr.

För varje år skall, för svenska medborgare och här mantalsskrivna utlänningar, på grundval av vederbörandes inkomst av anställning och inkomst av annat förvärvsarbete beräknas **pensionsgrundande inkomst**. Denna utgöres av summan av inkomst av anställning och inkomst av annat förvärvsarbete, i den mån summan överstiger det vid årets ingång gällande basbeloppet. Pensionsgrundande inkomst skall icke beräknas för år då den försäkrade avlidit eller för år efter det år han fyllt 65 år eller för tidigare år, varunder han åtnjutit ålderspension enligt TPL eller invalidpension eller sjukbidrag enligt FPL, dock icke invalidpension som utgår allenast på grund av att den försäkrade är blind. Vid beräkning av pensionsgrundande inkomst bortses från inkomst av anställning och inkomst av annat förvärvsarbete i vad summan därav överstiger 7 ½ gånger det vid årets ingång gällande basbeloppet. För varje år, för vilket pensionsgrundande inkomst fastställts för en försäkrad, skall **pensionspoäng** tillgodoräknas honom. Pensionspoängen utgör den pensionsgrundande inkomsten delad med det vid årets ingång gällande basbeloppet.

Rätt till **ålderspension** föreligger fr. o. m. den månad, varunder den försäkrade fyller 67 år, under förutsättning att pensionspoäng tillgodoräknats honom för minst tre eller, om han ej är svensk medborgare, minst tio år. Emellertid kan på framställning av den försäkrade ålderspensionen utgå tidigare, dock ej före den månad under vilken han uppnår 63 års ålder. Likaså föreligger möjlighet att uppskjuta pensionsuttaget.

Ålderspension, som börjar utgå vid 67 års ålder, utgör 60 procent av produkten av basbeloppet för den månad, för vilken pension skall utgivas, och medeltalet av de pensionspoäng som tillgodoräknats den försäkrade eller, om pensionspoäng tillgodoräknats honom för mer än 15 år, medeltalet av de 15 högsta poängtalerna (femtonårsregeln). Har pensionspoäng tillgodoräknats för mindre än 30 år, skall dock nämnda produkt minskas med $\frac{1}{30}$ för varje år, som antalet poängår understiger 30 (trettioårsregeln). Vid förtida uttag av ålderspension skall pensionen minskas med 0,6 procent för varje månad, som då pensionen börjar utgå återstår till ingången av den månad varunder den försäkrade fyller 67 år. Uppskjutes pensionsuttaget, ökas pen-

sionen på motsvarande sätt, dock att hänsyn därvid icke skall tagas till tid efter den månad, under vilken den försäkrade fyllt 70 år.

F ö r t i d s p e n s i o n utges till försäkrad, som på grund av nedsättning av arbetsförmågan som inträffat efter det han blev försäkrad enligt TPL åtnjuter invalidpension eller sjukbidrag enligt FPL (dock ej invalidpension som utgår allenast på grund av att den försäkrade är blind), för tid före den månad då han fyller 67 år eller ålderspension dessförinnan börjar utgå. För försäkrad, som ej är svensk medborgare, fordras dessutom att pensionspoäng skall ha tillgodoräknats honom för minst fem år före det år, varunder ifrågavarande folkpensionsförmån började utgå. Hel förtidspension utgår vid fullständig nedsättning av arbetsförmågan. I annat fall utges 60 procent av hel förtidspension.

Förtidspensionen utgår antingen enligt 16 §, som i regel ger det för den försäkrade förmånligaste resultatet, eller enligt 17 §, som användes då 16 § ej är tillämplig.

Förutsättningen för tillämpning av 16 § är att pensionspoäng tillgodoräknats den försäkrade för minst två av de fyra år, som närmast föregått det år då folkpension i form av invalidpension eller sjukbidrag började utgå. Hel förtidspension skall då utgöra det belopp, vartill ålderspension till den försäkrade skulle uppgå, därest sådan pension skulle börja utgå fr. o. m. den månad varunder han fyller 67 år samt den försäkrade för varje år fr. o. m. det, då förtidspensionen börjar utgå, t. o. m. det, då han uppnår 65 års ålder, antages ha tillgodoräknats pensionspoäng motsvarande medeltalet av de två högsta poängtalerna under nämnda fyraårsperiod (s. k. antagandepoäng). Detta beräkningssätt skall även ligga till grund för ålderspensionen, när denna avlöser förtidspensionen.

För förtidspension enligt 17 § fordras, att den försäkrade skulle ha varit berättigad till ålderspension, därest han uppnått 67 års ålder den månad då folkpension som nyss nämnts började utgå. Förtidspensionen utgör i så fall det belopp som ålderspensionen skulle ha utgått med.

F a m i l j e p e n s i o n utgår till försäkrads änka och barn, under förutsättning att den försäkrade vid sitt frånfalle var berättigad till allmän tilläggspension i form av ålders- eller förtidspension eller skulle ha varit berättigad till förtidspension, om han i stället drabbats av total nedsättning av arbetsförmågan.

För rätt till änkepension fordras, att äktenskapet varat minst fem år och ingåtts senast då den försäkrade fyllde 60 år eller att den försäkrade efterlämnar barn, som tillika är barn till änkan. Rätten till änkepension upphör, om änkan ingår nytt äktenskap.

Barnpension tillkommer den försäkrades barn under 19 år.

Familjepensionen utgör för år räknat, om en efterlevande är berättigad till sådan pension, 40 procent av den förtids- eller ålderspension den försäkrade skulle ha åtnjutit. Finns flera efterlevande, ökas nämnda procent-

tal med 10 för varje efterlevande utöver en. Mellan änka och barn delas familjepensionen så, att änkan erhåller 35 procent av förtids- eller ålderspensionen och barnet eller barnen återstoden. Mellan flera barn delas det sammanlagda barnpensionsbeloppet lika. Familjepensionen får i intet fall överstiga 80 procent av den försäkrades förtids- eller ålderspension. Skulle familjepensionen med de angivna beräkningsnormerna komma att överskrida denna gräns, nedsättes de olika pensionsdelarna proportionellt.

Familjepension efter försäkrad, som icke var svensk medborgare, utgår till efterlevande, som icke är svensk medborgare, endast såvida denne var bosatt i riket vid den tidpunkt då den försäkrade avled.

Tilläggs pensioneringen finansieras genom avgifter, vilka inflyter till allmänna pensionsfonden. Även avkastningen av fondmedlen får användas till att bestrida utgifterna för försäkringen. Avgifterna skall vara så avvägda, att de i förening med andra tillgängliga medel förslår till bestridande av pensionsutbetalningar, förvaltningskostnader och andra försäkringen åvilande utgifter ävensom till den fondering som finns erforderlig. Konungen fastställer med riksdagen periodvis procentsats för avgifterna till försäkringen. Enligt lagen den 28 maj 1959 angående procentsatsen för avgiftsuttaget under åren 1960—1964 enligt lagen om försäkring för allmän tilläggs pension (nr 292) är procentsatsen för 1960 tre, för 1961 fyra, för 1962 fem, för 1963 sex och för 1964 sju.

Såvitt gäller inkomst av anställning erlägges avgifterna av arbetsgivarerna, medan avgifter på inkomst av annat förvärvsarbete betalas av de försäkrade själva. Arbetsgivaravgiften beräknas kollektivt å summan av vad arbetsgivaren under året utgivit i lön, sedan därifrån dragits dels ett belopp, motsvarande basbeloppet multiplicerat med det genomsnittliga antalet arbetstagare under året, dels för varje arbetstagare sådan del av lön, som för år räknat överstigit $7\frac{1}{2}$ gånger basbeloppet. Vidare skall vid beräkningen av arbetsgivaravgift bortses från dels arbetstagare, som vid årets ingång uppnått 65 års ålder, dels arbetstagare, vars lön icke under året uppgått till 300 kr. Hänsyn skall heller inte tagas till lön, som på grund av att arbetsgivaren är bosatt utomlands eller är utlänning inte kan bli pensionsgrundande, eller till svensk arbetsgivares lön till arbetstagare, som varken är svensk medborgare eller mantalsskriven här i riket, i vad lönen avser arbete utom riket. Avgift på grund av inkomst av annat förvärvsarbete beräknas på den pensionsgrundande inkomsten i den mån denna härrör från inkomst av sådant arbete.

Försäkrad äger göra anmälan om u n d a n t a g a n d e från försäkringen såvitt angår inkomst av annat förvärvsarbete. Har sådan anmälan skett, skall vid beräkning av pensionsgrundande inkomst för den försäkrade för tid fr. o. m. året efter det anmälan gjordes hänsyn icke tagas till inkomst av annat förvärvsarbete. Anmälan får återkallas av den försäkrade med

verkan från nästa årsskifte, dock tidigast från det som inträffar, sedan undantagandet ägt giltighet i fem år. Har anmälan återkallats, äger den försäkrade ej ånyo göra sådan anmälan. TPL innehåller även bestämmelser om att arbetsgivare och arbetstagare genom kollektivavtal före den 1 juli 1961 kunde träffa överenskommelse om kollektivt undantagande såvitt angick inkomst av anställning. Någon sådan överenskommelse har emellertid inte träffats.

Undantagande verkar i regel reducerande på ålderspensionen och förtidspensionen. Härav följer att i allmänhet också familjepensionen reduceras genom undantagandet. I fråga om ålderspensionen gäller att, därest undantagandet föranlett att den försäkrade för något år inte tillgodoräknats pensionspoäng eller gått förlustig mer än en poäng, full ålderspension inte får utgå, även om han har pensionspoäng för 30 eller flera år. I så fall reduceras pensionen till det bråktal av full pension, i vilket täljaren utgöres av talet 30 och nämnaren av talet 30 ökat med 1 för varje år undantagandet haft sagda verkan dock högst till 50. Vidare blir, om den försäkrade har mindre än 30 poängår, andelen av full ålderspension mindre än eljest, därest undantagandet haft sådan verkan som nyss sagts. Därvid reduceras pensionen till det bråktal av full pension, i vilket täljaren utgöres av antalet år, för vilka pensionspoäng tillgodoräknats den försäkrade, och nämnaren av talet 30 ökat med 1 för varje år undantagandet haft sagda verkan dock högst till 50.

I fråga om verkan å förtidspension av undantagande gäller — förutom att pensionen reduceras efter samma regler som ålderspensionen — att förtidspension icke får utgå enligt 16 §, om undantagandet ägde giltighet, då folkpension i form av invalidpension eller sjukbidrag började utgå, och tillika föranlett, att den försäkrade för något av de fyra närmast föregående åren gått förlustig mer än en pensionspoäng.

Försummelse av försäkrad att inom föreskriven tid erlagga avgift för inkomst av annat förvärsarbete har som regel samma verkan på pensionen som undantagande.

Till pensionsberättigad, som ej är svensk medborgare, utgår pension för tid varunder han icke är bosatt i riket med hälften av det belopp, vartill pensionen uppgick då han upphörde att vara bosatt härstädes eller, där den pensionsberättigade var bosatt utom riket då pensionsrätten inträdde, första gången skulle ha uppgått, om han vid sistnämnda tidpunkt varit bosatt i riket. Dock får pensionen inte utgå med högre belopp än om den pensionsberättigade varit bosatt i riket. Är utländsk pensionsberättigad inte bosatt i riket, får utan hans samtycke honom tillkommande pension utbytas mot ett engångsbelopp, motsvarande kapitalvärdet av den reducerade pensionen. Med den pensionsberättigades samtycke får utbyte ske mot lägre engångsbelopp, dock lägst 40 procent av nämnda kapitalvärde.

Till den som för samma månad är berättigad till flera pensioner enligt

TPL, utgår endast den största av dem eller, om samtliga eller de största är lika stora, en av dessa, i första hand ålders- eller förtidspension.

Om den s. k. 30-årsregeln gällde även för försäkrade, som är födda år 1923 eller tidigare, skulle de inte ha möjlighet att erhålla full pension. I inledningsskedet har därför 30-årskravet uppmjukats till ett krav på 20 pensionsgrundande år för dem som är födda under åren 1896—1914. För dem som är födda under något av åren 1915—1923 fordras i stället för 30 år 21 år för dem som är födda år 1915, 22 år för dem som är födda 1916 osv. Reglerna om verkningarna av undantagande har också modifierats för dessa kategorier. Sålunda har undantagande för dem som är födda under åren 1896—1914 i fråga om ålderspensionen endast den verkan att de går miste om pensionspoäng för inkomst av annat förvärvsarbete för den tid undantagandet gäller. För dem som är födda under åren 1915—1923 gäller en upptrappingsregel för undantagandets verkan.

Frivillig statlig pensionsförsäkring

Enligt lagen den 29 juni 1946 om frivillig statlig pensionsförsäkring (nr 433) äger svenska medborgare genom frivilliga avgifter försäkra sig hos riksförsäkringsverket för erhållande av pension. Försäkringstekniska grunder för försäkringen fastställs av Konungen, varvid bestämmelserna i 264 § 1 mom. lagen om försäkringsrörelse skall äga tillämpning. Avgifterna inflyter till en fond, som förvaltas av verket.

De närmare bestämmelserna om den frivilliga försäkringen finns i *kungörelsen den 30 december 1947 angående anordnandet av den frivilliga statliga pensionsförsäkringen /pensionsstyrelsens frivilliga försäkring/* (nr 981; ändr. 658/50, 177/51 och 16/56). Försäkringen avser livsvarig ålderspension och lämnas enligt tre tariffer med beteckningarna O 3, U 3 och R 3. Tariffen O 3 avser försäkring för dem som fyllt 67 år då försäkringen tages. Pension utgår fr. o. m. den månad då avgiften inbetalats. Försäkringen medför icke rätt att vid dödsfall återfå erlagda avgifter. Tariffen U 3 avser försäkring för dem som är yngre än 67 år och medför inte rätt att vid dödsfall återfå erlagda avgifter. Ålderspension utgår efter ansökan tidigast fr. o. m. den månad, under vilken den försäkrade fyller 55 år, och senast fr. o. m. den månad, under vilken han fyller 67 år. Därest den försäkrade före den månad han fyller 55 år drabbas av sådan höggradig och varaktig nedsättning av arbetsförmågan, som medför rätt till invalidpension enligt FPL (dock ej invalidpension enbart på grund av blindhet), kan förtidspension utgå med reducerat belopp, dock ej före fyllda 15 år. Tariffen R 3 slutligen avser försäkring för personer under 67 år, förenad med rätt att vid dödsfall återfå erlagda avgifter. Vid återbetalning minskas de erlagda avgifterna med $\frac{1}{100}$ för varje månad, för vilken pension utgått eller bör utgå. Angående tiden för utbetalning av pensionen gäller samma regler som för försäkring enligt tariff U 3.

Försäkringen tecknas genom postverket. Postanstalten utfärdar en försäkringsbok, vari inbetalda avgifter kvitteras. Vid varje inbetalning bestämmer den försäkrade vilken tariff inbetalningen skall avse. Genom att inbetala avgift till försäkringen är den försäkrade icke bunden vid en bestämd betalningsplan eller en viss avgiftssumma för försäkringen, utan inbetalning av avgifter sker helt efter den försäkrades gottfinnande. För en person får dock inte under ett år inbetalas större belopp än som tillhoppa med inbetalningar som under tidigare år gjorts för honom uppgår till högst 1 000 kr., multiplicerat med det antal år den försäkrade uppnår nästföljande kalenderår. För försäkring enligt tariffen O 3 gäller dessutom den begränsningen, att avgiften inte får vara högre än att motsvarande pension jämte annan pension från den frivilliga försäkringen uppgår till 6 000 kr. om året.

Yrkesskadeförsäkring m. m.

Yrkesskadeförsäkringen regleras i *lagen den 14 maj 1954 om yrkesskadeförsäkring*¹ (nr 243; ändr. 399/55, 75/56, 586/59, 180/60 och 256/61). Försäkringen är dels obligatorisk, dels frivillig. Den obligatoriska försäkringen, som i princip omfattar alla arbetstagare i allmän eller enskild tjänst samt dessutom vissa yrkesutbildningselever och därmed jämförliga personer, är avsedd att ge skydd vid olycksfall i arbete och yrkessjukdomar. Den frivilliga försäkringen kan för egen räkning tecknas av envar svensk medborgare, som är bosatt i riket, eller av här bosatt och mantalsskriven utlänning. Sådan försäkring kan meddelas även åt arbetsgivare, som här bedriver verksamhet, för arbetstagare hos honom, åt utbildningsanstalt i riket för elever vid anstalten samt åt svensk yrkes- eller fackorganisation för medlemmar i organisationen. Den frivilliga försäkringen ger möjlighet till skydd vid varje skada på grund av olycksfall eller därmed jämställd orsak.

Förmånerna från yrkesskadeförsäkringen utgöres av ersättning för läkarvård, tandläkarvård, sjukhusvård, läkemedel, resor och särskilda hjälpmedel ävensom sjukpenning, invalidlivränta, efterlevandelivränta och begravningshjälp.

Kostnader för läkar-, tandläkar- och sjukhusvård samt för läkemedel ersättes i princip helt liksom nödiga utgifter för resor. Likaså utgår ersättning för erforderliga kostnader för särskilda hjälpmedel till lindrande av menliga följder av yrkesskada.

Såväl sjukpenning som livränta är till storleken beroende av den skadades årliga arbetsförtjänst, dock att denna därvid inte får beräknas till lägre belopp än 1 200 kr. eller till högre belopp än 15 000 kr. Sjukpenningen anknyter till den inom sjukförsäkringen gällande sjukpenningsskalan, dock sker inte någon sänkning av sjukpenningen efter 180 dagar. Däremot ned-

¹ Denna lag benämnes i det följande YFL.

sättes sjukpenning enligt YFL för tid efter den månad då den skadade fyllt 67 år i motsvarande mån som sjukpenning enligt SFL nedsättes för tid efter 180 dagar. Sjukpenning enligt YFL får inte utgå efter sjukpenningklass med lägre nummer än den som den skadade tillhör enligt SFL och ej med lägre belopp än som skolat utgå från allmän sjukkasse om skadan ej utgjort yrkesskada. Till sjukpenningen utgår barntillägg efter samma regler som i SFL. Liksom i nämnda lag utbytes vid sjukhusvård sjukpenningen mot hempenning.

Om yrkesskada efter upphörande av därav förorsakad sjukdom medför under längre eller kortare tid bestående förlust av arbetsförmågan eller nedsättning av densamma med minst $\frac{1}{10}$, utgår livränta till den skadade. Livräntan beräknas på det s. k. ersättningsunderlaget. Vid fastställande av ersättningsunderlaget medräknas årlig arbetsförtjänst, som inte överstiger 7 200 kr., till hela sitt belopp, den del av arbetsförtjänsten, som överstiger 7 200 men ej 10 800 kr., till tre fjärdedelar och den del därav, som överstiger 10 800 kr., till hälften.

Livräntan utgör för år räknat t. o. m. den månad under vilken den skadade fyller 67 år, vid förlust av arbetsförmågan $\frac{11}{12}$ av ersättningsunderlaget, vid nedsättning av arbetsförmågan med minst 30 procent en mot graden av nedsättningen svarande del av ersättningsunderlaget, minskad med $\frac{1}{12}$ av detta, samt vid nedsättning av arbetsförmågan med mindre än 30 procent den del av två tredjedelar av ersättningsunderlaget, som svarar mot graden av nedsättningen. För tid fr. o. m. månaden efter den, varunder den skadade fyllt 67 år, utgör livräntan $\frac{3}{4}$ av livräntebeloppen före 67 år.

Om försäkrad till följd av yrkesskada under längre tid är ur stånd att reda sig själv, förhöjes honom tillkommande sjukpenning och livränta med vårdbidrag, dock icke under tid han åtnjuter sjukhusvård. Bidraget får ej sättas högre än till 5 kr. för dag, om den skadade uppbär sjukpenning, och till 1 800 kr. om året, om han uppbär livränta. Vid bestämmande av vårdbidragets storlek skall hänsyn tagas bl. a. till förmån, som den skadade för motsvarande ändamål åtnjuter enligt FPL.

Så länge änka efter avliden försäkrad lever ogift, äger hon uppbära livränta med belopp, som för tiden t. o. m. den månad, under vilken hon fyller 67 år, motsvarar $\frac{1}{3}$ och för tiden därefter $\frac{1}{4}$ av den avlidnes årliga arbetsförtjänst. Livränta utgår jämväl till änklings, därest denne genom dödsfallet kommer att sakna erforderligt underhåll. I sådant fall utgår livräntan med belopp som med hänsyn till omständigheterna prövas skäligt, dock högst med nyssnämnda belopp. Frånskild make är berättigad till livränta efter försäkrad, under förutsättning att denne varit skyldig att utge underhållsbidrag. Livräntan utgår med underhållsbidragets belopp, dock högst $\frac{1}{3}$ resp. $\frac{1}{4}$ av den avlidnes årliga arbetsförtjänst.

Till den avlidnes barn under 16 år utgår livränta med $\frac{1}{6}$ av den avlidnes årliga arbetsförtjänst för varje sådant barn. Livräntan skall utgå även efter

det barnet fyllt 16 år, dock längst till 21 år, därest barnet till följd av sjukdom eller annan dylik orsak är ur stånd att försörja sig.

Om den avlidnes fader, moder eller adoptant till följd av dödsfallet kommer att sakna erforderligt underhåll, äger sådan efterlevande under sin återstående livstid erhålla livränta med belopp, som med hänsyn till omständigheterna prövas skäligt, dock med högst $\frac{1}{6}$ av den avlidnes årliga arbetsförtjänst.

Efterlevandelivräntorna får sammanlagt inte överstiga $\frac{5}{6}$ av ersättningsunderlaget. Är så fallet skall livräntorna nedsättas proportionellt, dock att livräntor till fader, moder eller adoptant skall nedsättas i första hand.

YFL trädde i kraft den 1 januari 1955. På skadefall, som inträffat dessförinnan, är som regel äldre lagstiftning i ämnet tillämplig. Emellertid har ersättningarna enligt denna lagstiftning i viss mån uppräknats. Här om gäller *lagen den 17 juni 1955 angående omreglering av vissa ersättningar enligt lagen den 17 juni 1916 (nr 235) om försäkring för olycksfall i arbete m. m.* (nr 469) m. fl. författningar.

Yrkesskadeförsäkringen finansieras genom avgifter, som vad angår den obligatoriska försäkringen erlägges av arbetsgivarna. Avgifterna skall bestämmas med hänsyn till den risk, som försäkringen avser. Till bestridande av kostnaderna för omreglering av äldre yrkesskadeersättningar erlägger arbetsgivaren ett avgiftstillägg.

Till yrkesskadeförsäkringslagstiftningen har anknutits särskilda bestämmelser om ersättning av statsmedel, avseende speciella kategorier. Bland hithörande författningar märkes främst *militärsättningsförordningen den 2 juni 1950* (nr 261; ändr. 256/53, 672/53, 460/54, 362/55, 587/59 och 181/60).

Samordningsbestämmelser

I SFL, FPL, TPL och YFL finns bestämmelser om samordning mellan de socialförsäkringsgrenar som regleras i de olika lagarna.

Samordningen mellan sjukförsäkringen och yrkesskadeförsäkringen innebär i princip, att den yrkesskadade under viss tid, den s. k. samordningstiden, erhåller sjukhjälp från allmän sjukkasse enligt reglerna i SFL. Först därefter utgår ersättningen från yrkesskadeförsäkringen. Samordningstiden omfattar som regel tiden fr. o. m. den dag, då yrkesskadan inträffade, t. o. m. nittionde dagen därefter eller den tidigare dag då skadan medför rätt till livränta enligt YFL.

Beträffande samordningen mellan sjukförsäkringen och folkpensioneringen gäller — förutom de regler om folkpensionärens sjukhjälpstid, för vilka tidigare redogjorts — att vid utbetalning av invalidpension eller sjukbidrag eller kommunalt bostadstillägg till sådan förmån med belopp, avseende längre tid än en månad, till den som är berättigad till sjukpenning eller hempenning jämte i förekommande fall barntillägg sjukhjälpbeloppet avdrages från pensionen, i den mån det överstiger 90 kr. När fråga är om hempenning skall avdrag ske som om sjukpenning

utgått. Avdraget belopp utbetalas till sjukkassan. Kan sjukhjälpsbeloppet inte helt avdragas på folkpensionen, skall överskjutande del avdragas på särskilt barnbidrag.

I fråga om samordningen mellan sjukförsäkringen och tilläggs pensioneringen gäller, att förtidspension för viss månad skall minskas med sjukpenning eller hempenning för månaden, i den mån denna överstiger vad som avdragits från folkpension eller särskilt barnbidrag. Det sagda skall dock ej gälla i fråga om sjukhjälp för sjukperiod, som börjat efter utgången av den månad, varunder förtidspensionen första gången utbetalats, med mindre den som uppburit partiell förtidspension kommer i åtnjutande av hel förtidspension. I sådant fall skall avdraget göras på det belopp varmed pensionen ökat.

Samordningen mellan tilläggs pensioneringen och yrkesskadeförsäkringen är så ordnad, att från tilläggs pension drages den pensionsberättigade tillkommande livränta eller sjukpenning. Vad som gäller förmån enligt YFL gäller även annan sjukpenning eller livränta, vilken jämlikt lag eller särskild författning eller enligt Konungens förordnande utbetalas från riksförsäkringsverket eller försäkringsbolag som meddelar yrkesskadeförsäkring, ävensom sjukpenning eller livränta, som utgår enligt utländsk lagstiftning om yrkesskadeförsäkring.

Folkpensioneringen och yrkesskadeförsäkringen är såtillvida samordnade som sjukpenning och livräntebelopp enligt YFL ned-sattes för tid efter 67 år. Vidare gäller, att från änkepension till kvinna, vars man avlidit efter den 30 juni 1960, och från barnpension skall dragas den pensionsberättigade tillkommande efterlevandelivränta enligt yrkesskadeförsäkringslagstiftningen, dock icke i vidare mån än att alltid minst hälften av änkepensionen och en fjärdedel av barnpensionen skall utgivas.

Yrkesskadelivräntor inverkar även på storleken av inkomstprövade folkpensionsförmåner.

Administration

Administrationen för de olika grenarna av socialförsäkringen var ursprungligen uppbyggd för varje gren för sig. Genom beslut vid 1961 års riksdag togs emellertid ett avgörande steg mot en enhetlig organisation för hela försäkringen. Sjukförsäkringens lokala organisation omskapades, bl. a. i syfte att den framdeles skulle handha även folkpensionering och tilläggs pensionering. De två tidigare centralmyndigheterna för socialförsäkringen, riksförsäkringsanstalten och pensionsstyrelsen, sammanslogs till riksförsäkringsverket. En för socialförsäkringen gemensam högsta prövningsinstans, försäkringsdomstolen, inrättades. Vidare fattades principbeslut om att pensioneringens — såväl folkpensioneringens som tilläggs pensioneringens — lokala organisation senast med ingången av år 1963 skall anförtros åt de allmänna sjukkassorna, vilka skall förstärkas med särskilda organ för handläggningen av pensionsärenden. Med hänsyn till att en ny or-

ganisation på det administrativa området håller på att genomföras lämnas i det följande endast en kortfattad redogörelse för gällande bestämmelser.

Den allmänna sjukförsäkringen, inklusive moderskapsförsäkringen, omhänderhas av allmänna sjukkassor. För varje landstingskommun och varje stad, som inte tillhör sådan kommun, skall finnas en sådan kassa. Då särskilda förhållanden föranleder därtill, kan dock två landstingskommuner eller landstingskommun och stad utanför landstingskommun förenas till ett sjukkasseområde. Om indelning i sjukkasseområden beslutar Konungen. Antalet sjukkassor är f. n. 30, nämligen en för varje landstingskommun och en för varje stad, som inte tillhör sådan kommun, dock att de båda landstingskommunerna i Kalmar län tillhör samma kassa. Allmän sjukkassa skall inrätta lokalkontor i den mån så prövas erforderligt. Vidare skall i sjukkassa, vars verksamhetsområde inte utgöres enbart av stad, finnas försäkringsnämnder — i regel en för varje kommun — för att tillhandagå kassa med råd och upplysningar.

Tillsynen över de allmänna sjukkassorna är anförtrodd riksförsäkringsverket. Över kassas beslut i ärende angående försäkring kan klagan föras hos verket genom besvär. Verket äger dessutom att till prövning upptaga sådant ärende, oaktat klagan icke förts.

Ärenden angående folkpension, barnpension och särskilda barnbidrag handlägges centralt av riksförsäkringsverket och lokalt av pensionsnämnder, varav det i regel finns en i varje kommun. Ansökan om någon av de nämnda förmånerna inges till pensionsnämndens ordförande. Vissa ansökningar, i huvudsak sådana som avser ålderspension och barnpension, vidarebefordras till verket för beslut. I övriga ärenden fattar pensionsnämnden beslut, men beslutet överprövas av verket. I fråga om invalidpensionsärenden och vissa därmed jämställda ärenden är överprövningen såväl saklig som formell, medan den i övriga ärenden inskränker sig till en formell granskning. Klagan över pensionsnämnds beslut föres hos verket.

Enligt TPL skall den allmänna tilläggs pensioneringen handhas av den centrala myndighet (pensionsmyndigheten) och de lokala organ som Konungen bestämmer. Riksförsäkringsverket har i kungörelse den 28 maj 1959 (nr 294) utsetts till pensionsmyndighet. Med stöd av kungl. brev den 18 december 1959 (nr 553) har de allmänna sjukkassorna ålagts handha registreringen av pensionsgrundande inkomst, och enligt förutnämnda beslut år 1961 skall sjukkassorna framdeles omhänderha jämväl prövningen av pensionsförmåner. Uppgiften att bestämma pensionsgrundande inkomst är enligt *förordningen den 18 december 1959 angående beräkning av pensionsgrundande inkomst enligt lagen om försäkring för allmän tilläggs pension* (nr 551; ändr. 260/61) anförtrodd de lokala skattemyndigheterna (i Stockholm överståthållarämbetet). Enligt *förordningen den 18 december 1959 angående uppbörd av avgifter enligt lagen om försäkring för allmän tilläggs pension, m. m.* (nr 552; ändr. 88/60 och 261/61) har riksförsäkrings-

verket att debitera arbetsgivaravgifter enligt TPL ävensom arbetsgivarnas bidrag enligt SFL och lagen om moderskapshjälp samt arbetsgivaravgifter till obligatorisk yrkesskadeförsäkring i riksförsäkringsverket, medan de avgifter som de försäkrade själva skall erlägga enligt TPL (tilläggs pensionsavgifter) påföres av de lokala skattemyndigheterna (i Stockholm överståthållarämbetet). Uppbörden av arbetsgivares avgifter, som sammanlagt överstiger 1 000 kr., ankommer på riksförsäkringsverket, medan mindre arbetsgivaravgifter och de försäkrades egna tilläggs pensionsavgifter uppbäres i samband med de allmänna skatterna. Över lokalt organs beslut enligt TPL samt över lokal skattemyndighets beslut rörande beräkning av pensionsgrundande inkomst kan besvär anföras hos riksförsäkringsverket. Ändå att klagan inte förts, äger verket upptaga sådant ärende till prövning.

Yrkesskadeförsäkring meddelas av riksförsäkringsverket och nio för ändamålet bildade ömsesidiga försäkringsbolag, de s. k. socialförsäkringsbolagen. Enligt principbeslut vid 1961 års riksdag skall socialförsäkringsbolagen med utgången av år 1965 upphöra att meddela yrkesskadeförsäkring.

Beslut av yrkesskadeförsäkringsinrättning kan överklagas genom besvär hos försäkringsrådet. Även om besvär inte anförts, äger rådet upptaga sådant beslut till prövning.

Mot riksförsäkringsverkets beslut i nu angivna ärenden utom ärenden rörande yrkesskadeförsäkring kan talan föras hos försäkringsdomstolen. Verket äger dessutom underställa besluten domstolens prövning, om det för enhetlig lagtolkning eller rättstillämpning är av synnerlig vikt att saken prövas av domstolen eller eljest särskilda skäl finns för sådan prövning. Även mot försäkringsrådets beslut får besvär anföras hos försäkringsdomstolen. Domstolens beslut får ej överklagas. Bestämmelser om domstolen och om förfarandet där finns i *lagen den 26 maj 1961 om försäkringsdomstol* (nr 262).

Föreliggande förslag

Översikt över de olika förslagen

De föreliggande förslagen rör väsentligen de varandra närstående sjuk- och moderskapsförsäkringarna samt folk- och tilläggs pensioneringen. Förslagen går ut på att förstärka vissa delar av dessa försäkringar samt att inbördes samordna försäkringarna så att luckor i försäkringsskyddet och dubbelersättningar i görligaste mån undviks.

Tyngdpunkten i *socialförsäkringskommitténs* betänkande ligger på förtidspensioneringen. Kommittén har bl. a. lagt fram förslag om ett enhetligt invaliditetsbegrepp inom folkpensionering och tilläggs pensionering, om invaliditetsgradering samt om avveckling av inkomstprövningen beträffande

förtidspensioner från folkpensioneringen. Vidare har föreslagits reviderade regler rörande förutsättningarna för rätt till förtidspension från tilläggs-pensioneringen. Kommittén har i sitt arbete på förtidspensioneringens utformning kraftigt understrukt rehabiliteringens betydelse. Socialförsäkringskommittén har även behandlat andra pensionsfrågor än sådana som berör förtidspension. Förslag föreligger sålunda bl. a. beträffande rörlig pensions-ålder inom folkpensioneringen och angående sammanträffande av tilläggs-pensioner.

För att socialförsäkringen skall kunna ge ett fullgott, fortlöpande skydd vid långvariga sjukdomar som övergår i invaliditet har socialförsäkringskommittén föreslagit regler för en materiell samordning mellan sjukförsäkringen och den allmänna pensioneringen. De sjukförsäkringsfrågor som kommittén därvid kommit in på gäller sjukhjälpstiden och övergången från försörjning genom sjukförsäkringen till försörjning genom pensioneringen, sjukpenningförmånernas nivå samt den obligatoriska tilläggs-sjukpenningförsäkringens omfattning med hänsyn till personkretsen.

Yrkesskadeförsäkringen berörs inte av socialförsäkringskommitténs arbete i vidare mån än att kommittén föreslagit vissa regler om samordning av denna försäkring med sjukförsäkringen och pensioneringen. Dessa regler är avsedda att få en provisorisk karaktär i avbidan på en genomgripande omdaning av yrkesskadeförsäkringen.

Beträffande moderskapsförsäkringen innehåller socialförsäkringskommitténs betänkande endast förslag om sådana förbättringar, som är en mer eller mindre automatisk följd av de tilltänkta ändringarna i sjukförsäkringslagstiftningen. Stödet åt barnaföderskor genom moderskapsförsäkringen har emellertid även prövats av *socialpolitiska kommittén*, som kommit till det resultatet att förmånerna från moderskapsförsäkringen bör väsentligt utvidgas samtidigt som mödrahjälpens bör avskaffas. Förutom förbättringar av redan befintliga förmåner föreslår socialpolitiska kommittén införandet inom moderskapsförsäkringen av tandvårdsförmåner för blivande mödrar.

Socialdepartementets promemoria innehåller förslag till ett sammanförande av huvudbestämmelserna rörande sjuk- och moderskapsförsäkring, folkpensionering och tilläggs-pensionering i ett lagverk. Därutöver föreslås i promemorian vissa sakliga nyheter. Bl. a. föreslås en lösning av problemet rörande frånskilda kvinnors rätt till änkepension från folk- och tilläggs-pensioneringen samt vissa ändrade regler rörande utlandssvenskars och utlänningars ställning inom tilläggs-pensioneringen. I fråga om det administrativa handhavandet av sjukförsäkringen och pensioneringen ansluter departementspromemorian till de principbeslut i ämnet som fattats av 1961 års riksdag.

Finansieringsfrågor aktualiseras genom alla de nu berörda förslagen, men några mera djupgående ändringar i finansieringssystemet föreslås

inte. I socialförsäkringskommitténs betänkande förordas dock en utvidgning av underlaget för arbetsgivarbidraget till sjukförsäkringen och en viss omfördelning av kommunernas bidrag till folkpensionerna. I socialdepartementets promemoria framlägges förslag till en förenkling av statsbidragssystemet inom sjuk- och moderskapsförsäkringarna.

I betänkandet om den *frivilliga statliga pensionsförsäkringen* framlägges förslag om utökning av denna försäkring med nya former, avseende temporär ålderspension, förtidspension och familjepension. *Utredningen om s. k. beroende uppdragstagare* lämnar en redogörelse för rättsförhållandena rörande sådana uppdragstagare inom sociallagstiftningen m. m. samt föreslår vissa lagändringar, av vilka en beaktats i förslaget till lag om allmän försäkring och de övriga rör arbetsfredslagstiftningen.

Sjuk- och moderskapsförsäkring

Som förut nämnts har *socialförsäkringskommittén* utarbetat sina förslag rörande sjukförsäkringen med utgångspunkt från att en långtgående materiell samordning bör åstadkommas mellan denna försäkring och en reformerad förtidspensionering. En förutsättning för en rationell samordning mellan sjukförsäkring och pensionering är enligt kommitténs uppfattning att förmånerna från dessa båda socialförsäkringsgrenar fastställas efter någorlunda likartade grunder. Kommittén erinrar härvid om att sjukförsäkringen och tilläggs-pensioneringen nu skiljer sig åt på så vis att försäkringsskyddet enligt den obligatoriska försäkringen för tilläggs-sjukpenning omfattar inkomster av tjänst men ej inkomster av annat förvärvsarbete, medan däremot den allmänna tilläggs-pensioneringen ger skydd för båda slagen av inkomster. Denna skillnad aktualiserar, framhåller kommittén, en omprövning av frågan om företagarnas ställning inom sjukpenningförsäkringen.

Socialförsäkringskommittén är medveten om att det finns företagare, som kan vara borta kortare eller längre tid från sin rörelse utan att detta medför svårare ekonomiska konsekvenser för dem. För det stora flertalet företagare, t. ex. för småföretagare inom jordbruk, trädgårdsodling, fiske, småindustri, hantverk och handel, anser sig kommittén dock kunna utgå ifrån att läget är ett annat. Företagarna lever i många fall under betingelser, vilka är likartade med löntagarnas, och de flesta av dem måste förmodas ha samma behov som löntagarna av skydd mot inkomstbortfall på grund av sjukdom. Kommittén fastslår, att företagarna själva i stor utsträckning delar denna uppfattning, och tillfogar, att det även är ett allmänt intresse att tillgodose företagarnas behov av försäkringsskydd för sjukdomsfall. Ytterligare tillkommer den nyssberörda samordningssynpunkten. Med hänsyn härtill och då erfarenheten visat, att trots behovet av försäkringsskydd endast en förhållandevis ringa del — omkring en femtedel

— av företagarna utnyttjat möjligheten att teckna frivillig kompletteringsförsäkring enligt SFL, föreslår kommittén, att företagarincomester blir jämställda med anställningsinkomster ifråga om tillhörighet till tilläggsjukpenningförsäkringen. Alla sjukkasemedlemmar med en viss minsta inkomst av förvärvsarbete föreslås alltså bli obligatoriskt försäkrade för tilläggsjukpenning, vilken graderas efter förvärvsinkomstens storlek. Några särskilda begränsningar för företagarincomester — t. ex. så att ett lägre maximum tillämpas vid sjukpenningklassplaceringen eller att endast viss kvotdel av inkomsten beaktas — har inte ansetts behövliga eller lämpliga.

Beräkningen av företagarnas årsinkomster kommer, enligt vad kommittén framhåller, att ställa sjukkassorna inför vissa problem. I första hand får sjukkassan bygga på uppgifter, som företagaren själv lämnar angående sin sysselsättning och sina inkomster. I viss omfattning kan dessa uppgifter kontrolleras genom jämförelse med företagarens taxering, och någon hjälp vid kontrollarbetet torde sjukkassan även ha av det inom kassan förda pensionsregistret för tilläggs pensioneringen. Kommittén understryker dock, att det av flera skäl inte är möjligt att helt bygga en sjukpenningklassplacering på vederbörandes taxerade inkomst och att en företagare bör kunna placeras i såväl högre som lägre sjukpenningklass än den som motsvarar hans deklarerade inkomst för visst eller vissa år. Vid sjukpenningklassplaceringen kan god ledning ofta hämtas av den inkomst som i orten brukar åtnjutas av en anställd person med motsvarande förutsättningar och färdigheter. Med hänsyn till kostnaderna för försäkringen anser kommittén f. ö. att det inte behöver befaras att företagarna skall vara angelägna att få en för hög sjukpenningklassplacering.

För att lösa de särskilda tillämpningssvårigheter som kan uppstå när det gäller att sjukpenningklassplacera makar, vilka driver förvärvsverksamhet gemensamt, vill kommittén lita till anvisningar från riksförsäkringsverket och, i sista hand, till rättstillämpningen. Såsom kommittén påpekar är det i hithörande fall brukligt att den ena maken ensam taxeras för hela den gemensamma inkomsten, medan det i sjukförsäkringssammanhang är regel att makarna betraktas såsom kompanjoner och alltså sjukpenningklassplaceras var för sig.

När en försäkrad har både anställnings- och företagarincomester blir det enligt kommitténs mening nödvändigt att göra dubbla beräkningar av årsinkomsten. Inplaceringen i sjukpenningklass får därvid i första hand grundas på anställningsinkomsten och i andra på företagarincomesten. Företagarinkomsten avses sålunda i fall av blandad inkomst komma att medföra att sjukpenningen kan utgå med högre belopp än om endast anställningsinkomst förelegat.

Kommittén anser det önskvärt, att företagarna beredes möjlighet att i viss utsträckning anpassa försäkringsskyddet mot inkomstbortfall vid sjukdom efter det individuella behovet, och föreslår, att detta önskemål skall

tillgodoses genom en valfri karenstid. Det är dock enligt kommitténs mening inte påkallat att inom den obligatoriska försäkringen medge en lika vittgående valfrihet som nu gäller inom den frivilliga försäkringen (3, 18, 33 resp. 93 dagars karenstid). En rimlig ordning är enligt kommitténs mening att som huvudregel skall gälla samma karenstid för företagare som för anställda, dvs. 3 dagar, men att företagarna får möjlighet att efter särskild framställning få karenstiden förlängd med 30 eller 90 dagar. Det skall enligt kommittéförslaget också vara möjligt att övergå från en karenstid till en annan, men vissa spärregler har ansetts erforderliga för att hindra spekulation från de försäkrades sida.

En viktig fråga som kommittén behandlar är om företagarna skall kunna individuellt utträda och återinträda i tilläggsjukpenningförsäkringen. Vid sitt ställningstagande till denna fråga har kommittén beaktat att tilläggsjukpenningen tillsammans med grundsjukpenningen liksom förtidspension från folk- och tilläggs pensioneringarna utgör ett riskskydd. Sjukpenningförsäkringen är avsedd dels för korttidsfallen och dels för den första tiden av långtidsfallen, medan förtidspensioneringen skall ge skydd vid långvarig sjukdom och invaliditet. Kommittén anser att sjukförsäkring och pensionering bör samordnas så, att rätten till sjukpenning i princip upphör vid samma tidpunkt som rätten till förtidspension inträder. En sådan samordning förutsätter att förmånerna från sjukförsäkringen och pensioneringen är någorlunda likvärdiga, men denna likvärdighet riskerar, påpekar kommittén, att gå förlorad om man medger undantagande från endera tilläggsjukpenningförsäkringen eller tilläggs pensioneringen. Om en företagare fick göra undantagande från tilläggs pensioneringen och ändå stå kvar i tilläggsjukpenningförsäkringen, tror kommittén att det i praktiken skulle uppstå stora svårigheter att vid långvarig sjukdom och invaliditet draga in en relativt hög sjukpenning och ersätta den med enbart en förhållandevis låg förtidspension från folkpensioneringen. Följden skulle då bli en oförsvarlig extra belastning på sjukpenningförsäkringen. Även alternativet att låta ett undantagande avse endast tilläggsjukpenningförsäkringen skulle enligt kommitténs uppfattning vålla samordningssvårigheter, och kommittén anser inte heller att det finns något egentligt behov av en sådan ordning därest man godtar kommitténs förslag om en valfri karenstid. De anförda synpunkterna för fram till slutsatsen, att företagarna bör kunna göra undantagande från tilläggsjukpenningförsäkringen endast på villkor att de samtidigt gör ett motsvarande undantagande från tilläggs pensioneringen. Återkallelse av undantagande från tilläggs pensioneringen bör enligt kommittéförslaget automatiskt leda till återanslutning till tilläggsjukpenningförsäkringen.

Tre ledamöter av kommittén (herrar Andersson, Eliasson och Gustafsson) har anmält avvikande mening och föreslår, att företagare efter fritt val skall kunna utträda ur endera försäkringen för tilläggsjukpenning eller försäkringen för allmän tilläggs pension.

Kommittén erinrar om att den nuvarande obligatoriska tilläggssjukpenningförsäkringen för anställda finansieras genom bidrag från arbetsgivarna (omkring 60 procent av kostnaderna) och genom avgifter från de försäkrade (omkring 40 procent av kostnaderna). Beträffande företagarna utgår kommittén ifrån att de själva helt skall bestrida utgifterna för sin tilläggssjukpenningförsäkring genom egna avgifter, och för dessa avgifter fordras då särskilda tariffer, vilka lämpligen bör fastställas av riksförsäkringsverket. För att ge en uppfattning om storleken av de avgifter, som måste uttagas av företagarna för deras försäkring för tilläggssjukpenning, har kommittén gjort vissa, i följande tablå redovisade beräkningar (avgifterna i tablå är genomsnittsavgifter för hela landet och det har förutsetts att hela årsinkomsten av förvärvsarbete utgör företagarkinkomst).

Årsinkomst av förvärvsarbete kr.	Tilläggssjukpenning kr.	Avgift i kr. vid en karenstid av		
		3 dagar	33 dagar	93 dagar
6 800— 8 400	8	123	74	45
14 000—16 000	16	253	152	93
21 000—	24	383	230	141

I samband med kommittéförslagets genomförande kan enligt kommittén väntas uppkomma en del problem av övergångsnatur. För sjukförsäkringskassorna torde särskilt den första inplaceringen i sjukpenningklasser bli en arbetskrävande och svår uppgift, men kommittén anser sig kunna utgå från att kassorna under riksförsäkringsverkets ledning skall kunna tillfredsställande bemästra svårigheterna. Sjukförsäkringskassorna måste få tillgång till inkomstuppgifter från företagarna, och bestämmelser bör utfärdas om skyldighet för företagarna att lämna vissa uppgifter i anslutning till ikraftträdandet av den nya lagstiftningen. Beträffande ikraftträdandet är ytterligare att märka att kommittén inte vill uppställa något hälsovillkor och att även den som är tillfälligt sjukskriven vid tidpunkten för lagändringen skall sjukpenningklassplaceras. Däremot föreslås ett åldersvillkor som innebär att företagare, vilka före ikraftträdandet fyllt 67 år, ej skall omfattas av den obligatoriska tilläggssjukpenningförsäkringen.

Den nuvarande möjligheten för företagare att teckna frivillig sjukpenningförsäkring bör enligt kommittén slopas, därest förslaget om obligatorisk tilläggssjukpenningförsäkring vinner bifall. Tidigare tecknad frivillig försäkring föreslås skola upphöra samtidigt med att den nya lagstiftningen träder i kraft.

Kommittén har även övervägt frågan om en obligatorisk tilläggssjukpenningförsäkring för hemmafruar. En dylik försäkring skulle emellertid, enligt vad kommittén funnit, föra med sig åtskilliga svårigheter och mindre önskvärda konsekvenser. När hemmafruarna anslutits till försäkringen för grundsjukpenning är det för att försäkringen

skall ersätta inte en utebliven inkomst utan vissa ökade utgifter. De utgifter som åsyftas varierar, påpekar kommittén, avsevärt från fall till fall, beroende bl. a. på familjens storlek och sammansättning. Av särskild betydelse är om i familjen finns minderåriga barn och om husmoderns sjukdom medför behov av lejd hjälp, men förhållandena är härvidlag så skiftande att det inte går att på grundval av dem utforma några allmänna principer för en differentierad klassplacering. Ej heller tror kommittén att det är möjligt att uppnå tillfredsställande resultat genom att bygga inplaceringen i sjukpenningklass på en uppskattning i pengar av värdet av det arbete, som en hemmafru utför. Även om man skulle kunna tänka sig att i praktiken tillämpa vissa schablonregler — exempelvis att uppskatta hemmafruarnas arbete i hemmet med utgångspunkt från på orten gängse normer för avlöning av hembiträde — skulle man likväl sakna garantier för att man gjorde en riktig sjukpenningklassplacering i det enskilda fallet. Att generellt försäkra hemmafruarna för en relativt hög tilläggssjukpenning anser kommittén inte vara lämpligt. Många av dem torde nämligen inte ha något större behov av försäkring utöver grundsjukpenningen, och hemmafruarna har också i relativt liten omfattning utnyttjat möjligheterna att komplettera grundsjukpenningen genom frivilligt sjukpenningtillägg.

Det måhända starkaste skälet mot en ökning av hemmafruarnas obligatoriska försäkringsskydd är emellertid enligt kommitténs mening att avgifterna i många fall skulle bli alltför betungande. Kommittén utgår härvid från att statsbidrag inte skall komma ifråga. I stället för obligatorisk tilläggssjukpenningförsäkring vill kommittén anvisa andra utvägar för att i begränsad omfattning förstärka hemmafruarnas ställning inom sjukförsäringen. Som framgår av det följande föreslås, att grundsjukpenningen höjes från 3 till 4 kr. och att rätten till barntillägg till grundsjukpenning utvidgas. Vidare vill kommittén förbättra hemmafruarnas frivilliga försäkring för sjukpenningtillägg så att sjukpenningtilläggets maximibelopp höjes från 5 till 6 kr. om dagen. Med grundsjukpenning, barntillägg och frivilligt sjukpenningtillägg skall en hemmafru, om kommitténs förslag genomföres, kunna få en ersättning från försäkringen som maximalt uppgår till 12 kr. om dagen, och det bör, framhåller kommittén, i det sammanhanget uppmärksammas att ersättningen inte utgör skattepliktig inkomst.

När kommittén tar upp frågan om grundsjukpenningens storlek, konstaterar kommittén till en början att sjukpenningförsäkringen i sin helhet är så konstruerad, att grundsjukpenningen har en förhållandevis större betydelse när den utgår som en självständig försäkringsförmån än när den utgår som en bottenförsäkring för dem som är obligatoriskt tilläggssjukpenningförsäkrade. I det förra fallet blir grundsjukpenningens syfte främst att utgöra ett bidrag till täckande av de kostnader, som uppkommer vid sjukdom och som inte täckes genom sjukvårdsförsäkringen. I det senare fallet avser grundsjukpenningen att tillsammans med tilläggs-

sjukpenningen lämna en skäligen kompensation för inkomstbortfall i anledning av sjukdom. Med denna utformning av sjukpenningförsäkringen bör enligt kommitténs uppfattning en höjning av grundsjukpenningen medföra en motsvarande minskning av tilläggssjukpenningen.

Det totala antalet sjukkasemedlemmar som var försäkrade för endast grundsjukpenning uppgick, upplyser kommittén, vid utgången av år 1959 till omkring 1,7 miljoner, varav inte fullt 1,2 miljoner i hemmet arbetande kvinnor och i runt tal 0,5 miljoner företagare och därmed jämställda förvärvsarbetande. Följer statsmakterna kommitténs förslag att obligatoriskt försäkra företagarna för tilläggssjukpenning, skulle tydligen en höjning av den nuvarande grundsjukpenningen 3 kr. om dagen från synpunkten av sjukförsäkringens effektivitet få betydelse främst för hemmafruarna. En höjning av grundsjukpenningen kan emellertid, enligt vad kommittén framhåller, inte ske enbart för en viss grupp av sjukpenningförsäkrade utan den måste ges generell giltighet. Med oförändrade metoder för finansieringen av grundsjukpenningen leder en generell höjning otvivelaktigt till ökade kostnader såväl för de försäkrade i gemen som för staten.

I sina närmare undersökningar av kostnadsfrågan har kommittén arbetat alternativt med 1 resp. 2 kronors höjning av grundsjukpenningen och en motsvarande höjning av grundpenningen från moderskapsförsäkringen. Efter vad kommittén funnit skulle den årliga kostnaden för det förra alternativet bli omkring 70 milj. kr. och för det senare alternativet omkring 140 milj. kr. Som jämförelse nämnes, att kostnaden för nuvarande grundsjukpenning (och grundpenning) för budgetåret 1961/62 uppskattats till 193 milj. kr. Under förutsättning av statsbidrag med oförändrat procenttal 50, skulle den genomsnittliga, årliga avgiften per försäkrad medlem öka från omkring 30 till omkring 38 kr., om grundsjukpenningen höjdes från 3 till 4 kr., och till omkring 46 kr., om grundsjukpenningen höjdes till 5 kr. Statens bidrag skulle öka med omkring 35 resp. 70 milj. kr. om året. Om man i stället utgår från att statsbidraget inte bör ökas alltför mycket men i gengäld bidragsprocenten justeras till 40 procent, kan försäkringsavgiften enligt kommitténs beräkningar antagas bli omkring 45 kr. vid en höjning av grundsjukpenningen till 4 kr. och omkring 55 kr. vid en höjning av grundsjukpenningen till 5 kr.

Kommittén har vid sin bedömning av frågan om grundsjukpenningens storlek tagit hänsyn till sambandet mellan denna fråga och frågan om tillhörighet till sjukpenningförsäkringen. Kommittén påpekar att det finns en inkomstgräns — f. n. 1 200 kr. om året — som andra försäkrade än hemmafruar måste uppnå för att tillhöra sjukpenningförsäkringen. Enligt kommittén måste, för undvikande av överförsäkring, denna gräns höjas om grundsjukpenningens belopp höjes. En höjning av inkomstgränsen finner kommittén önskvärd även med hänsyn till penningvärdets fall och till vissa önskemål om förenklingen i uppbornds- och taxeringsväsendet. Kommittén

föreslår, att inkomstgränsen fastställs till 1 800 kr. om grundsjukpenningen bestäms till 4 kr. Blir grundsjukpenningen högre, bör även inkomstgränsen sättas högre. Kommittén framhåller emellertid, att varje höjning av inkomstgränsen måste medföra att ett antal personer med låga inkomster ställs utanför sjukpenningförsäkringen, även om man genom övergångsarrangemang kan och bör låta dem som vid tiden för en lagändring redan tillhör sjukpenningförsäkringen stå kvar i denna oberoende av om de uppfyller de nya inkomstvillkoren.

Vid övervägande av de olika synpunkter som framkommit har kommittén funnit att varsamhet bör iakttagas vid fastställandet av grundsjukpenningens storlek. Kommittén förordar därför alternativet att höja grundsjukpenningen från 3 till 4 kr. För kvinna med barn under 10 år i hemmet skall enligt kommitténs förslag hempenningen vid sjukhusvistelse också vara minst 4 kr. om dagen.

En ledamot av kommittén (herr Andersson) föreslår, att grundsjukpenningen bestäms till 5 kr. om dagen.

Kvinnor med små barn i hemmet har ett förstärkt sjukpenningsskydd vid sjukhusvård genom att de är garanterade barn tillägg på minst 2 kr. om dagen. Kommittén föreslår, att den begränsning som ligger däri att denna garanti endast gäller under sjukhusvistelse skall slopas. Genomföres detta förslag, betyder det att en kvinna, som har barn under 10 år i hemmet, vid sjukdom alltid får en sammanlagd sjukpenningssättning av minst 6 kr. om dagen (4 kr. i grundsjukpenning och 2 kr. i barn tillägg).

En rationell samordning mellan sjukförsäkring och pensionering förutsätter, enligt vad kommittén funnit, en revision av sjukpenningsskallan, och det blir därvid en uppgift att sörja för att sjukförsäkrings- och pensionsförmåner ger en någorlunda jämn och kontinuerlig ersättningsnivå vid långvarig sjukdom som övergår i pensionsberättigande invaliditet. En fullt idealisk kontinuitet är dock, påpekar kommittén, inte möjlig att uppnå, eftersom man inte lär kunna komma ifrån den skillnad mellan sjukförsäkring och pensionering, som består i att tilläggssjukpenningen grundas på den inkomst vederbörande kan antagas komma att åtnjuta tills vidare medan tilläggspensionen grundas på inkomster som hänför sig till förflutna tid.

Ett av reformönskemålen beträffande sjukpenningsskalan gäller den nuvarande regeln att sjukpenningen — utom i de lägsta sjukpenningsskalorna — reduceras efter de första 180 dagarna av en sjukperiod. Den omständigheten att tilläggssjukpenningen sjunker efter viss tids sjukdom innebär en svaghet i försäkringsskyddet, och kommittén anser att en förbättring är angelägen för att de långtidssjuka skall få ett verksamt ekonomiskt skydd. Den nuvarande ordningen kan enligt kommitténs uppfattning leda till orimliga fluktuationer: först utgår en förhållandevis hög sjukpen-

ning, efter någon tid reduceras denna och efter ytterligare någon tid avlöses den låga sjukpenningen av en hög förtidspension från folk- och tilläggs-pensioneringen. Kommittén påvisar också att de skäl som ursprungligen motiverat reduktionsregeln bortfallit eller avsevärt försvagats. Redan när en obligatorisk sjukförsäkring med graderad sjukpenningssättning infördes i mitten av 1950-talet var man i och för sig på det klara med att en långvarig sjukdom medför större påfrestning på den sjukes och hans familjs ekonomi än en kortvarig. Skulle man få till stånd en samordning mellan sjukförsäkringen och yrkesskadeförsäkringen — och detta ansågs mycket angeläget — var man emellertid tvungen att åtminstone under en kortare tid, den s. k. samordningstiden, ge en förhållandevis god sjukpenning som kunde accepteras även för yrkesskadefallen. Arrangemanget med en betydligt lägre sjukpenning efter samordningstidens utgång kunde i dåvarande läge motiveras med kostnadsskäl och med önskemålet att undvika överförsäkring. Dessutom framhölls, att flertalet långtidssjuka under alla förhållanden vid sjukhjälpstidens slut måste övergå till den blygsamma enhetsstandard som folkpensioneringen kunde ge. Läget nu, sedan tilläggs-pensioneringen genomförts, är enligt kommitténs mening ett helt annat. I framtiden kommer de flesta långtidssjuka att såsom pensionärer vara tillförsäkrade en relativt god standard, som är individuellt anpassad efter vederbörandes inkomster såsom frisk.

Beträffande kostnadsfrågan anmärker kommittén, att den utgiftsökning, som ett borttagande av reduktionsregeln skulle föranleda, med utgångspunkt från nuvarande sjukpenningsskala uppskattats till omkring 55 milj. kr. om året och att utgiftsökningen naturligtvis blir större om sjukpenningsskalan bygges på med nya sjukpenningklasser. De ekonomiska och andra skäl, som kan tala mot ett borttagande av reduktionen av sjukpenningen efter viss sjukskrivningstid, anser kommittén emellertid inte vara av den tyngd att de bör hindra en sådan reform. Kommittén föreslår alltså, att tilläggssjukpenningen skall utgå med samma belopp under hela sjukhjälpstiden.

Önskemålen beträffande den närmare utformningen av sjukpenningsskalan sättes av kommittén i samband med frågan om sjukpenningens beskattning, och kommittén utgår ifrån att sjukpenningen av praktiska och administrativa skäl även i fortsättningen bör utgöra skattefri inkomst. Med denna utgångspunkt finner kommittén ej skäl att göra någon mera genomgripande omarbetning av den nuvarande sjukpenningsskalan.

Däremot föreslår kommittén en påbyggnad av sjukpenningsskalan med nya sjukpenningklasser för att nå en viss överensstämmelse med tilläggs-pensioneringen. En sjukpenningsskala, som täcker inkomster intill samma maximum som beaktas vid fastställandet av pensionsgrundande inkomst inom tilläggs-pensioneringen, har konstruerats av kommittén och skulle få det utseende som framgår av denna tabell.

Sjukpenningklass nr	Årsinkomsten uppgår		Sjukpenning per dag kr.	Veckolön vid klassmitten kr.	Veckolön efter källskatteavdrag		Kompensation per vecka efter första sjukveckan		
	till kr.	men ej till kr.			ogift kr.	gift kr.	kr.	%	
								ogift	gift
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
2	1 800	2 400	4	40	38	38	28	73,7	73,7
3	2 400	3 000	5	52	47	49	35	74,5	71,4
4	3 000	3 600	6	63	54	59	42	77,8	71,2
5	3 600	4 200	7	75	63	71	49	77,8	69,0
6	4 200	5 000	8	88	72	81	56	77,8	69,1
7	5 000	5 800	9	104	83	92	63	75,9	68,5
8	5 800	6 800	10	121	95	103	70	73,7	68,0
9	6 800	8 400	12	146	113	120	84	74,3	70,0
10	8 400	10 200	14	179	136	146	98	72,1	67,1
11	10 200	12 000	16	213	156	169	112	71,8	66,3
12	12 000	14 000	18	250	182	198	126	69,2	63,6
13	14 000	16 000	20	288	203	224	140	69,0	62,5
14	16 000	18 000	22	327	223	250	154	69,1	61,6
15	18 000	21 000	25	375	250	281	175	70,0	62,3
16	21 000	24 000	28	433	281	316	196	69,8	62,0
17	24 000	27 000	31	490	311	348	217	69,8	62,4
18	27 000	30 000	34	548	342	383	238	69,6	62,1
19	30 000	33 000	37	606	367	408	259	70,6	63,5
20	33 000	—	40	663	401	444	280	69,8	63,1

I anslutning till tabellen diskuterar kommittén om samordningsskälens verkligen påkallar att maximibeloppet är detsamma inom sjukförsäkringen och tilläggs pensioneringen. Kommittén anför, att garantier under alla förhållanden kommer att saknas för att förmånsnivåerna blir likvärdiga, eftersom sjukpenningen tar sikte på de aktuella inkomsterna när sjukdomsfallet inträffar under det att tilläggs pensionen avspeglar ett genomsnitt av inkomster under förfluten tid. Dessutom fäster kommittén avseende vid att tilläggs pensioneringen först efter en övergångstid får full effekt och att försäkrade som är födda före år 1914 inte kan förvärva full pension. Kommittén anser det inte nödvändigt att omedelbart bygga ut sjukpenningsskalan så att dess övre inkomstgräns motsvarar maximum av den pensionsgrundande inkomsten. Utbyggnaden bör enligt kommitténs mening kunna ske successivt i den takt statsmakterna finner påkallad. Tills vidare vill kommittén bestämma den övre inkomstgränsen till 21 000 kr. om året, och kommittén menar att man därigenom i stort sett täcker sådana grupper, som kan antagas vara särskilt beroende av sjukpenningen för sin försörjning under sjukdom. Flertalet försäkrade med löneinkomster ovanför det föreslagna taket är, enligt vad kommittén upplyser, tjänstemän som är tillförsäkrade en kompletterande sjuklön från sin arbetsgivare. Kommittén har inte funnit skäl att i sjukförsäkringslagstiftningen införa bestämmelser om indexreglering av sjukpenningsskalans maximibelopp.

Beträffande sjukpenningens storlek vid sjukhusvård har kommittén övervägt att höja det nuvarande trekronorsavdraget, som

ursprungligen motiverats med att den sjuke vid sjukhusvistelse gör besparingar i fråga om föda, klädsitage m. m. Kommittén, som erinrar om att vårdavgiften för patienter på allmän sal vid sjukhus f. n. uppgår till 5 kr. om dagen mot tidigare 3 kr., anser att den sjukes besparingar vid sjukhusvistelse numera kan uppskattas till högre belopp än 3 kr. Det föreslås därför att avdraget på sjukpenningen bestämmas till 5 kr., dock liksom f. n. högst hälften av sjukpenningens belopp. Av avdraget skall enligt förslaget 2 kr. anses belöpa på grundsjukpenningen.

En ledamot av kommittén (herr Bengtsson) reserverar sig mot förslaget om höjning av sjukpenningavdraget vid sjukhusvård.

I en översikt över brister i den nuvarande samordningen mellan sjukförsäkring och pensionering påpekar kommittén att reglerna om sjukhjälpstid i sjukförsäkringslagstiftningen är så konstruerade, att det inträffar såväl att ett och samma hjälpbehov under kortare eller längre tid täckes av båda försäkringarna som att ett hjälpbehov inte täckes av någondera försäkringen. Den normala sjukhjälpstiden på 730 dagar hänföres i allmänhet till varje sjukdom för sig. Föreligger flera sjukskrivningsperioder måste sjukkassan i regel bedöma, om det är fråga om samma sjukdom och om sammanläggning av perioderna skall ske. Reglerna om sammanläggning vållar, enligt vad kommittén konstaterar, sjukkassorna mycket stora svårigheter i tillämpningen, och de kan även leda till synnerligen slumpartade resultat för den försäkrade. Den som lider av en recidiverande sjukdom blir lätt utförsäkrad utan att för den skull få rätt till pension. Kommittén har kommit till uppfattningen att det rådande samordningssystemet måste utmönstras och ersättas med ett annat, som bättre tillgodoser socialförsäkringens krav på ett effektivt skydd vid sjukdom och invaliditet.

En samordning mellan sjukförsäkring och pensionering kan, anser kommittén, inte byggas på en gränsdragning mellan begreppen sjukdom och invaliditet, eftersom dessa begrepp inte är entydiga och det inte låter sig göra att invändningsfritt fastslå vilken dag ett sjukdomstillstånd övergått i invaliditet. Riktpunkten bör i stället vara att sjukpenningen reserveras dels för kortvariga sjukdomsfall, dels för den första tiden vid mera långvariga fall. Redan under sjukhjälpstiden skall, när så behövs, rehabiliteringsåtgärder sättas in för att förkorta sjukdomstiden eller eljest förebygga eller häva en nedsättning av arbetsförmågan. Kan rehabiliteringen antagas komma att draga ut på tiden aktualiseras frågan om utbyte av sjukpenning mot pension varvid enligt kommitténs förslag beträffande förtidspensioneringen i första hand en tidsbegränsad förtidspension kommer ifråga. Kommittén anser det däremot inte lämpligt att i lag fixera en tidpunkt vid vilken ett sådant utbyte senast skall ha skett.

Beträffande samordningen mellan sjukförsäkring och pensionering förordar kommittén sålunda, att någon till visst antal

dagar maximerad sjukhjälpstid inte skall gälla för tid före den månad under vilken den försäkrade fyller 67 år. Sjukkasas skyldighet att utge sjukhjälp i form av sjukpenning och ersättning för sjukhusvård skall i stället bortfalla eller begränsas fr. o. m. månaden näst efter den under vilken förtidspension beviljats, och kommittén erinrar härvidlag om att den i annat sammanhang föreslår att förtidspension skall kunna beviljas även utan ansökan från den försäkrade. Den som erhåller hel förtidspension skall enligt förslaget inte kunna vara sjukpenningförsäkrad. När endast partiell förtidspension beviljas behöver inte rätten till fortsatt sjukpenning helt bortfalla, men den försäkrades sjukpenningklassplacering skall omprövas så att sjukpenning utgår efter den klass, som motsvarar den försäkrades återstående förvärvsförmåga. Förtidspensionen utgår såsom ersättning för den bestående invaliditeten, medan sjukpenningen ersätter den genom den aktuella sjukdomen förlorade resterande arbetsförmågan. Någon verklig dubbelersättning uppkommer alltså inte. Sjukpenning efter den senaste klassplaceringen utgår utan begränsning till visst antal dagar. Den upphör dock eller begränsas, om förutsättning för högre förtidspension (hel förtidspension eller högre grad av partiell förtidspension) föreligger. Vid beviljande av högre grad av partiell pension upphör sjukpenningen att utgå efter den diltillsvarande klassplaceringen och denna omprövas på samma sätt som när förtidspension först beviljades. Hemmafruar med partiell förtidspension föreslås få behålla sin obligatoriska grundsjukpenningförsäkring ograverad.

Det nu sagda har avseende endast på tiden innan den försäkrade fyllt 67 år. I fråga om ålderspensionärernas sjukpenningförsäkring föreslås den nuvarande sjukhjälpstiden 180 dagar vid varje sjukdom, därav dock högst 90 dagar må avse sjukpenning, utbytt mot en högsta sammanlagd, för både sjukpenning och ersättning för sjukhusvård gällande sjukhjälpstid av 180 dagar, räknad från ingången av den månad då den försäkrade fyllt 67 år. Kommittén framhåller, att den föreslagna regeln i de flesta fall blir fördelaktigare för de försäkrade än de nuvarande bestämmelserna och även har den fördelen att det inte blir nödvändigt att tillämpa några medicinska sammanläggningsregler — något som bereder särskilda svårigheter i fråga om åldringarna. Sjukhjälpstiden 180 dagar föreslås vad angår ersättning för sjukhusvård gälla även för dem som åtnjuter hel förtidspension, varvid tiden skall räknas från ingången av den månad under vilken pensionen börjat åtnjutas.

En smidig övergång från sjukpenning till pension förutsätter, framhåller kommittén, en särskild administrativ anordning för utbetalning av det första förfallande förtidspensionsbeloppet. Kommittén anser att den centrala utbetalningen av pensioner bör bibehållas men förordar att sjukkasas förskotterar pensionen intill dess den centrala utbetalningen kan träda i funktion. För ändamålet bör medel ställas till sjukkasornas förfogande. Har sjukkassa utbetalat ersättning (sjukpenning) under tid som täckes av

ett pensionsbeslut, bör avdrag på pensionen göras för ersättningen från sjukförsäkringen. Kommittén har funnit övervägande skäl tala för den nu inom tilläggs pensioneringen gällande regeln att avdraget belopp inte skall återbetalas till sjukkassan.

I samband med frågan om sjukhjälpstid behandlar kommittén den nuvarande bestämmelsen i SFL om att försäkringsplikt inte föreligger för den som åtnjutit sjukhusvård under minst 730 dagar i följd, så länge sjukhusvård därefter pågår. Kommittén anser att ersättning från sjukförsäkringen inte heller i fortsättningen skall utgå till personer, som under längre tid vistats på sjukhus eller anstalt. Emellertid synes detta i den enhetliga nya lagstiftningen böra komma till uttryck på annat sätt än genom en bestämmelse om försäkringsplikt eller försäkringstillhörighet. Det torde lämpligen kunna ske genom en särskild bestämmelse att ersättning för sjukhusvård inte utgår vid sådan långvarig vård som nu angivits. Kommittén föreslår därför att ersättning för sjukhusvård inte skall utgå för tid efter det vården pågått 730 dagar i en följd. Frågan om sjukpenning i dylika fall blir inte aktuell, eftersom vederbörande kan antagas vara berättigad till förtidspension eller ålderspension. För att hindra ett kringgående av bestämmelsen och för att undgå fall, där tveksamhet kan uppkomma till följd av överflyttning mellan olika sjukvårdsanstalter, föreslår kommittén att, därest ny vårdperiod börjar inom 20 dagar efter föregående vårdperiods slut, vården likväl skall anses ha pågått i en följd.

Med hänsyn till det nära samband som råder mellan grundsjukpenningförsäkringen och *m o d e r s k a p s f ö r s ä k r i n g e n s* grundpenning har socialförsäkringskommittén som en konsekvens av förslaget om grundsjukpenningens höjning från 3 till 4 kr. föreslagit en höjning av grundpenningen från 270 till 360 kr. vid enkelbörd och från 405 till 540 kr. vid flerbörd. *Socialpolitiska kommittén* har emellertid i sitt betänkande behandlat moderskapsförsäkringen mera fristående. Övervägandena inom socialpolitiska kommittén har lett fram till förslag om en kraftig utbyggnad av moderskapsförsäkringen parallellt med en *avveckling av m ö d r a h j ä l p e n*. Utbyggnaden av moderskapsförsäkringen innefattar främst ökning av grundpenningen, förlängning av den tid under vilken tilläggspenning skall kunna åtnjutas samt införande av en tandvårdsförsäkring för blivande och nyblivna mödrar.

I en historisk översikt konstaterar socialpolitiska kommittén, att mödranhjälpen infördes vid en tid då socialförsäkringen ännu var föga utvecklad och fattigvården lämnade mycket övrigt att önska. Mödranhjälpen, som kom till för att undvika att barnaföderskor skulle behöva vända sig till fattigvården, var länge jämbördig med övriga existerande bidragsformer. Med tillkomsten av den moderna socialhjälpens och den obligatoriska moderskapsförsäkringen har emellertid bilden helt förändrats. Behovsprövningen

för mödrahjälp är numera, enligt vad kommittén funnit, i vissa fall snävare än för socialhjälp, och ser man till helhetseffekten finner man att mödrahjälpen endast svarar för $\frac{1}{10}$ av samhällets stöd åt barnaföderskor. Kommittén vitsordar visserligen, att mödrahjälpen varit av betydande värde, men framhåller samtidigt att verksamhetens uppläggning inte kan accepteras i dagens läge. Handläggningen i mödrahjälpssärenden är tung och tidskrävande, och det har visat sig svårt att nå enhetlighet i tillämpningen.

Likväl står det klart för kommittén att man inte utan vidare kan avskaffa mödrahjälpen och låta socialhjälpen träda in i dess ställe. Detta skulle nämligen kunna leda till att kanske var fjärde barnaföderska blev beroende av socialhjälp. Den utväg kommittén förordar är att man samtidigt med en avveckling av mödrahjälpen förstärker moderskapsförsäkringen. På moderskapsförsäkringen liksom på annan obligatorisk socialförsäkring bör man enligt kommitténs uppfattning kunna ställa kravet att den skall vara så effektiv att kompletterande hjälp inte behöver tillgripas annat än i undantagsfall. Kommittén erinrar vidare om att moderskapsförsäkringen medför en viss kostnadsomfördelning i samhället till barnfamiljernas förmån, som kan sägas vara ett led i familje- eller befolkningspolitiken. Kommittén tror visserligen inte att samhällets stödåtgärder åt barnaföderskor i någon högre grad påverkar nativiteten men utgår dock från att sådana åtgärder kan medverka till att förebygga aborter.

I motiveringen till sitt förslag om införande såsom en förmån från moderskapsförsäkringen av ersättning för tandläkarvård åt mödrar erinrar kommittén om att bidrag till tandvårdskostnader nu utgår från mödrahjälpen men endast efter sträng behovsprövning med hänsyn till hjälptagarens ekonomi. Tandvård bör, anser kommittén, ingå såsom ett normalt led i den förebyggande mödravården. Allmän enighet torde nämligen råda om att det är önskvärt att mödrar får sina tänder undersökta och behandlade före förlossningen eller så snart som möjligt därefter. För omfattningen i det enskilda fallet av samhällets hjälp till kostnaderna för denna tandvård bör enbart tandvårdsbehovet vara avgörande, och mödratandvården bör därför enligt kommitténs uppfattning ligga vid sidan av hjälpformer av mödrahjälpens eller socialhjälpens natur. Kommittén har erfarit att folktandvården visserligen torde kunna ta emot de blivande mödrar, som besöker mödravårdsinstitutionerna, för en första undersökning av tänderna men att folktandvården inte torde ha tillräckliga resurser för att man f. n. skulle kunna anordna en kostnadsfri mödratandvård inom dess ram. Oberoende härav har kommittén emellertid funnit att skäl talar för att det bör stå mödrarna fritt att välja mellan folktandvården och privatpraktiserande tandläkare för att få tänderna omsedda i samband med havandeskapet. Kommittén föreslår därför, att frågan om mödratandvård löses efter förebild av sjukförsäkringens regler om ersättning för läkarvård. Tandläkarvårdsersättningen bör liksom läkarvårdsersättningen bestämmas till

$\frac{3}{4}$ av de faktiska utgifterna eller, om dessa överstiger visst taxebelopp, $\frac{3}{4}$ av taxebeloppet. Detta belopp bör enligt kommittén vara högre än avgifterna i den nuvarande folktandvårdstaxan, men kommittén lämnar öppet hur långt man därvid bör gå. Den tandbehandling, som skall ersättas inom ramen för moderskapsförsäkringen, är i kommittéförslaget begränsad till sådana åtgärder, som oundgängligen erfordras för vinnande av ett från medicinsk-odontologisk synpunkt tillfredsställande resultat. Behandlingen bör i största möjliga utsträckning sikta till ett konserverande av tänderna. Ersättning bör enligt kommittén utgå för avtagbara proteser men inte för sådan dyrare behandling som stifttänder, inlägg av guld och porslin samt bryggor av olika slag. Med behandling bör i ersättningshänseende jämsställas tandundersökning som medför särskild kostnad. För att tandvårdsförsäkringen inte skall förfela sitt syfte bör enligt förslaget som villkor för rätt till ersättning krävas att behandlingen kommit till stånd inom 270 dagar från förlossningsdagen. Bestämmelser om vilka behandlingsåtgärder som skall vara ersättningsbara och om de arvoden på vilka ersättning normalt skall beräknas föreslås skola intagas i den av Kungl. Maj:t fastställda sjukkassetaxan.

Moderskapsförsäkringens grundpenning vid enkelbörd, 270 kr., motsvarar grundsjukpenningen 3 kr. för 90 dagar och socialpolitiska kommittén konstaterar att en höjning av grundsjukpenningen i enlighet med socialförsäkringskommitténs förslag till 4 kr. om dagen i och för sig föranleder en höjning av grundpenningen till 360 kr. Denna höjning är emellertid enligt socialpolitiska kommitténs mening ej tillräcklig från synpunkten av försäkringens effektivitet, helst som de barnaföderskor — i praktiken 4 av 10 — som har förvärvsarbete skulle gå miste om förbättringen genom att deras tilläggspenning i motsvarande mån reduceras.

Socialpolitiska kommittén anser det lämpligt, att moderskapspenningen i stort sett avpassas efter det stöd, som sjukpenningförsäkringen ger vid sjukdom under en viss tid, men finner det inte påkallat att sjukpenningens konstruktion i alla avseenden bildar mönster för moderskapspenningens utformning. För beräkningen av grundpenningens lämpliga storlek utgår socialpolitiska kommittén från att grundpenningen bör motsvara grundsjukpenningen 4 kr. under 180 dagar. Till grundsjukpenningen kommer emellertid ett barntillägg å 2 kr., vilket enligt socialförsäkringskommitténs förslag skall utgå även vid sjukdom som ej föranleder sjukhusvistelse. Detta förslag om utvidgad rätt till barntillägg inom sjukförsäkringen har emellertid tillkommit med tanke på de fall, då modern på grund av sjukdom måste ha hjälp med tillsyn av hemmavarande barn, en situation som normalt inte föreligger under mera avsevärd tid efter förlossning. Enligt socialpolitiska kommitténs åsikt finns det inte tillräcklig anledning att behålla ett särskilt barntillägg inom moderskapsförsäkringen, utan i stället bör grundpenningen höjas med ett lämpligt belopp. Därigenom får även förstföderskor del av denna förhöjning, vilket kommittén finner berättigat med hänsyn till att

första barnet vanligen medför större utrustningskostnader än de följande barnen. Kompensationsbeloppet för barn tilläggets borttagande vill kommittén fastställa till 60 kr. Avsikten är att detta belopp skall motsvara barn tillägget för den tid efter förlossningen, under vilken modern är avstängd från rätten till grundsjukpenning. F. n. är denna tid 45 dagar, men kommittén föreslår att den sänkes till 30 dagar.

Med de angivna beräkningsgrunderna skulle grundpenningen uppgå till $(720 + 60 =)$ 780 kr., men kommittén föreslår att beloppet avrundas uppåt till 800 kr. Vid flerbörd ökas enligt gällande regler grundpenningen med hälften, f. n. 135 kr., såväl vid tvillingfödelse som vid de sällsynta trillingfödslarna. I fortsättningen skall enligt kommitténs förslag utöver beloppet 800 kr. utgå 400 kr. för varje ytterligare barn som födes vid samma förlossning. Kommittén förordar, att 200 kr. av grundpenningen skall få lyftas redan 120 dagar före den beräknade tidpunkten för förlossningen.

Socialpolitiska kommittén utgår från att de av socialförsäkringskommittén framlagda förslagen om att utvidga sjukförsäkringen till andra förvärvsarbetande än arbetstagare och att bygga på sjukpenningsskalan med nya klasser skall slå igenom även i fråga om tilläggspenningen inom moderskapsförsäkringen. Den främsta nyhet kommittén för egen del föreslår beträffande tilläggspenningen har avseende på den tidrymd under vilken tilläggspenning skall kunna utgå.

Syftet med tilläggspenningen är, framhåller socialpolitiska kommittén, att denna i förening med grundpenningen skall göra det möjligt för kvinnor med förvärvsarbete att vara borta från arbetet i samband med barnsbörd. Tilläggspenningen, som nu utgår under högst 90 dagar, ger barnaföderskan en viss ersättning för förlorad arbetsförtjänst under ledigheten. Den nämnda tidrymden har fastställts närmast med hänsyn till en bestämmelse i arbetarskyddslagen, som tillförsäkrar en kvinna sex veckors ledighet före och lika lång ledighet efter nedkomsten. Kommittén vill emellertid påminna om att det finns en betydligt längre tidsfrist stadgad i lagen den 21 december 1945 om förbud mot arbetstagares avskedande i anledning av äktenskap eller havandeskap m. m. Enligt denna lag får en arbetsgivare i allmänhet inte avskeda en kvinnlig arbetstagare på grund av att hon i samband med havandeskap eller barnsbörd avhåller sig från arbetet under skälig tid, högst sex månader. För att bestämmelsen i fråga skall få full effekt är det enligt kommitténs mening nödvändigt att den kompletteras med sådana ekonomiska åtgärder, att kvinnorna får möjlighet att utnyttja den rätt till ledighet som lagen ger dem. Kommittén har kunnat konstatera att arbetsgivarna endast undantagsvis betalar lön under ledighet för barnsbörd så lång tid som sex månader. Problemet löses emellertid om man i moderskapsförsäkringen utsträcker tiden för åtnjutande av tilläggspenning från 90 till 180 dagar. Kommittén föreslår att så sker. Såsom ytterligare skäl för sitt förslag tillägger kommittén, att barn under sex månader i allmänhet inte kan placeras på

daghem och att åtskilliga mödrar onekligen ställes inför försörjningssvårigheter, om moderskapsförsäkringen upphör innan de kan få sitt barn placerat på daghem och börja arbeta igen. Tilläggspenningen skall enligt kommitténs förslag kunna börja utgå tidigast 60 dagar, mot f. n. 45 dagar, före den beräknade nedkomsten.

Pensionering

Allmänna grunder för rätt till pension

För närvarande krävs inom folkpensioneringen för rätt till pension i princip svenskt medborgarskap och mantalsskrivning här i riket. Beträffande mantalsskrivningskravet föreslås i *departementspromemorian* en uppmjukning därhän att det skall vara tillfyllest att vederbörande varit mantalsskriven här för det år, varunder han fyllt 62 år och de fem åren närmast dessförinnan. Det framhålles i *promemorian* att, om någon varit mantalsskriven här i riket under en längre sammanhängande period av sin aktiva tid och denna period inte ligger alltför långt tillbaka i förhållande till pensionsåldern, det synes rimligt att han får komma i åtnjutande av folkpension vid bosättning utom riket, även om han under de sista åren före pensionsåldern varit bosatt utomlands. Förslaget har sin främsta betydelse för ålderspensionen men gäller även förtidspension och änkepension.

Enligt nuvarande regler inom tilläggs pensioneringen skall vid avgränsning av den inkomst som grundar pensionsrätt undantag ske för vissa fall, då det regelmässigt inte föreligger möjlighet att göra krav på arbetsgivaravgift gällande. Sålunda skall vid beräkning av inkomst av anställning hänsyn inte tagas till lön eller annan ersättning, som försäkrad åtnjutit från arbetsgivare vilken är bosatt utom riket eller är utländsk juridisk person, i annat fall än då den försäkrade sysselsatts vid skötseln av här i riket belägen fastighet eller i rörelse som bedrives från här beläget fast driftställe. Hänsyn skall ej heller tagas till lön eller ersättning från främmande makts härvarande beskickning eller lönade konsulat eller från någon som tillhör beskickning eller konsulat som nu sagts och inte är svensk medborgare.

I *departementspromemorian* framhålles, att efter tillkomsten av TPL från olika håll framförts önskemål om ändring av de nu berörda reglerna. Det har gjorts gällande att på grund av reglernas utformning svenska medborgare i många fall ställes utanför tilläggs pensioneringen, oaktat goda skäl talar för att de bör komma i åtnjutande av samma pensionsförmåner som sina landsmän i allmänhet. Härvid har som exempel anförts personer som här i landet är anställda hos utländska beskickningar och konsulat eller hos andra utländska arbetsgivare under sådana förhållanden att lönen inte blir pensionsgrundande. Ett annat exempel som anförts är den internationella

biståndsverksamheten. Enligt nuvarande bestämmelser förutsätts för att löneinkomst härrörande från sådan verksamhet skall grunda pensionsrätt att uppdragsgivaren är svensk och domicilierad i Sverige, vilket med hänsyn till de former vari sådan verksamhet bedrivs avsevärt begränsar den krets som kan komma in under TPL. En ytterligare grupp, som nämnes i detta sammanhang, är svenskar anställda hos svenska företags utländska dotterbolag.

När det gäller att ta ställning till hithörande problem bör man, heter det i promemorian, framför allt beakta den stora betydelsen av att de försäkrade kan bibehålla en obruten tillhörighet till pensioneringen. Under den tid som förflutit efter tillkomsten av TPL har på mångfaldiga sätt dokumenterats att de enskilda fäster synnerligen stor vikt vid det skydd som TPL ger. Det är därför naturligt att svårigheter kan uppstå att rekrytera personal till verksamhet, där detta skydd saknas. En förutsättning för att löneinkomst skall bli pensionsgrundande måste dock vara att någon svarar för att avgift till försäkringen erlägges. Med hänsyn till försäkringens kollektiva karaktär i vad avser löntagarnas försäkring bör också eftersträvas en lösning efter kollektiva linjer, när det gäller den här ifrågasatta utvidgningen av de försäkrades krets. Någon form av individuell anslutning till systemet för löntagare, som står utanför på grund av de allmänna reglerna, kan inte gärna tänkas.

Mot bakgrunden av det nu anförda föreslås i promemorian ett stadgande av innehåll att de nämnda undantagen icke skall gälla beträffande svensk medborgares lön, såframt svenska staten eller utländsk beskickning här i riket eller, där lönen härrör från utländsk juridisk person, svensk juridisk person, som äger ett bestämmande inflytande i den utländska juridiska personen, enligt av riksförsäkringsverket godtagen förbindelse har att svara för arbetsgivaravgift för lönen ifråga. Den närmare utformningen av förbindelsens innehåll föreslås överlämnad till riksförsäkringsverket. Det måste förutsättas, framhålles vidare i promemorian, att förbindelsen får en viss räckvidd både vad avser personkretsen och tiden. Sålunda bör exempelvis en förbindelse, som ett svenskt företag ingår med avseende å anställda i ett utländskt dotterbolag, i regel omfatta alla svenska medborgare vid dotterföretaget. Vidare bör krävas att åtagandet omsluter ett större antal år. Över huvud måste tillses, att de förmånliga reglerna för beräkning av tilläggs-pension, exempelvis de s. k. trettioårs- och femtonårsreglerna, inte missbrukas genom att åtagandena begränsas till de år, som är av betydelse med hänsyn till dessa regler.

Ett par andra frågor, som rör beräkning av pensionsgrundande inkomst, behandlas av *socialförsäkringskommittén*. Kommittén erinrar om att enligt nu gällande regler sådan beräkning inte skall göras för år, varunder försäkrad åtnjutit invalidpension eller sjukbidrag enligt FPL, dock ej invalidpension som utgår enbart på grund av blindhet. I anslutning till sina förslag

rörande förtidspensioneringen förordar kommittén, att beräkning av pensionsgrundande inkomst skall vara utesluten endast för år, för vilket s. k. antagandepoäng tillgodoräknas förtidspensionären. Den som endast åtnjuter förtidspension från folkpensioneringen men inte från tilläggspensioneringen eller vars tilläggspension inte beräknas med tillhjälp av antagandepoäng skall alltså enligt kommitténs förslag kunna få pensionspoäng tillgodoräknade på grundval av sin arbetsinkomst.

Längre perioder av sjukdom eller arbetslöshet kan medföra bortfall av poängår eller poängdel och på så sätt reducera tilläggspensionen. Socialförsäkringskommittén framhåller, att hänsyn härtill är tagen i TPL bl. a. genom att det för rätt till full pension endast fordras poäng för 30 år och att pensionen beräknas på genomsnittspoängen för de 15 bästa åren. För försäkrade tillhörande övergångsgenerationen, för vilka varje bortfall av poäng påverkar pensionens storlek, föreligger dock enligt kommitténs mening viss anledning att söka motverka effekten av poängbortfall på grund av sjukdom. Kommittén föreslår därför att om en försäkrad, som är född år 1927 eller tidigare, visst år under mer än 90 dagar uppburit sjukpenning och därvid varit placerad lägst i den sjukpenningklass, vilken han skulle ha tillhört om hans årsinkomst av förvärvsarbete uppgått till det vid årets ingång gällande basbeloppet, skall vid beräkningen av medeltalet av hans pensionspoäng bortses från nämnda år, därest poängmedeltalet därigenom höjes, samt vid pensionsberäkningen i övrigt så anses som om pensionspoäng tillgodoräknats honom för det året. Härigenom uppnås att ett till följd av sjukdom dåligt eller bortfallet poängår inte drar ner det genomsnitt, på vilket pensionen beräknas, samtidigt som bortfall av ett poängår inte behöver medföra reduktion av pensionen på grund av att antalet pensionsgrundande år minskas. Den föreslagna regeln bör enligt kommitténs mening inte få tillämpas med avseende på mer än tre år. Beträffande poängbortfall på grund av arbetslöshet kan kommittén inte förorda någon regel motsvarande den som föreslagits i fråga om sjukdom.

Alderspension

Bortsett från de i närmast föregående avsnitt omnämnda förslagen och de förslag av socialförsäkringskommittén rörande poängberäkning inom tilläggspensioneringen, för vilka redogöres i ett kommande avsnitt om förtidspension, berör de föreliggande förslagen inte ålderspensioneringen i annat avseende än att *socialförsäkringskommittén* behandlar pensionsåldern inom den allmänna pensioneringen.

Socialförsäkringskommittén erinrar om att kommitténs utredningsuppdrag beträffande pensionsåldern avser dels frågan om en individuellt rörlig pensionsålder inom folkpensioneringen och dels frågan om möjligheterna för yrkesgrupper med tungt och hälsofarligt arbete att från folkpensioneringen och den allmänna tilläggspensioneringen erhålla oducerad ålders-

pension före 67 års ålder. Kommittén framhåller, att anordningen med i n d i v i d u e l l t r ö r l i g p e n s i o n s å l d e r finns inom tilläggs pensionering-
en. Den innebär möjlighet att ta ut ålderspension vid 63 år, varvid pensionens
belopp reduceras med hänsyn till det tidigare uttaget. Möjlighet ges också
genom att uppskjuta pensionsuttagets början till efter 67-årsåldern i viss ut-
sträckning erhålla förhöjd pension. Vid bedömandet av frågan huruvida en
motsvarande anordning bör finnas inom folkpensioneringen anser sig kom-
mittén kunna förorda att inom folkpensioneringen införes bestämmelser om
uppskjutet pensionsuttag efter 67 års ålder motsvarande dem som redan
finns inom tilläggs pensioneringen. När det gäller möjligheterna att ta ut
ålderspension före 67 års ålder erinrar kommittén om att dess förslag an-
gående förtidspensioneringens utformning innebär ökade möjligheter att er-
hålla förtidspension. Detta utesluter emellertid inte, att det kan föreligga
önskemål om och behov av förtida uttag av ålderspension från folkpensio-
neringen. Man torde nämligen böra räkna med att ett betydande antal för-
värvsarbetande också i framtiden måste lämna sin anställning eller upphöra
med sitt yrke vid en lägre ålder än 67 år utan att deras arbetsförmåga blivit
så nedsatt som förutsattes för rätt till förtidspension.

Frågan om förtida uttag av den i huvudsak skattefinansierade ålderspensionen från folkpensioneringen måste emellertid enligt kommitténs mening
bedömas även ur andra synpunkter. Kommittén erinrar om att allmänna
pensionsberedningen inte kunde förorda förtida pensionsuttag bl. a. av det
skälet, att den i förtid uttagna pensionens årsbelopp måste reduceras och
den lägre pensionen skulle sedan komma att utgå under pensionärens hela
återstående livstid, vilket kunde medföra att han vid högre ålder behövde
samhällelig hjälp i annan form. Kommittén anser, att denna olägenhet kvar-
står i viss mån även efter tillkomsten av den allmänna tilläggs pensione-
ringen, ehuru risken för att pensionen blir otillräcklig för den framtida för-
sörjningen blir mindre i den mån folkpensionen kompletteras med tilläggs-
pension. Betänkligheter kan likväl hysas mot en anordning med förtida pen-
sionsuttag från folkpensioneringen. Kommittén finner sålunda, att det före-
ligger risk att sådant uttag mången gång kommer att ske, ehuru något be-
hov därav inte föreligger. Arbetsovilliga personer, som utgår från att det
allmänna under alla omständigheter skall försörja dem på ålderdomen, kan
förutsättas i stor utsträckning söka pension så snart som möjligt. Mot bak-
grunden av att folk- och tilläggs pensioneringarna måste ses som ett enhet-
ligt pensionssystem och då det i ett avsevärt antal fall torde föreligga behov
av möjlighet till förtida pensionsuttag, finner emellertid kommittén, att
övervägande skäl talar för att i folkpensioneringen införes bestämmelser om
förtida uttag motsvarande dem som finns inom tilläggs pensioneringen.
Kommittén föreslår därför, att rätt till uttag av reducerad ålderspension
även inom folkpensioneringen skall föreligga från 63 års ålder.

Kommittén framhåller att, om någon ändring inte vidtages i gällande be-

stämmelser, en person, som tar ut folkpension före 67 års ålder, kommer att påföras folkpensionsavgift t. o. m. det år då han fyller 66 år. En avgiftsbefrielse i dessa fall skulle, anför kommittén, i viss mån rubba grunden för den reduktion av pensionens storlek som inträder vid förtida pensionsuttag. För den enskilde torde det emellertid te sig naturligt att han avgiftsbefrias, när hans försäkringsfall inträffar. Kommittén anser att folkpensionsavgift inte bör uttagas av den som börjat uppbära ålderspension från folkpensioneringen.

När det gäller frågan huruvida den, som äger rätt till såväl folkpension som tilläggspension, skall kunna göra förtida uttag eller uppskjuta uttaget beträffande den ena pensionsdelen men icke den andra, finner kommittén tveksamt om en sådan valfrihet skulle motsvara något verkligt behov. Ett medgivande att i förtid ta ut endast den ena pensionsdelen skulle dessutom komplicera bedömningen av rätten till förtidspension från den andra, varjämte valfriheten skulle förorsaka ökat administrativt besvär för pensionsorganen. Kommittén förordar därför, att försäkrad, som äger rätt till såväl folkpension som tilläggspension, inte skall ha rätt till förtida pensionsuttag med mindre framställningen avser båda pensionsdelarna. Motsvarande bör gälla om uppskjutet pensionsuttag.

I fråga om möjligheterna för vissa yrkesgrupper att erhålla o reducerad ålderspension före 67 år framhåller socialförsäkringskommittén, att det ligger i sakens natur, att en generell pensionsålder av 67 år i en allmän hela folket omfattande pensionering inte helt kan tillgodose pensionsbehovet för alla som omfattas av försäkringen. Pensionsbehovet varierar nämligen med hänsyn till såväl sysselsättning som hälsotillstånd. Ålderspensionen har därför kompletterats med förtidspension främst med sikte på att tillgodose pensionsbehovet för dem som på grund av inträffad arbetsförmåga inte är i stånd att fortsätta med förvärvsarbetet intill 67-årsåldern. Kommittén anför vidare, att dess förslag beträffande förtidspensioneringens utformning bl. a. innebär, att det nuvarande kravet på nedsättning av arbetsförmågan med minst två tredjedelar skall sänkas till att avse nedsättning med hälften inom såväl folkpensioneringen som tilläggspensioneringen. Reglerna för bedömningen av invaliditetsgraden i det enskilda fallet torde vidare ge pensionsorganen ökade möjligheter att bevilja förtidspension även vid sådan nedsättning av arbetsförmågan, som har samband med åldrandet. Sålunda kan den som på grund av tungt arbete är utsliten, när han några år före den generella pensionsåldern uppnår den inom yrket vanligen tillämpade avgångsåldern, förutsättas vara berättigad till förtidspension. Av viss betydelse vid bedömande av frågan om behovet av en lägre pensionsålder är jämväl den möjlighet till förtida uttag av ålderspension, som kommittén föreslår också för folkpensioneringens vidkommande.

Behovet av en lägre pensionsålder än 67 år kan dock inte, understryker

kommittén, lösas för hela arbetsområden vare sig genom den föreslagna förtidspensioneringen eller genom anordningen med förtida pensionsuttag. Problemet om en lägre pensionsålder inom den allmänna pensioneringen är emellertid aktuellt inte blott för yrkesgrupper med tungt och hälsofarligt arbete utan även för anställda i andra yrken såväl på grund av arbetets natur som med hänsyn till redan genomförd praxis i fråga om avgångsåldern. Kommittén framhåller vidare, att det torde ligga utanför det möjligas gräns att differentiera pensionsåldern inom den allmänna pensioneringen så att rimliga anspråk på rättvisa olika grupper emellan tillgodoses. Arbetsförhållandena inom ett och samma yrke varierar starkt på olika arbetsplatser och förändras på grund av den tekniska utvecklingen från tid till annan. Arbetstagarna skiftar vidare sysselsättning under årens lopp och det torde inte sällan förekomma, att en arbetstagare har flera olika sysselsättningar inom loppet av ett och samma år. Det torde inte heller vara ovanligt, att en arbetstagare vid högre ålder övergår från tyngre till lättare arbeten inom eller utom yrket. Kommittén anför, att en anordning med differentierad pensionsålder skulle medföra invecklade lagbestämmelser och avsevärt tynga pensioneringens administration. Vidare yttrar kommittén, att det inte är rimligt att inom den skattefinansierade folkpensioneringen ge olika grupper olika stort pensionskydd. Om det för vissa grupper skulle gälla förmånligare pensionsbestämmelser än för övriga medborgare, skulle erfordras en särskild finansiering av de bättre pensionerna. En sådan kan inte ordnas inom ramen för folkpensioneringen och knappast heller inom tilläggspensioneringen.

Av det anförda finner kommittén framgå, att det inte är möjligt att på ett godtagbart sätt inom den allmänna pensioneringen differentiera pensionsåldern efter yrke eller sysselsättning. Enligt kommitténs mening bör det nu diskuterade pensionsbehovet kunna tillgodoses genom kompletterande pensionsanordningar efter överenskommelse mellan arbetsmarknadens parter. Kommittén erinrar vidare om att möjlighet till komplettering av pensionskyddet i förevarande avseende föreligger genom försäkring i enskild försäkringsinrättning eller genom den frivilliga pensionsförsäkringen hos riks-försäkringsverket.

Förtidspension

Tyngdpunkten i *socialförsäkringskommitténs* betänkande ligger som nämnts vid förslagen rörande utformningen av förtidspensionen. Denna benämning föreslås av kommittén, efter mönster från TPL, skola inom folkpensioneringen ersätta den hittillsvarande termen invalidpension. Kommittén erinrar inledningsvis om att folkpensioneringen och tilläggspensioneringen tillsammans skall utgöra delar av ett och samma pensions-system — den allmänna pensioneringen. Fördenskull behöver reglerna om folkpensionen och tilläggspensionen inte överensstämja i alla avseenden

men det synes dock naturligt om förutsättningarna för rätt till invalidförmån från pensionssystemets båda delar i princip är desamma.

Kommittén framhåller, att syftet med den allmänna pensioneringens förtidspension i princip är att tillförsäkra medborgarna rätt till ekonomisk trygghet vid förtida förlust eller nedsättning av arbetsförmågan. Pensionen avser således inte att vara en lytesersättning utan en kompensation för de försörjningsekonomiska konsekvenserna av en sjukdom eller skada. Dessa konsekvenser varierar starkt från fall till fall beroende på en mängd skiftande omständigheter och de kan dessutom i större eller mindre grad påverkas genom olika åtgärder för att höja arbetsförmågan eller möjliggöra utnyttjande av den återstående arbetsförmågan. Kommittén anför vidare, att klientelet inom den allmänna pensioneringen måste bli mycket heterogent. Med hänsyn härtill får man räkna med att samma sjukdom eller skada inverkar olika på arbetsförmågan för olika försäkrade. Det sagda gäller redan vid anatomiska defekter men framför allt i fråga om psykiska sjukdomar och sjukdomstillstånd av blandat fysiskt och psykiskt ursprung. Kommittén upplyser i detta sammanhang, att de psykiska sjukdomarna jämte de invärtes sjukdomarna med mera diffusa och skiftande symtom nu spelar den helt dominerande rollen som invaliditetsorsak inom folkpensioneringen.

På grund av det anförda och med hänsyn till att en rent medicinsk bedömning endast sällan tillåter hänsynstagande till rehabiliteringsåtgärder anser kommittén, att ett renodlat medicinskt invaliditetsbegrepp inte kan komma i fråga. Orsaken till invaliditet bör emellertid — liksom inom den nuvarande folkpensioneringen — utgöras av medicinska faktorer. Därutöver bör fordras att den medicinska defekten medför förlust eller en betydande nedsättning av arbetsförmågan. Invaliditetsbegreppet bör sålunda enligt kommitténs mening utformas som en arbetsinvaliditet grundad på medicinska faktorer. I fråga om de blinda förordar kommittén, att man slopar den nuvarande bedömningsregeln i FPL att den som är blind alltid skall anses lida av så höggradig nedsättning av arbetsförmågan som förutsättes för rätt till invalidpension. För de blinda skall alltså för rätt till förtidspension enligt FPL — liksom nu enligt TPL — gälla samma förutsättningar som för övriga.

Invaliditetsbegreppet måste enligt kommitténs mening i övrigt utformas så, att därav framgår vilken högsta arbetsförmåga en person får ha och likväl vara berättigad till förtidspension. Kommittén understryker, att man inte kan såsom f. n. inom folkpensioneringen bygga på förmågan att över huvud försörja sig, den s. k. minimiförsörjningsprincipen, och ej heller på förmågan att fullgöra de med den tidigare tjänsten förenade arbetsuppgifterna, vilket är en förutsättning för rätt till förtidspension för de hos stat och kommun anställda tjänstemännen. Om man skall kunna använda ett och samma invaliditetsbegrepp inom den allmänna pensioneringens båda delar, måste man i stället generellt utgå från den kvotdel av full

arbets- eller förvärvsförmåga, som den försäkrade har kvar. Därvid uppkommer problemet vad som skall förstås med full arbetsförmåga och om man skall tillämpa något slag av genomsnittsbedomning, exempelvis använda ett tabellsystem såsom inom yrkesskadeförsäkringen, eller om man skall ha en mera individuell bedömning. Härvidlag framhåller kommittén, att det klientel som kommer under bedömande i yrkesskadeförsäkringen i motsats till inom den allmänna pensioneringen är relativt homogent och att de invalidiserande yrkesskadorna vanligen drabbar de kroppsarbetande. Yrkesskadorna, som domineras av yttre kroppsskador, är vidare enligt kommitténs mening betydligt enklare att bedöma och klassificera än de sjuklighetstillstånd, som det gäller att pröva inom en allmän pensionering. Sådana slag av invaliditetsorsaker, som är de vanliga inom yrkesskadeförsäkringen, kan antagas komma att spela endast en försvinnande liten roll inom pensioneringen. De försörjningsekonomiska följderna av en sjukdom eller skada liksom medicinska och arbetsmässiga åtgärder för att förbättra eller återställa arbetsförmågan bör enligt kommitténs mening tillmätas vida större betydelse inom pensioneringen än som åtminstone hittills varit fallet inom yrkesskadeförsäkringen. Kommittén finner därför, att yrkesskadeförsäkringens invaliditetsbegrepp och metoder för invaliditetsbedömningen inte utan väsentliga modifikationer är lämpade för en allmän pensionering.

Kommittén föreslår, att invaliditetsbegreppet inom den allmänna pensioneringen utformas så, att invaliditetsbedömningen i princip inriktas direkt på den försäkrade. I första hand måste man bedöma den försäkrades medicinska status och därjämte beakta samtliga de omständigheter, som i det enskilda fallet påverkar hans möjligheter att utnyttja den återstående arbetsförmågan, såsom hans ålder och förutsättningar med avseende å krafter, utbildning, yrke o. d. Vid bedömningen av arbetsförmågans nedsättning måste vidare hänsyn tagas till storleken av å ena sidan den arbetsinkomst, som den försäkrade uppnått efter invaliditetens inträde, och å andra sidan hans arbetsinkomst som frisk. I sistnämnda hänseende har man att beakta både den inkomst, som den försäkrade uppnått före invaliditetens inträde, och den inkomst som han, om han ej drabbats av invaliditet, antagligen skulle ha kunnat förskaffa sig under den tid där-efter som kan överblickas.

I invaliditetsbegreppet ingår även angivandet av den lägsta invaliditetsgrad som förutsättes för rätt till förtidspension. Kommittén framhåller, att en mildring av det inom folkpensioneringen nu gällande kravet på minst två tredjedels nedsättning av arbetsförmågan medför en ökning av antalet invalidpensionärer och att man även utan någon sådan sänkning av invaliditetsgränsen kan utgå ifrån att det i vart fall under de närmaste åren efter pensionsreformens ikraftträdande kommer att föreligga betydande svårigheter för den nya socialförsäkringsadministrationen att bemästra

de olika arbetsuppgifterna. Vid en radikal sänkning av invaliditetsgränsen skulle sannolikt uppkomma hart när oöverstigligen svårigheter vid bedömningen av invaliditetsgraden. Det kan således enligt kommitténs uppfattning inte komma i fråga att bestämma en så låg gräns för rätt till förtidspension som exempelvis den inom yrkesskadeförsäkringen nu gällande för rätt till livränta eller 10 procent invaliditet. Kommittén föreslår, att rätt till förtidspension skall föreligga, om arbetsförmågan nedsatts med minst hälften. Vid en sådan gränsdragning erhålles överensstämmelse med den regel som nu finns beträffande rätten till sjukpenning från den allmänna sjukförsäkringen.

Beträffande invaliditetens varaktighet erinrar kommittén om att folkpensioneringens ersättningsformer vid invaliditet nu är uppdelade i invalidpension och sjukbidrag. Invalidpension utgår tills vidare, om invaliditeten är varaktig, medan sjukbidrag fastställs att utgå för viss tid, om invaliditeten är eller kan antagas vara av övergående natur. Sjukbidraget är i realiteten att anse som en tidsbegränsad invalidpension. Kommittén anser att varaktighetskravet i den nya förtidspensioneringen bör utformas väsentligen med utgångspunkt från nu gällande regler inom folkpensioneringen. Kommittén föreslår således, att såsom förutsättning för rätt till icke tidsbegränsad förtidspension bör stadgas, att nedsättningen av arbetsförmågan kan anses varaktig. Är nedsättningen inte varaktig men kan den antagas bestå avsevärd tid, varmed bör avses en tid inte understigande ett år, bör förtidspensionen fastställas att utgå under viss på förhand bestämd tid. Vid jämförelse med sjukbidraget innebär kommitténs förslag den modifikation, att den för sjukbidraget gällande regeln att bidraget utgår först sedan arbetsförmågans nedsättning varat minst sex månader slopas, vilket dessutom resulterar i en minskning av tidskravet för arbetsförmågans bestånd från sammanlagt minst ett och ett halvt år till minst ett år.

Kommittén understryker, att det ur olika synpunkter är synnerligen angeläget, att allt som är möjligt att göra för att återställa eller förbättra den försäkrades arbetsförmåga blir gjort och på ett så tidigt stadium som möjligt. Rätt till förtidspension, om man bortser från den tidsbegränsade pensionsformen, bör inte föreligga förrän man gjort vad som rimligen kan komma i fråga i det enskilda fallet i rehabiliteringshänseende.

En expert hos kommittén (herr Lundberg) anför i särskilt yttrande, att han icke kan tillstyrka kommitténs förslag om att tidsbegränsad förtidspension skall kunna utgå under tid för rehabilitering. Även om den socialförsäkringsförmån, som i sådant fall bör finnas, skulle till sin storlek motsvara förtidspension, bör den enligt hans mening framstå som en sjukförsäkringsförmån.

I frågan om invaliditetsgraderingen anför kommittén, att invalidpensionsförmånerna nu till väsentlig del är inkomstprövade, varige-

nom erhålles en viss gradering av förmånernas storlek med hänsyn till bl. a. den arbetsinkomst som kan påräknas. Inkomstprövningsreglerna innebär emellertid, att hänsyn skall tagas inte endast till den inkomst av arbete, som invaliden kan förskaffa sig, utan även till hans inkomst av förmögenhet m. m. ävensom till makens inkomst- och förmögenhetsförhållanden. Kommittén erinrar om det av 1958 års A-riksdag gjorda uttalandet, att reformarbetet inom invalidpensioneringen borde bedrivas från den utgångspunkten att nuvarande inkomstprövning om möjligt slopas och ersättes med en uppskattning av vederbörandes eventuellt kvarstående arbetsförmåga. Uppfattningen att inkomstprövningen i dess nuvarande form inte bör komma till användning delas av kommittén, som förordar, att inkomstprövningen ersättes med en gradering av förmånerna efter andra grunder. Härvid bör man enligt kommitténs mening ta hänsyn till såväl medicinska överväganden som till en bedömning av vederbörandes möjligheter att utnyttja den arbetsförmåga som han kan ha kvar.

Efter att ha erinrat bl. a. om att man inom yrkesskadeförsäkringen tillämpar ett system med ersättning i relation till exakta procenttal framhåller kommittén, att ett sådant system förutsätter att man kan på objektiva grunder fastställa en exakt invaliditetsgrad i det enskilda fallet, vilket stöter på stora svårigheter redan inom yrkesskadeförsäkringen. Svårigheterna ökar givetvis väsentligt, om invaliditetsorsaken är en psykisk sjukdom eller en invärtesmedicinsk åkomma eller en blandning av fysiska och psykiska moment, samt i den mån invaliditeten inte uppkommit genom en enda händelse utan som resultat av flera händelser eller en successivt fortgående process, exempelvis åldrande. Enligt kommitténs mening måste det betraktas som en illusion att man inom en i fråga om både personkrets och invaliditetsorsak allmän pensionering skulle kunna objektivt riktigt fastställa invaliditetsgraden till ett ens tillnärmelsevis exakt procenttal. Ett system, som förutsätter exakt beräkning av vederbörandes ekonomiska invaliditet, har även den nackdelen, att det kan verka återhållande på invalidens lust att genom träning eller på annat sätt öka sin prestationsförmåga. Kommittén anser det därför lämpligast att begagna ett intervallsystem, som inte förutsätter en allt för noggrann gradering av invaliditeten. Enligt kommitténs förslag skall de förtidspensionsberättigade indelas i tre grupper, varvid till helinvaliderna (grupp I) hänföres de, vilkas arbetsförmåga är nedsatt med minst fem sjättedelar, till en mellangrupp (svårare partiellt invalidiserade, grupp II) de, vilkas invaliditet är mindre än nu nämnts men uppgår till minst två tredjedelar, och till den lägsta gruppen (lättare partiellt invalidiserade, grupp III) de, vilkas invaliditet uppskattas till minst hälften men ej till två tredjedelar. Kommittén tillägger, att reglerna om invaliditetsbedömningen bör vara så utformade, att den omständigheten att en försäkrad förtjänar något mer än en sjättedel av den inkomst han kunde antagas ha haft, om invaliditeten inte inträffade* — *Bihang till riksdagens protokoll 1962. 1 saml. Nr 90*

fat, inte hindrar att han hänföres till grupp I i fall då hans kvarvarande inkomst uppgår till högst 1 800 kr., motsvarande den föreslagna inkomstgränsen för tillhörighet till sjukpenningförsäkringen.

Kommittén anser, att det inte är möjligt att med någon större grad av bestämdhet uttala sig om hur de förtidspensionsberättigade kan komma att fördela sig på de tre grupperna. Enligt en inom kommittén gjord grov uppskattning kan dock under de närmaste åren efter reformens ikraftträdande totala antalet förtidspensionsberättigade beräknas till 170 000, varav 130 000 antages komma att höra till grupp I, 15 000 till grupp II och 25 000 till grupp III. Beräkningarna ger vid handen att sammanlagda antalet förtidspensionärer kommer att öka med omkring 30 000 samt att av de förtidspensionsberättigade de allra flesta — sannolikt mellan $\frac{3}{4}$ och $\frac{5}{6}$ — kommer att tillhöra grupp I.

Vid den sålunda föreslagna gruppindelningen finner kommittén det uppenbart, att de invalider som hänföres till grupp I skall ha hel förtidspension, motsvarande ålderspensionen vid fyllda 67 år. Rörande pensionens storlek till invaliderna inom övriga grupper anför kommittén, att ett system, där pensionen är proportionell mot invaliditetsgraden, väsentligen skulle innebära, att invaliderna i grupp II finge $\frac{3}{4}$ och invaliderna i grupp III $\frac{1}{2}$ av full pension. Ett i huvudsak regressivt system, där kompensationen alltså är relativt sett lägre vid lägre invaliditetsgrader, skulle kunna utformas så, att invaliderna i grupp II finge $\frac{2}{3}$ och invaliderna i grupp III $\frac{1}{3}$ av hel pension. Med det proportionella systemet blir skillnaden i pensionsbelopp de olika pensionsberättigade grupperna emellan mindre än vid det regressiva systemet, medan med det sistnämnda tröskeln vid gränsen mellan ingen pension och pension i grupp III blir mindre än med det proportionella. På grund av denna tröskels stora betydelse finner kommittén det angeläget, att den inte göres högre än vad som är nödvändigt med hänsyn till pensioneringens effektivitet. Kommittén förordar därför det regressiva systemet och föreslår, att invaliderna i grupp II erhåller $\frac{2}{3}$ och invaliderna i grupp III $\frac{1}{3}$ av hel pension.

Beträffande i n v a l i d i t e t s b e d ö m n i n g e n framhåller kommittén, att åtskilliga problem aktualiseras vid jämförelsen mellan den inkomst, som den försäkrade kan antagas uppnå efter invaliditetens inträde, och den inkomst, som det kan antagas att han skulle ha uppnått, om han ej drabbats av invaliditet. Om den pensionssökande är född invalid eller blivit invalid innan han fyllde 16 år eller innan han trätt ut i förvärvslivet, är det uteslutet eller svårt att beräkna den arbetsinkomst, som han skulle ha uppnått, om han inte drabbats av invaliditet. I sådana fall måste man enligt kommitténs mening i regel utgå från arbetsförtjänsten i orten för en icke yrkesutbildad person. Beträffande frågan i vilken omfattning man vid invaliditetsbedömningen bör beakta sådan arbetsinkomst, som en person bereder sig efter olika rehabiliteringsåtgärder, anser kommittén, att per-

soner, som genom rehabilitering helt eller delvis återvunnit sin arbetsförmåga, bör få frågan om sin rätt till förtidspension bedömd med hänsyn härtill. Kommittén anför vidare, att det bör föreligga viss skyldighet att byta arbete och verksamhetsområde. Det kan dock inte vara rimligt att vid beaktande av de förvärvsmöjligheter, som står den invalidiserade till buds, reservationslöst utgå från arbetsmarknaden i dess helhet. I stället bör man enligt kommitténs mening beakta den del av arbetsmarknaden, som är rimlig med hänsyn till pensionssökandens tidigare utbildning och verksamhet samt till det yrke för vilket han utbildats eller omskolats i anledning av den hotande eller inträdda invaliditeten.

Socialförsäkringskommittén framhåller, att arbetsmarknadsläget spelar en väsentlig roll vid beräkningen av förtjänstnivån. Enligt kommitténs mening bör det för tillfället aktuella arbetsmarknadsläget vid kortvarigare konjunkturförskjutningar i princip inte inverka på invaliditetsbedömningen. Dock torde det inte kunna undvikas, säger kommittén, att arbetsmarknadsläget vid tidpunkten för beslutet om förtidspension i praktiken kommer att något överbetonas, om det är ett dåligt läge. Vad angår det lokala arbetsmarknadsläget anför kommittén, att det på orter med differentierat näringsliv i allmänhet finns större möjligheter att inpassa en invalidiserad person i förvärvslivet än på orter med föga utvecklade näringsliv. Detta gör att frågan om flyttningsskyldighet för den försäkrade aktualiseras i vissa fall. Frågan härom bör enligt kommitténs mening få bli beroende av en skälighetsbedömning. I fall då en flyttning med hänsyn till omständigheterna inte gärna kan ifrågasättas, torde den försäkrades arbetsförmåga och arbetsmöjligheter bör bedömas med hänsyn till förhållandena på bostadsorten.

Kommittén utgår ifrån att de självständiga företagarna och de gifta kvinnorna kommer att välla särskilda problem vid invaliditetsbedömningen. Beträffande de förra synes det knappast möjligt eller lämpligt att på förhand uppställa särskilda regler, utan invaliditetsprövningen måste även här bli en skälighetsbedömning, varvid värdet av det arbete som den invalidiserade företagaren kan utföra får bedömas med ledning av vad han måste betala en annan person för att få arbetet utfört. Om en gift kvinna på grund av invaliditet måst lämna ett förvärvsarbete utom hemmet, som hon varit sysselsatt med under normal arbetstid, bör hon enligt kommitténs mening bedömas på samma sätt som andra förvärvsarbetande. Har kvinnan endast delvis eller inte alls ägnat sig åt förvärvsarbete, måste även arbetsprestationerna i hushållet beaktas. Vid den ekonomiska värderingen av husmoderns arbete får man söka fastställa hur stor andel av detta arbete, som hon tidigare utfört och som hon även efter invalidiseringen kan utföra.

Invaliditetsbedömningen bör enligt kommitténs uppfattning i princip vara densamma antingen fråga är om icke tidsbegränsad förtidspension eller om tidsbegränsad pension. Emellertid anser kommittén rimligt, att man

vid den tidsbegränsade pensionsformen tillmäter pensionsökandens möjligheter att fortsätta sitt tidigare arbete avgörande betydelse, medan man vid den varaktiga pensionsformen bör beakta även omskolning till annat yrke. Utgår den tidsbegränsade pensionen under tid för arbetsvård och hindrar arbetsvårdsåtgärden vederbörande från att utnyttja den kvarstående arbetsförmågan, bör han enligt kommitténs mening vara berättigad till pension som helinvalid även om arbetsförmågan är så stor att han, om det gällt icke tidsbegränsad förtidspension, skulle ha erhållit endast partiell förtidspension.

Som ett spørsmål angående invaliditetsbedömningen behandlar kommittén frågan om folkpension åt särskolelever, sedan kommittén avvisat tanken på att genom ett specialstadgande utesluta sådana elever från rätt till förtidspension. Enligt kommitténs mening är det ytterst vanskligt att bedöma möjligheterna till eftermognad och arbetsförmåga, innan eleven avslutat den teoretiska och praktiska utbildningen vid särskola och försök gjorts att införa honom i arbetslivet. Kommittén, som erfarit att folkpension f. n. i stor utsträckning beviljas särskolelever, uttalar att större restriktivitet bör råda, när det gäller att bevilja förtidspension i nu nämnda fall. En praxisändring i denna riktning bör enligt kommitténs mening komma till stånd i samband med genomförandet av kommitténs förslag.

Socialförsäkringskommittén behandlar också frågan huruvida de av kommittén förordade reglerna bör kunna leda till att invalidpension utgår även om den invalidiserade kan förskaffa sig en arbetsförtjänst, som långt överstiger vad de flesta förvärvsarbetande kan förtjäna. Som exempel nämnes det fall att vederbörande skulle kunna antagas ha uppnått en arbetsinkomst av 50 000 kr., om invaliditeten ej inträffat, och att hans arbetsinkomst visserligen kraftigt sjunker till följd av invaliditeten men likväl uppgår till närmare 25 000 kr. Kommittén ifrågasätter, om det är motiverat att en socialförsäkring skall träda in i ett sådant fall, samt tillägger att, då fråga är om mycket höga arbetsinkomster, det ofta föreligger särskilt stora svårigheter att göra en ens något så när tillförlitlig uppskattning av inkomsternas storlek och varaktighet. Enligt kommitténs mening är det inte möjligt, att vid invaliditetsbedömningen utgå från hur stora inkomster som helst. Kommittén föreslår därför, att arbetsinkomst, som ligger över ett belopp motsvarande sju och en halv gånger basbeloppet, inte skall beaktas vid bedömningen av arbetsförmågans nedsättning.

Vid sin behandling av invaliditetsbedömningsfrågorna fäster socialförsäkringskommittén särskilt stor vikt vid rehabiliteringen. Kommittén anser nämligen ur olika synpunkter angeläget att allt som kan göras för att återställa eller förbättra en försäkrads arbetsförmåga också blir gjort. Det primära ur socialpolitisk synpunkt bör vara, att en sjuk eller skadad person återvinner hälsa och arbetsförmåga och inte att försörjningsbehoven tillgodoses genom pension. Rehabiliteringen ingår som ett naturligt

och betydelsefullt led i själva invaliditetsbedömningen, och rätt till icke tidsbegränsad förtidspension bör enligt kommitténs mening inte föreligga, förrän man i rehabiliteringshänseende gjort vad som rimligen kan komma i fråga i det enskilda fallet. Kommittén understryker, att den förordade omdaning och utbyggnaden av förtidspensioneringen och sjukpenningförsäkringen medför ett trängande behov av en snabb och effektiv utbyggnad av de nu otillräckliga rehabiliteringsresurserna. Detta är enligt kommitténs mening nödvändigt icke blott på grund av de ökade förmånerna utan även med hänsyn till den föreslagna utformningen av invaliditetsbegreppet samt grunderna för invaliditetsbedömningen och invaliditetsgraderingen. Pensionsorganen måste för att kunna bedöma pensionsrätten ha tillgång till väl utrustade sjukhus för erforderliga undersökningar samt möjlighet att utnyttja arbetsvårdens resurser. Dessa socialförsäkringens behov bör enligt kommitténs mening i princip tillgodoses inom samhällets normala verksamhet för sjukvård och arbetsvård. Detta utesluter emellertid inte att socialförsäkringen själv bör ha vissa resurser att pröva rehabiliteringsmöjligheterna och graden av arbetsförmågans nedsättning. I det sammanhanget erinrar kommittén om att kommittén tillstyrkt det av utredningen rörande pensionsstyrelsens sjukvårdande verksamhet framlagda förslaget att sjukhusen i Nynäshamn, Tranås och Åre alltjämt skulle drivas av den centrala socialförsäkringsmyndigheten. Inte heller finner kommittén, att det principiellt möter något hinder att socialförsäkringen ekonomiskt stöder rehabiliteringsverksamheten i den mån denna utnyttjas i socialförsäkringens tjänst. Ställningstagandet i övrigt till denna fråga bör emellertid enligt kommitténs mening anstå i avvaktan på en mera enhetlig lösning av socialförsäkringens finansiering.

Kommittén uttalar, att envar försäkrad som så önskar och är i behov av rehabilitering bör ha rätt att få behovet tillgodosett. I vad mån skyldighet bör föreligga för försäkrad att underkasta sig rehabiliteringsåtgärder måste enligt kommitténs uppfattning bedömas med hänsyn till omständigheterna i det enskilda fallet. Kommittén betonar också vikten av att rehabiliteringsåtgärderna övervägs och utföres på ett så tidigt stadium som möjligt samt att rehabiliteringsverksamheten samordnas och planlägges på ett rationellt sätt. Den socialförsäkringsgren, som de sjuka och skadade först kommer i kontakt med, är i regel sjukförsäkringen. Det bör därför i första hand ankomma på denna att följa utvecklingen av hälsotillståndet hos dem som åtnjuter sjukhjälp. I sådant syfte förordar kommittén en föreskrift om att allmän försäkringskassa skall vara skyldig att taga initiativ till åtgärder, som kan vara ägnade att minska sjukdomens följder, så snart ersättning för sjukvård eller sjukpenning utgivits för 90 dagar i följd eller eljest anledning föreligger därtill.

Vad angår frågan om bidrag till den enskilde under tiden för rehabilitering yttrar kommittén, att rehabiliteringsåtgärderna i regel är av

sådan natur, att ett positivt resultat kan väntas endast om vederbörande själv är besjälad av en önskan att nå det åsyftade målet. Det är därför av betydelse att han under rehabiliteringstiden erhåller sådant ekonomiskt stöd att han icke har ekonomiska bekymmer för sig och sin familj. I sådant syfte föreslår kommittén, att det nuvarande stadgandet i SFL att sjukpenning ej utgår för tid då försäkrad undergår av arbetsvårdsorgan förmedlad arbetsprövning eller yrkesutbildning skall utgå ur lagstiftningen. Kommittén förordar också borttagande av den nuvarande regeln i FPL om att folkpension med hänsyn till omständigheterna skall helt indragas eller nedsättas, därest den pensionsberättigade av allmänna medel åtnjuter sjukvård eller yrkesutbildning. I det sammanhanget framhåller kommittén, att den föreslagna tidsbegränsade förtidspensionen bör kunna bli en lämplig och användbar form för ekonomiskt stöd under rehabilitering. Kommittén förordar slutligen vissa modifikationer i bestämmelserna för de utbildningsbidrag, som utges från arbetsmarknadsstyrelsen vid viss rehabilitering.

För främjande av samarbetet inom och planläggningen av rehabiliteringsverksamheten föreslår kommittén, att det tillskapas ett centralt organ, benämnt *centrala rehabiliteringsberedningen*, där företrädare för olika av rehabiliteringsverksamheten berörda intressen kan överlägga om gemensamma problem. Enligt kommitténs mening bör ett sådant organ stå under ledning av en av Kungl. Maj:t utsedd styrelse, bestående av ordförande och ett lämpligt antal ledamöter. Styrelseledamöterna bör förordnas efter förslag av medicinalstyrelsen, arbetsmarknadsstyrelsen, överstyrelsen för yrkesutbildning, riksförsäkringsverket, landstingsförbundet, stadsförbundet, landskommunernas förbund och rikskommittén för partiellt arbetföra. Dessutom bör i beredningen ingå representanter för arbetsmarknadens organisationer. Genomföres detta förslag, synes enligt kommitténs mening den till arbetsmarknadsstyrelsen knutna rådgivande delegationen i arbetsvårdsfrågor inte längre erforderlig.

Av de föreliggande förslagen rörande förtidspensionen angår vissa endast *tilläggs pensioneringen*. *Socialförsäkringskommittén* erinrar om att det för rätt till förtidspension enligt TPL i princip kräves att den försäkrade på grund av nedsättning av arbetsförmågan, som inträffat efter det han blev försäkrad enligt nämnda lag, åtnjuter invalidpension eller sjukbidrag enligt FPL. På grund härav utestänges många från förtidspension och familjepension trots att erforderligt antal år med pensionspoäng föreligger och avgifter erlagts. Någon motsvarande begränsning gäller inte för ålderspension enligt TPL. Denna skillnad synes enligt kommitténs mening inte hållbar. Med hänsyn härtill förordar kommittén, att rätt till förtidspension enligt FPL inte längre skall utgöra villkor för rätt till förtidspension enligt TPL. Försäkrade, som icke kan komma i åtnjutande av folkpen-

sion, föreslås alltså få en fristående rätt till förtidspension från tilläggs pensioneringen. Kommittén förordar vidare en sådan utformning av förutsättningar för rätt till förtidspension enligt TPL, att rätten skall — i likhet med vad nu gäller enligt FPL — vara oberoende av när invalidiserandet kan sägas ha börjat. För rätt till förtidspension enligt TPL skall dock enligt kommitténs förslag krävas att, efter det vederbörande förvärvat pensionspoäng för det minsta antal år som kräves för att förtidspension skall utgå, en försämring av arbetsförmågan inträtt, så att vederbörande därigenom underskridit antingen invaliditetsgränsen eller gränsen mellan de olika invalidgrupperna.

När det gäller de närmare förutsättningarna för rätt till förtidspension och sättet för pensionens beräkning erinrar kommittén om att enligt 16 § TPL förtidspension utgår, om pensionspoäng tillgodoräknats den försäkrade för minst två av de fyra år som närmast föregått året för pensionsfallet, och att vid pensionsberäkningen antages att poäng motsvarande medeltalet av de två högsta poängtalerna under fyraårsperioden tillgodoräknats honom för varje år t.o.m. det då han fyller 65 år. Kommittén framhåller, att en rad anledningar — såsom utbildning, värnpliktstjänstgöring, invaliditet, havandeskap och barnsörd, arbetslöshet och viss vistelse utomlands — kan medföra att pensionsgrundande inkomst och därav föranledd pensionspoäng för visst eller vissa år inte kommer att fastställas för vederbörande eller att poängen blir särskilt låg. När TPL tillkom fanns det, yttrar kommittén, knappast någon annan möjlighet att ange förutsättningarna för tillgodoräknande av antagandepoäng än den i lagen valda metoden. Vid bifall till kommitténs förslag rörande sjukförsäkring uppkommer emellertid förutsättningar för en annan och bättre lösning. Inkomst av anställning och inkomst av annat förvärvsarbete kommer nämligen då att få samma betydelse, när det gäller placering i viss sjukpenningklass, i vart fall i de inkomstlägen som är aktuella i detta sammanhang, dvs. inkomster som något överstiger basbeloppet. Kommittén anser, att det förhållandet att vederbörande vid tiden för pensionsfallets inträffande är sjukpenningförsäkrad på grundval av en förvärvsinkomst överstigande basbeloppet i de allra flesta fall torde utgöra ett tillräckligt bevis för att han då var förvärvsarbetande och att han, om han ej drabbats av invaliditet, skulle ha fortsatt i förvärvsarbete och därigenom fått tillgodoräkna sig pensionspoäng. På grund härav förordar kommittén, att rätt till pension skall föreligga och antagandepoäng få beräknas, om den försäkrade vid tidpunkten för pensionsfallet är placerad lägst i den sjukpenningklass, vilken han skulle ha tillhört om hans årsinkomst av förvärvsarbete uppgått till det vid årets ingång gällande basbeloppet. Även en sådan regel är emellertid behäftad med vissa olägenheter och den bör därför enligt kommitténs mening kompletteras med en regel liknande den som nu finns i 16 § TPL. De nu uppställda kraven på pensionspoäng för

två av de sista fyra åren bör emellertid enligt kommitténs mening kunna skärpas till att avse tre av de fyra år, som närmast föregått det år då pensionsfallet inträffade.

Beträffande beräkningen av antagandepoängen anför kommittén, att reglerna bör vara så utformade, att antagandet blir så riktigt som möjligt med utgångspunkt från den försäkrades faktiska poängförvärv. Även om det torde bli ett rimligt resultat, om antagandet skall avse medelpoängen under den bästa hälften av fyraårsperioden före året för pensionsfallets inträffande, kan denna regel dock ibland ge mindre tillfredsställande resultat. Detta gäller främst sådana förvärvsarbete, som på grund av värnplikt, havandeskap, barnsörd och vård om småbarn inte har två poängår under den aktuella fyraårstiden eller som på grund av sjukdom eller arbetslöshet eller någon av nyss angivna omständigheter har en lägre poäng under ifrågavarande år än tidigare. För att tillgodose dessa kategorier bör man enligt kommitténs mening överväga en kompletterande regel, som får tillämpas om den ger högre pension än den andra regeln. I sådant syfte förordar kommittén att, om pensionen därigenom blir större, antagandet skall avse medelpoängen under samtliga de år varunder den försäkrade varit omfattad av försäkringen, varvid bortses från de år intill ett antal av hälften, för vilka pensionspoäng ej tillgodoräknats den försäkrade eller för vilka poängtalet är lägst.

En följd av de av kommittén förordade reglerna blir att riskskyddet enligt TPL — i form av förtidspension och familjepension — kan inträda redan med ett års pensionspoäng, medan det enligt nuvarande regler krävs poäng för minst två år.

De av kommittén föreslagna bestämmelserna medför ibland en rimligare pensionsberäkning än nuvarande regler även vid bortfallsanledningarna studier eller annan utbildning och värnpliktstjänstgöring. De nya bestämmelserna kan enligt kommitténs mening ändå inte anses tillfyllest i sådana fall då den försäkrade av den ena eller den andra av nu angivna anledningar inte hunnit förvärva pensionspoäng för något år innan försäkringsfallet inträffar. Kommittén föreslår därför, att vid tillämpning av TPL den försäkrade för tid fr. o. m. det år varunder han fyller 17 år t. o. m. det år varunder han fyller 28 år skall tillgodoräknas lägst en pensionspoäng för varje år, då han på grund av studier eller annan utbildning eller tjänstgöring såsom värnpliktig under större delen av året varit förhindrad att bereda sig inkomst av förvärvsarbete. De nu förordade bestämmelserna bör dock inte gälla, såframt pensionsfallet inträffat senare än under tredje året efter det år, för vilket ifrågavarande hinder senast förelegat. Den som får pensionspoäng med tillämpning av den föreslagna regeln föreslås även få pensionen beräknad med tillgodoräknande av antagandepoäng. Detta bör gälla även den som på grund av utbildningen eller värnpliktstjänstgöringen ännu inte hunnit bli placerad i sådan sjukpenningklass, som enligt

förslaget krävs för att få tillgodoräkna antagandepoäng, eller inte hunnit få tre poängår under de närmast föregående fyra åren. Kommitténs förslag aktualiserar frågan om finansieringen av pensionsförmåner för poäng på grund av studier eller värnpliktstjänstgöring. Mot bakgrunden av att de verksamheter, som föranleder poängberäkningen, studier eller annan utbildning och tjänstgöring såsom värnpliktig, är av allmänt samhällsintresse, anser kommittén att staten bör svara för de merkostnader som härav uppkommer för försäkringen. Kommittén förordar, att finansieringsfrågan tills vidare löses så att den nya regeln beaktas vid beräkningen av statens arbetsgivaravgift till den allmänna tilläggs pensioneringen.

En fråga, som gäller förtidspension från tilläggs pensioneringen, har behandlats även i *departementspromemorian*. För att utländsk medborgare skall komma i åtnjutande av förtidspension enligt TPL krävs att han före pensionsfallet förvärvat pensionspoäng för minst fem år. Socialförsäkringskommittén föreslår att den motsvarande tvåårsregeln för svenska medborgare skall modifieras, så att pensionsrätt skall kunna inträda redan med ett års pensionspoäng, men går inte närmare in på utlänningarnas ställning i detta avseende. I departementspromemorian framhålls emellertid, att det finns skäl att samtidigt som riskskyddet för de svenska medborgarna förbättras ta upp frågan om utlänningarnas ställning. I promemorian framhålls, att en utlänning, som flyttar in i landet och anslutes till den svenska produktionen, inte har något som helst pensionsskydd från tilläggs pensioneringen för sig själv och sin familj under de fem första åren här i riket. Visserligen kan jämställdhet med svenska medborgare åstadkommas konventionsvägen, men det torde dröja ännu någon tid innan några konventionsförhandlingar på området kan komma till stånd. Därtill måste man räkna med att vad många utlänningar beträffar förutsättningar under överskådlig tid helt kommer att saknas för att deras pensionsproblem skall få sin lösning genom konventioner. Normalt torde det vidare vara så att de utländska familjer, som kan beröras av bestämmelserna, inte har förskaffat sig någon ekonomiskt tryggad ställning, som tål vid större inskränkningar i försörjarens förvärvsförmåga. Kan inte pensioneringen gripa in, torde därför i många fall hjälpåtgärder från samhällets sida få träda i stället. Med hänsyn till det anförda föreslås i promemorian, att åtskillnaden mellan svenska och utländska medborgare när det gäller rätten till tilläggs pension i form av förtidspension slopas. Detta medför automatiskt en motsvarande utjämning när det gäller rätten till familjepension.

Tilläggförmåner till ålders- och förtidspension m. m.

I samband med sin behandling av förtidspensionsfrågorna framhåller *socialförsäkringskommittén*, att det trots förbättringen av folkpensionen och tillkomsten av tilläggs pensionen även framdeles torde föreligga behov att i särskilda fall komplettera de generella förmånerna från folkpen-

sioneringen med särskilda förmåner. Kommittén erinrar om att den som blivit blind före fyllda 60 år nu äger att utöver honom eljest tillkommande folkpension erhålla en särskild lytesersättning i form av blindtillägg. Detta tillägg skall enligt kommitténs förslag allttjämt kunna utgå till ålders- och förtidspension. Som framgår av det föregående föreslår kommittén borttagande av den nuvarande bestämmelsen i FPL om att den som är blind alltid skall anses berättigad till förtidspension oavsett blindhetens inverkan på förvärvsförmågan. Blinda, vilkas arbetsförmåga inte är så nedsatt som förutsattes för rätt till förtidspension, skall i stället enligt kommitténs förslag erhålla en särskild folkpensionsförmån, benämnd blindhetserättning. Kommittén anser, att en viss åldersgräns, före vilken blindheten skall ha inträtt för att berättiga till endera av dessa blindförmåner, bör finnas även i fortsättningen. Kommittén finner dock en viss höjning skäligen och föreslår att gränsen höjes till 63 år. Den höjda åldersgränsen skall enligt förslaget tillämpas även i fall då blindheten inträtt innan den nya lagstiftningen trätt i kraft. Kommittén föreslår, att blindtillägget bibehålles vid 1 200 kr. samt att blindhetserättningens belopp skall utgöra 1 800 kr.

Beträffande det vårdtillägg som nu utgår till pensionärer, vilka är ur stånd att reda sig själva och på grund härav är i behov av ständig tillsyn och vård, föreslår kommittén ingen annan ändring än att den åldersgräns, före vilken vårdbehovet skall ha inträtt för att berättiga till vårdtillägg, höjes från 60 till 63 år. Kommittén förordar vidare, att ett nytt tillägg benämnt hjälptillägg skall kunna utgå, där vårdtillägg nu inte kan komma i fråga men där det uppenbarligen föreligger ett avsevärt behov av mera stadigvarande hjälp. Skillnaden i förutsättningarna jämfört med vårdtillägget bör enligt kommitténs mening avse intensiteten i hjälp- eller vårdbehovet. Medan det nu för rätt till vårdtillägg kräves att vederbörande är i behov av ständig tillsyn och vård, föreslås när det gäller rätt till hjälptillägg, att vederbörande är i behov av avsevärd fortlöpande hjälp av annan. Med denna bestämning kan hjälptillägg utgå i fall, där hjälpbehovet är relativt betydande och avser dagligen återkommande åtgärder såsom hjälp med av- och påklädning, med att stiga upp eller gå till sängs, att intaga föda, att förflytta sig etc. Beträffande förutsättningarna för rätt till hjälptillägg utöver vad nu anförts bör stadgas samma villkor som för vårdtillägget. Kommittén förordar slutligen att vårdtillägget bibehålles vid 1 200 kr. samt att hjälptilläggets belopp bestämmes till 800 kr. Några specialbestämmelser motsvarande dem som nu gäller beträffande det med inkomstprövningen sammanhängande s. k. hjälplöshetstillägget blir inte erforderliga med kommitténs förslag rörande förtidspensioneringens utformning.

Vid det av kommittén förordade invaliditetsbegreppet kan det, yttrar kommittén, inträffa att vederbörande trots synnerligen betydande medicinska defekter inte är berättigad till förtidspension, beroende på att hans arbetsinkomst relativt sett är hög. Anledningen till att han har så stor in-

komst kan vara att han besitter en osedvanligt stor arbetsvilja. Det kan vidare vara så att förvärvandet av arbetsinkomsten möjliggöres genom att han får hjälp av anhöriga eller andra för att kunna ta sig till eller från arbetsplatsen eller får personligt bistånd av annan i arbetet eller skaffar sig särskilda hjälpmedel för färderna eller för arbetets utförande, vilket kan förorsaka honom stora utgifter. Kommittén anser, att det i fall som de nu åsyftade är angeläget att samhället vidtager särskilda åtgärder för att uppmuntra till arbete, och erinrar om att en särskild lytesersättning sedan gammalt utges till en grupp höggradigt medicinskt invalidiserade, nämligen de blinda. Enligt kommitténs mening talar rättvisesynpunkter för införande av en mera allmän lytesersättning, även om det är svårt att utforma och tillämpa regler för en sådan ersättning. Den invalidgrupp, som det synes ligga närmast till hands att jämställa med de blinda, omfattar enligt kommitténs åsikt personer, vilka lider av höggradiga rubbningar i rörelse- och stödorganens funktion. För bedömning av storleken av det medicinska hindret kan man beträffande rörelsehindrade — men knappast i fråga om dem som lider av andra sjukdomar — hämta viss ledning från de inom yrkesskadeförsäkringen använda s. k. invaliditetstabellerna. Kommittén föreslår, att en försäkrad i ålder mellan 16 och 67 år, som lider av höggradig nedsättning i rörelse- eller stödorganens funktion men likväl har sådan förmåga att genom arbete bereda sig inkomst att han uteslutes från rätt till förtidspension, skall ha rätt till en särskild folkpensionsförmån kallad *vanföreersättning*, om han är i behov av avsevärd fortlöpande hjälp av annan person eller får vidkännas betydande merutgifter för färdmedel eller andra hjälpmedel för att kunna utföra sitt arbete. Är den försäkrade visserligen inte utesluten från rätt till förtidspension men erhåller han en lägre sådan pension än eljest skulle ha utgått, föreslås han i stället få rätt till *vanföretillägg*. Enligt kommitténs förslag bör *vanföreersättning* utgå med 1 200 kr. och *vanföretillägg* med 800 kr. för år räknat.

Socialförsäkringskommittén utgår ifrån att det alltjämt föreligger behov av ett ekonomiskt stöd till barnfamiljer motsvarande de särskilda barnbidragen, som nu i vissa fall kompletterar folkpensionen till pensionärer med barn. Kommittén föreslår, att detta stöd tekniskt utformas såsom ett tillägg till försörjarens folkpension, benämnt *barntillägg*. Barntillägg bör enligt kommitténs uppfattning i princip utgå till sådana barn som nu är berättigade till särskilt barnbidrag. Barntilläggets belopp föreslås motsvara den nuvarande barnpensionen till barn som mist en av föräldrarna, alltså 1 000 kr. per barn och år. I analogi med avvägningen av förtidspensionen förordar kommittén, att barntillägg till hel förtidspension skall utgå med fullt belopp samt att barntillägg till partiell förtidspension skall utgöra motsvarande andel av barntillägg till hel förtidspension. Bl. a. på grund av att barntilläggen har karaktär av tillägg till försörjarens folkpension, vilken utgår utan inkomstprövning, förordar kommittén, att även barntilläggen ut-

går utan inkomstprövning. Till förhindrande av överförsäkring i sådana fall, där försörjaren uppbär tilläggspension, förordar dock kommittén en reduktionsregel, innebärande att barntillägget minskas med hälften av tilläggs-pensionen i den mån denna för år räknat överstiger halva basbeloppet.

Kommittén anför beträffande hustrutillägget, att detta tillägg är ett mycket värdefullt komplement till folkpension i form av ålders- och invalidpension genom det ekonomiska stöd det lämnar två makar, av vilka endast mannen är pensionsberättigad. Emellertid erinrar kommittén om att det i de nuvarande tjänstepensionssystem för stats- och kommunalanställda, med vilka det nya allmänna pensionssystemet företer betydande överensstämmelse, inte förekommer någon anordning motsvarande hustrutilläggen och att så ej heller är fallet inom sjuk- och yrkesskadeförsäkringarna. Kommittén tillägger, att behovet av hustrutillägg uppenbarligen minskar i den mån folkpensionsbeloppen stiger och tilläggspensioneringen blir effektiv. Hustrutillägg torde också bli mindre behövliga än eljest vid bifall till kommitténs förslag att sänka det inom folkpensioneringen för rätt till invalidpension nu tillämpade kravet på minst två tredjedels nedsättning av arbetsförmågan till minst halv nedsättning. Principiellt och på längre sikt skulle därför enligt kommitténs mening kunna ifrågasättas, huruvida anledning föreligger att bibehålla anordningen med hustrutillägg. Under den allmänna tilläggspensioneringens utbyggnadsskede har emellertid enligt kommitténs åsikt ett relativt stort antal familjer behov av hustrutillägg eller motsvarande förhöjning av mannens pension. Kommittén anser därför, att det under avsevärd tid framåt föreligger behov av hustrutillägg, samt föreslår att sådana tillägg alltjämt skall finnas.

I fråga om utformningen av hustrutillägget finner kommittén inte anledning ifrågasätta ändring i de nu gällande bestämmelserna, att hustrutillägg i princip utgår till pensionsberättigads hustru, som själv ej åtnjuter folkpension, därest hustrun fyllt 60 år och makarna varit gifta minst fem år. Kommittén anser jämväl, att det såväl av principiella skäl som med hänsyn till kostnaderna är ofrånkomligt att bibehålla den nuvarande inkomstprövningen av tilläggen. Beträffande den tekniska utformningen av hustrutillägget föreslår kommittén den ändringen, att storleken av mannens egen pension blir oberoende av huruvida hustrutillägg utgår eller inte. En sådan ändrad konstruktion medför inte någon förändring i det sammanlagda högsta pensionsbelopp, som tillkommer makarna, eftersom hustrutilläggets belopp enligt förslaget bestämmes till skillnaden mellan två makars sammanlagda folkpension och den folkpension, som tillkommer en ensamstående pensionär.

För det fall att en gift man uppbär partiell förtidspension uppkommer frågan, dels huruvida rätt till hustrutillägg bör föreligga och dels huruvida hustrutilläggets maximibelopp bör graderas på motsvarande sätt som mannens pension. Enligt kommitténs mening talar övervägande skäl för att

hustrutillägg bör utgå enligt samma grunder vid partiell förtidspension som vid hel sådan pension. Kommittén föreslår vidare, att hustrutillägg till ålderspension inte skall utgå, därest mannen inte fyllt 67 år. Vid uppskjutet uttag av ålderspension saknas enligt kommitténs uppfattning anledning att låta den med sådant uttag förenade förhöjningen av pensionen avse även hustrutilläggen.

Ehuru storleken av de kommunala bostadstilläggen och grunderna för deras utgivande i princip bestämmes av vederbörande kommun, anser socialförsäkringskommittén, att dess förslag om partiell förtidspension aktualiserar frågan, om det bör överlåtas åt kommunerna att avgöra, huruvida en person med sådan förtidspension skall få bostadstillägget reducerat i motsvarande mån, eller om för kommunerna tvingande reduktionsregler bör införas. Ett i viss mån likartat spörsmål behandlades av kommittén i dess tidigare betänkande Förbättrade familjeförmåner från folkpensioneringen m. m. (SOU 1959:32). Kommittén uttalade där, att det enligt kommitténs mening inte förelåg något praktiskt behov av en i lag fastslagen reduktionsregel i de fall då minskning av änkepensionens grundbelopp skulle ske med tillämpning av den s. k. femtondelsregeln. Statsmakterna hade icke något att erinra mot denna uppfattning. Kommittén anser, att frågan om rätt till kommunalt bostadstillägg till partiell förtidspension bör bedömas på enahanda sätt som skett i fråga om de nyssnämnda änkepensionerna. Frågan bör alltså regleras i de av kommunerna fastställda grunderna. Detsamma bör enligt kommitténs mening gälla beträffande rätten till kommunalt bostadstillägg vid förtida uttag av ålderspension.

Hustrutilläggen och de kommunala bostadstilläggen skall enligt kommitténs förslag alltfjämt vara underkastade i n k o m s t p r ö v n i n g. Vid bifall till kommitténs förslag kommer inkomstprövningen i övrigt att bibehållas allenast beträffande änkepension till kvinnor som blivit änkor före den 1 juli 1960. Den omständigheten att inkomstprövningen i fortsättningen begränsas till de nyssnämnda förmånerna kunde, yttrar kommittén, måhända ge fog för uppfattningen att frågan om inkomstprövningen numera är av mindre vikt. Kommittén konstaterar emellertid att, även om antalet inkomstprövade förmånsslag blir ringa, så kan dock ett mycket stort antal personer beräknas komma att uppbära sådana förmåner. Enbart antalet kommunala bostadstillägg beräknas sålunda till omkring 600 000 vid tiden för reformernas genomförande.

Beträffande inkomstprövningens utformning framhåller kommittén att, om avdragsreglerna skulle uppmjukas, följderna blir att flera personer erhåller inkomstprövade förmåner och att dessa förmåner i många fall kommer att utgå med större belopp. Kommittén ifrågasätter, huruvida det är erforderligt att öka de inkomstprövade förmånernas omfattning i ett läge, då folkpensionernas standard successivt förbättras och allmän tilläggs pension kommer att utges utöver folkpensionen. En uppmjukning av inkomst-

prövningsreglerna skulle motarbeta önskemålet att i möjlig mån inskränka inkomstprövningen inom pensionssystemet och gynnar vidare endast pensionärer, som har så stora inkomster att dessa enligt de nu gällande reglerna verkar reducerande på de ifrågavarande pensionsförmånerna. Beträffande synpunkten att pensionärernas arbetsvilja hämmas genom inkomstprövningen framhåller kommittén, att stränga avdragsregler minskar bredden av det inkomstskikt, inom vilket ökad inkomst till följd av avdragsreglerna leder till minskad pension. Vid en uppmjukning av avdragsreglerna blir denna verkan av en inkomstökning märkbar för flera, och effekten av uppmjukningen kan alltså i vissa fall bli den motsatta mot att stimulera till arbetsinsatser.

Kommittén utgår från att allmän tilläggspension liksom tjänstepension skall anses utgöra inkomst vid tillämpning av avdragsreglerna. I den mån tilläggspension utgår kommer den sålunda att helt eller delvis ta i anspråk det s. k. avdragsfria beloppet. Skulle i dylika fall utformningen av avdragsreglerna medföra någon stimulerande effekt på arbetsviljan, måste reglerna uppenbarligen mildras i mycket hög grad, vilket skulle få till resultat att även personer, som har så stor icke inkomstprövad pension, att de rimligen inte behöver inkomstprövade förmåner, skulle komma att få sådana förmåner. Kommittén framhåller vidare, att varje uppmjukning leder till en ökning av folkpensionskostnaderna för såväl staten som kommunerna. Kommittén finner de angivna skälen mot en uppmjukning av avdragsreglerna så vägande, att en generell ändring inte bör komma i fråga annat än i ett avseende.

Härvid åsyftar kommittén de s. k. skärpningsreglerna, vilka innebär att vid uppskattningen av förmögenhets avkastning denna skall ökas med 20 procent av det belopp, varmed förmögenheten överstiger för gift pensionsberättigad 15 000 kr. (för makar tillsammans 30 000 kr.) och för annan pensionsberättigad 20 000 kr. Kommittén anför, att den höga skärpningsprocenten otvivelaktigt verkar hårt, något som särskilt framträder om taxeringsvärdena på egnahemsfastigheter skulle höjas mera avsevärt. På grund härav föreslår kommittén, att skärpningsprocenten sänkes från 20 till 10.

När det gäller inkomstprövningen av änkepension till kvinnor, som blivit änkor före den 1 juli 1960, föreslår socialförsäkringskommittén, som framgår av redogörelsen för förslagen angående familjepensionen, även en uppmjukning av reglerna om avdragsfaktorn vid all inkomst.

Familjepension

Rätten till och storleken av familjepension från tilläggspensioneringen påverkas i flera avseenden av de förslag rörande förtidspensionen, för vilka redogjorts i det föregående. Rätt till förtidspension för efterlevande till försäkrad som inte är ålderspensionär förutsätter nämligen att den försäkrade

skulle ha kunnat erhålla förtidspension, om han blivit invalidiserad i stället för avlidit, och familjepensionens storlek står också i visst förhållande till den förtidspension, som i så fall skulle ha utgått till den försäkrade. Socialförsäkringskommitténs förslag om att rätt till förtidspension skall kunna inträda redan med ett års pensionspoäng liksom de föreslagna förmånligare beräkningsgrunderna i vissa fall får alltså motsvarande effekt för familjepensionens del. Detsamma gäller departementspromemorians förslag om slopande av skillnaderna mellan svenska och utländska försäkrade när det gäller rätten till förtidspension.

De föreliggande förslagen berör emellertid i vissa avseenden familjepensionen mera direkt. Sålunda innehåller *departementspromemorian* ett förslag rörande *änkepension till frånskilda kvinnor*. Varken folkpensions- eller tilläggspensionslagstiftningen innehåller nu några bestämmelser om sådan pension. Socialförsäkringskommittén föreslog i sitt tidigare betänkande Förbättrade familjeförmåner från folkpensioneringen m. m. (SOU 1959:32), att frånskild kvinna skulle vara berättigad till folkpension vid den förutvarande mannens död under i princip samma förutsättningar i fråga om ålders- och barnvillkor som om äktenskapet upplösts först genom mannens död. Barnrekvisitet skulle dock utformas så, att det beträffande änkepension föreslagna kravet på stadigvarande vistelse i makarnas hem vid mannens död skulle avse sådan vistelse i den frånskilda kvinnans hem såväl vid äktenskapsskillnaden eller hemskillnad, som föregått äktenskapsskillnaden, som vid mannens död. Pensionsrätt skulle ej föreligga om det dömts till äktenskapsskillnad på grund av att hustrun grovt åsidosatt sina plikter mot mannen. Kommittén förordade vidare, att pensionen skulle utgå med belopp motsvarande hälften av vad som skulle ha utgått i änkepension om äktenskapet fortfarande hade bestått vid mannens död.

Under remissbehandlingen av kommitténs förslag framfördes kritik mot att änkepension till frånskilda skulle, såsom föreslagits, utgå utan avseende på om mannens död medförde ett bortfall av underhållsbidrag från denne eller ej. Chefen för socialdepartementet framhöll i proposition 1960:75, att han för egen del var benägen ge remisskritiken rätt i att pensionsrätten bör reserveras för sådana fall, då det kan antagas vara vanligt att den frånskilda kvinnan kommer i ett sämre försörjningsläge genom mannens död. Han anförde vidare, att vid bedömning av de frånskilda kvinnornas rätt inom folkpensioneringen även sambandet med tilläggspensioneringen måste beaktas. Propositionen upptog inte något förslag om pensionsrätt för frånskilda kvinnor.

Då spörsmålet ånyo tages upp till behandling i departementspromemorian väljes till utgångspunkt departementschefens nyssnämnda uttalande att pensionsrätt bör reserveras för sådana fall, då det kan antagas vara vanligt att den frånskilda kvinnan kommer i ett sämre försörjningsläge genom man-

nens död. Syftet med en änkepensionering, framhålles det, är att ge en ersättning för den försörjning som mannen så länge han levde beredde den pensionsberättigade. Härav bör, när det gäller frånskild kvinna, följa att pension icke skall utgå i andra fall än då mannen var skyldig att utge underhållsbidrag till kvinnan eller i vidare mån än som svarar mot omfattningen av hans bidragsskyldighet. Det riktigaste kan härvid synas vara att anknyta till det underhållsbidrag som kvinnan faktiskt åtnjöt vid mannens död. I de fall då mannen icke fullgjort sina förpliktelser fullt ut skulle detta innebära, att pensionen inte skulle normeras av den föreliggande — genom avtal eller i dom stipulerade — underhållsskyldigheten utan av vad som i realiteten utgivits vid tidpunkten för dödsfallet. En sådan anknytning till vad som faktiskt utgått skulle dock bli ytterligt svår att genomföra i praktiken. Särskilda undersökningar skulle få göras i de enskilda fallen, och bevissvårigheterna skulle bli stora. Dessutom skulle en tillfällig betalningssvårighet för mannen — måhända föranledd av den sjukdom som sedan lett fram till dödsfallet — kunna få icke önskvärda konsekvenser för änkepensionens del. Lämpligare synes då vara att anknyta pensionen till det underhållsbidrag, som mannen vid sin död var juridiskt förpliktad att erlägga till den frånskilda kvinnan. Anknytningen kan göras på så sätt, att pension icke skall utgå med högre belopp eller för längre tid än som svarar mot den underhållsskyldighet som ålåg mannen på grund av dom eller avtal. I promemorian betonas, att skenavtal om underhållsbidrag givetvis inte grundar pensionsrätt.

Mot en ordning innebärande att pensionsrätten skall anknytas till förentligheten av bidragsskyldighet från mannens sida kan göras den invändningen, heter det vidare i promemorian, att därigenom från rätt till pension utestänges kvinnor, vilka kan ha större behov av pension än de som haft rätt till underhållsbidrag. Att mannen inte varit bidragsskyldig kan bero på att han saknat förmåga att utge bidrag till den frånskilda hustrun — kanske därför att han samtidigt haft att betala bidrag till barn i äktenskapet. Den frånskilda maken kan därför ha fått klara sig utan eget bidrag, oaktat hon väl skulle ha behövt sådant. Häremot anförs att det inte i och för sig bör vara en uppgift för änkepensioneringen att gripa in i sådana fall. I den mån hjälpbehov förelegat före mannens död är detta ett problem som måste lösas i annat sammanhang och efter andra linjer. Hjälpen bör då inte sättas in bara under den eventualiteten att mannen avlider. Beträffande barnfamiljerna är vidare att märka, att försörjarens död innebär att barnpension från folkpensioneringen utgår till barn under 16 år och sådan pension från tilläggspensioneringen till barn under 19 år.

Beträffande bestämmelsernas utformning i övrigt framhålles i promemorian, att det inte är givet att pension bör utgå i alla fall då underhållsskyldighet förelegat, om förutsättningarna eljest skulle vara för handen enligt de regler som bestämmer rätten till änkepension. Det gäller

här en utvidgning av pensionsrätten till ett helt nytt område. Utan vidare kan det inte tagas för givet att generellt sett en frånskild kvinna vars förutvarande make avlider har lika stort behov av pension som en änka. Socialförsäkringskommittén har, framhålles det, i sitt betänkande SOU 1959: 32 redovisat rön, enligt vilka de frånskilda kvinnorna vanligtvis befinner sig i ett bättre ekonomiskt läge än änkorna. En alltför långt gående generalisering av rätten till änkepension i de fall då bidragsrekvisitet är uppfyllt anses inte böra äga rum. En begränsning av pensionsrätten bör göras till de fall, då normalt sett sannolikheten är störst för att ett påtagligt behov av pension föreligger. Sådana fall synes i första hand föreligga då kvinnan har minderåriga barn i hemmet samt vidare då äktenskapet varat lång tid och det därför är sannolikt att kvinnans möjligheter att efter skilsmässan söka sig ut på arbetsmarknaden är begränsade. Mot bakgrunden härav föreslås i promemorian, att rätt till pension för frånskild kvinna skall föreligga dels då kvinnan har vårdnaden om och stadigvarande sammanbor med barn till den avlidne, som stadigvarande vistades i kvinnans hem såväl vid tiden för äktenskapsskillnaden eller hemskillnad, vilken föregått äktenskapsskillnaden, som vid dödsfallet, dels då äktenskapet varat minst 15 år.

Enligt promemorian bör pension till frånskild kvinna från folkpensioneringen och tilläggspensioneringen om möjligt följa samma regler. Det föreslås att de principer, som nu angivits, skall gälla för båda pensionslagen.

Promemorian tar upp de speciella problem som uppkommer för det fall att den avlidne efterlämnar såväl frånskild hustru som änka i ett senare äktenskap eller flera frånskilda kvinnor, vilka är berättigade till pension. Frågan är då, om förekomsten av mer än en förmånstagare skall föranleda reduktion av änkepensionerna, eventuellt i form av uppdelning av en pension mellan de pensionsberättigade. Det framhålles i promemorian, att syftet med den allmänna försäkringen är att för medborgarna i allmänhet bereda ett skydd, som står i proportion till ett visst, efter generella grunder beräknat behov. Om en man efterlämnar exempelvis såväl änka som frånskild hustru är det rimligt att utgå från att båda kvinnorna var för sig, i den mån de uppfyller pensionsvillkoren, har behov av de förmåner som generellt fastslagits. Det allmänna pensionssystemet är — vad gäller såväl folkpensionerings- som tilläggspensioneringsdelen — uppbyggt och finansierat på sådant sätt, att det icke bör möta några hinder att låta mer än en änkepension utgå till efterlevande efter en försäkrad även om därigenom beloppet för en full änkepension överskrides. Härmed är inte sagt att pensionen bör vara lika stor till en frånskild kvinna som till en änka. Det är att märka att pensionen till frånskild kvinna föreslås bli maximerad på ett sådant sätt att den normalt torde komma att uppgå till lägre belopp än full pension till en änka. Med hänsyn till det anförda bygger promemorians förslag på tanken att änkepension, vare sig den utgår till änka eller till frånskild kvinna, i

princip skall till sin storlek vara oberoende av om den avlidne efterlämnar mer än en pensionstagare, som är berättigad till änkepension.

De problem som sammanhänger med sammanträffande mellan flera pensioner tas upp av *socialförsäkringskommittén*. Kommittén finner, att anledning saknas att frångå nuvarande principer inom folkpensioneringen att en person aldrig skall kunna uppbära mer än en folkpension, antingen egenpension eller familjepension. Däremot anser kommittén, att starka skäl talar för att vid sammanträffande av egenpension och efterlevandepension inom tilläggs pensioneringen båda pensionerna skall utgå till skillnad från vad som nu gäller enligt TPL.

Kommittén framhåller, att de för de statsanställda gällande pensionsbestämmelserna i viss utsträckning använts som förebild för tilläggs pensions-systemet och att enligt dessa bestämmelser såväl egenpension som familjepension kan utgå samtidigt. Vidare påpekar kommittén, att enligt bestämmelserna i TPL full änkepension utgår oberoende av de inkomster änkan samtidigt kan ha av anställning eller av annat förvärvsarbete. Dessa inkomster — utöver basbeloppet — är pensionsgrundande och medför avgiftsplikt enligt TPL. Det förhållandet att arbetsinkomsten sedermera faller bort och ersättes av egenpension i form av förtidspension eller ålderspension kan då enligt kommitténs mening inte rimligen tagas till intäkt för att draga in änkepensionen, till vilken rätt grundats genom den avlidne mannens försäkring enligt TPL. Den nuvarande regeln i TPL kan vidare, fortsätter kommittén, för en gift kvinnlig företagare sägas innebära ett icke önskvärt incitament till anmälan om undantagande från försäkringen. Läget kan nämligen vara det att hon får ingen eller obetydlig valuta för sin egenavgift, eftersom hon inte erhåller både egenpension och änkepension efter mannen.

Kommittén anser av anförda skäl att egen- och familjepension enligt TPL bör kunna utgå samtidigt. Beträffande frågan om båda pensionerna bör utges fullt ut eller om endera av dem bör reduceras anför kommittén, att enligt statens allmänna tjänstepensionsreglemente egenpensionen i sådant fall utgives helt, medan familjepensionen reduceras med egenpensionen, dock att därvid minst $\frac{3}{4}$ av familjepensionen skall utgå. Vad den allmänna pensioneringen angår kan det emellertid, anför kommittén vidare, sägas att en reduktion redan skett därigenom att den i änkepensionen ingående folkpensionsdelen faller bort, om egenpension från folkpensioneringen skall utgå. Vidare får en ensam änka eller ett ensamt barn enligt det statliga pensionsreglementet i princip 50 procent av den avlidnes pension, medan vederbörande enligt TPL erhåller endast 40 procent. Änka och ett barn får enligt pensionsreglementet 70 procent av den avlidnes pension, men enligt TPL endast 50 procent. Motsvarande skillnad kvarstår även om antalet förmånsberättigade är flera. Kommittén förordar därför att vid sammanträffande mellan egenpension och familjepension enligt TPL båda pensionerna skall utgå fullt ut.

Enligt kommitténs uppskattning kommer genomförandet av dess förslag på denna punkt att medföra en utgiftsökning för tilläggs pensioneringen, som på längre sikt torde uppgå till några få procent.

Vad gäller sammanträffande mellan flera familjepensioner, t. ex. två barnpensioner eller änke- och barnpensioner, erinrar kommittén om att barn, som förlorat båda sina föräldrar, enligt FPL får högre pension än barn, som förlorat endast den ena av dem, nämligen 1 400 kr. i stället för 1 000 kr. om året. Vidare framhålles att barnpensionerna enligt TPL beräknas efter högre procenttal, om den avlidne inte efterlämnat pensionsberättigad änka, nämligen 40 procent för ett barn och 10 procent för varje barn utöver det första. Finnes samtidigt änka med änkepensionsrätt, blir procenttalen för barnen 15 för första barnet och 10 för varje barn därutöver.

Med hänsyn till vad sålunda anförts anser kommittén anledning saknas att utgiva dubbla barnpensioner enligt TPL. Vid sammanträffande mellan två barnpensioner enligt TPL bör sålunda alltjämt gälla att endast den största av dem utgives eller, om de är lika stora, en av dem.

För de sällsynta fall då barnpension och änkepension sammanträffar bör enligt kommitténs mening även i fortsättningen gälla detsamma som vid sammanträffande mellan två barnpensioner.

Socialförsäkringskommittén tar även upp frågan om de ö v e r f ö r s ä k r i n g s p r o b l e m som uppkommer på familjepensionssidan vid kombination av folkpensionering och tilläggs pensionering. Kommittén uttalar att det i och för sig inte synes behöva föranleda betänkligheter att folkpensionen i de lägsta inkomstskikten ger de efterlevande en familjepension, som är större än den avlidnes inkomst, i de fall då enbart folkpension utgår. I sådana fall ger ju pensionen inte mer än en blygsam försörjning. Enligt kommitténs mening bör en maximeringsregel för familjepensioner träda i tillämpning endast då tilläggs pension utgår. Den naturliga lösningen i sådant fall anser kommittén vara, att familjepensionerna — till en eller flera pensionsberättigade efterlevande — maximeras till viss procentuell andel av den avlidnes egenpension. Kommittén anser att ett skäligt resultat i allmänhet nås om denna andel fastställes till 90 procent. Härvid bör man utgå från beloppet av den hela förtidspension, som den avlidne var berättigad till eller skulle ha kommit i åtnjutande av om rätt till sådan pension inträtt vid tiden för dödsfallet, eller — om han var berättigad till ålderspension — av sådan pension som tillkommer honom därest pensionen uttages från 67 års ålder. I fråga om folkpensionerna bör utgångspunkten vara förtids- eller ålderspension till en man, vars hustru icke har folkpension. Barntillägg bör medräknas men däremot inte andra tillägg till folkpensionen såsom hustrutillägg, kommunalt bostadstillägg, blindtillägg etc. Minskning på grund av reduktionsregeln skall enligt förslaget göras på tilläggs pensionen men inte på folkpensionen. Den reduktion, som med tillämpning av 90-procentregeln

sker på familjepensioner från tilläggs pensioneringen, föreslås skola göras på de olika tilläggs pensionerna i förhållande till deras storlek.

Den föreslagna 90-procentregeln bör enligt kommitténs mening modifieras på en punkt. Kommittén framhåller, att eftersom folkpension i form av änkepension i princip skall utgöra samma belopp som full egenpension till en ensamstående pensionär, kommer 90-procentregeln att eliminera alla mycket små tilläggs pensioner, om änka ingår bland de pensionsberättigade. Även i fall då änka ej finns men antalet pensionsberättigade barn är stort kan regeln komma att eliminera de minsta tilläggs pensionerna. Till undvikande av nu berörda konsekvenser förordar kommittén, att regeln skall tillämpas endast i den mån tilläggs pensionen överstiger 10 procent av basbeloppet.

Vid genomförande av den föreslagna 90-procentregeln kan man enligt kommitténs mening slopa den nuvarande regeln i TPL om att familjepensionen högst kan uppgå till 80 procent av egenpensionen.

När det gäller *änkepension* i anledning av dödsfall, som inträffat före den 1 juli 1960, föreslår *socialförsäkringskommittén* som förut nämnts en viss uppmjukning av inkomstprövningsreglerna utöver den justering av den s. k. skärpningen vid förmögenhetsinnehav, som föreslås generellt för alla inkomstprövade förmåner. Kommittén framhåller, att pensionsrätten för dessa änkor bör ses mot bakgrund av att de kvinnor, som blir änkor efter den 30 juni 1960, får sin pension helt utan inkomstprövning. Vidare erinrar kommittén om att 1960 års riksdag uttalat sig för en minskning av skillnaden mellan de båda änkekategorierna i pensionsavseende. Önskar man minska denna skillnad, blir en uppmjukning av inkomstprövningen nödvändig i fråga om pensionen till änkorna i övergångsfallen. Det har under kommitténs utredningsarbete framkommit att uppmjukningen måste begränsas till själva änkepensionen. Skulle den avse även det kommunala bostadstillägget, kunde nämligen resultatet bli att många av de ifrågavarande änkorna skulle komma i bättre läge än de kvinnor, som blivit änkor efter den 30 juni 1960.

Vill man undvika att beräkningen av änkornas folkpension i övergångsfallen blir alltför invecklad, låter det sig enligt kommitténs mening knappast göra att tillämpa olika stor avdragsfri inkomst för änkepensionen och bostadstillägget. Uppmjukningen bör därför avse avdragsfaktorn. Denna är nu $\frac{1}{3}$ i lägre inkomstlagen över det avdragsfria beloppet, dvs. mellan 1 000 och 1 400 kr., och $\frac{2}{3}$ i högre inkomstlagen, dvs. över 1 400 kr. Kommittén förordar att endast den lägre avdragsfaktorn tillämpas beträffande själva änkepensionen, vilken alltså minskas med $\frac{1}{3}$ av änkans inkomst i vad den överstiger 1 000 kr.

I fråga om änkepensionen till övergångsfallens änkor bör vidare nämnas, att 1961 års riksdag (L²U 3; rskr 81) hemställt om skyndsamt utredning i syfte att undanröja verkningarna av en övergångsbestämmelse, som inne-

bär att rätten till änkepension för den, som blivit änka före den 1 juli 1960, inte påverkas av att änkan före de nya bestämmelsernas ikraftträdande haft barn under 16 år i hemmet, om detta villkor inte uppfylldes vid ikraftträdandet.

Samordning med yrkesskadeförsäkringen

Med hänsyn till att förslag rörande den allmänna pensioneringen och sjukpenningförsäkringen måst framläggas i sådan tid att de kan genomföras till 1963, då allmänna tilläggspensioner skall börja utges, har *socialförsäkringskommittén* icke ansett möjligt att samtidigt framlägga förslag till en definitiv lösning av alla de problem som samordningen med yrkesskadeförsäkringen medför. Vidare hade innan kommittén avslutat sitt arbete chefen för socialdepartementet förklarat sig ämna tillkalla en särskild utredning rörande yrkesskadeförsäkringens framtida omfattning och gestaltning. För tiden intill dess resultatet av denna utrednings arbete föreligger har kommittén föreslagit vissa provisoriska samordningsregler, som nödvändiggöres av kommitténs förslag i övrigt. Samordningen under denna övergångstid bör enligt kommittén bygga på samma grunder som för närvarande gäller. Härvid bör den nuvarande yrkesskadeförsäkringen lämnas orubbad i all den utsträckning som är möjlig, och framför allt bör undvikas lagändringar, som innebär ökade förmåner från och därmed ökade utgifter för denna försäkring.

När det gäller samordningen mellan sjukförsäkringen och yrkesskadeförsäkringen påpekar kommittén, att sjukpenningtabellerna i SFL och YFL är anknutna till varandra och att det därför kunde synas som om de föreslagna ändringarna av SFL:s sjukpenningtabell måste föranleda motsvarande ändringar i YFL för att inte sjukpenningen, efter den s. k. samordningstidens utgång, i vissa inkomstlagen skall bli lägre vid yrkesskada än vid annan sjukdom. Enligt en bestämmelse i YFL (13 § femte stycket) får emellertid sjukpenning från yrkesskadeförsäkringen inte i något fall utgå med lägre belopp än som skolat utgå i sjukpenning från allmän sjukkasse, därest skadan ej utgjort yrkesskada. Detta stadgande, som nu sällan behöver tillämpas, innebär att den nya sjukpenningstabell som föreslagits för sjukförsäkringens del blir tillämplig i yrkesskadefallen även efter samordningstidens utgång, utan att någon ändring av tabellen i YFL erfordras. Då en ändring av sistnämnda tabell alltså inte är nödvändig, föreslår kommittén att den bibehålles oförändrad.

I YFL finns bestämmelser om hempenning och om barntillägg i vissa fall. Dessa bestämmelser, som är hämtade från SFL, bör enligt kommitténs mening få i sak samma ändrade innehåll, som föreslås för sjukförsäkringen. En sådan ändring beträffande hempenningen torde medföra en ytterst ringa minskning av yrkesskadeförsäkringens utgifter, medan ändringen av barn-tillägsreglerna medför en obetydlig ökning av nämnda utgifter.

Kostnadsökningarna till följd av det vidgade tillämpningsområdet för 13 § femte stycket YFL samt jämkningarna av barntilläggsreglerna är enligt kommittén så ringa, att de inte i och för sig torde behöva medföra någon premiehöjning.

I detta sammanhang må nämnas, att kommittén behandlat frågan om karenstid inom sjuk- och yrkesskadeförsäkringarna. Kommittén kan inte tillstyrka att den nuvarande karenstiden (3 dagar) inom sjukförsäkringen slopas eller förkortas och inte heller att den ändras från ovillkorlig till villkorlig, exempelvis så att den som blir sjuk mer än tre dagar även får sjukpenning för karensdagarna. En villkorlig utformning av karenstidsbestämmelsen leder, säger kommittén, erfarenhetsmässigt till att sjukskrivningstiderna tenderar att förlängas så att villkoret för att sjukpenning skall utgå under karensdagarna blir uppfyllt, även då så lång sjukskrivningstid i och för sig inte är påkallad.

Beträffande yrkesskadefallen anför kommittén, att samordningen mellan sjukförsäkringen och yrkesskadeförsäkringen, som medför att sjukförsäkringens karenstid gäller även vid yrkesskada, innebär en viss försämring för de yrkesskadade i förhållande till vad som gällde enligt tidigare bestämmelser. Kommittén framhåller emellertid, att samordningen infördes i samband med totalt sett avsevärda förbättringar av försäkringsförmånerna. Ett slopande av karenstiden vid yrkesskada eller införande av olika karenstider vid yrkesskada och vid annan sjukdom skulle medföra att fördelarna av samordningen mellan sjukförsäkringen och yrkesskadeförsäkringen i väsentlig mån eliminerades. Om olika karenstidsbestämmelser skulle gälla inom sjukförsäkringen för yrkesskador och för andra sjukdomar, bleve det nämligen nödvändigt att i de fall då framställning om sjukhjälp avsåg yrkesskada omedelbart verkställa prövning av frågan om riktigheten härav. Kommittén kan med hänsyn till det anförda inte förorda särskilda karenstidsbestämmelser för yrkesskadefall.

I fråga om samordningen mellan den allmänna pensioneringen och yrkesskadeförsäkringen framhåller socialförsäkringskommittén, att i den föreslagna förtidspensioneringen folkpensionen, bortsett från kommunalt bostadstillägg och hustrutillägg, inte längre skall vara underkastad någon inkomstprövning. För att inte därmed en omotiverad dubbelersättning skall uppkomma föreslår kommittén, att yrkesskadeersättning skall avdragas från folkpension i form av förtidspension. Detsamma föreslås i fråga om folkpension i form av ålderspension och, i överensstämmelse med vad som redan nu gäller, folkpension i form av änkepension och barnpension.

Enligt TPL skall yrkesskadeersättning i sin helhet avdragas från allmän tilläggspension. Bestämmelsen härom utformades, framhåller kommittén, synnerligen restriktivt i syfte att lämna alla vägar öppna vid ett kommande ställningstagande till samordningsfrågorna. Av bestämmelsen följer bl. a.,

att sjukpenning eller invalidlivränta från yrkesskadeförsäkringen reducerar änke- och barnpensioner från tilläggs pensioneringen, ehuru den arbetsinkomst, för vilken sjukpenningen eller livräntan träder i stället, inte inverkar på tilläggs pensionen. Vidare kan änkelivränta från yrkesskadeförsäkring dragas av på egenpension från tilläggs pensioneringen, trots att den avlidnes tidigare arbetsinkomst inte inverkade på denna pension. Kommittén föreslår, att sådan reduktion »korsvis» inte skall äga rum och att i fortsättningen folkpension och tilläggs pension får minskas endast med »motsvarande yrkesskadeförmån», dvs. förtidspension och ålderspension med sjukpenning eller invalidlivränta samt barnpension och änkepension med efterlevandelivränta. Folkpensioneringens ålderspension, som ju avlöser både dess förtidspension och dess änkepension, skall därjämte minskas med änkelivränta. Enligt förslaget skall för den som åtnjuter både folkpension och tilläggs pension avdraget i första hand göras på tilläggs pensionen med hänsyn till att denna finansieras på likartat sätt som yrkesskadeförsäkringen.

Socialförsäkringskommittén finner det motiverat att vid pensionsfall, som helt eller delvis förorsakats av yrkesskada, tills vidare något större förmåner utgår än eljest. Detta kan åstadkommas genom att endast en viss del av yrkesskadeersättningen avdrages på pensionen. Enligt gällande bestämmelser om samordning mellan statlig tjänstepension och yrkesskadeersättning skall vid fastställande av de s. k. bruttopensionsförmånerna bortses från vad av sjukpenningen resp. livräntan överskjuter tre fjärdedelar av det gällande beloppet. Motsvarande anordning bör enligt kommitténs uppfattning införas vid den provisoriska samordningen mellan yrkesskadeförsäkring samt folk- och tilläggs pensionering och avdraget på pensionen bör därvid ske med endast tre fjärdedelar av yrkesskadeersättningen.

Enligt nu gällande regler i FPL och lagen om barnpensioner får avdrag för yrkesskadelivränta inte föranleda reduktion med mer än hälften av änkepensionen och tre fjärdedelar av barnpensionen. Borttages detta friläggande av viss folkpensionsdel, uppkommer, framhåller kommittén, en för provisorietiden inte tillräckligt motiverad sänkning av den totala ersättningen. Kommittén föreslår därför att nuvarande regler bibehållas. Även en viss del, lämpligen en fjärdedel, av de nya förtidspensionerna från folkpensioneringen bör enligt kommitténs mening friläggas. När det gäller ålderspension från folkpensioneringen påpekar kommittén, att enligt nuvarande regler folkpensionen inte reduceras med yrkesskadeersättning men att denna ersättning ofta är lägre efter 67 år än dessförinnan. Sålunda är för skador, som inträffat efter ingången av år 1955, invalid- och änkelivräntorna 25 procent lägre efter 67 år än dessförinnan. Med de stigande ålderspensionerna från folkpensioneringen framstår denna sänkning enligt kommitténs mening som för liten. För helinvalid blir i vissa fall summan av ålderspension och livränta större än summan av förtidspension och livränta,

vilket inte kan anses motiverat. I nuvarande läge förordar kommittén som förut nämnts att folkpensioneringens ålderspension i likhet med dess förtids-, änke- och barnpensioner och motsvarande tilläggs pensioner reduceras med yrkesskadeersättning, dock att även här en viss del av pensionen frilägges. Kommittén föreslår att utan hinder av avdraget tre fjärdedelar av ålderspensionen skall utgå.

Kommittén erinrar om att den som åtnjuter partiell förtidspension kan vara förvärvsarbetande och därvid drabbas av yrkesskada. Den sjukpenning eller livränta, som därvid tillerkännes honom, är till sin storlek beroende av den reducerade arbetsförtjänst han har som invalid. Liksom den partiella förtidspensionen utgår vid sidan av denna arbetsförtjänst, bör den sjukpenning eller livränta som ersätter arbetsförtjänsten lämna pensionen orubbad i den mån den till följd av yrkesskadan ökade invaliditeten inte medför att högre partiell eller hel förtidspension skall utgå. Det föreslås därför, att avdrag på annan förtidspension än hel sådan får ske endast om skadan inträffat före den tidpunkt från vilken pensionen utgår.

Om den försäkrade var invalidiserad till följd av yrkesskada innan han förvärvat pensionspoäng inom tilläggs pensioneringen anser kommittén det i regel oberättigat att låta livräntan reducera tilläggs pensionen. Den till grund för poängberäkningen liggande arbetsförtjänsten kan nämligen antagas vara lägre på grund av yrkesskadeinvaliditeten, varigenom en reduktion kan sägas äga rum på tilläggs pensionssidan. Kommittén utgår från att ett sådant resonemang varit motivet till den bestämmelse i TPL, enligt vilken avdrag inte skall göras för livränta eller sjukpenning i anledning av skada som inträffat före den 1 januari 1960. Denna bestämmelse bör enligt kommitténs förslag jämkas så att avdrag på tilläggs pension för yrkesskadeersättning inte får ske, om yrkesskadan inträffat innan den försäkrade äger tillgodoräkna sig pensionspoäng för ett år.

För att inte folkpensionen skall sänkas för någon pensionär vid ikraftträdandet av de nya bestämmelserna föreslår kommittén en övergångsbestämmelse, enligt vilken de nya samordningsreglerna inte får föranleda att folkpensionen för den som åtnjöt sådan pension för december 1962 sänkes under det belopp, som utgick för nämnda månad.

Vid tillämpning av vad kommittén föreslagit rörande avdrag på folkpension skall enligt förslaget bortses från andra tillägg till sådan pension än barntillägg. Såvitt avser de inkomstprövade tilläggen hustrutillägg och kommunalt bostadstillägg anses samordningen alltjämt böra ske genom att yrkesskadeersättningen i likhet med annan inkomst kan reducera tillägget. I den mån yrkesskadeersättningen enligt de i det föregående behandlade reglerna redan minskat den huvudförmån till vilken tillägget utgår, bör dock yrkesskadeersättningen inte räknas som inkomst. De övriga tilläggen, blindtillägg, vårdtillägg, hjältillägg och vanföretillägg, föreslås skola utgivas oberoende av samtidigt utgående yrkesskadeersättning. Vid sammanträff-

fande mellan vårdbidrag enligt YFL och motsvarande folkpensionsförmåner anser kommittén lämpligast att tills vidare bibehålla nuvarande regel om samordning på yrkesskadeersättningsidan.

Finansieringsfrågor

Sjuk- och moderskapsförsäkring

Kostnaderna för sjukvårdsförmånerna påverkas av *socialpolitiska kommitténs* förslag rörande ersättning för tandläkarvård åt barnaföderskor. Kommittén uppskattar de årliga kostnaderna för denna nya sjukförsäkringsförmån till 15 milj. kr. Inom det nuvarande mödrahjälpsklientelet erhåller ungefär varannan barnaföderska tandvårdsersättning. Om varannan av samtliga beräknade 107 000 barnaföderskor skulle erhålla ersättning för tandläkarvård från sjukförsäkringen, skulle beloppet 15 milj. kr., vid den föreslagna återbäringen med $\frac{3}{4}$ av kostnaden enligt taxa, förslå till en total behandlingkostnad av ca 375 kr. för varje kvinna som erhåller den nya förmånen. Sistnämnda belopp innefattar enligt kommitténs mening en betryggande marginal. Skulle i stället antalet barnaföderskor, som får ersättning för tandläkarvård, uppgå till $\frac{2}{3}$ eller $\frac{3}{4}$ av samtliga, räcker 15 milj. kr. till att ersätta $\frac{3}{4}$ av kostnader på 275 kr. resp. 250 kr. per kvinna. Även dessa belopp ligger ett gott stycke över nuvarande tandvårdskostnad inom mödrahjälp, som i medeltal är 175 kr. per hjälptagare.

Av betydelse för beräkningen av kostnaderna för förslagen rörande sjukpenningförmånerna är bl. a. i vad mån höjningarna av förmånernas storlek kan antagas leda till att de försäkrade kommer att vara sjukskrivna i större utsträckning än hittills. *Socialförsäkringskommittén* utgår från i stort sett oförändrad sjuklighetsfrekvens och uppskattar, att den föreslagna höjningen av grundsjukpenningen från 3 till 4 kr. (samt den av kommittén förordade motsvarande höjningen av moderskapshjälpens grundpenning) medför en kostnadsökning på omkring 70 milj. kr. om året. I motsatt riktning verkar den föreslagna höjningen av sjukpenningavdraget vid sjukhusvård, vilken för grundsjukpenningens del beräknas medföra en årlig kostnadsminskning på 4 milj. kr. Nettokostnadsökningen antages alltså utgöra omkring 66 milj. kr. Utsträckningen av rätten till vissa barntillägg antages medföra en kostnadsökning på omkring 17 milj. kr. om året. Förslaget om att för tilläggssjukpenningen skall gälla samma belopp under hela sjukhjälpstiden beräknas medföra att årskostnaderna för tilläggssjukpenningförsäkringen för de anställda ökar med omkring 55 milj. kr. Påbyggnaden av sjukpenningsskalan med nya sjukpenningklasser antages medföra en kostnadsökning i fråga om de anställda på omkring 45 milj. kr. Nu berörda kostnadsökningar uppväges i betydande mån av förslaget om höjning av grundsjukpenningen med en krona. I de inkomstlägen som motsvarar de nuvarande sjukpenningklasserna 2—13 minskas tilläggssjukpenningen med 7 — Bihang till riksdagens protokoll 1962. 1 saml. Nr 90

samma belopp som höjningen av grundsjukpenningen, så att den sammanlagda sjukpenningen per dag blir lika stor som för närvarande. Den härigenom uppkomna minskningen av kostnaderna för tilläggssjukpenningen uppskattas till omkring 40 milj. kr. Det föreslagna sloandet av regeln att sjukhjälpstiden är maximerad till 730 dagar har förutsatts inte medföra några mera väsentliga kostnadsökningar. Den totala kostnadsökningen i fråga om tilläggssjukpenningförsäkringen för de anställda uppskattas därför av kommittén till omkring $(55 + 45 - 40 =) 60$ milj. kr. I fråga om kostnaderna för den obligatoriska tilläggssjukpenningförsäkringen för företagare framhåller kommittén, att det är svårt att mera exakt beräkna storleken av de inkomster som kommer att ligga till grund för företagarnas inplacering i sjukpenningklass. Kostnaderna är vidare beroende av vilka karenstider som företagarna i allmänhet kommer att välja. En annan oviss fråga är i vilken omfattning företagarna kan antagas anmäla undantagande från tillhörighet till försäkringen. I brist på närmare utgångspunkter uppskattar kommittén kostnaderna till ett belopp av storleksordningen 100 milj. kr. om året. Förslagen beträffande den frivilliga försäkringen beräknas medföra att kostnaderna för denna försäkring i fråga om företagarna nedgår med omkring 10 milj. kr. Den sammanlagda kostnadsökningen på grund av socialförsäkringskommitténs förslag rörande sjukpenningförmånerna skulle alltså uppgå till omkring $(66 + 17 + 60 + 100 - 10 =) 233$ milj. kr. om året.

De av *socialpolitiska kommittén* föreslagna förbättringarna av moderskapspenningförmånerna beräknas medföra kostnadsökningar som uppgår, för höjningen av grundpenningen från 270 kr. vid enkelbörd och 405 kr. vid flerbörd till 800 kr. vid enkelbörd och ytterligare 400 kr. för varje barn utöver ett vid flerbörd, till 56 milj. kr. per år, varvid kostnadsminskningen till följd av det nuvarande barntilläggets slopande beaktats, och, för ökningen av den tid under vilken tilläggsspenning utgår från 90 till 180 dagar, till 30 milj. kr. Vid beräkningen har förutsatts, att antalet barnaföderskor som erhåller grundpenning är ca 107 000, antalet flerbörder 1 200 samt antalet kvinnor som är berättigade till tilläggsspenning 50 000. Vidare har beträffande tilläggsspenningen beaktats socialförsäkringskommitténs förslag, enligt vilket tilläggsspenningen förutsättes minska med 1 kr. per dag i alla nuvarande sjukpenningklasser och öka endast i höga inkomstlägen. Om man frånräknar den kostnadsökning som följer av socialförsäkringskommitténs förslag om höjning av grundpenningen och vilken kan beräknas till 6 milj. kr. om året, föranleder alltså socialpolitiska kommitténs förslag rörande moderskapspenningen en sammanlagd ökning av årskostnaderna på $(56 + 30 - 6 =) 80$ milj. kr. Härvid har hänsyn ej tagits till att kostnaden för mödrahjälp, som uppgår till 6 milj. kr. om året, bortfaller.

I principerna för sjukförsäkringens finansiering, enligt vilka kostnaderna fördelas mellan de försäkrade, arbetsgivarna och staten, föreslår socialförsäkringskommittén och socialpolitiska kommittén inte några änd-

ringar. Vad angår de försäkrades egna avgifter medför endast *socialpolitiska kommitténs* förslag några konsekvenser för den del av avgifterna, som hänför sig till sjukvårdsförmånerna. Den av kommittén föreslagna nya förmånen ersättning för tandläkarvård åt mödrar medför som nämnts en sammanlagd kostnadsökning på 15 milj. kr. Vid den statsbidragsprocent på 50, som nu gäller för sjukkassornas utgifter för läkarvård, leder detta till en genomsnittlig höjning av sjukförsäkringsavgiften med 2 kr. per avgiftsbetalande försäkrad.

När det gäller den del av sjukförsäkringsavgiften, som hänför sig till sjuk-kassornas utgifter för grundsjukpenning, erinrar *socialförsäkringskommittén* om att avgiften för grundsjukpenningförsäkringen f. n. uppgår till i genomsnitt för hela riket 30 kr. för varje medlem, som är försäkrad för sådan sjukpenning. Om den nuvarande statsbidragsprocenten 50 bibehålles, skulle den av kommittén föreslagna höjningen av grundsjukpenningen från 3 till 4 kr. leda till en höjning av avgiften med i genomsnitt omkring 8 kr. per försäkrad, dvs. för två makar tillsammans 16 kr. Socialförsäkringskommittén utgår emellertid från att statsbidraget till grundsjukpenningförsäkringen bör vara i huvudsak oförändrat i kronor räknat, vilket föranleder kommittén att räkna med en statsbidragsprocent på 40. Med utgångspunkt härifrån ökar den genomsnittliga sjukförsäkringsavgiften på grund av förslaget om grundsjukpenningens höjning från 3 till 4 kr. med omkring 15 kr. eller för två makar 30 kr. om året. Kommittén framhåller, att den beräknade ökningen av försäkringsavgifterna för grundsjukpenningen för de tilläggs-sjukpenningförsäkrade delvis kommer att uppvägas av en samtidig minskning av avgiften för tilläggsjukpenningen, eftersom denna enligt kommitténs förslag minskas med samma belopp som det, varmed grundsjukpenningen ökas.

I fråga om skyldigheten att erlægga avgift för försäkringen för grundsjukpenning (grundpenning) förordar kommittén, att sådan avgift skall uttagas av var och en som är försäkrad för sådan förmån, även om hans taxerade inkomst inte uppgår till 1 200 kr. Avgift kommer således enligt förslaget att påföras dels förvärvsarbetande, som är sjukpenningförsäkrade, och dels kvinnor, som är försäkrade såsom hemmafruar.

De av socialförsäkringskommittén föreslagna förbättringarna av förmånerna från försäkringen för tilläggsjukpenning (tilläggspenning) innebär något ökade avgifter för de flesta tilläggsjukpenningförsäkrade medlemmar som är anställda. Ökningen blir mest märkbar för sådana anställda som beröres av förslaget om påbyggnad av sjukpenningsskalan med nya sjukpenningklasser. Kommittén utgår härvid ifrån att kostnaderna för de anställdas tilläggsjukpenningförsäkring skall liksom för närvarande till omkring 40 procent täckas genom egna avgifter och till omkring 60 procent genom arbetsgivarbidrag. Kostnaderna för den obligatoriska tilläggsjukpenningförsäkringen för företagare skall såsom tidigare framhållits enligt kommit-

téns förslag bestridas av de försäkrade företagarna själva. Avgifternas storlek blir som också framgår av redogörelsen för kommitténs förslag i denna del beroende, förutom av sjukpenningklassen, bl. a. den karenstid som företagaren väljer.

I detta sammanhang må nämnas, att enligt socialförsäkringskommitténs åsikt avgiften till den obligatoriska sjukförsäkringen i självdeklarationen bör få avdragas vid sidan av det allmänna försäkringsavdraget å 400 kr. för ogift och 800 kr. för makar. Härigenom skulle full likställighet ernås i fråga om rätt till avdrag för sjukförsäkringsavgiften mellan anställda och företagare, vilka sistnämnda enligt kommitténs förslag om obligatorisk tilläggssjukpenningförsäkring skall betala hela avgiften för denna försäkring själva och alltså vid lika förmåner får högre avgifter än de anställda som har arbetsgivarbidrag till sin tilläggssjukpenningförsäkring.

Socialpolitiska kommitténs förslag om höjd grundpenning utöver vad som följer av socialförsäkringskommitténs förslag kan beräknas medföra att avgiften för grundsjukpenning per avgiftspliktig försäkrad i genomsnitt ökar med omkring 6 eller 7 kr., dvs. för två makar 12 eller 14 kr., beroende på om statsbidraget sättes till 50 eller 40 procent. Socialpolitiska kommitténs förslag om förlängd tid för åtnjutande av tilläggsspenning medför höjning av de försäkrades avgifter för tilläggssjukpenning.

Beträffande arbetsgivarnas bidrag till sjukförsäkringen och moderskapsförsäkringen erinrar *socialförsäkringskommittén* om att av den sammanlagda procentsatsen 1,14 för bidraget 0,25 procent går till utgifterna för sjukvård, 0,85 procent till utgifterna för tilläggssjukpenning och 0,04 procent till utgifterna för tilläggsspenning inom moderskapsförsäkringen. Vidare erinrar kommittén om att arbetsgivarbidraget till utgifterna för tilläggssjukpenning och tilläggsspenning är avsett att täcka 60 procent av kostnaderna för dessa förmåner men att för åren 1959 och 1960 bidraget inte uppgått till detta procenttal, i anledning varav statsmakterna vid 1961 års riksdag (prop. 129; L²U 51; rskr 320) beslutat att från allmänna sjukförsäkringsfonden skall till försäkringen återföras det belopp, varmed arbetsgivarbidragen för år 1960 understiger 60 procent av de under nämnda år i de allmänna sjukförsäkringskassorna bokförda utgifterna för tilläggssjukpenning och tilläggsspenning. Det belopp som sålunda skall återföras för år 1960 beräknas till omkring 39 milj. kr. Redan för att den avsedda relationen mellan arbetsgivarnas bidrag och de försäkrades avgifter i fråga om tilläggssjukpenningförsäkringen skall uppnås måste alltså en höjning av arbetsgivarbidraget vidtagas. De av kommittén föreslagna förbättringarna av försäkringarna för tilläggssjukpenning och tilläggsspenning leder vidare till sammanlagda kostnadsökningar på ungefär 60 milj. kr., vilket med den nyssnämnda relationen mellan arbetsgivarna och de försäkrade i finansieringsavseende betyder en kostnadsökning för arbetsgivarna på omkring 36 milj. kr.

Kommittén erinrar om att arbetsgivarbidraget nu beräknas på löner upp

till 15 000 kr. och framhåller, att den erforderliga höjningen av bidraget kan uppnås genom höjning av bidragsprocenten eller av det löneunderlag på vilket bidraget beräknas. Genomföres kommitténs förslag att taket för den inkomst, som påverkar placeringen i sjukpenningklass, skall höjas från 14 000 till 21 000 kr., måste den övre gränsen för bidragsunderlagets beräkning höjas. För att så långt möjligt få ett gemensamt avgiftstak inom de varandra närstående socialförsäkringsgrenarna förordar kommittén, att arbetsgivarbidraget till sjuk- och moderskapsförsäkringarna liksom avgifterna till den allmänna tilläggspensioneringen skall beräknas på löner upp till 7 1/2 gånger basbeloppet, dvs. upp till 30 000 kr. i 1957 års penningvärde.

Med det avgiftsunderlag som sålunda förordats beräknar socialförsäkringskommittén, att bidragsprocenten behöver höjas till 1,25, varav 0,25 för sjukvårdsförmåner, 0,93 för tilläggsjukpenning och 0,07 för tilläggspenning. Detta innebär att arbetsgivarnas bidrag ökar med 75—80 milj. kr. för år räknat vid 1960 års lönenivå. *Socialpolitiska kommitténs* förslag om förbättrad tilläggspenning medför enligt denna kommittés beräkningar behov av en ytterligare höjning av bidragsprocenten med 0,05. Den sammanlagda bidragsprocenten skulle alltså enligt de båda kommittéernas förslag uppgå till 1,30.

När det gäller *s t a t s b i d r a g e t* till sjukförsäkringen och moderskapsförsäkringen utgår som nämnts *socialförsäkringskommittén* och *socialpolitiska kommittén* från att statsbidraget till grundsjukpenning och grundpenning skall vara 40 procent i stället för som nu 50 procent men att i övrigt nuvarande statsbidragssystem bibehålles.

I *departementspromemorian* framhålles att man, om man vill tillgodose önskemålet att höjningen av grundsjukpenningen och moderskapspenningen inte skall medföra någon nämnvärd ökning av statens bidrag till sjukkasorna, inte är hänvisad enbart till alternativet med sänkning av bidragsprocenten för dessa båda ändamål från 50 till 40. Med hänsyn till att kommittéernas antagande på denna punkt inte torde vara att fatta som ett formligt förslag, anses även en annan metod kunna övervägas. Det torde sålunda, anföres det, vara skäl att undersöka, om inte det nuvarande systemet med ett stort antal olika utformade statsbidrag till sjuk- och moderskapsförsäkringen skulle kunna förenklas och ersättas med en enda enhetlig bidragsform, varvid man torde böra stanna för ett enhetligt bidrag av det nuvarande sjukhjälpbidragets typ, som alltså utgår i procent av kassornas utgifter för vissa ändamål. Vid övergång till ett enhetligt procentuellt statsbidrag kommer de nuvarande i kronor beräknade bidragen, medlemsbidrag, avgifts-lindringsbidrag och avgiftsersättningsbidrag, att försvinna. Det framhålles i promemorian, att ett procentuellt bidrag leder till högre inkomster för kassorna i samma mån som utgifterna för de ifrågavarande ändamålen stiger och att ett sådant bidrag efter en högre procentsats därför torde vara att föredraga framför ett lägre procentuellt bidrag i förening med ett bidrag

beräknat i vissa kronor per försäkrad. Mot bakgrunden av det anförda föreslås, att statsbidrag skall utgå med 50 procent av utgifterna för sjukvårdsersättning utom ersättning för sjukhusvård, för grundsjukpenning, för barn-tillägg och för moderskapspenning. Vad sålunda föreslagits innebär i fråga om sjukvårdsersättning bl. a. att bidrag utgår jämväl för utgifter för de s. k. merprestationerna (konvalescentvård och sjukgymnastik m. m.), vilket inte är fallet f. n.

Följande ur departementspromemorian hämtade tablå innehåller en sammanfattning av promemorieförslaget beträffande statsbidragen i jämförelse med dels beräkningarna i 1961 års statsverksproposition, dels socialförsäkringskommitténs och socialpolitiska kommitténs förslag tillsammans. I de delar, som beröres av kommittéernas förslag, följes deras beräkningar, vilka avser år 1963, medan i övrigt siffrorna är hämtade från beräkningarna i 1961 års statsverksproposition. Beloppen anges i milj. kr.

	Kostnad	De försäkrade	Staten
<i>1961 års statsverksproposition</i>			
Läkarvård m. m.	220,4	109,9	110,5
Merprestationer enligt 18 § SFL	15,1	15,1	0,0
Grundsjukpenning	165,1	82,6	82,6
Barntillägg till sjukpenning	16,3	4,1	12,2
Grundpenning	28,1	14,1	14,1
Barntillägg till moderskapspenning.....	1,2	0,3	0,9
Medlemsbidrag (1)			25,3
Avgiftslindringsbidrag (2)			12,7
Avgiftsersättningsbidrag (3)			12,4
	Summa	226,1	270,7
<i>Socialförsäkringskommittén + Socialpolitiska kommittén</i>			
Läkarvård m. m.	220,4	109,9	110,5
Merprestationer enligt 18 § SFL	15,1	15,1	0,0
Tandläkarvård till barnaföderskor.....	15,0	7,5	7,5
Grundsjukpenning	222,5	133,5	89,0
Barntillägg till sjukpenning	33,3	8,3	25,0
Grundpenning	86,1	51,7	34,4
Barntillägg till moderskapspenning.....	0,0	0,0	0,0
Bidragen 1—3			50,4
	Summa	326,0	316,8
<i>Förslag</i>			
Läkarvård m. m.	220,4	110,2	110,2
Merprestationer enligt 2 kap. 7 § lagen om allmän försäkring (= 18 § SFL)	15,1	7,5	7,5
Tandläkarvård till barnaföderskor	15,0	7,5	7,5
Grundsjukpenning	222,5	111,3	111,3
Barntillägg till sjukpenning	33,3	16,7	16,7
Moderskapspenning (= grundpenning) ..	86,1	43,0	43,0
Barntillägg till moderskapspenning.....	0,0	0,0	0,0
Bidragen 1—3		50,4	0,0
	Summa	346,6	296,2

Av tablån framgår, att promemorieförslaget i förhållande till socialförsäkringskommitténs och socialpolitiska kommitténs förslag tillsammans

leder till en minskning av statens bidrag med ett belopp i storleksordningen 20 milj. kr. och en motsvarande merbelastning på de försäkrade. I avgiftshänseende motsvarar en sådan ökning av de försäkrades kostnader en höjning av sjukförsäkringsavgiften med i genomsnitt omkring 5 kr. om året för varje avgiftspliktig försäkrad. Därest det skulle anses lämpligt att minska de försäkrades kostnader och i motsvarande mån öka statens bidrag, låter sig detta lätt göra, framhålles det, genom en justering av procentsatsen för det föreslagna statsbidraget.

Folkpensionering

Vid sin behandling av folkpensionskostnaderna har socialförsäkringskommittén inskränkt sig till att beräkna kostnaderna för det närmaste året efter den föreslagna reformens ikraftträdande, dvs. för år 1963. Härvid har kommittén utgått från att folkpensionerna fr.o.m. den 1 juli 1962 höjes med standardtillägg å 250 kr. för ensamstående och 340 kr. för två pensionsberättigade makar tillsammans samt att antalet indextillägg fortfarande är 10.

Totalkostnaderna i miljoner kronor och deras fördelning på olika pensionsförmåner dels med hänsyn till kommitténs förslag, dels utan hänsyn därtill framgår av följande sammanställning.

	Kostnader utan hänsyn till kommitténs förslag	Kostnader vid bifall till kommitténs förslag	Ökning (+) resp. minskning (—)
Allmän ålderspension.....	2 232,0	2 253,6	+ 21,6
Komm. bostadstillägg därå.....	227,0	227,0	—
Förtidspension {invalidpension }.....	389,2	445,0	+ 55,8
{sjukbidrag }.....			
Komm. bostadstillägg därå.....	58,0	60,0	+ 2,0
Änkepension			
Huvudfall.....	87,9	87,9	—
Komm. bostadstillägg därå.....	11,0	11,0	—
Övergångsfall.....	108,9	113,9	+ 5,0
Komm. bostadstillägg därå.....	19,3	19,3	—
Hustrutillägg.....	90,4	65,5	— 24,9
Komm. bostadstillägg därå.....	12,0	12,0	—
Blindhetsersättning }.....	4,6	4,9	+ 0,3
Blindtillägg }.....			
Vårdtillägg.....	3,0	3,2	+ 0,2
Hjälpstillägg.....	—	1,6	+ 1,6
Vanföresättning }.....	—	0,5	+ 0,5
Vanföretillägg }.....			
Barnpension.....	60,0	60,0	—
Barntillägg (särskilt barnbidrag).....	10,0	14,0	+ 4,0
Totalkostnader	3 313,3	3 379,4	+ 66,1

Enligt kommitténs beräkningar skulle således dess förslag för 1963 medföra en kostnadsökning på omkring 66 milj. kr. Kostnadsökningen beträffande de allmänna ålderspensionerna uppkommer genom den ändrade

konstruktionen av hustrutillägget, vilken medför en viss kostnadsökning även i fråga om förtidspensionerna. Å andra sidan uppkommer en motsvarande kostnadsbesparing å hustrutilläggen.

Kommittén framhåller, att kostnadsberäkningarna är behäftade med en viss osäkerhet. Detta gäller särskilt kostnaderna för förtidspensionerna, då det i fråga om dessa pensioner är svårt att med någon större grad av säkerhet uttala sig såväl om antalet pensionärer som deras fördelning på olika invalidgrupper. Vidare erinrar kommittén om svårigheterna att uppskatta den kostnadsökning, som föranledes av ändringen i avdragsreglerna för inkomstprövning av änkepensioner i övergångsfallen. Slutligen betonar kommittén, att en betydande ovisshet vidlåder beräkningen av kostnaden för de kommunala bostadstilläggen.

Socialförsäkringskommittén har i enlighet med sina direktiv prövat frågan om fördelningen av folkpensionskostnaderna mellan staten och kommunerna. Härvid erinrar kommittén om att folkpensionskostnaderna stigit mycket kraftigt, sedan de gällande reglerna i ämnet tillkom vid 1947 och 1952 års riksdagar, och att kostnadsökningen drabbat såväl staten som kommunerna. Emellertid har på grund av ökat medelskatteunderlag per invånare belastningen på kommunerna stigit även relativt sett. Härvid har utvecklingen inte varit enhetlig för de olika kommunerna, bl. a. beroende på varierande ålderssammansättning hos invånarna och olika stor ökning i antalet skattekronor per invånare.

Kommittén framhåller, att kommunbidrag nu utgår till de inkomstprövade förmånerna samt dessutom till indestilläggen till de i invalidpensioner och sjukbidrag ingående grundpensionerna och till vårdtilläggen. Vidare påpekar kommittén, att den i samband med att nämnda indestillägg år 1959 överfördes från tilläggspensionsdelen till grundpensionsdelen av invalidpensioner och sjukbidrag intagit den ståndpunkten att kommunerna bör bestrida kostnaderna för de kommunala bostadstilläggen och staten svara för övriga folkpensionskostnader. Denna uppfattning har kommittén fortfarande. Emellertid anser kommittén, att denna lösning inte kan uppnås under de närmaste åren, och hänvisar därvid till att frågan är föremål för prövning i andra sammanhang, bl. a. i 1958 års skatteutjämningskommitté och i allmänna skatteberedningen. Enligt kommitténs mening bör med hänsyn härtill de nuvarande grunderna för kostnadsfördelningen f. n. inte rubbas i mera avsevärd mån. I enlighet härmed föreslår kommittén att kommunbidrag skall utgå till förtidspensioner, änkepensioner i övergångsfallen, hustrutillägg och kommunala bostadstillägg. Beträffande barntilläggen påpekas, att de ersätter de särskilda barnbidragen samt att de tekniskt är att anse som tillägg till försörjarens folkpension, vilken i regel utgöres av förtidspension och endast i undantagsfall av ålderspension. Kommittén föreslår därför, att kommunerna skall bidraga jämväl till kostnaderna för barntillägg till förtidspensioner. Kostnaderna för övriga folkpensionsförmåner bör

däremot enligt kommitténs mening bestridas helt av staten. Kommittén anmärker, att bidragen till förtidspensionerna — i motsats till vad nu gäller i fråga om invalidpensioner och sjukbidrag — måste beräknas på förmånens hela belopp, eftersom uppdelningen på grundpension och tilläggs-pension försvinner. Vidare påpekas, att den föreslagna ändrade konstruktionen av hustrutillägget medför att staten från kommunerna övertar en kostnad på omkring 14 milj. kr.

Inte heller i principerna för bestämmande av kommunernas bidragsskyldighet anser sig kommittén i rådande läge böra föreslå någon förändring. Kommittén förordar således, att den nuvarande avvägningsnormen för bidragsskyldigheten, dvs. det faktiska skatteunderlaget per invånare i kommunen, bibehålles. Kommitténs utgångspunkt att kostnadsfördelningen mellan staten och kommunerna inte bör mera avsevärt rubbas, innebär dock inte att kostnadsfördelningen bör bli oförändrad för varje enskild kommun.

Till kostnaderna för förtidspensionerna bör kommunerna enligt kommitténs mening bidra med något lägre andel än till kostnaderna för de nuvarande invalidpensionerna och sjukbidragen. Såsom skäl härför anför kommittén, dels att bidragen måste räknas på förmånens hela belopp, dels att kostnaderna för de föreslagna förtidspensionerna blir högre än de nuvarande kostnaderna för invalidpensionerna och sjukbidragen. Kommittén förordar en motsvarande sänkning av kommunandelen i kostnaderna för de övriga pensionsförmåner, beträffande vilka kommunerna nu bidrar till kostnaderna efter i huvudsak samma grunder som gäller för invalidpensionerna. Kommitténs övervägande utmynnar i förslag att kommunernas andel i kostnaderna för förtidspensioner med därtill knutna barntillägg, änke-pensioner i övergångsfallen och hustrutillägg skall bestämmas till $\frac{1}{10}$ procent för varje fullt tiotal skatteören per invånare, dvs. 1 procent per skattekrona mot nu $1\frac{1}{2}$ procent. Bidragets maximum föreslås vara oförändrat 60 procent.

Kommittén framhåller, att förslaget i denna del medför minskade utgifter för praktiskt taget alla kommuner men särskilt för kommuner med stort antal förtidspensionärer. Då invalidfrekvensen enligt tillgängliga statistiska uppgifter är särskilt hög i de fyra nordligaste länen samt i Kronobergs och Blekinge län, blir vinsten störst för kommunerna i nämnda län. Vidare ligger i allmänhet de särskilt skattetyngda kommunerna i de län där invalidfrekvensen är störst, och man kan enligt kommittén därför antaga, att reformen kommer särskilt de mera skattetyngda kommunerna till godo.

Kommunernas genomsnittliga bidragsprocent för invalidpensioner m. m. skulle, framhåller kommittén, vid genomförande av dess förslag sjunka från nuvarande cirka 55 till drygt 42. Av de beräknade totalkostnaderna för förtidspensioner, änke-pensioner i övergångsfallen, hustrutillägg och barntillägg för år 1963, cirka 638 milj. kr., skulle omkring 270 milj. kr. falla på kommunerna och omkring 368 milj. kr. på staten.

I fråga om kommunbidraget till de kommunala bostadstilläggen erinrar kommittén om kommunernas bestämmanderätt beträffande dessa förmåner. Denna bestämmanderätt motiverar enligt kommitténs mening att kommunbidraget till bostadstilläggen blir relativt stort. Kommittén hänvisar också till att den uttalat sig för att kommunerna i princip bör helt svara för bostadstilläggen samt till att den förordat en sänkning av kommunbidragen till förtidspensionerna m. m. På grund härav föreslår kommittén, att kommunbidragen till bostadstilläggen höjes genom att maximum för bidragen ökas från 60 till 80 procent. Däremot anser kommittén att bidragsfaktorn ($\frac{1}{5}$ procent för varje fullt tiotal skatteören eller 2 procent per skattekrona) och minimibidraget (25 procent) inte bör ändras. Kommittén framhåller, att kommunbidraget genom höjningen av maximigränsen stiger för sådana kommuner, som uppnått den nuvarande maximigränsen, dvs. kommuner i vilka antalet skattekronor per invånare överstiger 30. Hit hör alla rikets 133 städer och över 600 av dess cirka 900 landskommuner.

Kommittén beräknar, att den genomsnittliga bidragsprocenten för de kommunala bostadstilläggen vid genomförande av dess förslag skulle öka från nu i det närmaste 60 till drygt 75. Av totalkostnaderna för bostadstilläggen, som för år 1963 beräknats till omkring 330 milj. kr., skulle i runt tal 250 milj. kr. falla på kommunerna och 80 milj. kr. på staten. Vid oförändrad maximiprocent skulle kommunernas bidrag ha uppgått till i runt tal 200 milj. kr. Höjningen av maximiprocenten medför således att kommunbidraget stiger med omkring 50 milj. kr.

Det sammanlagda kommunbidraget till förtidspensioner m. m. samt till kommunala bostadstillägg blir enligt kommitténs förslag omkring $(270 + 250 =)$ 520 milj. kr. Därest också kommitténs övriga förslag genomföres, skulle den på staten belöpande kostnadsandelen för folkpensioneringen bli omkring $(3\,380 - 520 =)$ 2 860 milj. kr. Till jämförelse nämner kommittén, att kommunbidragen även vid oförändrade regler skulle uppgå till cirka 520 milj. kr. och att statens kostnadsandel, därest kommitténs förslag beträffande folkpensioneringens förmåns sida inte genomfördes, skulle bli omkring $(3\,313 - 520 =)$ 2 793 milj. kr. Kommittén konstaterar, att kostnadsökningen för staten $(2\,860 - 2\,793 =)$ 67 milj. kr. i stort sett motsvarar totalkostnaden för de föreslagna reformerna på folkpensioneringens förmåns sida.

Kommittén har vidare undersökt hur dess förslag skulle ha verkat i de olika kommunerna år 1959. Av sammanlagt 746 kommuner med lägre antal skattekronor per invånare än 40 skulle praktiskt taget alla ha fått lägre utgifter för folkpensioneringen. Detsamma skulle ha gällt åtskilliga kommuner med högre skattekrontal. Kommuner med mer än 60 skattekronor per invånare (sammanlagt 11) skulle alla ha fått ökade kostnader, en ökning som helt faller på de kommunala bostadstilläggen. Kommittén framhåller, att det inte är möjligt att av undersökningen draga några bestämda slutsatser hur fördelningen av folkpensionskostnaderna blir år 1963. Enligt

kommitténs uppfattning torde man dock ha anledning antaga att kostnadsförskjutningen i princip går i samma riktning som för år 1959. Folkpensionskostnaderna torde således relativt sett minska i kommuner med lågt antal skattekronor per invånare och öka i övriga kommuner.

Mot kommitténs förslag har *tre ledamöter* reserverat sig. En av dem (herr Andersson) föreslår, att kommunerna inte skall bidra till kostnaderna för förtidspensioner, men ansluter sig i övrigt till kommitténs förslag. De båda övriga (herrar Eliasson och Gustafsson) föreslår likaledes att kommunerna befrias från bidrag till förtidspensionerna. I gengäld skulle enligt deras förslag kommunbidraget till hustrutillägg och kommunala bostadstillägg utgå med 2 procent per skattekrona per invånare med maximum vid 80 procent samt bidraget till de inkomstprövade änkepensionerna utgå efter nu gällande grunder. Herr Anderssons förslag innebär i förhållande till kommittémajoritetens en minskning av kommunbidragen med uppskattningsvis 197 milj. kr. för år 1963. Motsvarande minskning enligt herrar Eliassons och Gustafssons förslag uppskattas till 164 milj. kr.

Frivillig statlig pensionsförsäkring

I sitt betänkande konstaterar *utredningen om pensionsstyrelsens frivilliga försäkring*, att även efter den allmänna pensioneringens utbyggande, som medfört höjda folkpensioner och tillkomsten av allmänna tilläggspensioner, ett behov av komplettering genom frivilliga försäkringsformer föreligger. Kompletteringsbehoven kan antagas främst avse dels ålderspension före den inom den allmänna pensioneringen normala pensionsåldern 67 år, dels höjning av den allmänna pensioneringens pensionsnivå i vad avser ålders-, förtids- och familjepension, vilket senare kompletteringsbehov inte minst gör sig gällande för de åldersgrupper, som inte har möjlighet att erhålla full tilläggspension. Utredningen anser att möjlighet bör finnas att inom den frivilliga statliga pensionsförsäkringen teckna sådana kompletteringsförsäkringar, som det enligt vad nu sagts kan antagas föreligga behov av. I början av sitt arbete undersökte utredningen möjligheterna av en tämligen omfattande utbyggnad av den frivilliga statliga pensionsförsäkringen. Med hänsyn bl. a. till önskvärdheten att undvika tillskapandet av en stor administrativ apparat har utredningen dock stannat för ett mera begränsat alternativ med en viss standardisering av de försäkringserbjudanden, som riktas till allmänheten.

Den nuvarande frivilliga statliga pensionsförsäkringen, som avser *livsvarig ålderspension*, är enligt utredningens mening väl ägnad att även i fortsättningen tjäna som kompletteringsförsäkring för den som endast är intresserad av att höja nivån på sin ålderspension. Denna försäkringsform anses därför böra bestå väsentligen oförändrad. För det kompletteringsbehov, som avser pension från en tidigare pensionsålder än 67 år, föreslås som *ny försäkringsform* en försäkring för *temporär ålders-*

pension, utgående från valfri ålder mellan 60 och 65 år fram till 67 års ålder. Önskar någon höja sin pensionsnivå inte blott vad avser ålderspension utan även beträffande förtidspension och änkepension föreslås två nya kombinerade försäkringsformer, nämligen för livsvarig ålderspension i förening med förtidspension och för livsvarig ålderspension i förening med förtidspension och änkepension. Pensionsåldern i dessa båda försäkringsformer, som kan kombineras med försäkring för temporär ålderspension, är 67 år. Förtidspension skall enligt förslaget utgå under tid då den försäkrade åtnjuter förtidspension från den allmänna pensioneringen eller skulle ha åtnjutit sådan pension, om han varit mantalsskriven i riket. Med hänsyn till vissa grupper, bl. a. personer vilka omfattas av det på 1960 års överenskommelse mellan Svenska arbetsgivareföreningen samt Svenska industritjänstemannaförbundet och Sveriges arbetsledareförbund byggda s. k. ITP-systemet som endast i ringa mån avser familjeskyddet, föreslås en försäkring för fristående änkepension. Kompletteringsbehov i fråga om barnpensioner föreslås tillgodosett genom en försäkring för fristående barnpension, utgående till 19 års ålder. De nya försäkringsformerna utom försäkringen för temporär ålderspension är förenade med försäkring för premiebefrielse vid sjukdom.

Liksom hittills avses försäkringen skola bygga på premiereservtekniken och något statsbidrag förutsättes icke. Frågan om värdesäkring av pensionerna anser utredningen böra bedömas på samma sätt som spörsmålet om bevarande av realvärdet av frivilligt tecknade pensions- och livförsäkringar över huvud. Utredningen erinrar härvid om det utredningsarbete som bedrivs av värdesäkringskommittén.

Vid konstruktionen av de nya försäkringsformerna har utredningen eftersträvat att så långt möjligt anknyta till de principer som gäller för den nuvarande frivilliga statliga pensionsförsäkringen. Sålunda är avgifterna för försäkringarna tekniskt utformade som engångsavgifter. Tarifferna för de nya försäkringsformerna utvisar — utom vad angår barnpension — den pension som erhålles för en avgift på 100 kr. erlagd vid en viss ålder. För de i ifrågavarande försäkringar ingående ålderspensions- och änkepensionsdelarna räknas med samma ränteantaganden, som inom den nuvarande frivilliga försäkringen, vilket innebär att avgifterna under de 10 första åren efter avgiftsbetalningen beräknas bli förräntade efter en viss högre räntesats än under återstoden av försäkringstiden. Liksom inom sagda försäkring skall avgifterna kunna ändras när ändringar i fråga om ränteläge, dödlighet och dylikt så påkallar. Barnpensionsförsäkringen är konstruerad som en försäkring med naturliga premier, varvid ej räknas med någon ränteförhöjning. Tarifferna kommer här att visa avgifterna för en pension på 1 000 kr.

Enligt förslaget skall betydligt högre belopp än hittills kunna inbetalas i avgifter till den frivilliga försäkringen. Det föreslås att för pension åt en

person och hans efterlevande maximalt skall få inbetalas 200 000 kr. Beträffande förtids- och familjepension föreslås därjämte en maximering med hänsyn till storleken av den pension som försäkringen avser.

Såväl beträffande försäkringar enligt de nya reglerna som äldre försäkringar föreslås vissa begränsade möjligheter till återköp, vilket nu inte förekommer inom den frivilliga statliga pensionsförsäkringen. Ett av de föreslagna återköpsfallen föreligger då inbetalda avgifter finnes inte förslå till en pension å minst 10 kr. i månaden.

Med hänsyn till det förändrade läge, som vad angår pension efter 67 års ålder inträtt med införandet av tilläggs pensioneringen och folkpensioneringens förbättring, föreslår utredningen att avgifter, som före den 1 januari 1960 erlagts till den frivilliga statliga pensionsförsäkringen av arbetsgivare för hans personal, under vissa villkor till en del skall kunna omdisponeras och användas till temporär ålderspension från 60, 63 eller 65 år fram till 67 års ålder.

Den frivilliga statliga pensionsförsäkringen förutsättes liksom f. n. skola handhas av riks försäkringsverket. På det lokala planet får riks försäkringsverket nu biträde av postanstalterna vid försäkringens handhavande. Postverkets administrativa medverkan förutsättes bestå i fråga om den försäkringsform som redan finns. För de nytillkommande försäkringsformerna krävs emellertid i stor utsträckning en mera aktiv medverkan av lokala organ än den som postanstalterna kan lämna. Utredningen föreslår, att de allmänna sjuk kassorna skall vara lokalombud för riks försäkringsverket beträffande de nya försäkringsformerna. Detta gäller även försäkringen för temporär ålderspension, ehuru denna enligt vad utredningen anför i och för sig skulle kunna handhas under medverkan av postverket på samma sätt som den hittillsvarande försäkringsformen. Någon egentlig ackvisitions verksamhet skall inte förekomma. Premierna för den frivilliga statliga pensionsförsäkringen skall enligt förslaget vara så uppbyggda, att de med försäkringen förenade omkostnaderna därigenom täckes.

De föreslagna bestämmelserna avses skola träda i kraft den 1 januari 1963, dvs. samtidigt som lagen om allmän försäkring.

Beroende uppdragstagare

Inledning

En person, som utför arbete för annans räkning, kan vara antingen anställd eller uppdragstagare. En uppdragstagare intar i allmänhet en mera självständig ställning till sin uppdragsgivare än en arbetstagare till sin arbetsgivare. Självständigheten hos en uppdragstagare kan emellertid vara mer eller mindre utpräglad, och man brukar därför skilja mellan beroende och oberoende uppdragstagare. Denna uppdelning har rättslig betydelse endast inom arbetsfredslagstiftningen. Genom ändringar år 1945 i lagen

den 28 maj 1920 om medling i arbetstvister, lagarna den 22 juni 1928 om kollektivavtal och om arbetsdomstol samt lagen den 11 september 1936 om förenings- och förhandlingsrätt likställdes nämligen i denna lagstiftning med arbetstagare den som, utan att anställningsförhållande föreligger, utför arbete för annans räkning och därvid till denne intar en beroendeställning av väsentligen samma art som en arbetstagares till arbetsgivaren. Inom sociallagstiftningen i övrigt saknar däremot begreppet beroende uppdragstagare rättslig betydelse. Här skiljer man endast mellan arbetstagare och övriga förvärvsarbetande. I den mån den som utför arbete åt annan inte är att anse såsom arbetstagare, hänföres han till gruppen övriga förvärvsarbetande; han må vara beroende eller oberoende uppdragstagare i arbetsfredslagstiftningens mening. Huruvida en person är att räkna såsom arbetstagare eller ej, har betydelse i flera hänseenden såsom för yrkes-skadeförsäkringsskyddet, tillhörigheten till den obligatoriska försäkringen för tilläggsjukpenning enligt SFL, skyldigheten att erlägga avgift enligt TPL, m. m.

Sedan lång tid tillbaka har strävanden gjort sig gällande att likställa de beroende uppdragstagarna med arbetstagarna även vid tillämpningen av andra lagar av social natur än arbetsfredslagarna. Frågan har prövats av arbetstidsutredningen i dess år 1957 avgivna betänkande Beroende uppdragstagare (SOU 1957: 14). I detta avstyrktes lagstiftning i ämnet. I samband med antagandet av TPL uttalade sig 1959 års riksdag för en utredning av möjligheterna att vid tillämpningen av denna lag likställa de beroende uppdragstagarna med arbetstagarna. I anledning härav tillsattes utredningen om s. k. beroende uppdragstagare. Dess uppdrag har inte varit begränsat till TPL utan har omfattat jämväl övrig sociallagstiftning, där arbetstagarbegreppet är av grundläggande betydelse.

Utredningen

Utredningen konstaterar inledningsvis att, då begreppet beroende uppdragstagare genom 1945 års lagändringar tillades rättslig betydelse inom arbetsfredslagstiftningen, lagstiftaren utgick från den strikt civilrättsliga tolkning av begreppet arbetstagare, som arbetsdomstolen då tillämpade. Denna bedömning är inte längre vedertagen. Med hänvisning till senare praxis hos de allmänna domstolarna, särskilt högsta domstolens principuttalande i rättsfallet NJA 1949 s. 768, anför utredningen, att arbetstagarbegreppet numera uppenbarligen har ett vidare innehåll och att det täcker i varje fall en del av den personkrets, som lagstiftaren år 1945 åsyftade med begreppet beroende uppdragstagare.

Bakgrunden till utredningsuppdraget är, anför utredningen, att vissa yrkeskategorier, som av de rättstillämpande myndigheterna inte ansetts vara arbetstagare i den bemärkelse detta uttryck numera har, framställt önskemål om att lagstiftningsvägen bli likställda med arbetstagarna. Gemensamt

för dessa yrkeskategorier är, att de alla rubricerar sig såsom beroende uppdragstagare. För utredningen har den rättsliga rubriceringen framstått som mindre betydelsefull; det väsentliga har varit att undersöka, i vad mån önskemålen är i sak befogade och huruvida de är av beskaffenhet att böra och kunna tillgodoses genom lagstiftning. För att kunna ta ståndpunkt till dessa frågor har utredningen i nära samarbete med berörda intresseorganisationer sökt klarlägga de förhållanden, under vilka de olika yrkesgrupperna arbetar. Utredningen har därvid funnit att bakom önskemålen döljer sig problem, som skiftar starkt från bransch till bransch.

Utredningen diskuterar utförligt behovet av ändrade regler. Härvid erinrar utredningen om att efter lagändring vid fjolårets riksdag full likställighet genomförts mellan arbetstagare och andra förvärvsarbetande i fråga om tilläggs pensioneringens förmånssida. Vidare hänvisar utredningen till socialförsäkringskommitténs förslag om att göra tilläggs-sjukpenningförsäkringen obligatorisk även för andra förvärvsarbetande än arbetstagare. Genomföres detta förslag, kommer frågan om de beroende uppdragstagarnas likställighet med arbetstagarna att, såvitt angår sjukförsäkringens förmånssida, lösas i det större sammanhang, där frågan rätteligen hör hemma. I så fall, fortsätter utredningen, kommer beträffande socialförsäkringsskyddets omfattning skillnad mellan arbetstagare och icke arbetstagare att göras endast inom yrkesskadeförsäkringen. Emellertid hör frågan om yrkesskadeförsäkringsreglernas tillämpning på andra förvärvsarbetande än arbetstagare till de frågor som skall prövas av den nyligen tillsatta utredningen för översyn av lagstiftningen om yrkesskador. Däremot föreligger på socialförsäkringens avgiftssida en skillnad mellan arbetstagare och andra förvärvsarbetande, i det att de förras försäkring i betydande utsträckning finansieras genom arbetsgivaravgifter eller arbetsgivarbidrag, medan de senare i huvudsak får bekosta sin försäkring genom egna avgifter. Under utredningens arbete har från uppdragstagarsidan framhållits, att denna skillnad, som kommer att bli mer och mer framträdande allteftersom avgifterna stiger, gör det särskilt angeläget att de beroende uppdragstagarna likställas med arbetstagarna. Enligt utredningens mening torde det emellertid inte med fog kunna göras gällande att, om man ser saken i stort och på något längre sikt, socialförsäkringens avgiftssystem är mera gynnsamt för arbetstagarna än för övriga förvärvsarbetande. De avgifter och bidrag, som arbetsgivarna betalar för de anställdas försäkring, är nämligen i realiteten att anse som en del av dessas totallönn. Hur totallönnen fördelas på egentlig lönn, försäkringsavgifter osv. är en sekundär fråga, som främst rör arbetstagarna själva. Ju större avgifter, som arbetsgivarna ålägges betala för de anställdas försäkring, desto mindre del av totallönnen återstår att utbetala kontant.

I fråga om betydelsen för en person att i semesterhänseende betraktas som arbetstagare anför utredningen, att även semesterförmånerna är att

anse som en del av arbetstagarens totallönn. De beroende uppdragstagarna torde i allmänhet utföra sina uppdrag under sådana omständigheter, att det inte kan anses tillkomma uppdragsgivarna att vaka över att uppdragen utföres. I detta avseende är de alltså i regel att jämföras med s. k. okontrollerade arbetstagare, som enligt semesterlagen inte har rätt till semesterledighet utan i stället till s. k. särskild semesterlön. Om de beroende uppdragstagarna inordnades under semesterlagen, skulle enligt utredningen konsekvensen för deras vidkommande i allmänhet endast bli den att de blev berättigade till sådan semesterlön. Enligt lagen är denna förmån konstruerad som ett tillägg till den avtalade lönen, men i praxis har hinder inte ansetts möta för parterna att avtala om en totallön, som inkluderar en på något sätt specificerad semesterlön.

Utredningen framhåller, att det trots det anförda inte kan vara likgiltigt för de beroende uppdragstagarna, om de i socialrättsligt hänseende betraktas som arbetstagare eller beroende uppdragstagare. Den arbetsersättning, som en fackorganisation kan utverka åt sina medlemmar eller en enskild kan utverka åt sig, är i hög grad beroende på det förhandlingsläge som råder. Den omständigheten att de beroende uppdragstagarna enligt lag själva får betala sina socialförsäkringsavgifter och inte är berättigade till någon semesterförmån innebär enligt utredningens mening i förhandlingshänseende ett visst handikapp för dessa i jämförelse med arbetstagarna. Vidare bör enligt utredningen beaktas, att de socialförsäkringsförmåner som är tillförsäkrade arbetstagarna och bekostas genom arbetsgivaravgifter eller arbetsgivarbidrag utgår oavsett huruvida dylika avgifter eller bidrag i de enskilda fallen erlägges eller ej. Någon motsvarande garanti lämnas inte uppdragstagarna, ty deras förmåner från försäkringen är i princip beroende av att de betalt sina försäkringsavgifter. Slutligen anser utredningen att man inte bör förbise de rent psykologiska verkningarna av att vissa personer som utför arbete för annans räkning själva får erlägga sina försäkringsavgifter, medan andra dylika personer får avgifterna betalda av sina motparter utan att detta kommer till synes genom avdrag på den avtalade arbetsersättningen. Med hänsyn till det anförda finner utredningen naturligt, att vissa grupper uppdragstagare hyser önskemål om likställighet med arbetstagarna, såvitt angår socialförsäkrings- och semesterlagstiftningen.

Utredningen tar härefter upp frågan om lämpligheten av att genom lagstiftning tillgodose vissa uppdragstagares önskemål om likställighet med arbetstagarna i socialförsäkrings- och semesterhänseende. Den närmast till hands liggande lösningen är, yttrar utredningen, att i de lagar, vilkas tillämplighetsområde man vill utvidga, införa bestämmelser motsvarande dem som år 1945 infördes i arbetsfredslagarna. Emellertid har det under utredningsarbetets gång visat sig ytterst svårt att avgöra vilka personer som är beroende uppdragstagare. Arbetsfredslagstiftningens defini-

tion av detta begrepp ger, framhåller utredningen, föga ledning för bedömningen. Förklaringen härtill är att begreppet beroende uppdragstagare tillskapades i ett begränsat syfte, nämligen för att kunna vidga arbetsfredslagstiftningen till att avse vissa fackligt organiserade uppdragstagare i ungefär samma ställning som de egentliga arbetstagarna. Vid tillämpningen av arbetsfredslagstiftningen behöver i allmänhet inte ske någon prövning av de enskilda fackföreningsmedlemmarnas arbetsrättsliga ställning, eftersom de motstridiga intressena på detta rättsområde huvudsakligen tillvaratas av organisationerna på arbetsmarknaden. Begreppet beroende uppdragstagare kunde därför ges och gavs också fullt medvetet en ganska vag innebörd.

Utredningen påpekar, att den principiella skillnaden mellan arbetstagarbegreppet och begreppet beroende uppdragstagare fördunklats till följd av den rättsutveckling som ägt rum i fråga om tolkningen av uttrycket arbetstagare. Var gränsen mellan de båda begreppen än drages, kommer det enligt utredningens uppfattning alltid att finnas vissa personer, som rättsligt sett inte bedömes som arbetstagare men som står dessa nära och därför anser sig skäligen böra inom sociallagstiftningen likställas med arbetstagare. Utredningen anser det ytterst svårt att med den innebörd uttrycket arbetstagare har enligt gällande praxis på ett tillfredsställande sätt avgränsa denna personkrets. Dessa svårigheter kommer man inte förbi genom att benämna de personer som åsyftas beroende uppdragstagare och helt allmänt föreskriva, att de skall vara likställda med arbetstagare. Begreppet beroende uppdragstagare måste enligt utredningens uppfattning, i varje fall om det skall användas inom socialförsäkringen, fixeras på ett helt annat sätt än som krävs för tillämpningen av arbetsfredslagstiftningen. Emellertid finner utredningen det inte möjligt att sammanfatta begreppet beroende uppdragstagare i en definition, som ger de tillämpande myndigheterna erforderlig ledning för bedömningen. För övrigt uttalar utredningen, att det synes råda en utbredd uppfattning att någon principiell skillnad inte föreligger mellan arbetstagarbegreppet enligt nuvarande praxis och begreppet beroende uppdragstagare. Därest en utvidgning av de beträffande arbetstagare gällande bestämmelserna i ifrågasatt lagstiftning anses önskvärd, bör enligt utredningens mening utvidgningen komma till stånd utan användande av den rättsbildning, som begreppet beroende uppdragstagare utgör. Utredningen framhåller, att denna rättsbildning till sin konstruktion är så snarlik det nuvarande arbetstagarbegreppet, att det i begreppsredans intresse tvärtom är önskvärt att densamma helt utmönstras ur lagstiftningen.

Under utredningsarbetet har ifrågasatts, om inte begreppet arbetstagare skulle kunna på ett uttömmande sätt definieras i lag och därvid erhålla ett så vidsträckt innehåll, att det kom att omfatta även sådana personer som brukar kallas beroende uppdragstagare. Utredningen har med sitt begrän-

sade uppdrag inte ansett sig kunna eller böra närmare analysera detta spörsmål, som är av stor räckvidd, utan har blott anfört några allmänna synpunkter. Sålunda framhålles, att det med hänsyn till de starkt växlande förhållandena inom näringslivet och de enskilda människornas frihet att ordna sina mellanhavanden på det sätt, som passar dem bäst, inte torde vara möjligt att i lag lämna en så utförlig beskrivning av arbetstagarbegreppet att man av lagtexten klart kan utläsa hur varje enskilt fall skall bedömas. Hur omfångsrik och detaljerad en sådan lagtext än gjordes, skulle den ändå aldrig bli komplett, och den skulle sannolikt bli föråldrad ganska snart. Inte heller, uttalar utredningen vidare, torde det vara möjligt att, utan en väsentlig inskränkning av det nuvarande arbetstagarbegreppet, i lag angiva ett eller ett fåtal kriterier, som skulle vara av utslagsgivande betydelse vid prövningen av vem som är arbetstagarare. Vad angår möjligheten att i lag fastslå vad som menas med arbetstagarare genom en i allmänna ordalag avfattad regel, som lämnar de tillämpande myndigheterna möjlighet att ta hänsyn till omständigheter av den mest skiftande beskaffenhet, är det enligt utredningens mening orealistiskt att föreställa sig att man härigenom skulle kunna på ett tillfredsställande sätt lösa de problem, som är förknippade med gränsdragningen mellan de beroende uppdragstagarna och övriga uppdragstagarare.

Utredningen har även prövat tanken att komplettera den nuvarande lagstiftningen med särbestämmelser för sådana yrkesgrupper, inom vilka beroende uppdragstagarare anses vara att finna. En dylik lösning finner emellertid utredningen vara förenad med stora vanskligheter, när det gäller att på ett rättvist sätt utvälja de grupper som därigenom skulle bli likställda med arbetstagarare. Utredningen avvisar därför denna tanke. Även ett av företrädare för handelsresandekåren framkastat förslag om att arbetstagarbegreppet inom sociallagstiftningen skulle anknytas till det skatterättsliga begreppet inkomst av tjänst avvisas av utredningen. En sådan regel skulle, framhåller utredningen, innebära att socialförsäkringssystemet rubbades i en av sina grundvalar, och den skulle inte medföra någon lösning av frågan över hela linjen utan tvärtom skapa nya problem.

Sammanfattningsvis framhåller utredningen som sin mening att de problem, som är förknippade med gränsdragningen mellan beroende och oberoende uppdragstagarare, är av sådan natur att de över huvud taget inte är ägnade att lösas lagstiftningens vägen. Utredningen anser sig därför inte kunna tillstyrka lagstiftning i ämnet.

Utredningen anlägger i ett följande avsnitt vissa synpunkter på rättstillämpningen. Härvid erinrar utredningen om att det vid tillkomsten av ny lagstiftning ibland framhållits, att arbetstagarbegreppet inte är i sig givet eller oföränderligt. Härmed torde man ha velat säga, fortsätter utredningen, att begreppet, om blott dess principiella innehåll bibehålles, kan modifieras genom praxisförskjutningar i den mån så anses

önskvärt och ändamålsenligt. De principer som numera tillämpas vid prövningen huruvida ett arbetstagarförhållande föreligger ger enligt utredningens uppfattning ett relativt stort utrymme för dylika förskjutningar. Den rättsutveckling som ägt rum under senare år kännetecknas i stort sett också av en successiv, försiktig utvidgning av det arbetstagarbegrepp från vilket lagstiftaren utgick år 1945. Härigenom har vissa grupper förvärvsarbete, som tidigare betecknats som beroende uppdragstagare, kommit att rättsligen betraktas som arbetstagare. Det senaste exemplet härpå erbjuder skogskörare med egen traktor, vilka förut i regel bedömts såsom självständiga företagare men som genom ett av försäkringsrådet under utredningens gång meddelat prejudikat hänförts till kategorien arbetstagare. I detta sammanhang uttalar utredningen, att den ökade användningen av kollektivavtal som möjliggjorts genom 1945 års ändringar i arbetsfredslagstiftningen sannolikt bidragit till denna utveckling, som av allt att döma ännu ej är avslutad. Även andra omständigheter har enligt utredningens uppfattning medverkat, bl. a. uttalanden som statsmakterna vid skilda tillfällen gjort till förmån för mera liberala bedömningsprinciper.

En av utredningens experter, preceptorn Axel Adlercreutz, har utfört en i betänkandet intagen sammanfattning av rättspraxis under olika tider. Adlercreutz har därvid även anfört en del kritiska synpunkter på nuvarande rättstillämpning, som enligt hans uppfattning är alltför snäv. Utredningen, som inte ansett sig böra taga ställning till de särskilda rättsfrågor som behandlats av Adlercreutz, uttalar sin sympati för den grundsyn som präglar hans inställning. I anslutning härtill framför utredningen följande egna synpunkter, vilka företrädesvis har avseende på socialförsäkringen.

Enligt utredningens mening måste man räkna med att det även framdeles i ett stort antal fall blir nödvändigt att pröva, huruvida personer, som utför arbete för annans räkning, rättsligen är att anse som arbetstagare eller som självständiga företagare. Både inom doktrinen och i praxis begagnar man sig härvid av vissa kännetecken, som anses utmärkande för en arbetstagare, och andra kännetecken, som anses utmärkande för en uppdragstagare, men samtidigt understrykes att ett visst eller vissa kännetecken inte är utslagsgivande utan att hänsyn måste tagas till samtliga omständigheter i varje särskilt fall. Denna bedömningsmetod är enligt utredningens uppfattning väl ägnad att komma till användning i tvistemål vid de allmänna domstolarna och arbetsdomstolen, där processförfarandet är muntligt och kontradiktoriskt samt avgörandet grundas på den utredning som parterna förebringat i målet. Däremot finner utredningen inte metoden lika väl lämpad för socialförsäkringen.

Utredningen erinrar om att det inom tilläggspensioneringen åligger de lokala skattemyndigheterna att varje år sortera upp praktiskt taget hela den förvärvsarbete befolkningens inkomster i sådana poster som härrör från anställning och sådana som härrör från annat förvärvsarbete.

Vidare påpekas, att den praxis i fråga om tolkningen av arbetstagarbegreppet, som tillämpas av domstolarna och som förutsatts skola följas inom socialförsäkringen, utbildats utan tanke på att den skulle lända till efterrättelse vid det praktiska handhavandet av en hela befolkningen omfattande socialförsäkring, som innehåller olika regler för arbetstagare och andra förvärvsarbetande. En på dylikt sätt konstruerad försäkring har, framhåller utredningen, ett mycket starkt behov av enkla och fasta normer för prövningen av vilka som är arbetstagare och vilka som icke är det. Inom vissa yrkesgrupper, som befinner sig i skarven mellan de rena arbetstagarna och de rena uppdragstagarna, är arbetstagar- och uppdragstagarindicierna emellertid så blandade med varandra och kombinerade i så många variationer, att socialförsäkringens behov av enkla och fasta gränsdragningsnormer inte synes kunna tillgodoses, om målsättningen samtidigt skall vara att i varje enskilt socialförsäkringsfall uppnå samma resultat som vid en domstolsprövning.

Utredningen uttalar att, om socialförsäkringen skall kunna fungera på ett tillfredsställande sätt, det i fråga om dylika yrkesgrupper torde bli nödvändigt att tillämpa en något schabloniserad bedömningsmetod, som mera anknyter till vad som anses normalt för de olika grupperna än till de speciella förhållandena i det enskilda fallet. En sådan bedömningsmetod, fortsätter utredningen, är inte helt främmande för socialförsäkringen. Utredningen hänvisar till att vissa skogskörare med egen traktor numera — i enlighet med en uppgörelse mellan avtalsparterna i facket — på ett tämligen schablonartat sätt av försäkringsorganen klassificeras som arbetstagare. I den mån så anses önskvärt och ändamålsenligt synes hinder inte böra möta mot att förfara på motsvarande sätt beträffande andra yrkesgrupper, om blott arbetstagarbegreppets kärna bibehålles. Härvid synes det ligga närmast till hands, anför utredningen, att företrädesvis söka genomföra sådana praxisförskjutningar, att de yrkesgrupper varom det kan bli fråga helt och hållet eller med vissa klart avgränsade undantag hänföres till kategorien arbetstagare. Då utredningen uttalar sig till förmån för en i viss mån schabloniserad bedömningsmetod tänker utredningen i första hand på sådana yrkesgrupper, vilka framstår såsom tämligen enhetliga men inom vilka de enskilda gruppmedlemmarnas arbetsförhållanden företar schatteringar, som enligt nuvarande praxis kan få avgörande betydelse vid prövningen av medlemmarnas arbetsrättsliga status. Utredningen söker närmare klargöra sina tankegångar genom att anknyta sitt resonemang till några dylika yrkesgrupper, nämligen handelsresande och vissa artister.

I fråga om den förstnämnda gruppen uttalar sig utredningen för den regeln, att — där ej särskilda skäl till en annan bedömning visas föreligga — såsom arbetstagare i socialförsäkringens bemärkelse skall räknas varje provisionshandelsresande, såvida han i huvudsak är verksam endast för en

huvudmans räkning och inte har egen kontorsorganisation. En sådan gränsdragning skulle innebära en viss praxisförskjutning, men den kan enligt utredningens mening inte anses utgöra något principiellt avsteg från vedertagna bedömningsnormer. Beträffande vissa artister, såsom musiker, sångare och skådespelare m. fl., understryker utredningen, att de alltid torde ha personlig arbetskyldighet och att de mestadels är pliktiga att rätta sig efter arrangörens anvisningar. Utredningen uttalar den uppfattningen att de vid socialförsäkringslagstiftningens tillämpning bör betraktas såsom arbetstagare, oavsett huruvida engagemanget är långvarigt eller kortvarigt, tillfälligt eller mindre tillfälligt. Utredningen framhåller särskilt, att de anförda synpunkterna inte är att fatta som förslag till bindande anvisningar för myndigheterna utan att avsikten endast varit att ge exempel på hur det behov av klara gränsdragningsregler, som föreligger inom socialförsäkringen, skulle kunna tillgodoses genom praxisförskjutningar inom det nuvarande arbetstagarbegreppets ram.

I detta sammanhang tar utredningen även upp frågan, huruvida socialförsäkringens arbetstagarbegrepp genom en praxisutveckling sådan som utredningen uttalat sig för skulle komma att skilja sig från arbetstagarbegreppet på andra rättsområden. Utredningen bedömer dock inte risken härför på längre sikt såsom särskilt stor. Sedan det väl fastslagits att personer tillhörande en viss yrkesgrupp är att anse som arbetstagare i socialförsäkringens bemärkelse, är det, anser utredningen, troligt att arbetsförhållandena för de enskilda gruppmedlemmarna kommer att normaliseras, så att ett anställningsförhållande i regel kan konstateras även vid en fingranskning av det slag som är vanlig t. ex. i mål vid de allmänna domstolarna.

I fortsättningen framhåller utredningen de fördelar som är förenade med den enligt TPL föreliggande möjligheten att ingå s. k. likställighetsavtal. Ett sådant avtal innebär att den, som utför arbete för annans räkning utan att vara anställd i dennes tjänst träffar överenskommelse med den för vars räkning arbetet utföres om att inkomsten av arbetet skall anses som inkomst av anställning. Härigenom elimineras svårigheterna att avgöra, huruvida ett arbetsavtal rättsligt sett är ett anställnings- eller ett uppdragsavtal. Detta måste, framhåller utredningen, medföra en betydande lättnad för försäkringsorganen, och även för parterna är det till fördel att kunna träffa sådana avtal. Med hänsyn härtill anser utredningen önskvärt att samma möjlighet att ingå likställighetsavtal öppnas även inom övriga socialförsäkringsgrenar, där gränsdragningen mellan arbetstagare och andra förvärvsarbetande är av betydelse för tillämpningen, dvs. inom sjukförsäkringen och yrkesskadeförsäkringen. Vad sjukförsäkringen beträffar synes enligt utredningens mening något hinder inte föreligga att tillerkänna likställighetsavtal samma verkan som sådant avtal har inom tilläggspensioneringen. Visserligen kan vissa svårigheter uppstå för sjuk-

kassorna att verkställa en riktig inkomstberäkning, då sådant avtal ingåtts, men utredningen anser inte svårigheterna större än att de torde kunna bemästras. Vad gäller yrkesskadeförsäkringen ställer sig frågan mera komplicerad. Med hänsyn härtill och till att yrkesskadeförsäkringen är föremål för utredning anser sig utredningen inte böra föreslå att motsvarande möjlighet införes jämväl beträffande denna försäkring.

Likställighetsavtal beträffande sjukförsäkringen bör enligt utredningens mening inte bli gällande, med mindre motsvarande avtal träffas med avseende å tilläggs pensioneringen. Eljest skulle, uttalar utredningen, vissa risker föreligga att arbetsgivarbidrag i avtalsfallen inte blir erlagt. För övrigt anser utredningen, att det inte torde finnas något större intresse för att träffa separata avtal beträffande sjukförsäkringen. Däremot har utredningen den uppfattningen att separata avtal med avseende å tilläggs pensioneringen bör tillåtas, i varje fall tills vidare.

Möjligheten att träffa likställighetsavtal — såväl den nu gällande inom tilläggs pensioneringen som den av utredningen föreslagna inom sjukförsäkringen — aktualiserar vissa ändringar i arbetsfredslagstiftningen. Likställighetsavtal kan träffas inte bara i sådana uppdragsförhållanden, där uppdragstagaren betecknas såsom beroende, utan i uppdragsförhållanden över huvud taget. Utredningens överläggningar med olika intresseorganisationer har givit vid handen, att likställighetsavtal inom flera yrkesområden bäst kan åstadkommas genom kollektiva uppgörelser. Arbetsfredslagstiftningens regler om förenings- och förhandlingsrätt, medling, kollektivavtal m. m. är emellertid inte tillämpliga på de oberoende arbetstagarna och deras organisationer. Utredningen framhåller, att gränsen mellan beroende och oberoende uppdragstagare är synnerligen diffus och att ingen i dagens läge torde kunna ange var den egentligen går. Det skulle enligt utredningens uppfattning vara olyckligt, om denna gränsdragningsfråga, som hittills huvudsakligen haft teoretiskt intresse, skulle behöva aktualiseras vid den praktiska tillämpningen av arbetsfredslagstiftningen. Följden härav skulle kunna bli att vissa uppdragstagare, som utför sitt arbete under tämligen fria former, skulle — trots att de är samman slutna i fackorganisationer — vägras förhandlingsrätt under motivering att de inte till sina huvudmän intar en beroendeställning av väsentligen samma art som arbetstagares till arbetsgivare. Utredningen uttalar, att det ur samhällets synpunkt måste anses önskvärt, att intressekonflikter mellan uppdragstagare och uppdragsgivare löses förhandlingsvägen, oavsett huruvida uppdragstagarna är beroende eller ej. Några principiella betänkligheter mot att utvidga arbetsfredslagstiftningen till att omfatta jämväl de oberoende uppdragstagarna torde enligt utredningens mening inte kunna anföras. Utredningen föreslår därför, att arbetsfredslagarna utvidgas så, att de blir tillämpliga på alla uppdragstagare. Härigenom skulle man, påpekar utredningen, tillgodose det förut uttalade önskemålet om att rättsbildningen beroende uppdragstagare helt utmönstras ur lagstiftningen.

Yttranden

Allmänna synpunkter

Så gott som alla remissorgan ger sitt erkännande åt det arbete, som på kort tid resulterat i de nu framlagda reformförslagen. Förslagen anses allmänt innebära en välkommen förstärkning av vår socialförsäkring. Ofta understrykes, vid sidan av den ökade trygghet som en lösning av socialförsäkringens samordningsfrågor efter de föreslagna linjerna kan skänka den enskilde, att möjligheter nu öppnar sig till administrativa förenklingar och rationaliseringar. Det anses också genomgående vara en betydande vinst både för den enskilde och för de tillämpande organen att de huvudsakliga bestämmelserna om sjukförsäkring, moderskapshjälp, folkpensionering och försäkring för allmän tilläggspension kunnat sammanföras i ett lagverk.

Att remisskritikens helhetsomdöme är positivt betyder inte att målet anses vara nått med de nu föreslagna reformernas genomförande. Åtskilliga remissorgan söker sätta in förslagen i ett större sammanhang och bedöma dem även under hänsyn till den väntade eller önskade framtida utvecklingen. Som allmänna riktpunkter för det kommande reformarbetet anger *riksförsäkringsverket* ett materiellt och administrativt enhetligt försäkringssystem, uppbyggt efter försäkringsmässiga grunder och med en samordnad finansiering. Utifrån dessa riktpunkter konstaterar verket att vissa viktiga frågor ännu är olösta och pekar på frågorna om yrkesskadeförsäkringens framtid och om de kvarstående inkomstprövade folkpensionsförmånernas bibehållande, vissa spörsmål i samband med socialförsäkringens finansiering samt försäkringskassornas offentlighetsrättsliga ställning. Bland kvarstående uppgifter nämner verket också en omdaning av arbetslöshetsförsäkringen och en samordning av denna försäkring med socialförsäkringen i övrigt.

Somliga remissorgan, bland dem *försäkringsdomstolen* och *Svenska sjuk-kasseförbundet*, framhåller, att en del ytterligare önskemål rörande sjukförsäkringen kvarstår efter genomförandet av de nu framlagda förslagen, och förutsätter att reformarbetet skall fullföljas genom en särskild översyn av reglerna om denna försäkring.

I flera remissyttranden återkommer tanken att samordningen av folkpensionering och tilläggspensionering i framtiden måste drivas än längre än socialförsäkringskommittén föreslagit. *Statens pensionsanstalt* anser att det vore olyckligt om dubbelsystemet med folk- och tilläggspensioner skulle bibehållas en längre tid och efterlyser en mera materiell samordning av de båda pensionsformerna. Samma grundsyn kommer till uttryck i yttranden av *Sveriges akademikers centralorganisation* och *Statstjänstemännens riksförbund*. Båda dessa organisationer förordar i detta samman-

hang att folkpensioneringens finansiering omlägges efter mönster av den allmänna tilläggs-pensioneringen.

Försäkringsinspektionen tar i anledning av förslaget om en reformerad förtidspensionering upp frågan om inte de förtidspensionerade borde få del i de standardförbättringar, som den aktiva befolkningen kommer i åtnjutande av när produktionen i samhället stiger. Inspektionen understryker, att skälen för standardföljsamhet är betydligt starkare när det gäller förtidspensionärer än när det gäller ålderspensionärer, eftersom pensions-tiden oftast är längre för förtidspensionärerna. Enligt inspektionens mening är det angeläget att problemet om de förtidspensionerades rätt till andel i samhällets produktivitetsvinster inte blir bortglömt utan tas upp till förnyat övervägande i lämpligt sammanhang.

Inte minst de som företräder företagarintressen begagnar tillfället att uttrycka sitt gillande av att socialförsäkringen i princip omfattar hela folket och att företagare och andra självständiga yrkesutövare inte lämnats utanför. *Riksförbundet landsbygdens folk* och *Sveriges lantbruksförbund* går i detta sammanhang in på frågan om valfrihet för företagare inom försäkringssystemet. Förbunden utvecklar sina åsikter mot bakgrunden av en framställning rörande lantbrukarnas särskilda förhållanden och hemställer att lagstiftningen måtte utformas under hänsynstagande till dessa förhållanden.

Försäkringsinspektionen liksom *Kooperativa förbundet* framhåller, att även med den förstärkning av socialförsäkringen som nu föreslås betydande utrymme kommer att finnas kvar för kompletterande privata försäkringsanordningar. Inspektionen vill för sin del se det som sin uppgift att övervaka anpassningen av den privata försäkringen till den reformerade socialförsäkringen och anser sig därvid särskilt böra medverka till att förebygga överförsäkring.

Sjuk- och moderskapsförsäkring

Om de stora linjerna i socialförsäkringskommitténs reformförslag rörande sjukförsäkringen råder en så gott som fullständig enighet. Genomgående är remissorganen sålunda ense med kommittén om att företagarna bör anslutas till tilläggsjukpenningförsäkringen, att reglerna om reduktion av sjukpenningen efter viss tid och om utförsäkring bör slopas samt att grundsjukpenningen bör höjas och sjukpenningsskalan byggas ut med nya sjukpenningklasser. Ändringar i denna riktning anses allmänt erforderliga för att åstadkomma ett jämnt och fortlöpande försäkringsskydd även vid långvariga sjukdomar som övergår i invaliditet. När åsikterna under remissbehandlingen stundom går isär, gäller meningsskiljaktigheterna sådant som grundsjukpenningens lämpliga storlek, det önskvärda antalet sjukpenningklasser och andra frågor av annan än principiell natur.

Såsom nyss antytts råder det allmän uppslutning kring socialförsäkringskommitténs förslag rörande företagarnas ställning inom sjukpenningförsäkringen. I flera remissyttranden understrykes dock att jämställandet av företagarinkomst med anställningsinkomst inom försäkringen för tilläggsjukpenning kommer att ställa sjukklasserna på svåra prov. Riksförsäkringsverket utgår från att svårigheterna kommer att bli särskilt framträdande vid inplacering i sjukpenningklasser av konstnärer, författare, musiker och andra fria yrkesutövare med varierande inkomster samt av äkta makar med rörelse, som den ene driver med biträde av den andre. Riskerna för missbruk är enligt verkets mening mycket större då det gäller företagare än anställda, och åtminstone för det fall att make biträder andre maken i förvärvsverksamhet ifrågasätter verket om inte behov finns av en spärregel som kan minska dessa risker. Länsstyrelsen i Stockholms län, som känner tvekan inför förslaget om företagarnas tilläggsjukpenningförsäkring, erinrar om att det är mycket svårt att göra en någorlunda rättvis värdering av företagarens arbete, eftersom hans inkomster bestämmas, förutom av arbetsinsatsen, bl. a. av sådana faktorer som i företaget investerat kapital, värdet av en eventuell fastighet och dess in-teckningsbelastning samt tillfällig inkomst eller förlust. Enligt Riksförbundet landsbyggdens folk och Sveriges lantbruksförbund är det beträffande lantbrukarna nödvändigt att utarbeta särskilda normer för en uppskattning av deras arbetsinkomster. Sveriges hantverks- och industriorganisation gör invändningar mot ett uttalande av kommittén att god ledning vid beräkningen av företagarens inkomster ofta kan hämtas av den lön som i orten brukar betalas till en arbetstagare med motsvarande förutsättningar och färdigheter. En sådan jämförelse kan, befarar organisationen, medföra en nedklassning av de självständiga företagarnas inkomster och därmed leda till lägre sjukpenning för dem än som motsvarar det faktiska inkomstbortfallet.

Beträffande klassplaceringen av makar anmärker försäkringsdomstolen, att vardera makens arbetsinsats bör värderas för sig även i sådana fall då den ene maken biträder den andre i dennes rörelse. Givetvis är det synnerligen vanskligt att göra en uppsplättning av makarnas gemensamma inkomster, och domstolen räknar med att makarnas egna uppgifter om arbetsfördelningen dem emellan i allmänhet måste godtagas. Domstolen finner det uppenbart att möjlighet till spekulation föreligger på så sätt att makarna vid ökad sjuklighet hos den ene, i syfte att höja hans sjukpenning, kan göra gällande att hans arbetsinsats ökat. Makes sjukpenningklassplacering bör därför, enligt försäkringsdomstolens åsikt, inte utan starka skäl ändras på grund av uppgiven förskjutning i arbetsbördan mellan makarna.

De administrativa komplikationer, som kan bli följden av en klassplacering av dem som har både anställningsinkomster och inkomster av annat förvärvsarbete, uppmärksammas av Svenska försäkringsbolags riksförbund.

Förbundet anser, att det inte bör föreligga skyldighet att till vederbörande sjukkasse anmäla sådan inkomst av annat förvärvsarbete som beräknas understiga 1 800 kr. om året.

Socialförsäkringskommitténs förslag om valfri karenstid för företagarens tilläggssjukpenning har inte mött annan invändning än att *Svenska arbetsgivareföreningen*, utöver alternativen med 3, 33 eller 93 karensdagar, vill införa även en karenstid av 18 dagar. *Svenska försäkringsbolags riksförbund* ifrågasätter om det är ändamålsenligt att karenstiden för grundsjukpenningen är 3 dagar, när företagaren för sin tilläggssjukpenning valt en karenstid av 33 eller 93 dagar.

En fråga som blivit föremål för livligt intresse bland remissorganen rör de villkor under vilka en företagare skall få utträda ur försäkringen för tilläggssjukpenning. Socialförsäkringskommitténs förslag att undantagande skall få göras men att undantagandet i så fall måste avse både försäkringen för tilläggssjukpenning och försäkringen för tilläggspension tillstyrkes av *riksförsäkringsverket*, *riksrevisionsverket*, *Landsorganisationen*, *Tjänstemännens centralorganisation* och *Svenska sjukkasseförbundet*. Såsom skäl för sin ståndpunkt anför dessa remissorgan, att en annan ordning skulle medföra administrativa svårigheter och risk för felaktigheter samt inbjuda till spekulation. *Svenska arbetsgivareföreningen* och *Handelns arbetsgivareorganisation* har visserligen sympati för tanken att ge företagarna en större valfrihet men accepterar kommittéförslaget för att tillgodose önskemålen om en rationell samordning och en förenklad administration. Också *Sveriges hantverks- och industriorganisation* anser i princip, att en företagare bör ha möjlighet att kvarstå inom försäkringen för tilläggssjukpenning även om han utträder ur den allmänna tilläggspensioneringen, men organisationen har förståelse för de av kommittén anförda tekniska och administrativa skälen och nöjer sig därför med att begära ytterligare utredning av frågan.

Avvisande till kommitténs förslag ställer sig *länsstyrelserna i Stockholms, Uppsala, Jönköpings och Västerbottens län*, *Riksförbundet landsbygdens folk*, *Sveriges lantbruksförbund* och *Sveriges akademikers centralorganisation*. Några av dessa remissorgan hävdar, att företagarna med hänsyn till att de själva betalar sina avgifter också själva bör få avgöra i vilken omfattning de är i behov av försäkringsskydd och att de därför bör ha full valfrihet att tillhöra båda, endera eller ingendera av försäkringarna för tilläggssjukpenning och tilläggspension. I flera av yttrandena framhålles det som särskilt betydelsefullt att företagarna får tillhöra försäkringen för tilläggssjukpenning även om de sörjt för sin pensionering på annat sätt än genom allmän försäkring. *Riksförbundet landsbygdens folk* och *Sveriges lantbruksförbund* anför, att det för den befolkningsgrupp, som förbunden företräder, föreligger ett starkt behov av ett förbättrat riskskydd med avseende på sjukdom, invaliditet och försörjares död i förtid men att med hänsyn till såväl behovet som möjligheterna att finansiera avgifterna samma

intresse ej anses föreligga med avseende på ålderdomsförsörjningen. Förbunden anser det inte rimligt, att en stor grupp av medborgare uteslutes från möjligheten att ordna sitt efterlevandeskydd på jämställd nivå med andra grupper därför att de ej kan bära avgifterna för en utökad ålderdomsförsörjning, som de ej önskar eller behöver. Med samma motivering finner förbunden det vara ännu orimligare att de på denna grund också skall bli uteslutna från möjligheten att delta i tilläggssjukpenningförsäkringen. Förbunden anser sig kunna ansluta sig till att rätten till deltagande i tilläggssjukpenningförsäkringen och den allmänna tilläggspensioneringens förtids- och efterlevandeskydd sammankopplas. Att deltagande endast skulle få ske om det omfattar hela den nuvarande tilläggspensioneringen och den föreslagna tilläggssjukpenningförsäkringen måste förbunden däremot bestämt avstyrka. Förbunden anhåller därför, att frågan om tilläggssjukpenningförsäkringens anknytning till tilläggspensioneringen omprövas och att i avvaktan härpå egna företagare under en övergångstid får rätt att delta i tilläggssjukpenningförsäkringen, trots att de anmält undantagande från tilläggspensioneringen. Enligt förbundens mening skulle det kunna övervägas att under denna övergångstid låta den maximala tiden för rätt till tilläggssjukpenning vara bestämd till två år.

Socialförsäkringskommitténs förslag att den frivilliga sjukpenningförsäkringen för företagare skall slopas samtidigt med att de nya reglerna om företagares tilläggssjukpenning träder i kraft har inte föranlett någon erinran i princip, men förslag har under remissbehandlingen framförts att vissa företagare övergångsvis skall få behålla sin frivilliga försäkring. *Riksförsäkringsverket* påminner i detta sammanhang om att åtskilliga företagare anmält undantagande från tilläggspensioneringen med retroaktiv verkan från 1960 års ingång och att de inte kan återkalla sina anmälningar med verkan förrän tidigast från och med den 1 januari 1965. Vid den tid då anmälningarna om undantagande gjordes kunde, yttrar verket, företagarna inte räkna med att anmälningarna skulle få betydelse även för deras sjukpenningförsäkring. Verket har kommit till den uppfattningen att sådana företagare, som gjort anmälan om undantagande före den 1 januari 1962, bör få kvarstå inom den frivilliga försäkringen dock längst till och med utgången av år 1966. Liknande synpunkter framförs även av *Svenska arbetsgivareföreningen* och *Sveriges hantverks- och industriorganisation*.

Ett annat sätt att beakta deras intressen, som före de nya sjukförsäkringsreglernas genomförande undantagit sina inkomster från tilläggspensioneringen, föreslås av *försäkringsdomstolen*, *länsstyrelserna i Södermanlands och Malmöhus län*, *Handelns arbetsgivareorganisation*, *Tjänstemännens centralorganisation* och *Sveriges akademikers centralorganisation*. Gemensamt för dessa remissorgans inställning är att de berörda företagarna genom särskilda övergångsbestämmelser föreslås få möjlighet att ompröva sitt undantagande och att återkalla detta med verkan från en tidigare tidpunkt än som eljest skulle ha kunnat ske.

I de flesta remissyttranden godtages eller lämnas utan erinran socialförsäkringskommitténs ståndpunkt, att någon obligatorisk tilläggssjukpenningförsäkring för hemmafruar inte bör införas. Kommitténs grundläggande syn på försäkringsskyddet för hemmafruar, enligt vilken skyddet bör avse att täcka inte ett inkomstbortfall utan de ökade utgifter som en sjukdom medför, har emellertid ej genomgående godtagits. *Länsstyrelsen i Älvsborgs län* har svårt att acceptera denna uppfattning och hänvisar — utan jämförelse i övrigt — till att vid bedömningen av om en försäkrads arbetsförmåga är så nedsatt att förtidspension skall utgå värdet av hushållsarbete, efter vad kommittén själv föreslår, i skäligen omfattning skall likställas med inkomst av arbete. *Länsstyrelsen i Kopparbergs län* anser, att hemmafruarnas sociala förmåner i sjukförsäkringshänseende inte står i paritet med de flesta andra medborgargrupper, och finner denna ordning otillfredsställande. Liknande synpunkter beträffande hemmafruarnas sjukförsäkring anföres av *länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län*.

Sveriges husmodersföreningars riksförbund anser, att det i realiteten blir ett inkomstbortfall för familjen även när en husmor blir sjuk. Förbundet ser saken så att husmoderns inkomst utgår in natura i form av det arbetsresultat, som tillgodoföres familjen utan att först ersättas i pengar. Förlusten av denna inkomst är kännbar, och enligt förbundets mening är en tilläggssjukpenningförsäkring för de hemarbetande kvinnorna i och för sig starkt motiverad. Emellertid kan förbundet instämma i vad socialförsäkringskommittén anfört om att det är svårt att göra en rättvis ekonomisk bedömning av husmödrarnas arbetsinsatser i olika fall och att avgifterna för tilläggssjukpenningen i många fall säkerligen skulle bli betungande. Om än med viss tvekan avstår förbundet därför från att yrka på en obligatorisk tilläggssjukpenningförsäkring för husmödrar. Den frivilliga försäkringen för husmödrar bör emellertid enligt förbundets uppfattning byggas ut mer än kommittén föreslagit. Med utgångspunkt från en av socialstyrelsen gjord beräkning av värdet av husmoderns arbete i hemmet — socialstyrelsen sägs ha uppskattat detta arbete till 7 500 kr. om året — förordar förbundet att det högsta frivilliga sjukpenningtillägget skall vara 8 kr. om dagen. I förening med grundsjukpenningen kan husmodern då få en sammanlagd ersättning av högst 12 kr. om dagen.

Svenska försäkringsbolags riksförbund har den principiella inställningen att försäkringsinrättningar, som med monopol omhänderhar obligatoriska försäkringsanordningar, inte bör driva frivillig försäkring. De eventuella administrativa fördelarna med en sådan sammankoppling uppväger enligt förbundets åsikt inte på långt när nackdelarna. Förbundet ser därför helst att det inte finns någon frivillig försäkring för hemmafruar och att den obligatoriska försäkringen för dem i stället höjes till ett lämpligt avvägt belopp, t. ex. 7 eller 8 kr. En avgiftsökning torde inte vara nödvändigt för-

enad med detta förslag, om samtidigt karenstiden utökas till 7 dagar med rätt för den försäkrade att i stället välja 33 eller 93 dagars karenstid.

De varandra närstående frågorna om grundsjukpenningens storlek och inkomstgränsen för tillhörighet till försäkringen för grundsjukpenning har mer eller mindre utförligt behandlats i åtskilliga remissyttranden. I socialförsäkringskommitténs förslag att höja grundsjukpenningen till 4 kr. om dagen instämmer *länsstyrelsen i Västmanlands län*, *Svenska arbetsgivareföreningen* och *Svenska sjukasseförbundet*. *Sveriges husmoderföreningars riksförbund* återger med gillande kommitténs motivering för att begränsa höjningen till en kompensation för penningvärdets fall, särskilt vad kommittén uttalat om att en generell höjning av grundsjukpenningen måste medföra ökade kostnader såväl för de försäkrade som för staten och att kostnadsökningarna inte medför ökade förmåner för dem som är försäkrade för tilläggsjukpenning.

En höjning av grundsjukpenningen till 5 kr. om dagen förordas av *länsstyrelsen i Blekinge län*, *Riksförbundet landsbygdens folk* och *Sveriges läkarförbund*, vilka i anslutning därtill framhåller angelägenheten av att förbättra de icke yrkesarbetande gifta kvinnornas ställning. Riksförbundet gör även en jämförelse med senare års förbättringar av folkpensionsförmånerna och finner det naturligt att grundskyddet inom sjukförsäkringen förstärkes på motsvarande sätt. Även *Landsorganisationen* finner den av socialförsäkringskommittén föreslagna höjningen av grundsjukpenningen otillräcklig. Landsorganisationen påpekar, att grundsjukpenningen ger en väsentligt sämre standard än folkpensionen, och uttalar, att förtidspensionen från folkpensioneringen motsvarar en sjukpenning av ungefär 8 kr. om dagen. Organisationen ger därför sitt stöd åt alternativet med en grundsjukpenning på 5 kr. om dagen. Enligt organisationens mening är det inte någon ofrånkomlig konsekvens av en höjning av grundsjukpenningen att även inkomstgränsen för tillhörighet till grundsjukpenningförsäkringen höjes i motsvarande mån. Landsorganisationen tror inte, att riskerna för överförsäkring är så betydande att man vid en höjning av grundsjukpenningen även bör höja inkomstgränsen utöver 1 200 kr. om året med påföljd att kanske något tiotusental fler personer än f. n. kommer att sakna rätt till grundsjukpenning.

Beträffande den ifrågavarande inkomstgränsen ger *Fredrika-Bremerförbundet* uttryck åt samma uppfattning som Landsorganisationen. Förbundet pekar därvid särskilt på en kategori som ofta har små inkomster och som skulle kunna bli lidande på att denna gräns höjdes, nämligen änkor, fränskilda och vissa andra kvinnor, vilka har hand om barn eller tar vård om en ålderstigen anförvant. Den kategori kvinnor som *Fredrika-Bremerförbundet* åsyftar i sitt yttrande hör enligt vad *Sveriges husmodersföreningars riksförbund* förordar föras in under försäkringen för grundsjukpenning oberoende av om de har förvärvsinkomst eller ej.

Förslaget att barn tillägg till grundsjukpenningen för kvinnor med barn under 10 år i hemmet skall kunna utgå även vid sjukdom, som ej föranleder sjukhusvård, har inte mött någon gensaga under remissbehandlingen. *Landsorganisationen* hade väntat sig att socialförsäkringskommittén skulle ha undersökt storleken av den utgiftsstegring för familjen, som följer med husmoderns sjukdom, och framlagt förslag om hur stor del av dessa utgifter som borde täckas av försäkringsförmåner. För egen del är *Landsorganisationen* inte beredd att komma med något konkret yrkande, men organisationen anser att frågan bör närmare utredas.

Beträffande kommittéförslagen rörande sjukpenningsskalan anses det allmänt innebära en välkommen förbättring att den nuvarande regeln om reduktion av sjukpenningen efter 180 dagars sjukdom slopas. Bland dem som särskilt poängterar detta märkes *Landsorganisationen* och *Svenska sjukkassee förbundet*.

Den av socialförsäkringskommittén förordade utbyggnaden av sjukpenningsskalan diskuteras i flera remissyttranden, och den fråga som därvid främst är omstridd är hur högt taket bör sättas. *Länsstyrelserna i Uppsala och Östergötlands län* säger sig vara övertygade om det riktiga i kommitténs ståndpunkt att f. n. inte beakta högre inkomster än 21 000 kr. om året. *Landsorganisationen* vitsordar behovet av en påbyggnad av skalan med nya klasser och har inte något yrkande som går längre än kommitténs förslag. Inte heller *Svenska arbetsgivareföreningen* har någon invändning mot kommittéförslaget.

Svenska sjukkassee förbundet ifrågasätter starkt om inte den av kommittén konstruerade skalan med 20 sjukpenningklasser, varav den högsta är avsedd för inkomster uppgående till 33 000 kr. om året eller mera, bör komma till användning redan nu. Även om kommitténs förslag om en etappvis ökning av antalet sjukpenningklasser har vissa skäl för sig, finns det enligt förbundets åsikt skäl som talar för en sjukpenningsskala som kan tillämpas oförändrad under en längre tid. Varje förändring av skalan medför, påpekar förbundet, att inkomstuppgifter måste infordras och att en större eller mindre grupp av försäkrade måste omplaceras i nya sjukpenningklasser.

Mer bestämt avvisande till kommittéförslaget ställer sig *försäkringsinspektionen*. Inspektionen medger visserligen, att en stor del av dem som har inkomster över 21 000 kr. om året är tjänstemän med rätt till kompletterande sjuklön, men framhåller också, att det finns betydande grupper, både arbetstagare och företagare, för vilka detta inte gäller. Både rättvise-skäl och hänsyn till samordningen mellan sjukpenningförsäkring och pensionering kräver enligt inspektionens mening att taket är lika högt inom sjukpenningförsäkringen som inom tilläggs pensioneringen. Sjukpenningsskalans maximibelopp bör, om denna uppfattning vinner gehör, indexregleras. *Tjänstemännens centralorganisation* betraktar det som mest ändamålsenligt med parallellitet mellan sjukförsäkring och pensionering för hela

inkomstskalan. Organisationen lämnar i detta sammanhang upplysningen att de sjuklöner, som på vissa områden tillförsäkrats tjänstemännen genom avtal, i regel har en maximerad varaktighet på endast 3—4 månader. Inte heller *Sveriges akademikers centralorganisation* är tillfreds med kommitténs argument att flertalet personer med höga löneinkomster är tjänstemän som har rätt till kompletterande sjuklöneförmåner. Det ankommer enligt organisationen helt på arbetsmarknadens parter att avtalsvägen reglera samordningen mellan sjuklön och sjukpenning. Organisationen är av den mening att sjukpenningsskalans tak bör sammanfalla med det maximibelopp, som beaktas vid fastställandet av underlaget för arbetsgivarbidrag till sjukförsäkringen, och erinrar om att detta maximibelopp föreslagits satt till 7½ gånger tilläggspensioneringens basbelopp.

Länsstyrelsen i Norrbottens län anser att antalet sjukpenningklasser — utan försämring för de försäkrade — bör reduceras. En omprövning av sjukpenningsskalans allmänna konstruktion begäres också av *Tjänstemännens centralorganisation*, som hänvisar till att skatteförhållandena ändrats sedan de nuvarande sjukpenningbeloppen fastställdes efter en avvägning med hänsyn till dagsinkomsten efter avdrag för skatt i olika inkomstlägen. Organisationen anser också att sjukpenningen bör vara skattepliktig inkomst, något som givetvis skulle påverka sjukpenningsskalans utformning. Samma principiella inställning till frågan om skattskyldighet för sjukpenning har *försäkringsinspektionen*, *länsstyrelsen i Hallands län* och *Sveriges akademikers centralorganisation*. Inspektionen anser emellertid att man bör vänta med en skattereform tills sjukhusvårderna hunnit få databehandlingsmaskiner, och centralorganisationen vill låta anstå med ändrade skatteregler tills en ny utredning kunnat företagas.

Överståthållarämbetet, *Landsorganisationen*, *Svenska sjukkassee förbundet*, *Svenska socialvårdsförbundet*, *De vanföras riksförbund* och *De lungsjukas riksförbund* kritiserar kommittéförslaget om sjukpenningens storlek vid sjukhusvård och avstyrker förslaget om höjning av sjukpenningavdraget från 3 till 5 kr. Genomgående framhålles därvid att, om värdet av de besparingar i fråga om kostnader för mat m. m. som den sjuke gör under sjukhusvistelsen stigit, effekten härav neutraliseras till följd av att även den sjukes av sjukdomen förorsakade kostnader ökat med penningvärdets fall. Landsorganisationen tillfogar, att den sjukes fasta utgifter ökat allteftersom standarden i samhället stigit.

Socialförsäkringskommitténs förslag om slopande av de nuvarande reglerna om 730 dagars sjukhjälpstid har inte mött någon gensaga under remissbehandlingen. Vad angår samordningen mellan sjukförsäkring och pensionering är kommitténs förslag om möjlighet för sjukhusvård att utan ansökan bevilja förtidspension i princip tillstyrkt eller lämnat utan erinran i praktiskt taget alla remissyttranden. *Försäkringsdomstolen* finner att de nya samordningsreglerna nödvändig-

gör en föreskrift, som förhindrar att skyddet vid invaliditet i icke avsedd utsträckning överföres från pensioneringen till sjukförsäkringen. Domstolen anför dock vissa betänkligheter mot den föreslagna bestämmelsen med hänsyn till att den ersättning, som en försäkrad erhåller från sjukpenningförsäkringen, och den ersättning, som han äger erhålla från förtidspensioneringen, som regel inte torde vara likvärdiga. I de fall en försäkrad uppfyller förutsättningarna för förtidspension och denna ersättningsform är för honom fördelaktigare än sjukpenning, har han intresse av att snarast söka sådan pension. Om åter sjukpenningen är fördelaktigare för honom än förtidspension, är det ett understundom mycket betydande intresse för honom att pensionen beviljas vid så sen tidpunkt som möjligt. Enligt domstolens mening framstår det under sådana förhållanden som en brist hos förslaget att den försäkrades rättigheter från den allmänna försäkringen kan bli beroende på vederbörande försäkringskassas bedömning av den lämpliga tidpunkten för pensionsprövningen, vilken bedömning i sin tur kan påverkas av exempelvis arbetsbelastningen inom det organ, som har att verkställa prövningen. Eftersom förutsättningarna för förtidspension kan vara uppfyllda redan i och med sjukdomsfallets inträffande, exempelvis om detta har sin grund i ett svårartat olycksfall, skulle den försäkrade då efter kort tid kunna gå miste om sin sjukpenning. I de fall då denna är mera värd än förtidspensionen blir det en försämring i jämförelse med nuvarande förhållanden, som i regel möjliggör för den försäkrade att åtnjuta sjukpenning i två år vid varje sjukdom. Domstolen tillägger, att den föreslagna regeln kan särskilt svårt komma att drabba sjukpenningförsäkrade utländska medborgare, vilka icke äger rätt till pensionsförmåner. De kan vid sjukdomsfall, som omedelbart eller efter kort tid medför bestående invaliditet, bli praktiskt taget helt lämnade utan försäkringsskydd. Med hänsyn till det anförda anser domstolen det böra övervägas att ge bestämmelsen den innebörden, att sjukkassa skall, sedan den försäkrade under 365 dagar i följd lidit av sjukdom som medfört nedsättning av arbetsförmågan med minst hälften, bevilja honom förtidspension så snart förutsättningarna föreligger även om ansökan ej gjorts.

Även *Tjänstemännens centralorganisation* framhåller, att reglerna om samordning mellan sjukpenningförsäkringen och förtidspensioneringen måste tillämpas så att de ekonomiska konsekvenserna för den enskilde individen icke blir ofördelaktiga. Detta kan uppnås på det sättet att sjukpenningen skall utgå under exempelvis minst ett år, innan den på kassans initiativ kan ersättas av förtidspension. En liknande hållning intar *länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län*. *Rikskommittén för partiellt arbetsföra* och *De lungsjukas riksförbund* utgår från, att den föreslagna bestämmelsen tillämpas så att ingen försämring i försäkringsskyddet inträder för den enskilde. *De blindas förening* föreslår, att den nuvarande valfriheten mellan sjukpenning och pension bibehålles.

Svenska försäkringsbolags riksförbund förordar, att sjukkassas rätt att bevilja pension utan ansökan kompletteras med en skyldighet för kassan att för fall då sjukhjälp utgått mer än två år ta upp frågan om förtidspension, såvida icke arbetsoförmågan med stor sannolikhet kommer att vara blott ytterligare någon kortare tid.

Beträffande samordningsfrågorna i övrigt hävdar *De blindas förening*, att en persons sjukpenningförsäkring inte bör påverkas av att han har hel förtidspension. Även den som har hel förtidspension kan nämligen ha en inte obetydlig arbetsinkomst, och det bör, anser föreningen, rimligen vara enbart arbetsinkomstens storlek som är avgörande för tillhörigheten till sjukpenningförsäkringen. Föreningen menar, att de bestämmelser som gäller ålderspensionärerna — således rätten att erhålla sjukpenning i 180 dagar — även bör gälla pensionärer med hel förtidspension i vad avser den invalidiserande sjukdomen och att de nämnda förtidspensionärernas sjukpenningsskydd när det gäller andra sjukdomar bör följa sjukförsäkringens allmänna bestämmelser om rätt till sjukpenning. *De vanföras riksförbund* föreslår, att den som har hel förtidspension skall vara tilläggsjukpenningförsäkrad med begränsad sjukhjälpstid, om hans årsinkomst av förvärvsarbete uppgår till minst 1 800 kr. om året. *De lungsjukas riksförbund* anser, att alla pensionärer bör ha obegränsad sjukhjälpstid i fråga om ersättning för sjukhusvård.

Försäkringsdomstolen är tveksam beträffande lämpligheten av att, såsom socialförsäkringskommittén föreslår, låta hemmafruar med partiell förtidspension stå kvar inom försäkringen för grundsjukpenning och anser att så inte bör få ske om kvinnan har $\frac{2}{3}$ av hel förtidspension. Domstolen anför, att sammanlagda beloppet av folkpensionen för dag räknad och sjukpenningen då kommer att överstiga det högsta sjukpenningbelopp, som en hemmafru kan tillförsäkra sig genom att teckna en frivillig försäkring utöver den obligatoriska. Därtill kommer, att det i praktiken måste bli synnerligen svårt att bedöma, huruvida en kvinna, vars arbetsförmåga genom invaliditet kan ha nedsatts med inemot 80 procent, förlorat sin återstående arbetsförmåga till följd av en mera tillfällig sjukdom. Ännu svårare blir att bedöma, huruvida halv sjukpenning skall utgivas. *Riksförsäkringsverket* är i huvudsak av samma uppfattning som försäkringsdomstolen.

Beträffande regeln i kommittéförslaget om att ersättning för sjukhusvård icke utgår för sådan del av en vårdperiod, som infaller efter det att vården pågått 730 dagar, har de remissorgan som behandlar saken olika meningar. *Försäkringsdomstolen* anser, att regeln i princip är riktig, men understryker att andra samhällseliga åtgärder måste vidtagas för att de som berörs av regeln skall kunna få kostnadsfri vård intill dess att förtidspension kan utgå. I praktiken, säger domstolen, torde regeln ha betydelse främst för barn som inte fyllt 16 år och som därför inte kan få förtidspension. *Socialstyrelsen* har den uppfattningen att 730-dagarsregeln inte är sakligt motiverad

8 — Bihang till riksdagens protokoll 1962. 1 saml. Nr 90

och framhåller, att det förmodligen ganska ringa antal människor som berörs av regeln hör till dem som är hårdast drabbade i livet. En modern socialförsäkring måste enligt styrelsens åsikt täcka även sådana kostnader som det här gäller. Även *De lungsjukas riksförbund* anför erinringar mot den föreslagna 730-dagarsregeln.

Socialpolitiska kommitténs förslag att förstärka stödet åt barnaföderskor genom att kraftigt öka hjälpen inom *m o d e r s k a p s f ö r s ä k r i n g e n s* ram samtidigt som *m ö d r a h j ä l p e n* avvecklas har praktiskt taget överallt fått ett utomordentligt gynnsamt mottagande. Remissorganen ansluter sig helt till kommitténs uppfattning att moderskapsförsäkringen bör vara så effektiv, att kompletterande stödåtgärder endast undantagsvis behöver tillgripas och att, när sådana åtgärder blir behövliga, de i första hand bör tillhandahållas i form av socialhjälp. Inte minst i *socialstyrelsens* och *mödranhjälpsnämndernas* yttranden kommer denna grundsyn till uttryck. Styrelsen förutsätter dock, att lösningen av problemen kring särskilt de ogifta mödrarnas nödsituation blir föremål för snara överväganden och att effektiva stödåtgärder kommer till stånd. *Mödranhjälpsnämnden i Stockholm* framhåller, att mödranhjälpsnämnderna haft ett inte obetydligt värde därigenom att de fört mödrarna i kontakt med barnavårdsnämnderna och satt barnavården i tillfälle att ge mödrarna stöd och råd i andra än rent ekonomiska angelägenheter, ett värde som nu går förlorat. Även *mödranhjälpsnämnderna i Malmöhus* och *Gävleborgs län* beklagar att kommittéförslaget inte kunnat ta hänsyn till intresset av att barnaföderskorna kan få ett personligt stöd. I några yttranden betonas därjämte de befolkningspolitiska skälen för en förbättrad hjälp åt barnaföderskor. *Medicinalstyrelsen* vågar visserligen inte bedöma den sannolika befolkningspolitiska effekten av de föreslagna reformerna men framhåller betydelsen av att hjälpåtgärderna i samband med förlossning är av sådan omfattning att ansökan om abort inte skall behöva göras av ekonomiska skäl.

Införandet av ersättning för tandläkarvård åt nyblivna mödrar som en försäkringsförmån anses allmänt som ett viktigt och värdefullt inslag i socialpolitiska kommitténs förslag, och i flera remissyttranden framhålles att en sådan anordning är en förutsättning för att mödranhjälpen skall kunna avskaffas. *Medicinalstyrelsen* understryker vikten av att tandkontroll och tandvård blir ett normalt led i den förebyggande mödravården. En dålig tandstatus kan nämligen, säger styrelsen, nedsätta kvinnans allmänna motståndskraft under graviditet och laktationsperiod samt innebära infektionsrisker, som kan påverka såväl moderns som det späda barnets hälsa.

Socialstyrelsen hyser en viss oro för att det nya systemet åtminstone under de närmaste åren kan komma att medföra en försämring för de ekonomiskt sämst ställda barnaföderskorna, som enbart är hänvisade till folk-

tandvården. Styrelsen räknar nämligen med att införandet av mödratandvårdsförsäkring skall öka besöksfrekvensen hos folktandvården med förlängda väntetider som följd. Den medellösa modern kan också, tror styrelsen, få svårigheter med betalningen hos tandläkaren. Styrelsen föreslår därför 1) att blivande mödrar regelmässigt skall få förtur inom folktandvården, 2) att dispens skall kunna ges från det föreslagna villkoret att tandvården skall vara slutförd inom nio månader efter förlossningen samt 3) att sjukkassa skall vara skyldig att på framställning av patienten betala försäkringsandelen av tandvårdskostnaden direkt till tandläkaren. Beträffande lämpligheten av en förtur för mödrar inom folktandvården har *medicinalstyrelsen* en i viss mån avvikande mening. Styrelsen tror, att en sådan förtur kan skapa svårigheter för vården i övrigt vid en del distriktstandpolikliniker.

Sveriges tandläkarförbund uppehåller sig bl. a. vid frågan om folktandvårdens resurser och möjligheterna i övrigt att förverkliga kommitténs förslag. Förbundet anser det olämpligt att föreskriva, att undersökningen av samtliga blivande mödrar skall utföras av folktandvården. Denna undersökning kommer i många fall icke att kunna åtföljas av behandling vid folktandvården, antingen på grund av att patienten uttrycker bestämda önskemål om att behandlas av viss privatpraktiserande tandläkare eller på grund av att folktandvårdens resurser icke förslår till att meddela behandlingen. Det är också ett faktum, yttrar förbundet, att bettsaneringen i det enskilda fallet många gånger kan utföras på flera olika, i och för sig likvärdiga sätt, varför det är lämpligast att den tandläkare, som skall utföra behandlingen även får göra den inledande undersökningen.

Socialstyrelsen, länsstyrelsen i Norrbottens län och *Statstjänstemännens riksförbund* föreslår, att ersättning för resor skall kunna utges från försäkringen vid tandbehandling på samma villkor som gäller vid besök hos läkare.

Beträffande taxan för tandvårdsersättning uttalar *medicinalstyrelsen*, att det i och för sig vore bäst om folktandvårdstaxan och taxan för återbäring från moderskapsförsäkringen vore en och densamma. Tandvårdstaxa bör enligt styrelsens mening fastställas av styrelsen i samråd med riksförsäkringsverket och efter förhandlingar med tandläkarorganisationerna. *Svenska landstingsförbundet* finner det angeläget med en enhetlig taxa och är inte främmande för en höjning av folktandvårdstaxan.

I fråga om den lämpliga storleken av moderskapsförsäkringens *g r u n d p e n n i n g* har inte framkommit några från socialpolitiska kommitténs förslag avvikande meningar, och inte heller göres någon invändning mot förslaget om förlängning av den tidrymd under vilken *t i l l ä g g s p e n n i n g e n* skall kunna utgå. *Socialstyrelsen* framhåller, att sistnämnda förslag är ägnat att radikalt förbättra den förvärvsarbetande kvinnans möjligheter att själv få vårda det nyfödda barnet under dess första månader. *Lands-*

organisationen uttalar sin tillfredsställelse över att kvinnorna i förvärvsarbete nu blir i tillfälle att utnyttja den rätt lagen länge givit dem att vara lediga från sitt arbete sex månader i samband med barnsbörd. *Riksförbundet landsbygdens folk* anser det olyckligt att rätten till tilläggspenning är sammankopplad med tillhörigheten till den obligatoriska försäkringen för tilläggsjukpenning, vilket bl. a. medför att lantbrukarhustrurna i allmänhet inte får tilläggspenning. Förbundet föreslår, att rätten till tilläggspenning utsträcker sig att omfatta även kvinnor, som är frivilligt försäkrade för tilläggsjukpenning.

Pensionering

Allmänna grunder för rätt till pension

Förslaget i departementspromemorian om uppmjukning av det inom folkpensioneringen gällande kravet på mantalsskrivning i riket för rätt till pension har inte mött motstånd i något yttrande. *Svenska arbetsgivareföreningen* anser det tillfredsställande att förslag framlagts om att svensk medborgare skall kunna uppbära folkpension utomlands, om han varit mantalsskriven här i riket för det år varunder han fyllt 62 år och för de fem åren närmast dessförinnan. *Yrkeskvinnors samarbetsförbund* anser uppmjukningen välmotiverad.

Önskemål om ytterligare uppmjukning framställes av *Utlandssvenskarnas förening*, till vars synpunkter *Sveriges allmänna exportförening* ansluter sig. Utlandssvenskarnas förening framhåller, att även den föreslagna regeln om krav på mantalsskrivning i riket antingen vid det tillfälle då pensionen uppbäres eller för det år varunder vederbörande fyllt 62 år och de fem åren närmast dessförinnan innebär en viss diskriminering av utlandssvenskarna och därför inte är ägnad att för framtiden stimulera intresset för utlandstjänst. Föreningen anser, att möjlighet bör öppnas för utgivande av folkpension till utlandssvensk utan krav på att denne först återflyttat till riket.

Förslaget om att vid beräkning av pensionsgrundande inkomst inom tilläggspensioneringen hänsyn i större utsträckning skall tagas till lön, som svensk medborgare åtnjutit från utländsk arbetsgivare, föranleder i allmänhet inte någon erinran. *Svenska arbetsgivareföreningen* och *Handelns arbetsgivareorganisation* tillstyrker förslaget, och *Tjänstemännens centralorganisation* hälsar de förbättrade möjligheterna till poängförvärv med tillfredsställelse.

Riksförsäkringsverket framhåller, att möjligheterna att avgöra när en svensk juridisk person äger ett bestämmande inflytande i en utländsk juridisk person är ytterst begränsade för att inte säga obefintliga, och ifrågasätter därför, om lagtexten bör utformas på sätt som föreslagits. I verkets yttrande påpekas dessutom, att en stor del av de svenskar, som är syssel-

satta hos svenska företags utländska dotterorganisationer, redan enligt gällande bestämmelser får räkna sin lön som pensionsgrundande. Det är nämligen vanligt, anför verket, att anställningsavtalet är upprättat med moderföretaget och att detta följaktligen är att anse som arbetsgivare. Att lönen utbetalas genom den utländska dotterorganisationen kan inte utgöra hinder för att betrakta lönen som åtnjuten i tjänst hos arbetsgivare i Sverige, i vart fall inte om lönen på ett eller annat sätt redovisats i moderföretagets bokföring. Enligt verket föreligger emellertid i dessa fall en viss risk för missbruk bl.a. med hänsyn till femtonårsregeln.

Utlandssvenskarnas förening hävdar, att tilläggs pensioneringen i princip skall omfatta alla utlandssvenskar, och finner det därför oriktigt, att alltjämt vissa till numerären långt ifrån obetydliga grupper helt är ställda utanför. Föreningen håller för möjligt, att frågan kan lösas genom anslutning till någon form av frivillig pensionsförsäkring, eventuellt den redan befintliga. *Sveriges allmänna exportförening*, som ansluter sig till de av Utlandssvenskarnas förening framförda synpunkterna och önskemålen, medger att svårigheten ligger i att finna en metod för att säkerställa avgiftsbetalningen. Emellertid anser föreningen, att detta problem bör kunna lösas beträffande två kategorier utlandssvenskar, som icke nämnts i departementspromemorian, nämligen dels svensk personal hos de svenska handelskamrarna i utlandet, dels svenskar, som från företag i hemlandet utsändes för tjänstgöring hos företagets utländska affärsförbindelser (agenter, köpare i fast räkning, licenstagare, uppdragsgivare i entreprenadsammanhang m. fl.). I fråga om de vid handelskamrarna anställda svenskarna hänvisar föreningen bl. a. till kamrarnas halvofficiella ställning och föreslår, att avgiftsbetalningen garanteras av kommerskollegium, som handlägger ärenden rörande kamrarna. Beträffande de svenskar som tjänstgör hos svenska företags utländska affärsförbindelser framhåller föreningen, att avgiftsbetalningen självfallet bör garanteras av det svenska företaget. I samband härmed påpekar föreningen, att den utländske arbetsgivaren inte alltid är en juridisk person.

Enligt *Sveriges akademikers centralorganisation* och *Sveriges läkarförbund* synes förslaget inte medge att svenskar i internationell verksamhet får tillgodoräkna sig pensionspoäng.

Socialförsäkringskommitténs förslag att för försäkrad, som åtnjuter förtidspension, beräkning av pensionsgrundande inkomst skall vara utesluten endast för år, för vilket s. k. antagandepoäng tillgodoräknas honom, kritiserar av *försäkringsdomstolen*. Domstolen framhåller, att den föreslagna ändringen leder till att en förtidspensionär med ingen eller ringa anknytning till tilläggs pensioneringen kan komma att försättas i förmånligare läge än en förtidspensionär med den fastare anknytning som tillgodoräknande av antagandepoäng förutsätter. Den förre kan nämligen i motsats till den senare förvärva pensionspoäng genom förvärvs-

arbete efter pensionsfallet. Av förslaget framgår inte när och på vad sätt sålunda förvärvade pensionspoäng skall inverka på pensionsberäkningen. Enligt domstolens mening kan det starkt ifrågasättas, om ändringsförslaget bör genomföras nu. *Riksförsäkringsverket* anför liknande synpunkter och anser, att starka skäl talar för att avgörandet av frågan om pensionsrätt i förevarande fall får bli beroende av ytterligare överväganden. I avvaktan på resultatet av dessa överväganden bör enligt verkets mening en försäkrad över huvud taget inte ges möjlighet till förvärv av pensionspoäng för år under vilket förtidspension utgått.

Socialförsäkringskommitténs behandling av frågan om hänsynstagande vid pensionsberäkningen för vissa åldersgrupper till bortfall av pensionspoäng på grund av sjukdom eller arbetslöshet föranleder i allmänhet ingen erinran från remissorganens sida. *Landsorganisationen* ansluter sig till förslaget och har förståelse för kommitténs synpunkter på svårigheterna att jämställa arbetslöshet som bortfallsanledning med långvarig sjukdom. Erfarenheten säger emellertid, fortsätter organisationen, att särskilt äldre personer är svårplacerade på arbetsmarknaden, vilket visat sig icke minst i samband med företagsnedläggelser. Personer som på detta sätt drabbas av långvarig arbetslöshet bör därför efter särskild ansökan — varvid bortfallsanledningen kan verifieras av arbetsförmedlingen — kunna tillgodoräknas pensionspoäng.

Alderspension

Socialförsäkringskommitténs förslag om individuellt rörlig pensionsålder inom folkpensioneringen tillstyrkes av så gott som samtliga de remissorgan, som tagit upp frågan till behandling, ehuru i en del fall med vissa erinringar beträffande det förtida uttaget. Tillstyrkande yttranden utan några förbehåll föreligger från *Landsorganisationen*, *Tjänstemännens centralorganisation*, *Sveriges lantbruksförbund*, *Riksförbundet landsbygdens folk*, *Sveriges folkpensionärers riksförbund* och *Yrkeskvinnors samarbetsförbund*.

Riksförsäkringsverket anser — med hänvisning till de av kommittén åberopade skälen mot förtida uttag — det vara mindre tillfredsställande att sådant uttag skall kunna ske utan andra begränsningar än de av kommittén föreslagna. En dylik rätt synes inte gå väl ihop med den sida av folkpensioneringens ställning i pensionssystemet, som innebär att folkpensionen utgör ett bottenkydd med uppgift att garantera den försäkrade försörjning av en viss minimistandard. Riksförsäkringsverket föreslår därför, att rätt till förtida uttag förknippas med villkoren att uttaget avser både folkpension och tilläggspension och att det sammanlagda pensionsbeloppet uppgår till minst det belopp, som den försäkrade skulle vara berättigad att erhålla i folkpension vid uttag från 67 års ålder sedan pensionen höjts till den av statsmakterna förutsatta nivån. Genom en sådan spärregel skulle den för-

säkrade alltid vara garanterad ett pensionskydd motsvarande folkpensionens normalbelopp. En motsvarande begränsning förordas jämväl av *Svenska arbetsgivareföreningen*.

Svenska stadsförbundet kan med viss tvekan — icke minst med tanke på svårigheterna att utforma en rationell samordning — ansluta sig till kommitténs förslag om förtida uttag men ifrågasätter, om inte reduktionsreglerna vid sådant uttag är alltför förmånliga i vissa fall. Betänkligheter av samma art uttalas av *Kommunernas pensionsanstalt*, som dessutom framhåller att de skäl mot förtida uttag, som anförts av socialförsäkringskommittén och tidigare utredningar, är mycket vägande. De fall, där egentligt behov av förtida uttag kan anses föreligga, torde enligt pensionsanstaltens mening komma att utgöra endast en ringa del av det antal förtidsuttag, som kommer till stånd om var och en kan ta ut sin ålderspension när han anser sig behöva den. Enligt pensionsanstaltens uppfattning är enda alternativet att i varje särskilt fall pröva de skäl, som anföres för önskemålet om förtida uttag. *Svenska försäkringsbolags riksförbund*, som anser att frågan om förtida pensionsuttag bör utredas ytterligare, finner reduktionen vid förtida uttag alltför gynnsam och förordar vidare, att kommunalt bostadstillägg till ålderspension inte skall utgå före fyllda 67 år. *Statstjänstemännens riksförbund* anser, att befrielse från folkpensionsavgift inte bör föreligga vid förtida uttag.

Statens pensionsanstalt uttalar, att mot en ovillkorlig rätt till förtida uttag kan anföras både medicinska och arbetsmarknadspolitiska skäl ävensom de konsekvenser ett sådant uttag enligt förslaget medför beträffande rätten till förtidspension, änkepension, hustrutillägg och barntillägg. Pensionsanstalten anser sig därför inte kunna biträda förslaget. Skulle det likväl komma att genomföras, förordar pensionsanstalten en spärregel motsvarande den av riksförsäkringsverket föreslagna och anser dessutom, att åtgärder är påkallade i syfte att förhindra att kommunalt bostadstillägg till ålderspension utgår innan pensionstagaren fyllt 67 år. Med hänsyn bl. a. till de komplikationer, som uppkommer vid samordningen mellan pension från den allmänna försäkringen och pension från staten och kommunerna, ifrågasätter pensionsanstalten vidare, om inte rätten till förtida uttag av ålderspension från tilläggspensioneringen bör omprövas och göras beroende av medgivande från vederbörande försäkringsmyndighets sida.

När det gäller möjligheterna för vissa yrkesgrupper att erhålla o reducerad ålderspension före 67 år delar de remissorgan, som behandlar ämnet, kommitténs uppfattning att frågan bör lösas avtalsvägen. Så är fallet även med *Landsorganisationen*, som emellertid erinrar om att arbetsgivarna visat mindre intresse av att förhandla inom områden, vilka delvis är täckta av lagstiftning. *Landsorganisationen*, som inte oreserverat kan dela kommitténs uppfattning att det inom den allmänna pensioneringens ram skulle vara omöjligt att differentiera pen-

sionsåldern med hänsyn till yrke och sysselsättning, anser att man längre fram bör kunna överväga, om inte frågan skulle kunna lösas genom lagstiftning för den händelse avtalsvägen inte skulle vara framkomlig.

Förtidspension

Socialförsäkringskommitténs grundläggande uppfattning att förutsättningarna för rätt till förtidspension i princip bör vara desamma inom såväl folkpensioneringen som tilläggs pensioneringen har nästan undantagslöst vunnit remissorganens gillande. Enligt *Svenska arbetsgivareföreningens* mening är dock inte en något olika bedömning av invaliditetsfrågan utesluten på grund av att bestämmelserna om folk- och tilläggs pensioneringen lagtekniskt sammanföres till en författning och att de båda pensionsdelarna skall administreras på samma sätt. *Svenska vanförevårdens centralkommitté* yttrar, att principen om gemensamma förutsättningar ej bör drivas för långt även om den från tekniskt administrativa synpunkter kan synas naturlig. Man kan sålunda enligt centralkommitténs mening tänka sig, att folkpensioneringens förtidspension får utgå på grundval av ett mera medicinskt bedömande, medan rätten till motsvarande pension från tilläggs pensioneringen får bli mera beroende av den faktiska nedsättningen av arbetsförmågan.

I remissyttrandena tillstyrkes allmänt huvuddragen i kommitténs förslag om utformningen av *invaliditetsbegreppet* som en arbetsinvaliditet grundad på medicinska faktorer liksom förslaget om att man vid invaliditetsbedömningen bör beakta samtliga omständigheter, som är ägnade att belysa de medicinska faktorernas inverkan på vederbörandes arbetsmöjligheter. Likaså tillstyrkes förslaget om att förtidspension skall kunna utgå, då arbetsförmågan nedsatts med minst hälften. Bland de tillstyrkande remissorganen märkes *socialstyrelsen, försäkringsdomstolen, riksförsäkringsverket, arbetsmarknadsstyrelsen, riksrevisionsverket, försäkringsinspektionen, medicinalstyrelsen, flertalet länsstyrelser, statens pensionsanstalt, Svenska landstingsförbundet, Svenska stadsförbundet, Svenska landskommunernas förbund, Landsorganisationen, Svenska försäkringsbols riksförbund, Svenska socialvårdsförbundet, Svenska sjukkasseförbundet, Sveriges läkarförbund, Sveriges husmodersföreningars riksförbund, Yrkeskvinnors samarbetsförbund och Sveriges folkpensionärers riksorganisation.*

Beträffande det av kommittén förordade *invaliditetsbegreppet* anför *riksförsäkringsverket*, att begreppet liksom inom den nuvarande folkpensioneringen bygger på en arbetsinvaliditet grundad på medicinska faktorer men att invaliditetsbedömning och invaliditetsgradering på ett annat sätt än vad nu är fallet bygger på relationen mellan den försäkrades tidigare arbetskapacitet och hans efter invalidiseringen kvarstående arbetsförmåga. Enligt verkets mening har de ekonomiska faktorerna i sistnämnda hänseende tiller-

känts en central betydelse. *Försäkringsrådet* yttrar, att de av kommittén omnämnda faktorerna utöver den medicinska invaliditeten bör beaktas men ej tillmätas så stor betydelse som kommittén synes avse. Eljest föreligger risk att man inte erhåller en i det långa loppet rättvis och enhetlig invaliditetsbedömning.

Flera remissorgan, som i övrigt ger sin anslutning till kommitténs förslag, understryker de svårigheter, som måste uppkomma vid den praktiska tillämpningen av det föreslagna invaliditetsbegreppet, och uttalar att stora krav kommer att ställas på de organ, som skall handlägga förtidspensionsärendena. Samtidigt betonas vikten av att dessa organ genom föreskrifter och anvisningar får vägledning i syfte att åstadkomma en enhetlig praxis. *Riksförsäkringsverket* framhåller, att det i stort sett måste överlämnas åt praxis att med fullföljande av de i betänkandet angivna riktlinjerna utveckla invaliditetsprövningen. Självfallet måste detta bli förknippat med betydande svårigheter. Verket förutsätter att det skall ankomma på verket att under den första tiden, intill dess en mera fast praxis kommer till stånd genom försäkringsdomstolens avgöranden, genom råd och anvisningar ge de pensionsprövande organen vägledning i syfte att åstadkomma enhetlighet i bedömningen av pensionsansökningarna. *Svenska stadsförbundet* framhåller, att principen om jämförelse mellan arbetsinkomst före och efter invaliditet vid bedömningen av arbetsförmågans nedsättning i praktiken kan leda till ett slags indirekt inkomstprövning av förtidspensionerna, som inte är avsedd. En alltför schematisk tillämpning av denna princip skulle kunna leda till en hårdare inkomstprövning än den som enligt nuvarande regler gäller inom folkpensioneringen. För att lagens verkliga syfte skall bli tillgodosett i tillämpningen redan från början är det därför enligt förbundets mening av vikt att anvisningar utfärdas.

Kommitténs förslag att rätten till förtidspension för de blinda skall bedömas efter samma grunder som för övriga försäkrade, vilket innebär att man slopar den nuvarande regeln inom folkpensioneringen att den som är blind alltid skall anses som invalid oavsett sin faktiska arbetsförmåga, tillstyrkes eller lämnas utan erinran av ett flertal remissorgan, bland dem *länsstyrelserna i Stockholms, Uppsala, Västmanlands och Gävleborgs län, Landsorganisationen, Sveriges läkarförbund* och *Svenska försäkringsbolags riksförbund*. Samtidigt framhålles, att förslaget kan medföra försämringar för vissa blinda, som vid reformens ikraftträdande uppstår invalidpension och blindtillägg. *De blindas förening* ävensom *länsstyrelserna i Jönköpings samt Göteborgs och Bohus län* motsätter sig förslaget i vad det avser de blinda och anser, att alla blinda utan prövning av arbetsförmågans nedsättning liksom nu bör vara berättigade till förtidspension.

Kommitténs förslag att kravet på invaliditetens v a r a k t i g h e t i fråga om icke tidsbegränsad förtidspension bör vara utformat i huvudsaklig överensstämmelse med vad som nu gäller inom folkpensioneringen har icke mött

någon erinran. Den av kommittén föreslagna tidsbegränsade förtidspensionen uppmärksammas i flera yttranden huvudsakligen i anledning av kommitténs uttalande att den ifrågavarande pensionsformen även bör kunna bli ett lämpligt och användbart ekonomiskt stöd under den tid en försäkrad är föremål för rehabiliteringsåtgärder. Vad kommittén sålunda anfört gillas av *arbetsmarknadsstyrelsen*, *länsstyrelsen i Örebro län* och *Rikskommittén för partiellt arbetsföra*, men den allmänna uppfattningen synes vara att socialförsäkringsersättning i dessa fall bör lämnas i annan form eller i varje fall under annan benämning än pension. Samtidigt understrykes att rehabiliteringsåtgärderna i princip bör vara avslutade, när pensionsfrågan avgöres. I åtskilliga fall förordas, att stödet under rehabilitering skall utgå från sjukförsäkringen. Uttalanden av denna innebörd göres av bl. a. *medicinalstyrelsen*, *ett flertal länsstyrelser*, *Svenska landskommunernas förbund*, *Landsorganisationen*, *Tjänstemännens centralorganisation*, *Folksam* och *Kommunernas pensionsanstalt*. Bland remissorgan, som inte synes ha något att erinra mot en stödform enligt pensioneringens regler under rehabilitering men som förordar ändrad beteckning på den tidsbegränsade pensionsförmånen, märkes *överståthållarämbetet* och *Svenska försäkringsbolags riksförbund*, vilka anser att man bör överväga att bibehålla beteckningen sjukbidrag. *Riksförsäkringsverket* yttrar, att benämningen sjukbidrag kan göras till föremål för invändning och överväger förslagsvis beteckningen tidsbegränsad invaliditetsersättning. Under erinran om den norska lagstiftningens »*atføringsbidrag*» föreslår *Sveriges läkarförbund* termen rehabiliteringslön. *Svenska sjukkasseförbundet* förordar, att beteckningen tidsbegränsad förtidspension utbytes.

Svenska försäkringsbolags riksförbund och *Socialförsäkringsbolagens förening* anser det icke motiverat att mildra varaktighetskravet för rätt till tidsbegränsad pensionsförmån från nuvarande minst ett och ett halvt år till en tid icke understigande ett år.

Socialförsäkringskommitténs förslag i frågan om *invaliditetsgraderingen*, som innebär att de förtidspensionsberättigade uppdelas i tre grupper och att pensionen i de olika grupperna graderas så att hel förtidspension utgår i grupp I, två tredjedelar av hel pension i grupp II och en tredjedel av hel pension i grupp III, accepteras i det övervägande antalet remissyttranden.

Riksförsäkringsverket finner sålunda, att övervägande skäl talar för att kommitténs förslag lägges till grund för lagstiftning. Det synes dock verket lämpligt att, om en försäkrad som har hel eller två tredjedels förtidspension, därefter får sin arbetsförmåga förbättrad så att en nedsättning av pensionen skall ske, reduktionen får göras successivt under en övergångstid i stället för i ett enda steg. *Medicinalstyrelsen* framhåller särskilt vikten av att det tröskelproblem som uppkommer vid invaliditetsgränsen reduceras i möjlig mån. Styrelsen tillstyrker därför, att vid halv invaliditet kom-

pensation utgår med en tredjedel av full pension. Beträffande gruppindelningen anser styrelsen, att de trösklar som måste uppstå jämväl mellan de olika grupperna inbördes utgör en mindre olägenhet än de praktiska svårigheter som skulle föreligga vid tillämpning av en i och för sig önskvärd, mera fingraderad skala, samt håller före att ett socialt tillfredsställande resultat bör kunna uppnås med det föreslagna systemet. *Försäkringsinspektionen* har ej någon erinran mot graderingen, som dock enligt inspektionens mening torde föranleda en del besvärliga gränfall i praktiken. Enligt *överståthållarämbetets* mening synes gruppindelningen under vissa förhållanden kunna medföra försämrade pensionsförmåner för pensionärer, som nu har inkomstprövade pensionsförmåner, vilket inte torde ha varit avsett och som synes kunna undvikas genom övergångsbestämmelser. Förslaget tillstyrkes vidare av *länsstyrelserna i Södermanlands, Blekinge, Malmöhus och Västmanlands län* samt *Svenska landstingsförbundet*. En positiv inställning har också *länsstyrelsen i Värmlands län*, som dock ifrågasätter om det på grundval av medicinska och andra faktorer är möjligt att avgöra, huruvida en person fått sin arbetsförmåga nedsatt med sådana kvotdelar som $\frac{5}{6}$ och $\frac{2}{3}$. *Kommunernas pensionsanstalt* anför, att förslaget till invaliditetsgradering och till relativ kompensationsgrad icke överensstämmer med motsvarande regler inom den kommunala pensioneringen. Motiveringen för förslaget synes dock enligt pensionsanstaltens mening hållbar för en allmän pensionering, och olikheterna synes icke vålla större olägenheter för personalpensioneringens samordning med den allmänna pensioneringen. *Svenska stadsförbundet* anser den regressiva ersättningsskalan motiverad särskilt med hänsyn till de speciella förhållanden, som gäller för en obligatorisk allmän pensionering. Förbundet påpekar, att systemet kan ge en lägre sammanlagd inkomst (förtidspension + arbetsinkomst), då invaliditetsgraden nedsättes på grund av ökad arbetsförmåga. En sådan icke önskvärd konsekvens kan dock enligt förbundets mening undvikas, om inkomstbortfallsprincipen inte ges en alltför schematisk tillämpning i praktiken. *Arbetsmarknadsstyrelsen* anser, att graderingen i vissa fall kan ha ett produktionshämmande inflytande eller förorsaka en negativ inställning till rehabiliteringen. Styrelsen föreslår därför, att tillämpningsföreskrifter utfärdas av sådan karaktär att den enskilde medborgaren uppmuntras till en produktiv insats. *Landsorganisationen* ansluter sig till kommittéförslaget under förutsättning att det s. k. tröskelproblemet blir föremål för uppmärksamhet samt att graderingen och compensationen fungerar tillfredsställande ur rehabiliteringssynpunkt.

En del remissorgan, som i princip tillstyrker en regressiv kompensations-skala, är kritiska med hänsyn till att den föreslagna utformningen kan medföra att den sammanlagda inkomsten av pension och arbete sjunker, då arbetsförmågan ökar. Till dessa hör bland andra *Svenska försäkringsbolags riksförbund*, *Folksam* och *Kooperativa förbundet*. De föreslår en omarbet-

ning, så att pensionären garanteras större samlade ekonomiska förmåner i samma mån som arbetsförmågan förbättras.

Tjänstemännens centralorganisation och *Sveriges akademikers centralorganisation* anser inte det föreslagna regressiva systemet lämpligt och förordar i stället ett proportionellt system, där tröskeln mellan minst 50 procent invaliditet och lägre invaliditet lämpligen kan modifieras genom att ytterligare en grupp tillfogas, omfattande personer med en viss minsta invaliditet lägre än 50 procent.

Beträffande gruppindelningen förordar några remissorgan flera grupper, medan andra föredrager blott två grupper. Till de förra hör *Tjänstemännens centralorganisation*, *Sveriges akademikers centralorganisation* och *Svenska försäkringsbolags riksförbund* samt till de senare *statens pensionsanstalt*, *länsstyrelserna i Östergötlands, Gotlands samt Göteborgs och Bohus län* även som *Sveriges läkarförbund* och *De vanföras riksförbund*.

De blindas förening yttrar, att hel förtidspension alltid bör utgå till blinda, och *länsstyrelsen i Jönköpings län* anser, att många skäl talar för en sådan lösning. *Hörselfrämjandets riksförbund* berör hörselnedsättningen som invaliditetsgrund och anser, att vid bedömningen av hörselskadades pensionsförmåner hel förtidspension bör utgå till den vars invaliditet uppgår till minst hälften.

När det gäller *invaliditetsbedömningen* framhåller några remissorgan, att särskilda svårigheter måste uppkomma vid de i invaliditets-sammanhang så betydelsefulla psykiska sjukdomarna och sjukdomstillstånden av blandat fysiskt och psykiskt ursprung. *Riksförsäkringsverket* yttrar sålunda, att det i nu nämnda fall är vanligt att vederbörande icke utför något förvärvsarbete trots att hans fysiska tillstånd synes medge detta, och erinrar samtidigt om att man vid tillämpning av folkpensioneringens invaliditetsbegrepp inte varit benägen att anse pensionsberättigande invaliditet styrkt vid exempelvis neuroser utan påvisbart organiskt underlag. Inom en pensionering med goda förmåner och en så pass låg invaliditetsgräns som 50 procent får, fortsätter verket, problemen säkerligen betydligt större proportioner. Pensionssystemet och dess handhavande kan därför komma att spela en icke oväsentlig roll för frekvensen av neuroser och psyko-somatiska fall. Enligt verkets åsikt bör även i fortsättningen en betydande restriktivitet iakttagas, när det gäller att bevilja förtidspension i här berörda fall. I alldeles särskilt hög grad gäller detta, tillägger verket, då såsom orsak till nedsättningen i arbetsförmågan i läkarutlåtande angivits psykopati eller liknande diagnos, huvudsakligen yttrande sig i asocialitet, alkoholism o. d. *Riksförsäkringsverket* utgår från att annat inte åsyftats av kommittén.

Arbetsmarknadslägets betydelse vid invaliditetsprövningen behandlas i flera remissyttranden. *Riksförsäkringsverket* uttalar, att det inte synes vara något att erinra mot kommitténs synpunkter i denna del. Verket

erinrar om att enligt erfarenheten inkomstbortfallet icke sällan är större än som motiveras av de medicinska faktorerna, vilket ibland kan bero på att en återstående arbetsförmåga faktiskt inte kan utnyttjas, därför att vederbörande ej kan få arbete, som motsvarar hans förmåga, trots att han skulle vara villig att åta sig sådant arbete, om det erbjöds honom. Verket understryker den stora betydelse för invalidpensioneringen som samhällets sysselsättningspolitik har. I den mån de rörlighetsbefrämjande åtgärderna bygges ut, så att exempelvis den som är bunden till en viss ort genom fastighetsinnehav erhåller möjlighet att söka arbete på annan ort, underlättas även för partiella invalider att utnyttja sin återstående arbetsförmåga. Som en komplettering till en invalidpensionering sådan som den föreslagna fordras enligt riksförsäkringsverkets mening inte bara rehabiliteringsanordningar i egentlig mening utan också en betydande utbyggnad av de befintliga resurserna för att bereda personer med nedsatt arbetsförmåga lämplig sysselsättning.

Svenska arbetsgivareföreningen anser det tveksamt, om skyldigheten att byta arbete och verksamhetsområde bör vara densamma inom folkpensioneringen och tilläggs-pensioneringen. Ett uttalande av kommittén om att hänsyn främst bör tagas till den försäkrades förtjänstmöjligheter på den del av arbetsmarknaden, som faller inom ramen för hans yrkesutbildning, tidigare sysselsättning och ställning i yrket och samhället, kan enligt föreningens mening accepteras för tilläggs-pensioneringens del men det synes tveksamt, om samma princip bör gälla för folkpensioneringen. Beträffande frågan i vilken utsträckning den försäkrade bör vara underkastad skyldighet att byta arbete och vistelseort framhåller *Landsorganisationen*, att organisationen i annat sammanhang betonat värdet av rörlighet på arbetsmarknaden, varvid utgångspunkten varit att rörligheten skall uppnås genom stimulanser. Från angivna utgångspunkt ansluter sig organisationen till kommitténs uttalanden men motsätter sig bestämmelser av tvångskaraktär. Kommitténs uppfattning att det lokala arbetsmarknadsläget måste inverka på invaliditetsbedömningen delas av organisationen. *Tjänstemännens centralorganisation* ansluter sig till kommitténs mening att man vid invaliditetsbedömningen främst bör ta hänsyn till förvärvsmöjligheterna på den del av arbetsmarknaden, som faller inom ramen för vederbörandes yrkesutbildning, tidigare sysselsättning och ställning i yrket och samhället, men vill i anslutning till kommitténs uttalande att som tidigare sysselsättning bör förstås även annan än den, som vederbörande hade omedelbart före invaliditetsfallet, framhålla att hänsyn måste tagas till varaktigheten och omfattningen av den sysselsättning som vederbörande hade vid invaliditetsfallets inträffande, så att i bedömningen inte intages förhållanden, vilka ligger långt tillbaka i tiden. *De vanföras riksförbund* understryker betydelsen av den allmänna inställningen från omgivningens sida till de invaliderade på arbetsmarknaden. En negativ attityd från arbetsgivarnas och

arbetskamraternas sida kan motverka en arbetsplacering, även i fall där invaliditeten har ingen eller ringa betydelse vid arbetets utförande. Förbundet anför vidare, att det måste anses vara oriktigt att räkna med en kvarstående arbetsförmåga hos en invalidiserad, när denne trots bästa arbetsvilja och allvarliga försök att skaffa sig arbete inte kan erhålla sysselsättning. *Rikskommittén för partiellt arbetsföra* anser det uppenbart, att man inte endast bör bedöma vederbörande som arbetsför enligt vissa normer utan också beakta om han verkligen kan få det arbete och den inkomst som beräknats för honom.

Vad kommittén uttalar rörande en restriktivare praxis vid invaliditetsbedömningen beträffande särskolelever anser sig *skolöverstyrelsen* kunna tillstyrka, även om styrelsen skulle föredra att ett undantagsstadgande kunde göras i lagen angående sådana elever. Styrelsen framhåller dock de ekonomiska konsekvenser, som en mera restriktiv praxis vid beviljande av förtidspension skulle få för särskoleleverna och deras anhöriga samt för skolorna och deras huvudmän. Liknande påpekanden göres av *Svenska landstingsförbundet* och *Svenska stadsförbundet*. Sistnämnda förbund liksom *överståthållarämbetet* vill inte tillstyrka vad kommittén förordat utan anser, att frågan bör bli föremål för förnyat övervägande. Även *Riksförbundet för utvecklingsstörda barn* hävdar, att frågan om ändrad praxis bör vila intill dess det föreligger en mera fullständig plan för hur olika kategorier av utvecklingsstörda barn lämpligen skall inpassas i ett system med utbildningsbidrag, rehabiliteringshjälp och socialförsäkringsförmåner. Detta spörsmål bör enligt förbundets mening behandlas av socialpolitiska kommittén och mentalsjukvårdsberedningen gemensamt.

Kommitténs förslag att vid invaliditetsbedömningen den försäkrades arbetsinkomst som fullt arbetsför icke skall beräknas till högre belopp än som motsvarar $7\frac{1}{2}$ gånger basbeloppet tillstyrkes av *Landsorganisationen*. Enligt *Svenska arbetsgivareföreningens* åsikt kan gränobeloppet för folkpensioneringens del sättas betydligt lägre, medan det däremot inom tilläggs-pensioneringen bör sättas vid 15 gånger basbeloppet.

Övriga remissorgan, som yttrat sig i frågan, avstyrker förslaget. *Försäkringsdomstolen* anser, att den föreslagna regeln kan leda till otillfredsställande resultat, och anför följande exempel, i vilket basbeloppet antages utgöra 4 000 kr. En försäkrad med 35 000 kr. i årlig arbetsinkomst skulle ej kunna erhålla förtidspension, om nämnda inkomst till följd av sjukdom varaktigt minskas till 17 000 kr., under det att en annan försäkrad med en arbetsinkomst som fullt arbetsför av 30 000 kr. skulle kunna erhålla en förtidspension på över 6 000 kr. vid en av sjukdom förorsakad minskning av inkomsten till 14 000 kr. Bestämmelsen skulle också leda till att en försäkrad, som åtnjuter halv sjukpenning, i vissa fall icke kan beviljas förtidspension, ehuru hans arbetsförmåga är varaktigt nedsatt. Domstolen anser därför, att man i rättstillämpningen bättre kommer till rätta med de

problem som här möter, om en bestämd maximigräns ej uppställs, och förordar därför att bestämmelsen utgår. Samma uppfattning kommer till uttryck i remissyttranden från *Handelns arbetsgivareorganisation* och *Svenska försäkringsbolags riksförbund*. *Tjänstemännens centralorganisation* och *Sveriges akademikers centralorganisation* åberopar som skäl mot den föreslagna regeln jämväl, att vederbörande inte skulle få tillgodoräkna sig antagandepoäng, vilket leder till att han skulle komma i ett avsevärt sämre läge i vad avser ålderspension från tilläggs pensioneringen än en person med lägre inkomst.

Frågor rörande r e h a b i l i t e r i n g e n behandlas i praktiskt taget samtliga remissyttranden. Undantagslöst understrykes vad kommittén anfört om socialförsäkringens intresse av att denna verksamhet kraftigt utbygges både på sjukvårdssidan och på arbetsvårdssidan. Samtidigt betonas, att det är synnerligen angeläget att åtgärder härför snabbt blir vidtagna. *Arbetsmarknadsstyrelsen* understryker vikten av att statens arbetsklirik får tillräckliga resurser såväl för arbetsprövning som för undervisning och utbildning av befattningshavare inom rehabiliteringsorganisationen. Styrelsen erinrar vidare om att på grund av arbetsvårdens bristande resurser det inledda samarbetet mellan arbetsvården och sjukvården i de s. k. samarbetslagen icke givit önskvärd effekt. På vissa håll begränsar sig resultatet av samarbetet i många fall till en registrering av personer, som borde bli föremål för rehabilitering, därest resurser förelåge. Även *riksförsäkringsverket* anför, att samarbetslagen på grund av bristande resurser ännu inte på alla håll fungerar så som avsetts. *Medicinalstyrelsen* erinrar om att en icke obetydlig rehabiliteringsverksamhet är igångsatt eller planerad i enlighet med av styrelsen år 1954 skisserade riktlinjer. Samtidigt tillfogar styrelsen, att denna rehabiliteringsorganisation starkt hämmats av bristen på läkare, sjukgymnaster och arbetsterapeuter. Styrelsen framhåller, att den grundläggande invaliditetsbedömning som nu aktualiseras för förtidspensioneringen till stor del kommer att äga rum vid de vårdavdelningar för bl. a. observationsfall, som enligt vad styrelsen förordat skall inrättas inom den lasarettanslutna rehabiliteringsverksamheten. Med hänsyn till att de medicinska rehabiliteringsinstitutionerna ännu är så ofullständigt utbyggda finner styrelsen det rimligt, att socialförsäkringen själv tills vidare har möjlighet att i försäkringens intresse pröva rehabiliteringsmöjligheter och göra invaliditetsbedömningar på egna sjukhus (Nynäshamn, Tranås och Åre). Enligt styrelsens uttalande är möjligheterna till arbetsprövning vid statens arbetsklirik otillräckliga. *Svenska landstingsförbundet* framhåller, att landstingen i sin egenskap av huvudmän för sjukvården och den grundläggande delen av rehabiliteringsverksamheten har ett positivt intresse av att medverka i rehabiliteringen. Därom vittnar icke minst den planering och utbyggnad som skett under senare år. Förbundet vill dock — liksom medicinalstyrelsen — betona, att utbyggnadstakten i avgörande grad är

beroende av tillgång på utbildad personal. Även *försäkringsinspektionen* understryker, att en tillfredsställande rehabilitering kan uppnås endast genom en väsentlig förbättring av tillgången på utbildad personal inom sjukvården och arbetsvården.

Flera remissorgan stöder kommitténs principiella ståndpunkt att inget hinder bör finnas för bidrag från socialförsäkringen till rehabiliteringsinstitutioner. *Arbetsmarknadsstyrelsen* erinrar om sin tidigare positiva inställning i denna fråga, och *försäkringsinspektionen* betonar nödvändigheten av att ifrågakvarande spörsmål snarast vinner en tillfredsställande lösning. *Medicinalstyrelsen* framhåller, att det hitintills mera varit bristande personella än ekonomiska faktorer, som hållit tillbaka den medicinska rehabiliteringen, och tillfogar att så torde bli fallet under avsevärd tid framåt. Enligt *Svenska landstingsförbundet* talar starka principiella skäl för att rehabiliteringsverksamheten åtminstone delvis finansieras via socialförsäkringen, och *Landsorganisationen* är av samma mening. *Folksam* däremot kan inte finna, att man samhällsekonomiskt vinner något med att belasta socialförsäkringen med en viss kostnadsandel för dessa ändamål. Det väsentliga är att organisationen blir effektiv och att ansvaret för dess utformning inte fördelas på flera händer.

Socialförsäkringskommitténs uttalanden i fråga om rätten till och skyldigheten att underkasta sig rehabilitering behandlas i några remissyttranden. *Medicinalstyrelsen* tillstyrker, att en försäkrad skall vara skyldig att underkasta sig rehabiliteringsåtgärder under förutsättning att det allmänna kan erbjuda honom de erforderliga resurserna och de ekonomiska möjligheterna därtill. *Landsorganisationen* instämmer helt i kommitténs uttalande att varje försäkrad skall äga rätt att få sitt rehabiliteringsbehov tillgodosett men anser inte att man kan uppställa några bestämmelser om den försäkrades skyldighet att underkasta sig rehabilitering. Organisationen anför vidare, att all rehabilitering bör utformas så att den stimulerar den försäkrade att frivilligt genomgå yrkesutbildning eller annan arbetsvårdsåtgärd. Därigenom undviker man bedömningssvårigheter, huruvida den försäkrade skall vara skyldig att underkasta sig rehabilitering eller ej. Liknande synpunkter anföres av *De vanföras riksförbund*. *Statstjänstemännens riksförbund* anser det med hänsyn till de bristande resurserna mindre välbetänkt att konstruera en rätt till rehabilitering, vilket dessutom är onödigt då samhället givetvis ställer tillgängliga resurser till förfogande i syfte att de skall utnyttjas på bästa sätt.

Beträffande frågan om bidrag till den enskilde under tiden för rehabilitering anser, som framgår av det föregående, ett stort antal remissorgan att sådant bidrag i första hand bör utgå från sjukförsäkringen. *Riksförsäkringsverket* uttalar, att vissa bedömningssvårigheter uppstår för sjukkassorna om sjukpenning skall utgå under rehabilitering vid sidan av de statliga utbildningsbidragen. Kassorna måste då ta ställning till om den för-

säkrade under rehabiliteringstid är helt arbetsoförmögen eller har sin arbetsförmåga nedsatt med minst hälften, i vilka fall hel resp. halv sjukpenning skall utgå, eller har arbetsförmågan nedsatt med mindre än hälften, då sjukpenning ej skall utgå.

Kommitténs förslag om vissa förbättringar i bestämmelserna om de statliga utbildningsbidragen har inte mött någon erinran.

Förslaget om inrättande av ett centralt samordnings- och planeringsorgan för rehabiliteringsverksamheten, benämnt *centrala rehabiliteringsberedningen*, tillstyrkes allmänt, då ett sådant organ anses verksamt kunna bidra till en lösning av rehabiliteringsverksamhetens utformning. Till de tillstyrkande myndigheterna hör *medicinalstyrelsen*, som dock anser att ett organ av kombinerad planerings- och forskningskaraktär skulle kunna utträta vida mera för att befordra rehabiliteringens utveckling. *Landsorganisationen*, som också är positivt inställd till förslaget, berör frågan om samarbetet på det regionala planet. Organisationen uttalar, att det av kommittén förordade samarbetet inom samarbetslagen och pensionsdelegationerna inte tillräckligt motsvarar de krav man bör ställa på en rehabiliteringsverksamhet, som i princip skall vara odelbar och fortlöpa utan avbrott från det skadan eller sjukdomen inträffat tills vederbörande åter är arbetsför. Organisationen finner det vidare önskvärt att ett direkt samarbete mellan de arbetsvårdande och sjukvårdande organen etableras vid alla större sjukhus samt att frågorna om forskning och utbildning av personal uppmärksammas. Till sist yttrar organisationen, att rehabiliteringsfrågorna bör bli föremål för fortsatt utredning. *Svenska vanförevårdens centralkommitté* anser, att behovet av samordning är stort, och finner med hänsyn till det omedelbara planeringsbehovet angeläget, att en statlig utredning omedelbart tillsättes. En sådan utredning kunde även förbereda uppgifterna för rehabiliteringsberedningen.

Socialförsäkringskommitténs förslag att rätt till invalidförmån från folkpensioneringen icke längre skall utgöra villkor för rätt till förtidspension från tilläggs pensioneringen tillstyrkes av remissorganen. Med hänsyn till de olika finansieringssystemen inom de båda försäkringarna framstår enligt *Svenska arbetsgivareföreningens* mening den nuvarande sammankopplingen, som skulle ha drabbat utlandssvenskarna och de här i riket förvärvsarbetande utländska medborgarna, som ohållbar.

De förslag av socialförsäkringskommittén rörande förutsättningarna för rätt till förtidspension och sättet för pensionens beräkning, vilka innebär ökade möjligheter för pensionsberäkning med tillgodoräknande av antagandepoäng m. m. tillstyrkes i allt väsentligt eller lämnas utan erinran. *Riksförsäkringsverket* är positivt inställt till förslagen men framhåller att eftersom antagandepoäng kan komma att bygga på ett enda års pensionsgrundande inkomst, pensionens storlek i vissa fall kan komma att rent slumpvis bli beroende av om den

försäkrades inkomst detta år varit särskilt hög eller låg. *Kommunernas pensionsanstalt* anför, att förslaget innehåller värdefulla förbättringar i avseenden som är av speciellt intresse för de mindre kommunerna. Enligt anstaltens bedömande medför ett genomförande av kommitténs förslag, att därefter kommer att kvarstå endast mindre betydande risker för att en kommun skall bli skyldig utge förtids- och familjepension utan att ha en väsentlig del av denna återförsäkrad i den allmänna pensioneringen. *Försäkringsdomstolen* anser, att pensionsberäkning med tillgodoräknande av antagandepoäng inte bör knytas till den faktiska placeringen i sjukpenningklass utan till den klassplacering som skulle ha förelegat, om sjukkassan i vederbörlig ordning erhållit kännedom om samtliga förhållanden som skall ligga till grund för klassplaceringen. I huvudsak samma synpunkter anföres av *Svenska sjukkasseförbundet*.

Förslaget om tillgodoräknande av pensionspoäng under studier eller annan utbildning och värnplikstjänstgöring anses av *Svenska stadsförbundet* välmotiverat, men förbundet efterlyser en definition av vad som skall avses med studier eller annan utbildning. En närmare bestämning är enligt förbundets mening nödvändig, såvida man inte skall utgå från att alla, som före 28 års ålder icke har förvärvsarbete, i stället ägnar sig åt utbildning. *Länsstyrelsen i Uppsala län* ifrågasätter lämpligheten av det föreslagna systemet, vilket måste komplicera lagstiftningen. Länsstyrelsen reagerar vidare mot att staten föreslås skola svara för de merkostnader, som genom tillgodoräknande av poäng i förevarande fall uppkommer för försäkringen. Utan närmare utredning om vilka som kommer att omfattas av en dylik förmån — länsstyrelsen anför i denna del liknande synpunkter som Svenska stadsförbundet — samt hur stora kostnaderna kommer att bli anser sig länsstyrelsen icke kunna tillstyrka förslaget i denna del. *Länsstyrelsen i Gotlands län* finner konstruktionen med poäng, som inte grundas på förvärvsinkomst, betänklig och kan ej tillstyrka förslaget. Ett fortsatt beträdande av vägen med poängförvärv utan arbetsinsats kommer enligt länsstyrelsens mening att ge anledning till nya anspråk, som blir svårare att tillgodose ju mer sambandet med arbetsinsatsen uppluckrats. *Statens pensionsanstalt* finner inte sådana skäl föreligga, att principen för finansiering av försäkringen bör brytas med anslag av statsmedel för en utgift av så ringa storleksordning. Anstalten anser, att kostnaderna bör bäras av försäkringskollektivet; i vart fall torde de inte böra belasta det under tolfte huvudtiteln uppförda anslaget för statens arbetsgivaravgift till försäkringen.

Några remissorgan förordar, att möjligheterna att förvärva pensionspoäng ytterligare utvidgas. Sålunda hemställer *Sveriges husmodersföreningars riksförbund* om en utredning rörande de hemarbetande husmödrarnas möjlighet att erhålla pensionspoäng, och *Fredrika-Bremerförbundet* anser, att gift kvinna bör få tillgodoräkna sig pensionspoäng för år, då hon avstår från förvärvsarbete för att vårda minderåriga barn i hemmet. *De blin-*

das förening och De vanföras riksförbund anser, att de från barn- och ungdomsåren invalidiserade, vilka ej har möjlighet att få pensionsgrundande inkomst, bör garanteras pensionspoäng i huvudsak enligt förslaget om poäng åt studerande. *Kooperativa förbundet* finner det vara av särskild betydelse att inkomst av stipendier, som utgår till forskare, blir pensionsgrundande. Förbundet ifrågasätter, om icke stipendiaternas verksamhet i detta avseende bör likställas med studier.

Förslaget i departementspromemorian att slopa det nu gällande villkoret för utländsk medborgare att förtidspension från tilläggs pensioneringen kan utgå, endast såvida pensionspoäng tillgodoräknats för minst fem år, tillstyrkes av samtliga remissorgan som yttrat sig i frågan, nämligen *Svenska arbetsgivareföreningen*, *Handelns arbetsgivareorganisation*, *Tjänstemännens centralorganisation*, *Svenska försäkringsbolags riksförbund*, *Svenska Personal-Pensionskassan* och *Yrkeskvinnors samarbetsförbund*.

I detta sammanhang behandlar remissorganen vissa kvarstående villkor som leder till att utlänningar kan vara uteslutna från rätt till tilläggs pension i en del fall, där svenska medborgare är berättigade till sådan pension. *Svenska arbetsgivareföreningen* anser sålunda, att de kvarstående särreglerna beträffande utlänningar, som består i krav på minst 10 poängår för rätt till ålderspension resp. krav på möjlighet att uppnå minst 10 poängår för rätt till förtids- och familjepension, är otillfredsställande. Om reglerna med hänsyn till överkompensation icke anses helt kunna slopas, bör de dock, framhåller föreningen, mildras så att rätt föreligger till en pension, som kan anses svara mot erlagda avgifter. *Handelns arbetsgivareorganisation* hemställer, att återstående särbestämmelser beträffande utlänningar blir föremål för översyn i syfte att i möjlig mån upphäva eller i vart fall ytterligare modifiera dem. *Tjänstemännens centralorganisation* anser, att de förbättringar, som skett i fråga om behandlingen av utländska medborgare i Sverige, inte är uttömmande och uttalar att de kvarvarande speciella bestämmelserna för utlänningar ej är förenliga med de principer, som tillämpas på den svenska arbetsmarknaden.

Tilläggsförmåner till ålders- och förtidspension m. m.

De av socialförsäkringskommittén föreslagna särskilda förmånerna från folkpensioneringen till vissa invalider täcker enligt *socialstyrelsens* mening på intet sätt de särskilda kostnader, som drabbar invaliderna, varför dessa enligt förslaget inte är tillförsäkrade samma minimistandard som andra folkpensionärer. Frågan hur förmånerna bör utformas och vilka åtgärder, som i övrigt bör vidtagas för att invaliden skall bli jämställd med övriga folkpensionärer, finner styrelsen dock vara av så stor räckvidd, att en utredning härom skulle allvarligt försena genomförandet av det framlagda förslaget. Styrelsen tillstyrker därför förslaget i dess nuvarande ut-

formning men hemställer samtidigt att frågan om invalidernas ställning i försäkringen blir föremål för fortsatt utredning.

Socialförsäkringskommitténs förslag till ändrad konstruktion av folkpensionsförmånerna till de blinda, så att *blindtillägg* i fortsättningen skall utgå till försäkrad, som är berättigad till ålders- eller förtidspension, och *blindhetsersättning* till försäkrad, som ej uppbär folkpension, tillstyrkes eller lämnas utan erinran av remissorganen, om man bortser från de i avsnittet om förtidspension omnämnda, vilka anser att den nuvarande ovillkorliga rätten till invalidpension skall bibehållas för dem som blivit blinda före en viss ålder. *Överståthållarämbetet* och *länsstyrelsen i Västmanlands län* yrkar, att åldersgränsen för rätt till blindförmån bör bestämmas till 67 år. Enligt *Svenska socialvårdsförbundets* mening bör det övervägas att låta åldersgränsen sammanfalla med den som gäller för rätt till ålderspension alltså 67 år, om någon åldersgräns överhuvudtaget skall stipuleras. *De blindas förening* anser, att åldersgränsen bör helt avskaffas eller bestämmas till 67 år. *Statstjänstemännens riksförbund* är av den uppfattningen att blindförmånerna skall utgå oavsett när blindheten inträffat.

Förslagen beträffande *vårdtillägg* och *hjälp tillägg* tillstyrkes eller lämnas utan erinran av bl. a. *Landsorganisationen* och *De vanföras riksförbund*. *Riksförsäkringsverket* finner det önskvärt med en klarare gränsdragning mellan de båda förmånerna. *Svenska socialvårdsförbundet* yttrar, att man kommer att stå inför stora svårigheter vid den praktiska bedömningen, huruvida vederbörande skall anses berättigad till den ena eller den andra hjälpformen. Enligt förbundets mening kan därför ifrågasättas om man inte i stället för att tillskapa en ny förmån, som blir svår att avgränsa från den tidigare, borde mildra bestämmelserna för rätt till *vårdtillägg* och avstå från att införa den föreslagna nya hjälpformen. I samma riktning uttalar sig *överståthållarämbetet*, *länsstyrelserna i Uppsala, Gotlands, Skaraborgs* och *Värmlands län* samt *De lungsjukas riksförbund*.

Den föreslagna höjningen av åldersgränsen för vårdbehovets inträde från 60 till 63 år tillstyrkes av *riksförsäkringsverket*, medan *överståthållarämbetet*, *länsstyrelsen i Västmanlands län* och *Svenska socialvårdsförbundet* förordar att gränsen höjes till 67 år. *De vanföras riksförbund* och *De lungsjukas riksförbund* anser båda, att åldersgränsen 63 år är väl låg. Förstnämnda förbund föreslår dessutom att *vårdtillägget* skall utgå med 2 400 kr. och *hjälp tillägget* med 1 600 kr. *Statstjänstemännens riksförbund* anser, att tilläggen bör utgå oavsett när vårdbehovet inträtt.

De föreslagna nya hjälpformerna *vanföreersättning* och *vanföretillägg* tillstyrkes av *Landsorganisationen*, som anser det vara en väsentlig uppgift att underlätta för de vanföra att genom förvärvsarbete göra en samhällsinsats. *Länsstyrelsen i Jönköpings län* finner, att den föreslagna hjälpen ofta kan vara lämplig och behövlig, men befarar svårigheter vid den praktiska tillämpningen, varför frågan bör ytterligare utredas och

överbägas. Länsstyrelsen i Uppsala län ställer sig tveksam till förslaget och anser att förmånerna borde ha inkomstgraderats. Andra remissorgan har icke något att erinra mot förslaget i och för sig men förordar en mera generell utformning av villkoren utan begränsning till vissa former av invaliditet. Uttalanden av sådan innebörd göres av *Tjänstemännens centralorganisation*, *Svenska försäkringsbolags riksförbund*, *Svenska vanförevårdens centralkommitté*, *De lungsjukas riksförbund*, *Sveriges läkarförbund* och *Socialförsäkringsbolagens förening*. *De vanföras riksförbund* föreslår, att allenast en lytesersättning skall finnas för vanför, som icke uppbär pension eller som har endast partiell pension, och att denna ersättning skall uppgå till 1 200 kr.

Mot kommitténs förslag att ersätta de nuvarande särskilda barnbidragen med barn tillägg, utformade som tillägg till försörjarens folkpension, göres inga principiella invändningar. *De vanföras riksförbund* anser dock, att barn tillägg icke bör reduceras av den anledningen att försörjaren uppbär partiell förtidspension. Förslaget att barn tillägget skall minskas med bidragsförskott avstyrkes av *socialstyrelsen*, *några länsstyrelser*, *Svenska stadsförbundet* och *Kommunernas pensionsanstalt*. Under åberopande av bestämmelserna om rätt till barn tillägg från sjukförsäkringen ifrågasätter *riksförsäkringsverket*, huruvida inte barn tillägg i visst fall bör kunna utgå till folkpension, som tillkommer gift kvinna. Enligt *socialstyrelsens* mening kan några allvarliga invändningar icke resas mot att barn tillägg får utgå även till folkpension till gifta kvinnor.

Förslaget till ändrad utformning av hustru tillägget lämnas utan erinran. *Riksförsäkringsverket*, *länsstyrelserna i Uppsala* och *Östergötlands län* samt *Tjänstemännens centralorganisation* anser dock, att förslaget bör ses endast som ett steg mot en längre gående reform av innebörd att hustru tillägget avvecklas som en självständig förmån.

Vad kommittén förordat beträffande de kommunala bostadstilläggen föranleder ingen erinran. *De blindas förening*, *De vanföras riksförbund*, *Rikskommittén för partiellt arbetslösa* och *De lungsjukas riksförbund* anser, att det bör vara möjligt att i lagen intaga bestämmelser om enhetliga regler för bostadstilläggens utgivande. Bestämmelserna bör därvid utformas så, att bostadstillägget alltid står i relation till den faktiska bostadskostnaden.

Inte heller kommitténs generella uttalanden och förslag rörande den inkomstprövning, som alltjämt förutsättes för vissa folkpensionsförmåner, har mött någon gensaga under remissbehandlingen.

Familjepension

Förslaget i departementspromemorian om att bland den allmänna pensioneringens familjeförmåner skall upptagas änkepension tillfrån-

skilda kvinnor vid den förutvarande makens död tillstyrkes eller lämnas utan erinran av samtliga remissorgan. I detta sammanhang må nämnas, att enligt *familjerättskommitténs* mening vissa principiella skäl talar för att också änklingspension införes i det allmänna pensionssystemet. Denna inställning delas av *Sveriges husmodersföreningars riksförbund*, *Yrkeskvinnors samarbetsförbund* och *Fredrika-Bremerförbundet*.

I övervägande antalet remissyttranden accepteras att pensionsrätten, såsom föreslagits i promemorian, göres beroende av att den frånskilda kvinnan varit berättigad till underhållsbidrag och likaså att pensionens storlek begränsas av underhållsbidragets storlek, i den mån detta understiger beloppet för vanlig änkepension. Bland de remissorgan, som godtar en sådan lösning, återfinnes *försäkringsdomstolen*, *riksförsäkringsverket*, *flertalet länsstyrelser*, *statens pensionsanstalt*, *Landsorganisationen*, *Tjänstemännens centralorganisation*, *Folksam*, *Kooperativa förbundet*, *Svenska socialvårdsförbundet* och *Yrkeskvinnors samarbetsförbund*. Sålunda anför *försäkringsdomstolen*, att mot bakgrunden av syftet med den i lagförslaget gjorda gränsdragningen rätten till änkepension för frånskild icke lämpligen synes kunna knytas annat än till fastställt underhållsbidrag. *Statens pensionsanstalt* förklarar sig efter ingående överväganden ha stannat för att förorda promemorieförslaget i vad gäller såväl pensionsrättens anknytning till förefintligheten av rätt till underhållsbidrag vid den frånskilde mannens död som pensionens begränsning till underhållsbidragets belopp. Enligt *Landsorganisationen* är det angeläget att samhället med olika medel söker förbättra de ensamstående mödrarnas, däribland de frånskildas, ekonomiska ställning. Organisationen tillstyrker därför förslaget men framhåller samtidigt, att de ensamstående mödrarnas problem därmed icke är löst utan snarast bör bli föremål för behandling. *Yrkeskvinnors samarbetsförbund* har förståelse för de frånskildas prekära ekonomiska ställning men ansluter sig till förslaget att göra frågan om änkepensionen till frånskild beroende av om underhållsbidrag utgått eller icke, eftersom enligt förbundets uppfattning syftet med änkepension till frånskild bör vara att gardera den frånskilda mot det inkomstbortfall, som annars skulle uppstå genom dödsfallet.

Från vissa håll riktas kritik mot att rätten till änkepension för frånskild kvinna göres beroende av att hon varit berättigad till underhållsbidrag. *Familjerättskommittén* yttrar, att rätten till pension enligt rådande uppfattning framstår som en intjänad förmån med försäkringsmässiga inslag och att denna uppfattning måste skänkas det största beaktande. Detta gäller, säger kommittén, utan inskränkning i fråga om tilläggspensioneringen, medan folkpensioneringen med större fog torde kunna uppfattas som en grundförsörjning, vilken kan behandlas främst från sociala synpunkter. Villkoret att den frånskilda hustrun skall kunna erhålla änkepension endast om hon är berättigad till underhåll är enligt familjerättskommitténs mening

icke rationellt grundat. En hustru kan vara i påtagligt behov av underhåll men mannen sakna förmåga att utge något, eller hustrun kan tills vidare reda sig hjälpligt men antagas vara i behov av pension på äldre dagar. Vid skilsmässa måste hustrun söka att till varje pris rädda sin rätt till pension efter mannen. Ett rationellt avgörande i underhållsfrågan kan enligt kommitténs mening icke vinnas, då ovidkommande hänsyn på detta sätt måste spela in. De olyckliga verkningarna förstärks av att även pensionens storlek göres beroende av kvinnans rätt till underhåll, så att folkpension och tilläggspension till fränskild kvinna sammanlagt icke får överstiga underhållsbidragets storlek. För pensionens storlek bör, med kommitténs utgångspunkt att pensionen är intjänad under äktenskapet, tiden för äktenskapets längd tillmätas grundläggande betydelse. Ett rimligt resultat synes enligt kommittén kunna uppnås, om fränskild make tillgodoräknas pensionsgrundande tid före äktenskapet och fram till äktenskapsskillnaden och tillägges pension i proportion därtill. Senare fränskild make får då tillgodoräknas tid från första skillnaden till dess skillnad vanns i andra äktenskapet. Vissa minimibelopp torde också böra angivas. Om anknytningen till underhållsbidraget slopas, kan det emellertid tänkas, framhåller kommittén, att man anser sig böra avstå från att låta flera i princip ograverade änkepensioner utgå vid sidan av varandra. För sådant fall bör enligt kommittén — med bibehållande av tiden för äktenskapets bestånd såsom grundläggande faktor — fränskild hustru få prioritet framför senare hustru. Detta kan, om mannen gifter sig flera gånger, leda till att änkan blir utan pension (utöver sådan som utgår enligt folkpensioneringen), men denna konsekvens synes kommittén naturlig. Enligt familjerättskommitténs mening bör pensionsrätt från ett tidigare äktenskap alltid återupplivas vid ett senare äktenskaps upplösning, oavsett detta äktenskaps varaktighet. Jämväl *länsstyrelsen i Uppsala län* förklarar, att pensionsrätten bör betraktas som intjänad under äktenskapet och alltså utgå oavsett förekomsten av underhållsbidrag samt att pensionens storlek bör göras beroende av äktenskapets längd. Liknande synpunkter anföres av *länsstyrelserna i Jönköpings och Jämtlands län* samt *Fredrika-Bremerförbundet*.

Svenska försäkringsbolags riksförbund, till vars yttrande i denna del *Svenska arbetsgivareföreningen* och *Svenska Personal-Pensionskassan* ansluter sig, anser det olämpligt att rätten till änkepension för fränskild hustru anknytes till förefintligheten av underhållsskyldighet eller till underhållets belopp. Om man inte vill göra gällande, säger förbundet, att det inte föreligger någon rättssäkerhet för utfästa pensioner inom tilläggspensioneringen, måste man acceptera att pensionsrätten är en successivt intjänad rätt. Enligt allmän civillagstiftning är makar skyldiga att efter förmåga gemensamt svara för familjens försörjning och den tillgång, som rätten till pensionsförmånerna innebär, måste därför i princip anses tillhöra båda makarna.

Vid omgifte bör enligt förbundets mening pensionsrätten inom tilläggs pensioneringen ej gå förlorad utan endast pensionen indragas under tiden för det nya äktenskapets bestånd.

Sveriges husmodersföreningars riksförbund framför i huvudsak samma synpunkter som familjerättskommittén och tillägger att, eftersom pensionsrätten är en tillgång i äktenskapet i vilken även andra maken bör ha del, denna rätt borde gälla även ålderspensionen. Hustrun borde sålunda få rätt till del i mannens ålderspension under hans livstid, vilket skulle kompensera hennes försämrade möjligheter att själv intjäna en tillfredsställande pension. Frågan härom bör enligt förbundets mening utredas. Förbundet anser vidare, att änkepension från tilläggs pensioneringen inte bör indragas vid omgifte.

Både remissorgan, som i princip godtar det framlagda förslaget om pensionsrättens anknytning till underhållsbidraget och sådana som förordar en lösning efter andra linjer, gör invändningar i vissa avseenden mot bestämmelsernas utformning i övrigt. Detta gäller bl. a. kraven på att den frånskilda kvinnan antingen skall ha vårdnaden om och stadigvarande bo tillsammans med barn, som stadigvarande vistades i kvinnans hem såväl vid skillnaden som vid dödsfallet, eller ock ha varit gift med mannen i minst 15 år. Beträffande vårdnads- och samboendekraven anser *statens pensionsanstalt* liksom *Fredrika-Bremerförbundet*, att frånskild kvinna bör kunna få änkepension, även om vårdnaden överflyttas på henne först i samband med mannens död. *Familjerättskommittén* anser, att inom tilläggs pensioneringen något krav på vårdnad eller samboende över huvudetag inte bör uppställas för frånskilds rätt till pension, lika litet som för änkas. Det bör enligt kommitténs uppfattning vara tillräckligt, om den försäkrade efterlämnar barn, som tillika är barn till kvinnan. Liknande synpunkter anföres av *Sveriges husmodersföreningars riksförbund*. *Yrkeskvinnors samarbetsförbund* accepterar vårdnadskravet men hemställer att kravet på samboende utgår. Det kan, framhåller förbundet, bero på praktiska omständigheter att detta krav inte kan uppfyllas. Kravet på 15 års äktenskap för frånskild, för vilken barnrekvisitet ej är uppfyllt, möter motstånd från *länsstyrelserna i Östergötlands, Uppsala och Jämtlands län, statens pensionsanstalt, familjerättskommittén, Tjänstemännens centralorganisation* och *Yrkeskvinnors samarbetsförbund*. Gemensamt för dessa yttranden är att anknytningen till underhållsbidraget anses utgöra en tillräckligt restriktiv faktor och att de 15 åren bör kunna nedsättas till 10 eller, i likhet med vad som gäller för änka, 5 år.

Den fråga, som vid sidan av frågan om anknytningen till underhållsbidraget, är föremål för den största uppmärksamheten bland remissorganen, är den nya pensionens inverkan på barnpensioner från tilläggs pensioneringen. Härom uttalar *försäkringsdomstolen*, att de föreslagna bestämmelserna innebär en ogynnsam begränsning av pensionerna för barn i senare

äktenskap, och domstolen förordar en ändring av bestämmelserna till undvikande härav. Även *riksförsäkringsverket* föreslår, att förslaget omarbetas så att stötande resultat ej uppstår genom att änkepension till fränskild reducerar pensionen till barn i senare äktenskap. I dessa fall, framhåller verket, föreligger i regel ingen ekonomisk gemenskap. Det påpekas också att, om den fränskilda själv har barn, det kan inträffa att hennes och barnens gemensamma pension blir lägre än om hon inte varit berättigad till änkepension, ett resultat som enligt verket är otillfredsställande. *Statens pensionsanstalt* anser, att pensioner till barn i annat gifte inte bör reduceras av pensionen till fränskild. *Familjerättskommittén* finner reduceringsregeln otillfredsställande. Om mannen efterlämnar endast fränskild och änka, behöver ingenders pension reduceras, men om han i stället för änka efterlämnar barn i senare äktenskap, reduceras barnpensionerna. En sådan följd bör enligt kommittén undvikas. Både i nu nämnda fall och då den fränskilda har egna pensionsberättigade barn framstår det vidare som en onödig begränsning, att barnpensionerna reduceras i full utsträckning, även om änkepensionen till den fränskilda endast utgör en mindre del av full änkepension. Liknande synpunkter framförs av *Fredrika-Bremerförbundet*, som framhåller att större reduktion av barnpensionerna i vart fall ej bör ske än som svarar mot storleken av den fränskildas änkepension. Några av remissorganen går ett steg längre och framlägger förslag, som innebär en ändring även av gällande regler för änkepensionens inverkan på barnpensionens storlek så att barnpensionen endast påverkas av änkepension, därest hushållsgemenskap eller släktskapsband föreligger mellan barnet och änkan. Uttalanden i denna riktning göres bl. a. av *Folksam*, *Yrkeskvinnors samarbetsförbund*, *Sveriges husmodersföreningars riksförbund*, *Svenska försäkringsbolags riksförbund* och *Tjänstemännens centralorganisation*.

När det gäller socialförsäkringskommitténs förslag om sammanträffande mellan flera pensioner godtar samtliga remissorgan förslaget om att, såvitt angår tilläggs pensioneringen, både egenpension och familjepension skall kunna utgå samtidigt. *Riksförsäkringsverket*, som anför att enligt en inom verket gjord uppskattning förslaget kan antagas medföra en utgiftsökning för tilläggs pensioneringen på lång sikt på ca 5 procent, ifrågasätter dock, om den föreslagna ändringen är av sådan angelägenhetsgrad att denna kostnadsökning är motiverad.

Till socialförsäkringskommitténs uppfattning, att vid sammanträffande av flera familjepensioner inom tilläggs pensioneringen endast en av dem bör utgå, ansluter sig *Sveriges husmodersföreningars riksförbund* under förutsättning att barnpensionens storlek inte påverkas av änkepension till annan än barnets moder eller vårdnadshavare. *Svenska försäkringsbolags riksförbund* däremot anser, att vid sammanträffande av två barnpensioner övervägande skäl talar för att båda utges, och hänvisar därvid till att barnpensionen inom folkpensioneringen är högre, om båda föräldrarna avlidit

än om endast en av dem är död. Om vardera av två makar har en pensionsgrundande inkomst av 10 000 kr. synes det rimligt, fortsätter förbundet, att barnen efter båda föräldrarnas död kommer i ungefär samma ekonomiska situation, som om mannen har en pensionsgrundande inkomst av 20 000 kr. men hustrun ingen inkomst. Vidare anser förbundet, att änkepension och barnpension utan olägenhet bör kunna utgå samtidigt till samma person. *Kommunernas pensionsanstalt* anför liknande synpunkter och framhåller, att egendomliga konsekvenser i samordningsavseende kan uppkomma, när avlidna föräldrar varit anställda hos olika arbetsgivare, som båda tillämpar bruttosystem i sin personalpensionering.

Socialförsäkringskommitténs förslag till lösning av vissa ö v e r f ö r s ä k r i n g s p r o b l e m på familjepensionssidan tillstyrkes av *Landsorganisationen*. *Svenska försäkringsbolags riksförbund* anser, att de föreslagna reglerna är godtagbara, ehuru det kan ifrågasättas om 10-procentregeln över huvud taget behövs. *Sveriges husmodersföreningars riksförbund* uttalar, att förslaget synes ge rimligt resultat under den förutsättning socialförsäkringskommittén haft att räkna med, nämligen att det endast kan vara fråga om en änkepension. *Riksförsäkringsverket* anser, att den föreslagna maximeringsregeln kan verka förhållandevis hårt på barnpension, då det utgår flera änkepensioner efter en försäkrad, t. ex. till änkan och till en eller flera frånskilda kvinnor.

Tjänstemännens centralorganisation kritiserar förslaget och anför, att det synes tveksamt, huruvida överförsäkring kan anses föreligga, eftersom de i förhållande till den försäkrades inkomster höga familjepensioner som kan förekomma närmast äger samband med storleken av det bottenkydd för änkor och barn, som man av sociala skäl velat åstadkomma inom folkpensioneringen. Organisationen påpekar, att med den föreslagna utformningen av barntilläggen inga sådana tillägg till egenpension kommer att utgå vid medelstora inkomster. Reduceringen av barntilläggen återverkar sedan på familjepensionerna vid tillämpning av den föreslagna maximeringsregeln. Vidare framhåller organisationen, att regeln skulle förändra de förutsättningar under vilka tidigare tjänstepensionssystem samordnats med folkpensioneringen och tilläggspensioneringen. Tjänstemännens hittillsvarande familjepensionsskydd har nämligen i väsentlig grad förutsatts kunna ersättas av motsvarande förmåner från folkpensioneringen och tilläggspensioneringen. Organisationen förklarar sig inte kunna acceptera, att dessa förmåner nu försämras. Därest en maximeringsregel likväl anses böra förekomma, förordar organisationen att barntilläggen beräknas vara oducerade vid maximeringsregelns tillämpning eller att barnpensionerna från folkpensioneringen inte medräknas vid familjepensionernas maximering.

Mot den föreslagna uppmjukningen av inkomstprövningen av änkepension i anledning av dödsfall, som inträffat före den 1 juli 1960, göres ingen invändning. Förslaget tillstyrkes av

Landsorganisationen, Svenska landskommunernas förbund och Sveriges husmodersföreningars riksförbund. Enligt sistnämnda förbund är det önskvärt, att inkomstprövningen helt slopas för änkor, som fyllt 60 år. *Riksförsäkringsverket* framhåller, att försäkringsnämnderna, som kommer att handlägga ärenden av detta slag, normalt får tillämpa två olika avdragsregler i varje fall varom här är fråga. De nu gällande reglerna blir sålunda fortfarande tillämpliga på de kommunala bostadstilläggen, medan de föreslagna mildrade avdragsreglerna kommer att få tillämpas på själva änkepensionen, vilket säkerligen kommer att i betydande grad tynga arbetet och avsevärt öka felriskerna.

Samordning med yrkesskadeförsäkringen

Så gott som samtliga remissorgan tillstyrker eller lämnar utan erinran socialförsäkringskommitténs förslag till provisorisk reglering av samordningen mellan sjukförsäkringen och den allmänna pensioneringen, å ena, samt yrkesskadeförsäkringen, å andra sidan. Sålunda finns enligt *försäkringsrådet* ur yrkesskadeförsäkringssynpunkt inte något att erinra mot förslaget, och även *riksförsäkringsverket* förklarar sig kunna i huvudsak tillstyrka detsamma. *Landsorganisationen* ansluter sig till kommitténs förslag under betonande av att det får betraktas som en tillfällig lösning. Likaså uttalar *Riksförbundet landsbygds folk* och *Sveriges lantbruksförbund*, att de inte har några erinringar att göra mot de föreslagna samordningsreglerna men att de vill understryka önskvärdheten av att yrkesskadeförsäkringsfrågan snarast blir utredd och att hänsyn därvid tages till lantbrukarbefolkningens speciella synpunkter och önskemål.

Inte heller *försäkringsdomstolen* har några erinringar mot förslagets huvudprinciper. Emellertid uttalar domstolen att, om reduktion å pensionen sker med endast en viss del av yrkesskadeersättningen, detta torde kunna leda till att i vissa fall de sammanlagda förmånerna kommer att uppgå till så högt belopp, att det kan bli komplikationer för den nya utredningen om yrkesskadeförsäkringen. Domstolen ifrågasätter därför om det inte trots allt borde övervägas att ändra sjukpenningtabellen i YFL liksom det maximalbelopp, som ligger till grund för beräkningen av livräntor enligt nämnda lag. Genomföres dessa ändringar, fortsätter domstolen, kan reduktion ske med hela yrkesskadeersättningen.

Socialförsäkringsbolagens förening hävdar i sitt remissyttrande, att samordningsreglerna endast bör tillämpas vid ersättning på grund av obligatorisk yrkesskadeförsäkring. Livränta på grund av frivillig försäkring enligt YFL har hittills undantagits, säger föreningen, bl. a. då det gällt förbättring av ersättning i form av ersättningstillägg eller genom omreglering. Så länge

reduktionen inte kan ske på livräntesidan uppkommer enligt föreningen en disproportion mellan den premie försäkringsinrättningen måste uttaga för att få täckning för utgående ersättning och den totalersättning den försäkrade får behålla, sedan den föreslagna samordningsregeln verkat. En dylik disproportion mellan premier och ersättningar uppfyller, anser föreningen, inte de krav på premiernas skälighet, som bör upprätthållas då det gäller frivillig försäkring.

Enligt *Svenska stadsförbundet* synes i fråga om äldre yrkesskadeförsäkringsfall en samordning sådan som kommittén föreslagit vara ofrånkomlig även efter en revision av yrkesskadeförsäkringen. Beträffande skadefall, som inträffar efter den nu föreslagna lagstiftningens ikraftträdande, borde däremot enligt förbundets mening en principiellt riktig lösning, genom ingrepp på yrkesskadesidan, ha kunnat åstadkommas redan nu utan att man därmed skapat komplikationer för den pågående utredningen om yrkesskadeförsäkringen. *Svenska försäkringsbolags riksförbund* förklarar, med instämmande av *Svenska Personal-Pensionskassan*, att en ytterligare samordning, som innebär avdrag på pensionsidan, borde undvikas. Emellertid synes de föreslagna reduktionsreglerna i huvudsak kunna tillämpas i fråga om yrkesskadefall, som inträffat före den nya lagstiftningens ikraftträdande. Förbundet ifrågasätter dock lämpligheten av att ålderspension reduceras med livränta från YFL, som grundas på lägre invaliditetsgrad än 50 procent.

Frågan om k a r e n s t i d inom sjuk- och yrkesskadeförsäkringarna behandlas av *riksförsäkringsverket*, som inte vill förorda någon ändring av antalet karensdagar. *Landsorganisationen* hemställer, att frågan om slopande av karenstiden eller minskning av antalet karensdagar tages upp till behandling redan nu eller, om detta ej är möjligt, att den nyligen tillsatta utredningen om yrkesskadeförsäkringen får i uppdrag att utreda frågan. *Svenska försäkringsbolags riksförbund* anser, att det bör ankomma på yrkesskadeförsäkringsutredningen att ta upp frågan om det lämpliga antalet karensdagar inom sjuk- och yrkesskadeförsäkringarna. I många fall kan, uttalar förbundet, en längre karenstid möjliggöra administrativa förenklingar för sjukvårdarna, eftersom dessa genom en sådan reform skulle befrias från en mängd småärenden. Även *Sveriges läkarförbund* vill snarare se en förlängning än en förkortning av karenstiden.

Finansieringsfrågor

Sjuk- och moderskapsförsäkring

Socialförsäkringskommitténs förslag att arbetsgivarnas bidrag till sjuk- och moderskapsförsäkringen skall beräknas på löner upp till det belopp som beaktas vid fastställandet av arbetsgivarnas avgift till försäkringen för tilläggspension är föremål för delade meningar bland remissorganen. *Riksförbundet landsbygdens folk* och *Handelns arbetsgivareorganisation* säger sig kunna godta kommittéförslaget, därvid arbetsgivarorganisationen dock påpekar att det hade varit lika naturligt att anpassa sjukförsäkringens tak till yrkesskadeförsäkringens som till tilläggspensioneringens. *Länsstyrelsen i Uppsala län* och *Sveriges akademikers centralorganisation* påpekar, att det naturliga hade varit att söka överensstämmelse mellan sjukpenningsskalans tak och taket för underlaget vid beräkning av arbetsgivarbidrag till sjukförsäkringen. Enligt dessa båda remissorgan kommer kommittéförslaget att få effekten av en extra beskattning på företagare, som sysselsätter kvalificerad arbetskraft med relativt höga löner. Samma inställning har *Svenska försäkringsbolags riksförbund*, som även tror att endast obetydliga administrativa förenklingar står att vinna genom ett förverkligande av socialförsäkringskommitténs förslag.

Riksförsäkringsverket, som ägnar frågan en ingående behandling, fäster uppmärksamheten på att förslaget inte åstadkommer full överensstämmelse i fråga om avgiftsunderlaget inom tilläggspensioneringen och sjukförsäkringen. Bl. a. skall, framhåller verket, till skillnad från vad som gäller inom tilläggspensioneringen vid fastställandet av sjukförsäkringens avgiftsunderlag medtagas löner till arbetstagare som fyllt 65 år och vidare skall bortses från arbetstagare som inte är obligatoriskt yrkesskadeförsäkrade. Förslaget innebär i verkligheten att tre avgiftsunderlag erfordras vid debitering av socialförsäkringsavgifter, ett för sjukförsäkringen, ett för tilläggspensioneringen och ett för yrkesskadeförsäkringen. Administrativt är detta en försämring i förhållande till vad som nu gäller, eftersom f. n. avgiftsdebiteringen inom sjuk- och yrkesskadeförsäkringarna kan grundas på en beräkning, som utgår från samma personkrets och samma löner (maximalt beaktas 15 000 kr. per år och anställd). Dessutom kan enligt verkets mening mot kommittéförslaget invändas, att arbetsgivare med arbetstagare som har mer än 21 000 kr. om året i lön får högre avgifter till sjukförsäkringen än andra. Riksförsäkringsverket anvisar två alternativa utvägar att nå en bättre ordning. En metod vore att sätta avgiftsunderlaget till 22 000 kr., lika för yrkesskadeförsäkringen och sjukförsäkringen. Visserligen skulle härvid delvis samma betänkligheter kunna anföras för yrkesskadeförsäkringens del som vid kommitténs förslag framstälts för sjukförsäkringens, när löneunderlaget komme att höjas från 15 000 kr. till 22 000 kr. utan att motsvarande

förmåner skulle utgå från yrkesskadeförsäkringen. En sänkning av de nuvarande premiesatserna för yrkesskadeförsäkringen med i genomsnitt 7 procent skulle dock bli möjlig och i stort utjämnade ekonomiska verkningarna av höjningen av lönemaximum. En mindre höjning — ca 3 procent — av uttagsprocenten för sjukförsäkringen måste ske i förhållande till vad kommittén räknat med för att kompensera det från ca 33 000 till 22 000 kr. sänkta lönemaximum. En annan mera radikal metod vore att höja maximigränsen för samtliga debiteringar till den nivå som gäller inom tilläggs pensioneringen och samtidigt ta bort de skillnader som nu finns mellan avgiftsunderlagen. Härigenom skulle man vinna fördelen av ett enhetligt avgiftsunderlag för alla tre berörda försäkringsgrenar. Denna metod motiverar en sänkning av premiesatserna för yrkesskadeförsäkringen med i medeltal 10 procent.

Svenska arbetsgivareföreningen framhåller, att arbetsgivarna har ett starkt intresse av att uppgifterna till riksförsäkringsverket förenklas så mycket som möjligt, och anser att strävandena bör inriktas på att bibehålla ett gemensamt avgiftstak för sjuk- och yrkesskadeförsäkringarna. Att höja yrkesskadeförsäkringens avgiftstak till överensstämmelse med tilläggs pensioneringens kan enligt föreningen inte komma ifråga, men en viss mindre höjning kan vara försvarlig eftersom sjukförsäkringens reviderade sjukpenningsskala skall tillämpas även inom yrkesskadeförsäkringen. Föreningen föreslår, att lönedelar över 21 000 kr. om året ej beaktas vid debiteringen av arbetsgivarbidrag till sjukförsäkringen.

Förslaget i departementspromemorian om att statsbidraget skall utgå med hälften av sjukkassas utgifter för sjukvårdersättning utom ersättning för sjukhusvård, för grundsjukpenning, för barntillägg och för grundpenning innebär, framhåller *riksrevisionsverket*, en betydande förenkling av administrationen. Samma uppfattning uttalas av *länsstyrelsen i Gotlands län*.

Svenska sjukkasseförbundet finner för sin del att förslaget går för långt i strävandena att förenkla formerna för statens bidrag. Kan det påvisas att ett visst slag av utgifter drabbar vissa kassor särskilt hårt på grund av befolkningsstrukturen eller av andra skäl, bör enligt förbundets mening statens bidrag för detta slag av utgifter kunna höjas. Endast därigenom kan man få en tillräcklig utjämnande effekt, och förbundet kan inte se att en sådan ordning skulle medföra några större administrativa olägenheter. Förbundet föreslår, att statsbidraget i vad avser barntillägg och grundpenning bestämmes till 70 procent av kassans utgifter.

Folkpensionering

Socialförsäkringskommitténs principiella inställning, att fördelningen av folkpensionskostnaderna mellan staten och kommunerna på längre sikt bör ordnas så att kommunerna be-

strider kostnaderna för de kommunala bostadstilläggen och staten svarar för övriga kostnader, vinner i allmänhet gillande i remissyttrandena. *Länsstyrelserna i Uppsala, Östergötlands och Västmanlands län samt stadsfullmäktige i Malmö, Norrköping, Hälsingborg och Linköping* ävensom *Landsorganisationen* ansluter sig till kommitténs uppfattning. *Länsstyrelserna i Jönköpings och Västerbottens län samt Riksförbundet landsbygdens folk och Sveriges lantbruksförbund* anser, att staten helt bör svara för kostnaderna för förtidspensionerna. *Svenska försäkringsbolags riksförbund* uttalar, att kommunerna fr. o. m. år 1963 bör åläggas att helt finansiera kommunala bostadstillägg och hustrutillägg, medan övriga kostnader bör åvila staten.

Anslutning till socialförsäkringskommitténs principiella uppfattning, att staten helt finansiera de förmåner vilkas storlek den själv bestämmer, uttalas också av *1958 års skatteutjämningskommitté* (majoriteten). Där emot anser sistnämnda kommitté, att ur skatteutjämnings synpunkt starka invändningar kan riktas mot uppfattningen att kostnaderna för de kommunala bostadstilläggen helt skall åvila kommunerna. En lösning i enlighet med socialförsäkringskommitténs principiella uppfattning kommer, framhålls det, att medföra stora skillnader i kommunernas relativa kostnader, även om man tar hänsyn till den minskning av kostnaderna som kan väntas följa av att tilläggspensioner börjar utgå fr. o. m. år 1963. Vid utformningen av skatteutjämnings systemet synes det därför bli nödvändigt att ta hänsyn till de omständigheter, som påverkar kommunernas kostnader för folkpensioneringen. Lösningen av skatteutjämningsproblemet skulle underlättas, om kostnaderna för folkpensioneringen helt avlastades från kommunerna. Skatteutjämningskommittén anser, att det innan slutlig ställning togs till frågan om folkpensioneringens utformning bör utredas, om möjlighet finns att slopa kommunernas direkta medverkan vid folkpensioneringens finansiering. *Länsstyrelserna i Gävleborgs och Jämtlands län* anser, att folkpensionskostnaderna helt bör överflyttas på staten.

Socialförsäkringskommitténs förslag till provisoriska ändringar i reglerna för kostnadsfördelningen biträdades av *Landsorganisationen*. *Länsstyrelserna i Östergötlands och Malmöhus län* anser sig kunna godtaga förslaget som ett provisorium. *Tjänstemännens centralorganisation* uttalar en liknande uppfattning. *Allmänna skatteberedningen* framhåller, att förslaget inte är ägnat att motverka ställningstaganden av principiell natur i vad avser den framtida finansieringen av folkpensioneringen.

I ett flertal yttranden möter förslaget erinringar. *Länsstyrelsen i Västerbottens län* ansluter sig till reservationen av herrar Eliasson och Gustafsson. *Riksförbundet landsbygdens folk* och *Sveriges lantbruksförbund* delar de uppfattningar, som kommit till uttryck i nämnda reservation och i reservationen av herr Andersson.

Svenska stadsförbundet uttalar, att man under pågående utredning om skatteutjämnningen mellan kommunerna inte bör ändra på kostnadsfördel-

ningen mellan kommunerna inbördes. Förbundet avstyrker därför de föreslagna ändringarna i fråga om bidragsprocent och maximiprocent. Emellertid har förbundet intet att erinra mot att kommunbidrag tills vidare uttages till kostnaderna för förtidspensionerna, även om dessa kommer att utgå utan inkomstprövning. *Svenska landskommunernas förbund* anser det anmärkningsvärt, att kommittén — samtidigt som den principiellt hävdar att kommunerna bör bestrida kostnaderna för de kommunala bostadstilläggen och staten svara för övriga folkpensionskostnader — icke dragit de praktiska konsekvenserna av denna ståndpunkt utan i stället framlagt ett förslag, som innebär ett konserverande tills vidare av nuvarande för kommunerna högst ogynnsamma kostnadsfördelning. Visserligen, fortsätter förbundet, motiveras förslaget med att folkpensionskostnaderna relativt sett skulle minska i kommuner med lågt antal skattekronor per invånare och öka i övriga kommuner, men tendensen till utjämning kommunerna emellan är vid närmare påseende obetydlig. Därtill kommer att den ökning av skatteunderlaget, som är att vänta under de närmaste åren, får till följd en ytterligare övervältring av kostnaderna för folkpensioneringen på kommuner med mindre än 60 skattekronor per invånare. Förbundet avstyrker förslaget att kommunerna skall bidra till förtidspensionerna, och hävdar vidare, att någon ändring av gällande bestämmelser rörande kommunbidraget till de kommunala bostadstilläggen över huvud inte bör genomföras annat än i samband med en lösning av kostnadsfördelningsfrågan i vad avser även övriga pensionsförmåner. *1958 års skatteutjämningskommitté* uttalar, att förslaget leder till en fortsatt ökning av kostnaderna för de mest skattesvaga kommunerna, av vilka flertalet har hög utdebitering, medan vissa kommuner med stor skattekraft och låg utdebitering får en sänkning av sina relativa kostnader, samt att förskjutningen till de skattesvaga kommunernas nackdel kan väntas bli ännu större år 1963. Enligt kommittén leder skatteunderlagsutvecklingen till att ojämnheten i belastningen av kommunerna kommer att bli lika stor år 1963 som den var år 1959. Kommittén anser sig varken ur sakliga eller principiella synpunkter kunna godtaga förslaget till provisoriska ändringar i fördelningsreglerna. Enligt *stadskollegiet i Stockholm* skulle socialförsäkringskommitténs förslag för år 1959 innebära en merkostnad av 11,5 milj. kr. för staden. Utgiftsökningen har, fortsätter kollegiet, av stadens statistiska kontor beräknats till omkring 21 milj. kr. år 1964. Kollegiet avstyrker bestämt, att maximigränsen för kommunbidragen till kostnaderna för bostadstilläggen höjes. En sådan höjning kan inte accepteras av kollegiet, med mindre staten helt övertager kostnaderna för övriga delar av folkpensioneringen. *Ordförandena i pensionsnämnderna i Göteborg* anför, att kostnadsökningen för stadens del vid genomförande av förslaget beräknas bli ca 9 milj. kr. år 1964.

Frivillig statlig pensionsförsäkring

Remissorganen är allmänt ense med utredningen om att det även efter den allmänna pensioneringens utbyggande föreligger behov av komplettering genom frivilliga försäkringsformer. Enighet råder också om att den frivilliga statliga pensionsförsäkringens nuvarande pensionsform, som avser livsvarig ålderspension, bör bestå väsentligen oförändrad. När det gäller tillgodoseendet av kompletteringsbehoven i övrigt ansluter sig åtskilliga remissorgan till utredningens förslag med eller utan vissa smärre modifierationer. Andra remissorgan vill begränsa utbyggnaden till att avse endast en försäkring för temporär ålderspension, medan förslagen i övrigt avstyrkes eller ställs på framtiden. Som motivering för detta sitt ställningstagande åberopar remissorganen dels att socialförsäkringsadministrationens krafter under de närmaste åren bör få koncentrera sig på sin huvuduppgift att genomföra programmet för de allmänna pensions- och sjukförsäkringsreformerna och dels principiella synpunkter på statens åtaganden på det frivilliga försäkringsväsendets område.

Tillstyrkande yttranden utan några reservationer föreligger från *Tjänstemännens centralorganisation*, *Sveriges akademikers centralorganisation* och *Statstjänstemännens riksförbund*. De föreslagna kompletteringsförsäkringarna anses av *Svenska västkustfiskarnas centralförbund* synnerligen värdefulla. Centralförbundet uppger, att det beslutat att den 1 januari 1963, då de nya bestämmelserna avses skola träda i kraft, till deltagande anmäla samtliga medlemmar, som är aktiva yrkesfiskare, varigenom försäkringen skulle tillföras över 4 000 försäkrade med en sammanlagd årlig premie på betydligt mera än en milj. kr. *Statens pensionsanstalt* finner utredningens val av försäkringsformer i stort sett väl avvägt. *Folksam* anser, att de föreslagna försäkringsformerna, som med smärre modifierationer sedan länge funnits på marknaden, utgör ett naturligt komplement till den allmänna pensioneringen och vill inte avstyrka att de även skall kunna meddelas i statlig regi. *Handelns arbetsgivareorganisation* vill inte motsätta sig att den frivilliga statliga pensionsförsäkringen i framtiden omfattar kompletteringsförsäkringar avseende i första hand höjning av pensionsnivån för dem, som icke hinner intjäna full pension från tilläggs-pensioneringen. Därvid förutsattes dock att försäkringen sker med bibehållande av nuvarande enkla administrationsformer och med tillämpning av de för enskilda försäkringsbolag gällande villkoren. *Sveriges husmodersföreningars riksförbund* yttrar, att behov av kompletteringspensioner föreligger icke blott i den omfattning som utredningen anfört utan även för de hemarbetande kvinnorna och för änklingarna. *Riksförbundet landsbygdens folk* tillstyrker de föreslagna nya försäkringsformerna och förordar en utredning om möjligheten att teckna försäkring för enbart förtidspension eller sådan pension i kombination med annan försäkring än livsvarig ålderspension.

Även *Landsorganisationen* anser att förslagen bör genomföras men vill med hänsyn till de stora krav, som de närmaste åren kommer att ställas på socialförsäkringsadministrationen, inte motsätta sig att förslagen genomföres successivt, därvid förslaget om utbyte av livsvarig ålderspension mot temporär ålderspension först bör ifrågakomma.

Tillstyrkande yttranden i vad avser förslaget om försäkring för temporär ålderspension föreligger från *riksförsäkringsverket*, *försäkringsinspektionen*, *Svenska arbetsgivareföreningen*, *Sveriges hantverks- och industriorganisation*, *Svenska försäkringsbolags riksförbund* och *Svenska sjuk-kasseförbundet*. Behovet av övriga av utredningen föreslagna försäkringsformer är enligt *riksförsäkringsverkets* mening mycket skiftande och beroende av rent individuella omständigheter, vilket allt nödvändiggör en stark differentiering av försäkringsvillkoren, en god service och en ackviseptionsverksamhet, som måste bedrivas i hård konkurrens med privat försäkring, ävensom en kvalificerad lokal administration. Med hänsyn till den intensiva organisationsverksamhet, som de närmaste åren måste bedrivas inom verket för andra och mera angelägna ändamål, är det enligt verkets åsikt uteslutet att verket till den 1 januari 1963 skall kunna medhinna det organisationsarbete, som kräves om ifrågavarande grenar av den frivilliga försäkringen skulle införas då. På grund härav kan riks-försäkringsverket inte tillstyrka förslagen i nu berörda delar i vad avser ett genomförande från sagda dag. *Försäkringsinspektionen* ställer sig i princip positiv till förslagen. Efter att tämligen utförligt ha belyst de praktiska sidorna av ett realiserande av förslagen finner inspektionen emellertid, att detta kommer att ställa stora krav såväl på den centrala administrationen som på de lokala organen, om den utbyggda försäkringen skall få någon kvantitativ betydelse och dessutom bli kvalitativt välskött. Med hänsyn härtill anser inspektionen att förslagen utom i vad avser den temporära ålderspensionen bör uppskjutas. Uppskovstiden kan enligt inspektionens mening utnyttjas till fortsatt planering av den tilltänkta verksamheten efter hand som resurser därtill frigöres.

Enligt *Svenska arbetsgivareföreningens* mening kan det inte anses föreligga något behov att utöka den frivilliga statliga pensionsförsäkringen med nya försäkringsformer utom den förut nämnda temporära ålderspensionen. Ett sådant behov torde bäst kunna tillgodoses av det privata försäkringsväsendet, som har en för ändamålet utbyggd organisation. Arbetsgivareföreningen ansluter sig vidare till uppfattningen, att det är olämpligt att under de närmaste årens intensiva organisationsverksamhet belasta socialförsäkringsadministrationen med ytterligare arbetsuppgifter. *Sveriges hantverks- och industriorganisation* avstyrker bestämt en väsentlig utbyggnad av den frivilliga statliga försäkringen. Motiven för en sådan utbyggnad är enligt organisationens mening inte övertygande och dessutom anföres, att kompletterande försäkringar av den typ, som berörs i utredningen, sedan gammalt

meddelas av en rad privata och kooperativa försäkringsbolag och kassor. Emot formerna för denna del av försäkringsrörelsen eller dess konkurrensförhållanden har organisationen veterligt inga allvarliga erinringar rests. *Svenska försäkringsbolags riksförbund* anser, att de inom landet verksamma privata försäkringsbolagen är väl rustade att möta efterfrågan på kompletterande försäkringsförmåner. Den ifrågasatta utvidgningen av den statliga frivilliga försäkringsverksamheten måste därför betecknas såsom obehörlig, och den kan enligt riksförbundets mening ej heller vara ägnad att främja en sund utveckling av försäkringsväsendet. *Svenska sjukkasseförbundet* ifrågasätter om en utbyggnad av den frivilliga försäkringen — utom i vad avser den temporära ålderspensionen — är erforderlig. Under åberopande av sina praktiska erfarenheter rörande den frivilliga sjukförsäkringen erinrar förbundet om att en omfattande ackvisions- och serviceverksamhet på lokalplanet är erforderlig, för att den föreslagna försäkringen skall få någon anslutning. På grund härav och med hänsyn till den arbetsbelastning, som väntar sjukkassorna till följd av ändringar i socialförsäkringslagstiftningen vid årsskiftet 1962/63, är det enligt förbundets mening olämpligt att vid nämnda tidpunkt pålägga kassorna ytterligare arbetsuppgifter.

Sveriges köpmannaförbund och *Svenska företagens riksförbund* anser, att utredningens förslag icke bör föranleda någon åtgärd från statsmakternas sida, och åberopar som skäl för sin inställning, att det finns tillfredsställande möjligheter att genom redan befintliga pensionsförsäkringsinstitutioner erhålla de kompletteringspensioner, som anses önskvärda.

En utbyggd frivillig försäkring anses i flera remissyttranden kunna i administrativt avseende handhavas på samma sätt som den nuvarande frivilliga försäkringen, om utbyggnaden begränsas till den temporära ålderspensionen. *Generalpoststyrelsen* finner det mest ändamålsenligt att nämnda försäkringsform behandlas lika med den nuvarande frivilliga försäkringsformen.

Beroende uppdragstagare

Som allmänt omdöme om utredningens förslag uttalar *socialstyrelsen*, att utredningens kartläggning av hela fältet av beroende uppdragstagare torde innefatta alla yrkesgrupper, som rimligen kan vara aktuella i sammanhanget. Enligt styrelsen synes utredningen också uttömmande ha redovisat de problem, som äger samband med arbetstagarbegreppets utformning för de olika yrkesgrupperna. Kartläggningen jämte de i betänkandet redovisade synpunkterna har, framhåller styrelsen, den största betydelse för rättstillämpningen och för avtalsförhandlingarna i framtiden. Utredningen har därigenom enligt styrelsens mening redan medfört ett positivt resultat av stort värde. *Föreningen Sveriges aktiva handelsresande* anser däremot, att utredningen givit ett tämligen negativt resultat, sett mot bakgrunden av

utredningsdirektiven. Tillstyrkanden av utredningens förslag utan närmare motivering föreligger från *Sveriges akademikers centralorganisation*, *Folkrorelsernas programaktiebolag* och *Svenska skogsarbetarförbundet*.

Endast ett fåtal yttranden innehåller direkta uttalanden om behovet av ändrade regler. *Socialstyrelsen* ansluter sig helt till vad utredningen anfört om önskvärdheten av att för vissa yrkesgrupper utvidga arbetstagarbegreppet. *Riksförsäkringsverket* erinrar om att förmånerna från tilläggs pensioneringen numera är desamma, oavsett om förvärvsinkomsten härrör från anställning eller från annat förvärvsarbete, samt att motsvarande regler kommer att gälla inom sjukförsäkringen, om socialförsäkringskommitténs förslag genomföres. Skulle den nyligen tillsatta utredningen för översyn av lagstiftningen om yrkesskador leda till att företagare och självständiga yrkesutövare blir delaktiga av denna försäkrings förmåner på samma sätt som inom tilläggs pensioneringen, kommer enligt verkets uppfattning underlaget för de i betänkandet redovisade önskemålen om en utvidgning av arbetstagarbegreppet att försvagas, om man ser endast till önskvärdheten att ge ett effektivt skydd. Emellertid anser verket det uppenbart, att den kraftiga höjning av avgiftsnivån, som är att vänta särskilt för tilläggs pensioneringens del, gör frågan om avgiftsskyldigheten mera betydelsefull än hittills. *Tjänstemännens centralorganisation* är av den uppfattningen att utredningen alltför mycket undervärderat trygghetssynpunkten och framhåller att utredningens resonemang om totallönen i lika hög grad skulle kunna tillämpas på de egentliga arbetstagarna och då motivera att de själva skulle erlägga socialförsäkringsavgifter och betala kostnaderna under semestertiden.

Utredningens uppfattning att vissa uppdragstagares önskemål om likställighet med arbetstagarna i socialförsäkrings- och semesterhänseende inte bör tillgodoses genom lagstiftning har på ett par undantag när inte mött gensaga i yttrandena. *Arbetsdomstolens ordförande*, *försäkringsdomstolen*, *försäkringsrådet*, *riksförsäkringsverket*, *domänstyrelsen*, *Handelns arbetsgivareorganisation*, *Svenska lantarbetsgivareföreningen*, *Föreningen Skogsarbeten*, *Värmlands och Västra Bergslagens skogsarbetsgivareförening*, *Folkets husföreningarnas riksorganisation* och *Folkets parkers centralorganisation* ansluter sig uttryckligen till denna uppfattning. *Svenska teaterförbundet* anser, att frågan om lagstiftning bör anstå till dess man prövat möjligheten att tillgodose önskemålen genom likställighetsavtal inte blott inom tilläggs pensioneringen utan även inom sjukförsäkringen och yrkesskadeförsäkringen. *Föreningen Sveriges aktiva handelsresande* däremot är av den uppfattningen att lagstiftning är absolut nödvändig och föreslår, att i socialförsäkringslagarna och i semesterlagen införes ett stadgande av samma innehåll som 1945 års tillägg till arbetsfredslagstiftningen. *Sveriges handelsresandeförbund* uttalar en liknande uppfattning.

De synpunkter utredningen anlagt på rätts tillämpningen har

blivit föremål för delade meningar. En positiv inställning kommer i regel till synes i yttrandena från de organisationer som företräder arbetstagar- och uppdragstagarintressen. Yttrandena från arbetsgivar- och uppdragsgivarhåll innehåller däremot i allmänhet kritik.

Försäkringsdomstolen framhåller att det inom socialförsäkringen föreligger behov av såvitt möjligt enkla och fasta gränsdragningsregler. För de enskilda i egenskap av utgivare eller mottagare av ersättning för utfört arbete är det sålunda enligt domstolens mening av vikt, att de själva utan svårighet kan bedöma huruvida ett anställningsförhållande föreligger eller ej. Gränsdragningen måste också ske på sådant sätt, att det inte uppstår alltför stora komplikationer vid uttag av avgifter av dem som skall anses såsom arbetsgivare. Med hänsyn härtill vill domstolen framhålla önskvärdheten av en i viss mån förenklad bedömningsmetod. Även *riksförsäkringsverket* understryker vikten av att reglerna för arbetstagarbegreppets tolkning är så enkla och allmängiltiga som möjligt. Verket uttalar, att utredningens rekommendation att lösa gränsdragningsfrågan genom modifieringar i praxis synes få godtagas. Enligt verkets uppfattning torde tillämpningen av den något schabloniserade bedömningsmetod som utredningen förordat erbjuda vissa möjligheter att åstadkomma något så när fasta normer för avgiftsdebiteringen och något så när tillfredsställande möjligheter för allmänheten att sätta sig in i frågor om försäkringstillhörigheten. Verket vill emellertid tillråda att utvidgningar av arbetstagarbegreppet sker med viss försiktighet, enär erfarenheten visar att varje uppmjukning medför ökade gränsdragningssvårigheter. *Arbetsdomstolens ordförande* uttalar, att en modifierad praxis med en mera schablonartad bedömning av arbetstagarbegreppet hos socialförsäkringsorganen får antagas vara ägnad att leda till att man på arbetsmarknaden inrättar sig efter den nya situationen. I sin tur torde härigenom, heter det vidare, övriga domstolars praxis påverkas, varigenom ett enhetligt arbetstagarbegrepp skulle komma att bestå.

Bland de organisationer som redovisat en positiv inställning till utredningens förslag märkes *Landsorganisationen*, *Sveriges bensinhandlares riksförbund*, som starkt understryker värdet av den av utredningen förordade schabloniserade bedömningsmetoden, och *Fria litterära yrkesutövarnas centralorganisation*. *Tjänstemännens centralorganisation* förklarar sig vilja understödja utredningens synsätt och framhåller att det ofta förefallit stötande att av två personer inom samma yrkesgrupp med likartade arbets- och inkomstförhållanden den ene räknas som arbetstagar och den andre som uppdragstagar, emedan avgörande vikt fästs vid vissa avtalsvillkor beträffande vederlagets bestämmande. *Svenska musikerförbundet* och *Svenska teaterförbundet* har inte några invändningar mot utredningens synpunkter, såvitt angår respektive förbunds medlemmar.

I vissa av de positiva yttrandena anser man att de av utredningen gjorda uttalandena inte är tillräckliga för att uppnå de eftersträlvade förskjut-

ningarna i rättspraxis. *Socialstyrelsen* finner det sålunda inte helt tillfredsställande att man i en rättsfråga, där enligt styrelsens mening starka skälighetssynpunkter talar för en ändrad tillämpning, överlämnar åt de myndigheter som hittills ansvarat för utformningen av praxis att utan ledning av något uttalande av statsmakterna ta ansvaret för om tillämpningen skall ändras eller inte. Styrelsen anser därför att såväl de rättstillämpande myndigheterna som allmänheten bör erhålla ett uttalande av statsmakterna rörande utvidgning av praxis i den av utredningen angivna riktningen. Även *försäkringsdomstolen* anser det angeläget, att statsmakterna markerar sin inställning till hur praxis hör utformas. *Svenska musikerförbundet* och *Svenska teaterförbundet* hemställer, att statsmakterna utfärdar bindande direktiv angående den praxisförskjutning utredningen förordat. En liknande uppfattning har *Fria litterära yrkesutövarnas centralorganisation*.

Försäkringsrådet (majoriteten) ställer sig i viss mån tveksamt till den förordade praxisförskjutningen och påpekar, att det civilrättsliga arbetstagarbegreppet mer och mer utvidgats till att omfatta personkategorier, vilka tidigare bedömts som självständiga företagare och betecknats som beroende uppdragstagare, en rättsutveckling som torde komma att fortskrida ytterligare. Rådet uttalar, att rådet i samband med denna utveckling såvitt möjligt försökt få fram allmänna principer och därvid beaktat behovet av en viss schablonisering. Emellertid föreligger enligt rådets mening vid försök till schablonisering svårigheter av samma art som vid försök till lagstiftning i ämnet. Det måste också alltid tillses, att man håller sig till det arbetstagarbegrepp som ligger till grund för lagstiftningen. En av preceptorn Adlercreutz skisserad utveckling, som utredningen sympatiserar med, torde enligt rådets mening leda till att detta begrepp frångås. Rådet framhåller vidare, att oklara gränsfall kommer att dyka upp i tillämpningen vilken väg man än väljer. Dessutom kan en schablonisering inom lagstiftningens ram i viss mån verka negativt. Personer, som enligt hittills tillämpade bedömningsgrunder är att anse som arbetstagare med hänsyn till de speciella förhållandena i det enskilda fallet, kan nämligen vid en schabloniserad bedömningsmetod bli betraktade som självständiga företagare.

En i huvudsak negativ inställning till den förordade praxisförskjutningen framkommer i yttrandena från *domänstyrelsen*, *Svenska arbetsgivareförbundet*, *Handelns arbetsgivareorganisation*, *Svenska lantarbetsgivareförbundet*, *Försäkringsbolagens förhandlingsorganisation*, *Folkets parkers centralorganisation*, *Musiketablissementens förening*, *Föreningen Riksgesandtsorganisationen av artistarbetsgivare*, *Sveriges radio aktiebolag* och *Föreningen Skogsarbeten*.

Domänstyrelsen erinrar om att det av förarbetena till sjukförsäkrings- och yrkesskadeförsäkringslagstiftningen synes klart framgå, att det civilrättsliga arbetstagarbegreppet skall användas, vilket innebär likformighet

med semesterlagstiftningen. Det av försäkringsrådet genom viss schablonisering utformade s. k. socialrättsliga arbetstagarbegreppet, som uppkommit vid tillämpningen av den äldre yrkesskadeförsäkringslagstiftningen, förkastades. Enligt styrelsens mening innebär utredningens förslag om en schabloniserad bedömningsmetod ett återupplivande av det socialrättsliga arbetstagarbegreppet. Styrelsen anser det dessutom troligt, att en sådan bedömningsmetod skulle kunna ge upphov till samma problem som en lagstiftning med enahanda syfte. Med hänsyn härtill uttalar styrelsen tveksamhet inför utredningens förslag och framhåller som sin mening, att det civilrättsliga arbetstagarbegreppet bör vara grundläggande för bedömningen. Liknande synpunkter anföres av *Svenska arbetsgivareföreningen*, *Svenska lantarbetsgivareföreningen* och *Föreningen Skogsarbeten*.

Förslaget att vidga möjligheten att ingå s. k. likställighetsavtal till att avse även sjukförsäkringen har tillstyrkts eller lämnats utan erinran av *domänstyrelsen*, *Svenska arbetsgivareföreningen*, *Handelns arbetsgivareorganisation*, *Svenska lantarbetsgivareföreningen*, *Försäkringsbolagens förhandlingsorganisation*, *Folksam*, *Svenska lasttrafikbilägareförbundet*, *Folketshusföreningarnas riksorganisation*, *Landsorganisationen*, *Försäkringsfunktionärernas förbund*, *Föreningen Skogsarbeten*, *Riksförbundet landsbygdens folk* och *Sveriges bensinhandlares riksförbund*. Även *försäkringsdomstolen* tillstyrker förslaget men tillfogar, att likställighetsfallen kan väntas medföra svårigheter för sjukkassorna såväl i fråga om bedömningen huruvida överenskommelse skall anses föreligga som när det gäller inkomstberäkningen.

Endast *riksförsäkringsverket* har en kritisk inställning och ifrågasätter lämpligheten av förslaget. Verket erinrar om att placeringen i sjukpenningklass är beroende av den försäkrades framtida inkomst av förvärvsarbete. Därest uppdragsinkomsten jämföras med anställningsinkomst, försvåras enligt verkets mening i många fall klassplaceringen avsevärt, i vad den avser inkomst som skall anses härflyta från anställning. Huruvida och i vilken omfattning en uppdragstagare framdeles kan komma att träffa överenskommelse med sin uppdragsgivare torde nämligen — särskilt då fråga är om andra än fortlöpande uppdrag — inte med någon större säkerhet kunna beräknas på förhand. Då det gäller korttidsuppdrag, ger i regel föregående års inkomster av sådana uppdrag inte heller någon ledning för inkomstbedömningen. Först efter det överenskommelse träffats och anmälan där-om gjorts till sjukkassan, kan fråga uppkomma om ändring av klassplaceringen. I de fall överenskommelsen avser uppdragsinkomst, som inte är kontinuerlig, anser verket sannolikt, att anmälan inte kommer att påverka klassplaceringen, såvitt det ej med säkerhet kan beräknas, att den försäkrade mera stadigvarande kommer att erhålla sådan inkomst. Syftet med den ingångna överenskommelsen kommer med andra ord inte att uppnås. Verket påpekar vidare, att det saknas möjlighet att kontrollera att

uppdragsgivaren i överenskommelsefallen erlägger arbetsgivarbidrag till sjukförsäkringen. För att underlätta kontrollen och förhindra missbruk föreslår verket, att likställighetsavtal inom tilläggs pensioneringen alltid skall avse även sjukförsäkringen.

Utredningens förslag till ändringar i arbetsfredslagstiftningen tillstyrkes av *socialstyrelsen*, som uttalar, att dess erfarenhet bestyrker utredningens förmodan att det endast i tämligen få fall förekommer förbindelser mellan oberoende uppdragstagare och deras huvudmän av sådant slag att en tillämpning av lagstiftningen blir aktuell. *Landsorganisationen* erinrar om att organisationen i sitt yttrande över det förslag, som ledde till 1945 års ändringar i arbetsfredslagstiftningen, uttalat sig för att utvidgningen skulle avse alla uppdragstagare och inte begränsas till beroende sådana. Såsom skäl härför anförde organisationen i huvudsak, att gränsdragningen mellan beroende och andra uppdragstagare skulle ställa sig mycket svår samt att det knappast kunde vara förenat med några olägenheter utan från flera synpunkter måste vara fördelaktigt att inom arbetsfredslagstiftningen likställa alla uppdragstagare med arbetstagare. Enligt organisationens uppfattning har styrkan av dessa skäl tilltagit. *Försäkringsfunktionärernas förbund* yttrar, att förhandlingsrätt vägrats inom förbundets område under motivering att arbetet ej utfördes under sådana villkor och förhållanden som förutsättes ligga i begreppet beroende uppdragstagare. Förbundet hälsar därför den föreslagna utvidgningen av arbetsfredslagstiftningen med tillfredsställelse. Enligt *Försäkringsföreningen för general- och huvudagenter* föreligger det ett starkt behov för den kategori av försäkringsagenter, som föreningen företräder, att erhålla en oomtvistlig förenings- och förhandlingsrätt samt att i övrigt inrymmas i arbetsfredslagstiftningen. Föreningen anser, att utredningens förslag till utvidgning av arbetsfredslagstiftningen tillgodoser detta behov och i övrigt löser den svåra frågan om gränsdragning mellan olika yrkeskategorier på ett enkelt och rationellt sätt. *Försäkringsrådet* (majoriteten) anser sig inte böra avstyrka utredningens förslag men förklarar sig ha svårt att överblicka konsekvenserna därav på arbetsmarknaden. Utredningens förslag har också tillstyrkts eller lämnats utan erinran av *Folksam*, *Folketshusföreningarnas riksorganisation*, *Folkets parkers centralorganisation*, *Svenska musikerförbundet*, *Riksförbundet landsbygdens folk*, *Tjänstemännens centralorganisation*, *Sveriges bensinhandlares riksförbund* och *Fria litterära yrkesutövarnas centralorganisation*.

Föreningen *Sveriges aktiva handelsresande* uttalar, att utvidgningen av förhandlingsrätten till oberoende uppdragstagare inte innebär några fördelar av nämnvärd praktisk betydelse för handelsresandenas del. Det är inte den hittillsvarande begränsningen av förhandlingsrätten till arbetstagare och beroende uppdragstagare, som hindrat handelsresandena i deras strävan att få bort kategoriklyvningen. De handelsresande som skulle kun-

na betecknas som oberoende uppdragstagare är, framhåller föreningen, ett försvinnande fåtal och torde i själva verket vara att karaktärisera som handelsagenter.

Arbetsdomstolens ordförande ger uttryck för tveksamhet inför den föreslagna utvidgningen och påpekar, att betydelsefulla förändringar i rättsläget mellan parterna inträder, om arbetsfredslagstiftningens regler göres tillämpliga på deras mellanhavande, i förhållande till om allmänna civil- och processrättsliga regler gäller. Som exempel härpå nämnes, att enligt 3 § lagen om kollektivavtal sådana avvikelser från det kollektiva uppdragsavtalet, varom enskilda parter överenskommer, blir ogiltiga i den mån avvikelsen inte kan anses tillåten enligt avtalet. Vidare framhålles att, såsom torde framgå av 7 § nämnda lag, part i avtalsförhållandet i motsats till vad som eljest gäller inom civilrätten inte kommer att vara berättigad att häva avtalet vid kontraktsbrott från motsidan av väsentlig betydelse. Slutligen erinras om att part enligt 8 § kollektivavtalslagen kan förpliktas utgiva ideellt skadestånd vid avtalsbrott och att viss begränsning i skadeståndets storlek därvid kommer att gälla. Arbetsdomstolens ordförande påtalar, att närmare utredning saknas angående i vilken utsträckning oberoende uppdragstagare för närvarande faktiskt träffar kollektiva arbetsavtal med uppdragsgivare och att det inte heller är bekant vilka kategorier som bör räknas in under begreppet uppdragstagare eller vilka förhållanden som på detta område är eller kan komma att bli reglerade kollektivt. Under sådana omständigheter får det anses från principiell synpunkt betänkligt att för närvarande genomföra den tilltänkta utvidgningen av arbetsfredslagstiftningen. Härtill kommer att gränsdragningen mellan uppdragsavtal och andra avtal av mera affärsmässig natur ingalunda är klar. Det kan emellertid, anföres det vidare, mot bakgrunden av det utredningsmaterial som redovisats i betänkandet inte bestridas, att det finns behov att tillerkänna även oberoende uppdragstagare en i lag skyddad förhandlingsrätt, ett intresse som bör vägas mot de förutnämnda principiella betänkligheterna. Denna avvägningsfråga anser arbetsdomstolens ordförande svårbedömbär. Enligt hans uppfattning talar dock sannolika skäl för att kollektiva uppgörelser om arbetsvillkor normalt inte kommer att träffas på andra områden än sådana där förhållandena är likartade dem som råder på den egentliga arbetsmarknaden. Med hänsyn härtill, heter det avslutningsvis, är det måhända att antaga, att den föreslagna utvidgningen i praktiken inte kommer att medföra sådana olägenheter att man bör avstå därifrån.

Domänstyrelsen förklarar sig inte kunna tillstyrka den föreslagna utvidgningen av arbetsfredslagstiftningen och uttalar som sin bestämda uppfattning, att denna lagstiftning allt fortfarande bör vara begränsad till att gälla arbetstagare och beroende uppdragstagare. Enligt styrelsens mening skulle förslaget kunna medföra ogynnsamma och säkerligen inte avsedda konsekvenser, i det att arbetsfredslagstiftningen skulle kunna bli tillämp-

9* — *Bihang till riksdagens protokoll 1962. 1 saml. Nr 90*

lig för en organisation, vars medlemmar visserligen i vissa sammanhang uppträder som uppdragstagare men i andra och kanske mera dominerande som självständiga företagare. Det förefaller styrelsen naturligt, om en motpart ställer sig tveksam till lämpligheten av att träffa kollektivavtal med en sådan organisation, särskilt i fall då motivet för ett avtal mellan organisationerna är att få en ren prisfråga reglerad. Då gränsen mellan arbetsavtal och andra avtal inte alltid är lätt att dra, skulle som en följd av den föreslagna lagstiftningen den situationen kunna uppstå, att en prisreglerande uppgörelse blir betraktad som ett kollektivavtal, varigenom arbetsrättsliga normer i fråga om skadestånd, rätt till stridsåtgärder osv. blir tillämpliga. Styrelsen påtalar vidare, att utredningen inte närmare analyserat de följdverkningar förslaget skulle få beträffande föreningsrätten, en enligt styrelsens uppfattning ytterst betydelsefull fråga. Om förslaget genomföres skulle, framhåller styrelsen, otvivelaktigt den situationen kunna uppstå, att en person, som är att anse som självständig företagare i ett kontraktsförhållande, skulle kunna göra gällande, att viss åtgärd från motpartens sida bör anses som kränkande av föreningsrätten. En sådan utvidgning av föreningsrätten är enligt styrelsen helt orimlig, särskilt som föreningsrätten har sin grund i rent fackliga förhållanden.

Kritiska synpunkter liknande dem som domänstyrelsen redovisat anföres även av *Petroleumbranschens arbetsgivareförbund*, *Handelns arbetsgivareorganisation*, *Svenska lantarbetsgivareföreningen*, *Föreningen Skogsarbeten*, *Värmlands och Västra Bergslagens skogsarbetsgivareförening*, *Försäkringsbolagens förhandlingsorganisation* och *Föreningen Sveriges filmproducenter*. Även *Svenska arbetsgivareföreningen* motsätter sig ändringar i arbetsfredslagstiftningen och understryker bl. a., att den föreslagna utvidgningen kan få en verkan rakt motsatt den åsyftade, att vidga förutsättningarna för frivilliga avtal mellan uppdragsgivare och uppdragstagare. Om man skulle tillämpa arbetsrättsliga normer i fråga om skadestånd, rätt till stridsåtgärder m. m. på förhållandet uppdragsgivare och självständig uppdragstagare, skulle enligt föreningens mening varje generell uppgörelse mellan kontrahenterna löpa risk att bli betraktad såsom kollektivavtal, vilket skulle gälla även i rena prisfrågor. I så fall, uttalar föreningen, skulle det inte vara förvånande, om huvudmannasidan i fortsättningen blir ytterligt försiktig med att ingå generella överenskommelser över huvud taget med uppdragstagarparten.

Departementschefen

Allmänna synpunkter

I samband med framläggande av propositioner i socialförsäkringsfrågor vid de senaste årens riksdagar har jag haft anledning att erinra om att socialförsäkringen för närvarande befinner sig i ett skede av snabb utveck-

ling. Härvid har jag brukat lämna en översikt av de olika reformetapper som genomförts och som planeras. Även i år torde en sådan översikt vara på sin plats.

Såsom inledning till det utvecklingsskede som jag åsyftar vill jag beteckna ikraftträdandet år 1955 av lagstiftningen om allmän sjukförsäkring och den därmed i viss utsträckning samordnade nya yrkesskadeförsäkringslagstiftningen. De viktigaste milstolparna har därefter varit pensionsbesluten åren 1958 och 1959. Vid 1958 års A-riksdag tog statsmakterna ställning till folkpensioneringens framtida utformning och fastställde en riktpunkt för den nivå, som dessa pensioner borde ha uppnått år 1968. År 1959 togs sedan genom lagstiftningen om försäkring för allmän tilläggspension det avgörande steget mot socialförsäkringens utbyggnad till ett modernt trygghetssystem, som motsvarar högt ställda anspråk. Under tiden hade det utredningsarbete påbörjats, som erfordrades för att fullfölja statsmakternas intentioner enligt de principiella ställningstagandena på pensionsområdet från 1958. Efter tillkomsten av försäkringen för allmän tilläggspension fick detta utredningsarbete givetvis också beakta de med denna försäkring sammanhängande problemen.

Utredningsverksamheten bedrevs på två parallella linjer, dels inom 1958 års socialförsäkringskommitté vad avsåg de olika socialförsäkringsgrenarnas materiella innehåll, och dels inom socialförsäkringens administrationsnämnd beträffande försäkringens administrativa handhavande. På grundval av förslag av socialförsäkringskommittén beslöts år 1960 betydande förbättringar av folkpensioneringens familjeförmåner i enlighet med statsmakternas principiella ställningstagande år 1958. Administrationsnämndens arbete ledde vid 1961 års riksdag fram till en genomgripande reform av socialförsäkringsadministrationen, både vad gäller socialförsäkringsorganens uppbyggnad och formerna för ärendenas behandling. Administrationsnämnden hade därmed slutfört sina uppgifter.

Med framläggande av de förslag, som jag i fortsättningen kommer att ta ställning till, har socialförsäkringskommittén fullgjort sitt utredningsuppdrag. Dess förslag syftar till en reform av invalidpensioneringen både på folkpensions- och tilläggspensionssidan, som bygger på ställningstagandena från år 1958. Samtidigt föreslås en förbättring av sjukpenningförsäkringen, så att ett sammanhängande försäkringsskydd utan luckor och dubbelersättningar på i princip likvärdig nivå erhålles genom å ena sidan sjukpenning och å andra sidan invalidpension eller, som denna pensionsform i fortsättningen bör benämnas, förtidspension.

I slutskedet av socialförsäkringskommitténs utredningsarbete har den lagtekniska sidan av reformverket utretts inom socialdepartementet. Härvid har även utarbetats förslag om materiella ändringar i vissa avseenden, bl. a. på familjepensioneringens område och i fråga om utlandssvenskars och utlänningars ställning inom socialförsäkringssystemet.

Socialpolitiska kommittén, som har i uppdrag att verkställa en kartläggning av socialpolitikens nuvarande innehåll och verkningar samt att pröva de socialpolitiska åtgärdernas lämpliga utformning i framtiden, har som resultat av sina överväganden rörande stödet åt barnaföderskor lagt fram ett förslag om en avsevärd förbättring av moderskapsförsäkringen samtidigt med en avveckling av mödrahjälpen. Ett par andra utredningar i aktuella socialförsäkringsfrågor har vidare lett fram till förslag, som står i samband med de övriga föreliggande förslagen. Slutligen kompletteras bilden av den reformetapp vi nu står inför av att tiden är inne att ta ytterligare ett steg mot den folkpensionsnivå, som enligt 1958 års ställningstaganden skulle vara uppnådd år 1968.

Redan vad jag nu anfört torde ge en antydning om hur betydelsefull årets reformetapp är både med hänsyn till de föreliggande frågornas vikt och till förslagets omfattning. Utbyggnaden och samordningen av de varandra närstående socialförsäkringsgrenarna sjuk- och moderskapsförsäkring, folkpensionering och tilläggs-pensionering och sammanförandet av de huvudsakliga bestämmelserna om dessa försäkringar i ett lagverk i enlighet med de nu föreliggande förslagen kan på ett sätt sägas utgöra en slutsten i det arbete på socialförsäkringens utveckling till en hög grad av effektivitet, som jag i det föregående skildrat.

Det sagda får naturligtvis inte uppfattas så att reformarbetet på socialförsäkringsområdet kan anses avslutat för en längre tid framåt. Yrkesskadeförsäkringen, som fick ny gestalt vid den nuvarande reformperiodens början, kan av olika skäl f. n. inte annat än provisoriskt anknytas till den allmänna pensioneringen — folkpensionering och tilläggs-pensionering — i dess nya utformning. En utredning har emellertid igångsatts i syfte att möjliggöra en långtgående integration mellan yrkesskadeförsäkringen samt sjukförsäkringen och den allmänna pensioneringen. Sedan flera år har frågan om en översyn av sjukförsäkringslagstiftningen stått på dagordningen. I stor utsträckning har önskemålen om en sådan översyn blivit tillgodosedda genom de förslag rörande sjukpenningförsäkringen, som framlagts av 1958 års socialförsäkringskommitté. För fullföljande av översynen beträffande de delar av sjukförsäkringen som inte behandlats av kommittén, främst bestämmelserna om ersättning för sjukvård, har jag tillkallat en särskild utredning. En socialförsäkringsgren, som hittills i allmänhet inte behandlats i samband med de övriga, är arbetslöshetsförsäkringen. Även denna försäkrings omfattning och utformning är föremål för utredning.

I de förslag, som jag i det följande framlägger, lämnas principerna för de olika försäkringsgrenarnas finansiering orubbade. Oaktat reglerna om sjuk- och moderskapsförsäkring, folkpensionering och tilläggs-pensionering sammanföres i en lag, kommer alltså i huvudsak skilda finansieringsbestämmelser att gälla för dessa tre försäkringsgrenar. Även yrkesskadeförsäkringen följer sitt eget finansieringssystem. Det framstår som ett mycket

starkt önskemål att finansieringsreglerna för de med varandra i förmånshänseende samordnade försäkringsgrenarna bringas i bättre samklang med varandra och förenklas. Frågan om socialförsäkringens finansiering står givetvis i nära samband med beskattningens utformning, och hithörande problem överväges bl. a. inom allmänna skatteberedningen i samverkan med socialdepartementet. Det är min förhoppning att finansieringsfrågorna inom socialförsäkringen skall kunna få en tillfredsställande lösning inom en icke avlägsen framtid.

Som synes är arbetet redan i gång med åtskilliga frågor, som rör socialförsäkringens vidare utveckling. Andra sådana arbetsuppgifter kan väntas bli aktuella längre fram. Jag vill ytterligare uppehålla mig blott vid ett spörsmål av större räckvidd. Socialförsäkringens tillämplighet på andra länders medborgare är en fråga, som får alltmer ökad betydelse. Flera internationella organ, i vilkas arbete Sverige deltar, har problem av detta slag under behandling, och för den ekonomiska integrationen och arbetskraftens rörlighet över gränserna spelar frågor, som sammanhänger med lika-berättigande i socialförsäkringshänseende och vidmakthållande av socialförsäkringsskyddet vid arbete i andra länder än det egna, en viktig roll. I de nu föreliggande förslagen har vissa hithörande problem tagits upp till behandling, men en undersökning av hela frågekomplexet om grunderna för svenska medborgares och utlänningars rättigheter enligt vår socialförsäkringslagstiftning bör snarast komma till stånd.

Slutsatsen av vad jag nu yttrat blir att socialförsäkringen även i fortsättningen lovar att bli ett fält, som bjuder på en rik utveckling, men att de förslag, som jag i fortsättningen redogör för, likväl betecknar ett avgörande steg mot socialförsäkringens sammangjutning till ett enhetligt system, ägnat att genom sina olika komponenter skänka den enskilde ett i det hela tillfredsställande skydd mot de ekonomiska följderna av sjukdom, ålderdom och försörjarens frånfälle.

Sjuk- och moderskapsförsäkring

Inom en allmän försäkring, som omsluter både sjukförsäkring och pensionering, är det givet att det måste finnas ett nära samband mellan sjukförsäkringens regler om sjukpenningförmåner och den allmänna pensioneringens bestämmelser om ersättning vid invaliditet. Lagstiftningens syfte måste vara att även vid långvariga sjukdomar som övergår i invaliditet garantera de försäkrade ett fullgott skydd, utan luckor eller ojämnheter. Socialförsäkringskommittén har från denna utgångspunkt undersökt skillnaderna i olika hänseenden mellan sjukförsäkringen och förtidspensioneringen liksom även reglerna om samordning mellan dessa båda grenar av socialförsäkringen. Undersökningen har utmynnat i förslag att ansluta företagarna till den obligatoriska försäkringen för tilläggssjukpenning, att slopa

bestämmelserna om reduktion av sjukpenningen efter viss tids sjukdom och om utförsäkring, att höja grundsjukpenningen samt att bygga ut sjukpenningskalan med nya sjukpenningklasser. Om dessa allmänna linjer i kommitténs förslag råder en så gott som fullständig enighet bland remissorganen. Även jag anser att reformer i den angivna riktningen är av behovet starkt påkallade.

Beträffande företagarnas ställning inom sjukpenningförsäkringen finner jag sålunda att kommittén anfört övertygande skäl för sin uppfattning att den obligatoriska försäkringen för tilläggsjukpenning bör ge skydd mot inkomstbortfall även när inkomsten härrör från annat förvärvsarbete än anställning. Av intresse är att bland de remissorgan, som företräder företagarintressen, det är en allmän uppfattning att flertalet självständiga företagare och fria yrkesutövare har behov av ett vidgat försäkringsskydd mot inkomstbortfall på grund av sjukdom och att detta behov bör tillgodoses genom att vederbörande automatiskt anslutes till tilläggsjukpenningförsäkringen. Jag finner att kommitténs förslag i denna del bör genomföras.

En automatisk anslutning av företagarna till försäkringen för tilläggsjukpenning är inte oförenlig med en viss individuell valfrihet. Behovet av försäkringsskydd är mer skiftande när det gäller företagare än när det gäller anställda, vilket motiverar att särskilda valmöjligheter står företagarna till buds. De valmöjligheter man vill ge företagarna inom sjukförsäkringen måste emellertid bedömas i samband med den redan befintliga valfriheten inom tilläggs pensionering. I ett remissyttrande har med tanke på lantbrukarnas speciella förhållanden framkastats förslag om att låta skiljelinen gå mellan riskskydd och åldersskydd. En företagare borde kunna ställa sig utanför tilläggs pensioneringens ålderspensionsdel men ändå ha kvar rätten till tilläggs sjukpenning liksom sitt förtids- och familjepensionskydd inom försäkringen för tilläggs pension. Detta förslag bryter emellertid mot systemets grundläggande konstruktion, och en uppbyggnad efter de i yttrandet föreslagna linjerna skulle ge upphov till invecklade problem rörande samordningen mellan förtidspension och ålderspension. Det är svårt att bedöma om det skulle vara möjligt att finna en tillfredsställande lösning på dessa samordningsproblem, men det står i alla händelser klart att varje lösning, som kunde förtjäna att övervägas, skulle komplicera försäkringssystemet på ett sätt som är ägnat att inge starka betänkligheter. En hela folket omfattande socialförsäkring kan inte, om rimliga anspråk på översiktlighet och hanterlighet skall upprätthållas, tillfredsställa alla tänkbara önskemål om variationer. Jag kan därför inte förorda en lösning av det slag som åsyftas i det berörda remissyttrandet.

En annan fråga är om valmöjligheterna inom sjukförsäkringen och tilläggs pensioneringen bör vara fristående från eller sammankopplade med varandra. I det förra fallet skulle en företagare kunna välja att tillhöra endast

endera tilläggssjukpenningförsäkringen eller tilläggspensioneringen, men i det senare fallet skulle utträde och återinträde få avse endast båda försäkringsgrenarna gemensamt. Socialförsäkringskommitténs majoritet har föredragit det senare av dessa båda alternativ, men en minoritet inom kommittén och åtskilliga remissorgan har givit företräde åt det förra. De som förordat att valmöjligheterna inom sjukpenningförsäkringen och tilläggspensioneringen blir helt fristående från varandra har i en del fall motiverat sin ståndpunkt med att företagarna själva betalar sina avgifter och därför själva bör få bestämma omfattningen av sitt försäkringsskydd. Inom ett i princip obligatoriskt försäkringssystem, i vilket de olika delarna är beroende av varandra, kan emellertid ett argument av detta slag inte ensamt få bli utslagsgivande. Finge vissa försäkrade välja att tillhöra tilläggspensioneringen samtidigt som de kunde ställa sig utanför försäkringen för tilläggssjukpenning, skulle detta kunna leda till ett tryck på de pensionsbeviljande organen för att förmå dem att fylla ut luckan i försäkringsskyddet genom att bevilja pension i fall då detta eljest inte skulle ha skett. Resultatet skulle kunna bli en omotiverad belastning på tilläggspensioneringen. Omvänt skulle det kunna leda till att sjukförsäkringen i viss omfattning finge överta pensioneringens roll, om en del försäkrade kunde tillhöra försäkringen för tilläggssjukpenning även efter ett utträde ur tilläggspensioneringen. Det skulle nämligen då i praktiken kunna bli svårt att på ett så tidigt stadium som rätteligen borde ske byta ut en tämligen hög sjukpenning mot folkpension. Mot denna sista form av valfrihet kan även invändas att man knappast bör räkna med att en företagare har större förmåga att själv bära de ekonomiska konsekvenserna av en invaliditet än motsvarande följer av en övergående sjukdom. Jag har vid övervägande av de olika synpunkter som kan anläggas på frågan kommit till den uppfattningen att utträden och återinträden beträffande försäkringarna för tilläggssjukpenning och för tilläggspension bör få ske endast med avseende på båda försäkringarna i förening. För att tillmötesgå önskemålen om ett billigare men till följd därav givetvis också mindre omfattande sjukförsäkringsskydd förordar jag att, såsom socialförsäkringskommittén föreslagit, företagarna skall få rätt att välja karenstid för tilläggssjukpenningen. Kommitténs förslag om 33 och 93 dagars karenstid som alternativ till den normala 3-dagarstiden förefaller mig väl avvägt.

Beräkningen av företagens årsinkomster kommer otvivelaktigt att ställa de till försäkringskassor ombildade sjukkassorna inför vissa problem. Det finns dock grundad anledning att tro, att kassorna skall kunna bemästra problemen om de söker sig fram efter de vägar som socialförsäkringskommittén anvisat. I enlighet med vad kommittén förordat bör makar som gemensamt driver självständig förvärvsverksamhet kunna sjukpenningklassplaceras var för sig. För detta fall finns en särskild risk för spekulation såtillvida som en make vid tilltagande sjuklighet kan tänkas försöka få sin

sjukpenning höjd utan att hans relativa arbetsinsats ökat eller makarnas samlade inkomster stigit. Denna risk bör, såsom försäkringsdomstolen ansett, motverkas genom att kassorna inte utan starka skäl ändrar en makes sjukpenningklassplacering på grund av en uppgiven förskjutning i arbetsfördelningen mellan makarna.

Genomföres förslaget om allmän anslutning av företagare till tilläggs-sjukpenningförsäkringen finns inte längre behov av en frivillig sjukpenningförsäkring för denna grupps vidkommande. Bestämmelserna härom kan alltså slopas. Under remissbehandlingen har den tanken framkastats, att vissa företagare övergångsvis borde få behålla sin frivilliga försäkring under viss tid. Syftet med detta övergångsarrangemang skulle vara att bereda en möjlighet till sjukpenningsskydd utöver grundsjukpenningen för personer, som anmält undantagande från tilläggs-pensioneringen före de nya sjukförsäkringsreglernas tillkomst och som vid tiden för sin anmälan alltså inte kunnat ta hänsyn till den verkan denna skulle få för deras sjukförsäkring. Det är dock att märka att endast en ringa del av de företagare som utträtt ur tilläggs-pensioneringen är frivilligt försäkrade för sjukpenning i allmän sjukkassa. Ett sätt att beakta intresset av sjukförsäkrings-skydd för alla dem som är undantagna från tilläggs-pensioneringen synes vara att ge dem möjlighet att ompröva sitt ställningstagande i samband med den nya lagstiftningens ikraftträdande, så att undantagandet kan upphöra från en tidigare tidpunkt än som eljest skulle ha kunnat ske. Jag föreslår, att den som gjort anmälan om undantagande från tilläggs-pensioneringen skall få tillfälle att senast den 31 december 1962 återkalla sin anmälan med verkan från och med den 1 januari 1963.

Beträffande övriga övergångs-anordningar kan jag instämma i vad socialförsäkringskommittén anfört. Jag ansluter mig till förslaget att företagare, som före ikraftträdandet fyllt 67 år, ej skall omfattas av den obligatoriska tilläggs-sjukpenningförsäkringen. Någon hälsoprövning bör givetvis inte förekomma för dem till vilka denna försäkring utsträcker, och vidare bör gälla att en tillfällig sjukdom vid tidpunkten för lagändringen inte hindrar att den försäkrade placeras i sjukpenningklass, som berättigar till tilläggs-sjukpenning.

Socialförsäkringskommittén har ingående övervägt men slutligen förkastat tanken att införa en obligatorisk tilläggs-sjukpenningförsäkring för hemmafruar. Kommittén vill i stället lita till andra åtgärder för att förbättra hemmafruarnas ställning inom sjukförsäkringen. I allmänhet har kommitténs ståndpunkt godtagits eller lämnats utan erinran av remissorganen. Några av dessa anser dock att kommittéförslaget är mindre tillfredsställande och hävdar, att hemmafruarnas sociala förmåner i sjukförsäkringshänseende ej heller efter ett genomförande av kommitténs förslag kommer att stå i paritet med andra medborgargrupper.

För egen del har jag kommit till samma uppfattning som socialförsäkringskommittén. För mig, liksom för kommittén, har väsentligen två synpunkter varit bestämmande. För det första kan man inte bortse från att stora svårigheter möter då det gäller att finna säkra hållpunkter för en gradering i det enskilda fallet av sjukpenningens storlek. Vanligen är ju tilläggssjukpenningen avsedd att ersätta en inkomst, som faller bort på grund av sjukdom, men beträffande hemmafruarna skulle man få bestämma tilläggssjukpenningen med ledning av en uppskattning av de merutgifter i hemmet, som förorsakas av att husmoderns arbetsinsats bortfaller. Dessa merutgifter varierar kraftigt efter en mångfald skiftande omständigheter, bland dem barnantalet samt behovet av och kostnaden för lejd hjälp. Det skulle knappast vara möjligt att inom ramen för schablonregler komma fram till en rättvisande beräkning av dessa utgifter. För det andra har jag den uppfattningen att avgifterna för en försäkring avseende tilläggssjukpenning åt husmodern för många familjer skulle bli alltför betungande, om inte bidrag till försäkringen lämnades av statsmedel, något som jag inte anser böra ske i fråga om en obligatorisk sådan försäkring.

I likhet med socialförsäkringskommittén finner jag det dock angeläget att hemmafruarnas och de ensamma mödrarnas förmåner inom sjukförsäkringen förbättras. I det följande ämnar jag föreslå åtgärder, som medför att en hemmafru med barn under 10 år i hemmet vid sjukdom alltid skall få obligatoriska förmåner, grundsjukpenning och barntillägg, vilka sammanlagt uppgår till minst 7 kr. om dagen. Vidare bör hon, om hon så önskar, genom frivillig försäkring kunna skaffa sig ett sjukpenningtillägg som uppgår till lika stort belopp. I flertalet fall innebär dessa förslag för hemmafrun en ökning av de obligatoriska förmånerna med 4 kr. och en förstärkning av de högsta sammanlagda förmånerna från obligatorisk och frivillig försäkring med 6 kr. om dagen. Förmåner av denna storlek finner jag beaktansvärda. Som jämförelse kan nämnas att en ensamstående förvärvsarbete måste ha en årsinkomst av förvärvsarbete överstigande 8 400 kr. för att få en högre sjukpenning än de 12 kr. om dagen, som varje hemmafru enligt detta förslag kan komma upp till.

Då jag härefter övergår till frågan om *g r u n d s j u k p e n n i n g e n s* *s t o r l e k* vill jag som utgångspunkt för min bedömning påpeka, att för flertalet anställda och företagare en höjning av grundsjukpenningen inte kommer att betyda något för deras samlade sjukpenningersättning. Höjningen kommer endast att innebära en förskjutning mellan vad som utgår i form av grundsjukpenning och vad som utgår i form av tilläggssjukpenning. Sin väsentliga betydelse får en höjning av grundsjukpenningen för dem som inte är försäkrade för tilläggssjukpenning, dvs. för hemmafruar och för vissa kategorier som — i allmänhet på grund av att de har förvärvsarbete endast under mindre del av året — har mycket små inkomster.

Diskussionen om grundsjukpenningens storlek har i huvudsak kommit att gälla huruvida grundsjukpenningen bör höjas med 1 eller 2 kr., dvs. till 4 eller 5 kr. om dagen. Det har, under förutsättning av att statsbidrag liksom hittills skall utgå med 50 procent, beräknats att för varje kronas höjning av grundsjukpenningen avgiften per försäkrad medlem i genomsnitt skulle öka med 8 kr. om året. Statens bidrag skulle för varje krona i höjd grundsjukpenning öka med omkring 35 milj. kr. om året.

Socialförsäkringskommittén har till stöd för sin uppfattning att höjningen av grundsjukpenningen bör begränsas till 1 kr. — vilket i stort sett innebär en kompensation för penningvärdets fall — bl. a. anfört att varje höjning av grundsjukpenningen måste föranleda en höjning av inkomstgränsen för tillhörighet till sjukpenningförsäkringen, vilken gräns f. n. går vid 1 200 kr. om året. En höjning av grundsjukpenningen med 1 kr. motiverar enligt kommitténs åsikt att inkomstgränsen höjes till 1 800 kr. Enligt kommitténs uppskattning får redan denna höjning till följd att något tiotusental personer ställs utanför sjukpenningförsäkringen. En höjning av grundsjukpenningen till 5 kr. bör enligt kommitténs mening leda till en inkomstgräns på 2 400 kr., vilket gör att ytterligare några tiotusental personer faller ur sjukpenningförsäkringen. En grundsjukpenning på 5 kr. är i hög grad önskvärd med tanke på husmödrarnas behov av förbättrat sjukpenningsskydd. Sätillvida är jag ense med kommittén att jag anser, att en höjd grundsjukpenning bör åtföljas av en höjd inkomstgräns. Jag finner det dock möjligt att förena en grundsjukpenning på 5 kr. med en inkomstgräns för tillhörigheten till försäkringen vid 1 800 kr. Personer, som vid tiden för lagändringens ikraftträdande tillhör sjukpenningförsäkringen men vilkas inkomster ligger under den nya inkomstgränsen, bör såsom kommittén föreslagit övergångsvis få behålla sin grundsjukpenningförsäkring.

För kvinnor med småbarn i hemmet bör i enlighet med socialförsäkringskommitténs förslag det obligatoriska grundskyddet ytterligare förstärkas genom att reglerna om barn tillägg reformeras. Jag förordar att sådant tillägg skall utgå även vid sjukdom som ej fordrar sjukhusvistelse. I det föregående har jag redan med exempel visat vad denna lagändring i förening med höjningen av grundsjukpenningen kommer att innebära för det samlade försäkringsskyddet vid sjukdom.

Vid en jämförelse mellan sjukpenningen enligt den nu gällande sjukpenningsskalan och den allmänna pensioneringens förmåner skall man finna åtskilliga olikheter, vilka inte kan kvarstå om man vill förverkliga tanken på ett jämnt, fortlöpande försäkringsskydd vid sjukdomar som övergår i invaliditet. Det bör dock genast sägas att vissa skillnader i reglerna för sjukförsäkringen och pensioneringen är ofrånkomliga, och att en fullständig likvärdighet mellan sjukpenningförmåner och pensionsförmåner inte kan uppnås. Man lär sålunda inte kunna undgå sådana skillnader, som sammanhänger med att sjukpenningen är ett uttryck för den vid sjuk-

domsfallet aktuella inkomsten medan pensionen beräknas på grundval av inkomster i det förflutna.

I den allmänna debatten har vid olika tillfällen höjts röster för att hela sjukpenningsskalan borde konstrueras om och att man borde övergå till ett system, där sjukpenningen skulle utgöra skattepliktig inkomst. Denna åsikt har framförts även under remissbehandlingen av socialförsäkringskommitténs förslag. Vilken uppfattning i saken som än må vara den principiellt riktiga eller den mest konsekventa anser jag, att det av uppbringningstekniska och andra praktiska skäl i dagens läge inte är möjligt att göra sjukpenningen beskattningsbar. I likhet med socialförsäkringskommittén och det stora flertalet remissorgan finner jag inte heller eljest skäl till en mera genomgripande omläggning av sjukpenningsskalan. Det är visserligen sant att skatteskalorna för den statliga inkomstbeskattningen liksom utdebiteringsnivån för kommunal- och landstingsskatterna ändrats sedan de nuvarande sjukpenningbeloppen fastställdes och att härigenom vissa smärre förskjutningar uppkommit i den kompensationsgrad, som sjukpenningen representerar. Förskjutningarna, som gått i båda riktningarna, är inte sådana att det kan påstås att sjukpenningen numera inte ger en rimligt avvägd kompensation i förhållande till dagsinkomsten efter avdrag för skatt.

Däremot är det uppenbart, att en ändamålsenlig samordning mellan sjukförsäkringen och pensioneringen kräver att sjukpenningsskalan bygges ut med nya sjukpenningklasser. Den fråga som härvidlag är omstridd gäller endast hur högt taket bör sättas. Socialförsäkringskommittén har velat nöja sig med en utbyggnad som innebär att försäkringsskyddet skulle komma att omfatta inkomster upp till omkring 22 000 kr. om året och att sjukpenningen i den högsta klassen skulle utgöra 28 kr. om dagen. En del remissorgan är av den meningen att man bör bygga ut sjukpenningsskalan så att dess tak överensstämmer med inkomsttaket inom tilläggspensioneringen. Man skulle då ta hänsyn till inkomster upp till inkomstläget närmast över 33 000 kr. om året, och den högsta sjukpenningen skulle bli 40 kr. om dagen. Som ett skäl för denna uppfattning har även anförts att det bör råda överensstämmelse mellan sjukpenningsskalans tak och den maximiinkomst, som beaktas vid fastställandet av underlag för arbetsgivarbidrag till sjukförsäkringen, vilket inte är fallet enligt kommitténs förslag.

I valet mellan de båda alternativen för utbyggnad av sjukpenningsskalan anser jag mig böra stanna för socialförsäkringskommitténs förslag. Goda skäl talar för att man, såsom kommittén föreslagit, bör gå fram i etapper. Höjningen av grundsjukpenningen till 5 kr. bör föranleda vissa jämkningar i sjukpenningsskalan. Jag vill tillägga att jag vid utformningen av reglerna om sjukförsäkringens finansiering ämnar i mitt förslag beakta synpunkten att det bör råda överensstämmelse mellan det högsta inkomstbelopp, som inverkar på sjukpenningens storlek, och det maximibelopp, på vilket arbetsgivarbidrag beräknas.

I socialförsäkringskommitténs förslag att slopa regeln om reduktion av sjukpenningen efter 180 dagars sjukdom har remissorganen genomgående instämt, och jag finner förslaget välgrundat. Regeln kan betecknas som en kvarleva från sjukförsäkringens uppbyggnadsskede då de ekonomiska resurserna var mera begränsade och erfarenheter saknades. Ett väl utvecklat pensionssystem är som kommittén visat inte förenligt med sjukförsäkringsregler, som ger upphov till starka växlingar i försäkringsskyddets nivå.

Socialförsäkringskommittén har lagt fram förslag om att sjukpenningens storlek vid sjukhusvård skall fastställas till ett belopp, som understiger sjukpenningbeloppet i övriga fall med 5 kr. Jag anser mig kunna godtaga kommitténs förslag. Kvinnor med barn under 10 år i hemmet bör alltid vara garanterade en sjukpenning av minst 5 kr., vartill kommer barn tillägg.

Enligt socialförsäkringskommitténs förslag skall det inte längre finnas någon maximerad sjukhjälpstid för andra än ålderspensionärer och vissa förtidspensionärer. Kommittén vill dock behålla en begränsning i sjukhjälpstiden, såtillvida att ersättning för sjukhusvård inte skall utgå för tid efter det vården pågått 730 dagar i en följd.

Grundtanken i kommittéförslaget är att sjukhjälp skall utgå till dess pensionen tar vid. I princip bör det inte uppkomma vare sig luckor i försäkringsskyddet eller dubbelersättningar. Kommittén vill inte bygga samordningen mellan sjukförsäkring och pensionering på en gränsdragning mellan begreppen sjukdom och invaliditet, eftersom dessa begrepp inte kan göras entydiga. Riktpunkten för kommittéförslaget är i stället att sjukpenningen skall reserveras dels för kortvariga sjukdomsfall, dels för den första tiden vid långvariga fall. Med denna uppläggning kan det självfallet inte bli den försäkrades ensak att avgöra när pension skall börja utgå, och kommittén har också föreslagit, att försäkringsorganen skall ha möjlighet att oberoende av ansökan låta sjukpenningen avlösas av förtidspension.

En lösning av samordningsproblemen efter kommittéförslagets linjer finner jag naturlig för ett i grunden enhetligt försäkringssystem, som omfattar både sjukförsäkring och pensionering. Jag kan dock inte förorda den av kommittén föreslagna regeln, som begränsar ersättningen för sjukhusvård till en sammanhängande vårdperiod av 730 dagar. I de förhållandevis sällsynta fall då någon vårdas på sjukhus mer än två år utan att bli berättigad till pension talar inte minst sociala skäl för att sjukförsäkringen bör svara för vårdkostnaden även i fortsättningen.

Som ett betydande framsteg i förhållande till nuvarande regler vill jag framhålla att med de nya principerna försäkringsorganen för framtiden kommer att befrias från det lika svåra som ofruktbara arbetet med att pröva om flera, varandra närliggande sjukperioder föranletts av samma

sjukdom eller av olika och att tillämpa de regler om sammanläggning av sjukperioder som är förbundna med den nuvarande ordningen.

I några remissyttranden har uttryckts farhågor för att de föreslagna reglerna skulle kunna komma att tillämpas på ett för den försäkrade ofördelaktigt sätt. Vad man då tänkt på är sådana fall då den försäkrade har en förhållandevis hög sjukpenning men ett mera blygsamt pensionsskydd eller omvänt har rätt till en hög pension men endast en låg sjukpenning. I det förra fallet skulle den försäkrade ha intresse av att pensioneringen skedde så sent som möjligt och i det senare fallet av att den skedde så tidigt som möjligt. Tidpunkten för övergång från sjukförsäkring till pensionering skulle, anföres det vidare, kunna bli alltför mycket beroende av de olika försäkringsorganens uppfattning eller rent av kunna påverkas av sådana omständigheter som arbetsbelastningen hos dessa organ. I de nu berörda yttrandena förordas, att sjukpenning skall ha utgått under en viss minsta tid innan försäkringsorganet får ta initiativ till utbyte mot förtidspension. För min del tror jag att man bör söka komma till rätta med de antydda problemen på annat sätt än genom att skapa regler om någon form av sjukhjälpstid. Dessa skulle i viss mån bli behäftade med samma svagheter som de nuvarande bestämmelserna om sjukhjälpstid. Det bör ankomma på riksförsäkringsverket att utfärda anvisningar för en enhetlig tillämpning av den av kommittén föreslagna regeln och att övervaka anvisningarnas efterlevnad. Som en riktpunkt för tillämpningen bör gälla att utbyte av sjukförsäkringsförmåner mot förtidspension inte skall göras innan själva läkeprocessen avslutats och ett mera definitivt medicinskt tillstånd inträtt. Vad särskilt gäller farhågorna för oenhetlig praxis hos försäkringsorganen må slutligen erinras om att försäkringskassorna, om kommittéförslaget godtages, enligt en uttrycklig lagbestämmelse kommer att vara skyldiga att kontinuerligt följa varje särskilt sjukdomsfall för tid efter det sjukskrivningen varat 90 dagar.

För ålderspensionärer och för dem som åtnjuter hel förtidspension skall enligt kommittéförslaget gälla särskilda regler om sjukhjälpstid. En ålderspensionär skall sålunda kunna komma i åtnjutande av sjukpenning och ersättning för sjukhusvård sammanlagt högst 180 dagar, räknat från ingången av den månad han fyller 67 år eller dessförinnan börjat åtnjuta ålderspension. Den som har hel förtidspension skall ej kunna vara sjukpenningförsäkrad, men däremot skall han under en tid av sammanlagt högst 180 dagar kunna få ersättning för sjukhusvård. För den som har partiell förtidspension skall gälla vanliga regler, dvs. han skall för obegränsad tid vara sjukvårdsförsäkrad och han skall också kunna vara sjukpenningförsäkrad för den kvarstående förvärvsinkomsten.

Även i denna del kan jag i allt väsentligt biträda kommittéförslaget. Jag delar således inte den i ett par remissyttranden framförda uppfattningen,

att de särskilda svårigheter, som i vissa fall kan uppkomma när det gäller att bedöma om eller i vilken grad en tillfällig sjukdom påverkat en förtidspensionärs arbetsförmåga, är av den art att hemmafruar med två tredjedelar av hel förtidspension till skillnad från andra försäkrade med partiell förtidspension bör vara uteslutna från rätt till grundsjukpenning.

I de fall förtidspension beviljas retroaktivt för tid, för vilken sjukpenning utgått, bör liksom hittills avdrag för sjukpenningen göras på pensionen i den mån förmånerna belöper på samma tid. Frågan om ett utbetalningsförfarande, som möjliggör en smidig övergång från sjukpenning till pension, får behandlas i administrativ ordning.

Reformbehovet för den till sjukförsäkringen nära anknutna moderskapsförsäkringen har prövats av socialpolitiska kommittén. Såsom remissbehandlingen av kommitténs betänkande om stöd åt barnaföderskor utvisar är det en allmän mening — en mening som även jag omfattar — att det numera bör ställas helt andra och större krav på moderskapsförsäkringen än tidigare. Moderskapsförsäkringen måste göras lika effektiv som annan socialförsäkring, så att behovsprövad hjälp endast undantagsvis behöver ifrågakomma. I den mån sådan hjälp blir erforderlig, bör den lämnas inom ramen för socialhjälp. Mödranhjälpen bör alltså avvecklas.

För att moderskapsförsäkringen skall kunna överta den nuvarande mödranhjälpens uppgifter bör försäkringen ha möjlighet att lämna ersättning för tandläkarvård. Socialpolitiska kommitténs förslag att komplettera moderskapsförsäkringen med en sådan försäkringsförmån för blivande och nyblivna mödrar har på alla håll mötts av instämmanden.

Jag anser det för min del både av medicinska och sociala skäl i hög grad välbetänkt att tandkontroll och tandvård göres till ett normalt led i den förebyggande mödravården. Att bestämmelserna om ersättning för läkarvård i sjukvårdsförsäkringen får tjäna som förebild för reglerna om ersättning för tandläkarvård inom moderskapsförsäkringen synes både naturligt och lämpligt, och jag kan vid min behandling av kommittéförslaget i denna del inskränka mig till några reflexioner och påpekanden på enstaka punkter.

Såsom socialpolitiska kommittén framhållit är det av olika skäl önskvärt att den försäkrade såväl för förberedande undersökning som för själva behandlingen kan välja om hon vill anlita folktandvården eller privatpraktiserande tandläkare. Med en sådan uppläggning synes det inte vara anledning att frukta att de nya försäkringsförmånerna skall skapa ett alltför hårt tryck på folktandvårdens resurser. För att reformens effekt inte skall försvagas bör det visserligen finnas förtursrätt för mödrar inom folktandvården, men denna förtursrätt bör kunna kombineras med en dispensmöjlighet för medicinalstyrelsen så att man kan undvika sådana svårigheter för vården i övrigt, som eljest måhända skulle kunna uppstå vid enstaka tandpolikliniker.

Reglerna om ersättning för tandläkarvård måste i administrativ ordning kompletteras med taxebestämmelser för beräkning av sådan ersättning. Medicinalstyrelsen och riksförsäkringsverket har fått i uppdrag att utarbeta förslag till sådana bestämmelser, och ämbetsverken kommer att samråda med berörda tandläkarorganisationer innan förslag avges.

Socialpolitiska kommittén har inte velat föreslå regler om ersättning för resor i samband med besök hos tandläkare, och jag är ense med kommittén om att några sådana regler i varje fall inte bör införas innan viss erfarenhet vunnits av den nya tandvårdsförmånen.

Moderskapshjälpens grundpenning skall enligt kommittéförslaget, som genomgående tillstyrkts av remissorganen, höjas till 800 kr. vid enkelbörd. Förslaget utgår från en grundsjukpenning på 4 kr. Mitt förslag att grundsjukpenningen fastställas till 5 kr. bör föranleda att grundpenningen sättes till 900 kr.

Förslaget att utsträcka den tid under vilken tilläggspenningen utgår till 180 dagar har inte mött någon gensaga under remissbehandlingen. Själv vill jag i detta sammanhang begagna tillfället att understryka vad som även från annat håll sagts om det lyckliga i att reformen ger förvärvsarbetande mödrar effektiv möjlighet att utnyttja den ledighet i samband med barnbörd, vartill lagstiftaren i annat sammanhang givit dem rätt.

Pensionering

Allmänna grunder för rätt till pension

De allmänna principerna för vem som är berättigad till folkpension och för möjligheten att förvärva rätt till tilläggspension beröres i några avseenden av de föreliggande förslagen. I departementspromemorian framlägges sålunda förslag om en viss uppmjukning av det inom folkpensioneringen gällande kravet på mantalsskrivning i riket för rätt till pension. Detta förslag har allmänt rönt genklang under remissbehandlingen, och ett par remissorgan har förordat en mera långtgående uppmjukning. För egen del är jag inte beredd att gå längre än promemoriaförslaget. Den pågående utvecklingen på det internationella socialpolitiska området synes alltmer peka mot ett utplånande av nationaliteten som grund för rätten till sociala förmåner och vänder sig mot särbestämmelser för det egna landets medborgare. Detta manar till försiktighet när det gäller att utvidga rätten till folkpensionsförmåner under vistelse i utlandet. Å andra sidan anser jag att i dagens läge så goda skäl talar för förslaget att det bör läggas till grund för lagstiftning. Jag föreslår därför, att rätt till folkpension skall föreligga, förutom för svensk medborgare som är mantalsskriven i riket, för en svensk, som varit mantalsskriven här för det år han fyllt 62 år och för de 5 åren närmast dessförinnan.

Även förslaget i promemorian om att inom tilläggs pensioneringen lön, som svensk medborgare åtnjutit i utlandet eller från utländsk diplomatisk representation här i landet m. m., skall kunna bli pensionsgrundande i ökad utsträckning har rönt ett gynnsamt mottagande under remissbehandlingen. Jag vill också förorda att förslaget genomföres. Därigenom kommer lön till svenskar i fall som nyss sagts att bli pensionsgrundande, om svenska staten eller utländsk beskickning här i riket genom förbindelse, som godkänts av riksförsäkringsverket, förbundit sig att erlägga pensionsavgift för lönen. Detsamma skall gälla då ett svenskt företag på motsvarande sätt garanterar avgifter för lön till svenskar som är anställda vid dotterföretag i utlandet. Vad beträffar det föreslagna kriteriet på ett dotterföretag, nämligen att det svenska moderföretaget skall äga ett bestämmande inflytande i dotterföretaget, torde det enligt min mening inte behöva stöta på oöverstigligen svårigheter att avgöra om moderföretaget kan tillsätta flertalet platser i dotterföretagets styrelse, vilket bör få godtagas som bevis på sådant inflytande som nyss sagts. Ytterligare vill jag understryka, att det får ankomma på riksförsäkringsverket att ge förbindelsen sådant innehåll med avseende på personkrets och giltighetstid m. m. att missbruk av tilläggs pensioneringen undvikas.

Jag vill framhålla att möjligheterna för svenska staten att ikläda sig förbindelse, som nu berörts, inte genom lagstiftningen begränsas till fall, då det rör sig om uppdrag i utlandet för statens omedelbara räkning. Det blir därigenom möjligt att säkra pensionsrätt för svenskar i utlandet vid olika former av internationell verksamhet, exempelvis de svenska handelskammarna utomlands och den tekniska biståndsverksamheten. I den mån Kungl. Maj:t så förordnar bör det därvid kunna ankomma på den myndighet, under vilken ifrågavarande verksamhetsområde närmast sorterar, att fatta ståndpunkt till om erforderlig förbindelse skall lämnas.

Socialförsäkringskommittén har föreslagit att för den som åtnjuter förtidspension beräkning av pensionsgrundande inkomst skall vara utesluten endast för år, för vilka s. k. antagandepoäng tillgodoräknas den försäkrade. Rätt till pension från tilläggs pensioneringen skulle alltså — i motsats till vad nu är fallet — kunna intjänas av den som uppbär förtidspension enbart från folkpensioneringen eller förtidspension från tilläggs pensioneringen med tillämpning av bestämmelser motsvarande dem i nuvarande 17 § TPL.

Syftet med förslaget i denna del, nämligen att öppna större möjligheter för invalider att med sin återstående förvärvsförmåga tjäna in tilläggs pension, är behjärtansvärt. Förslaget står också i överensstämmelse med tilläggs pensioneringens grundtanke att förvärvsarbete skall grunda pensionsrätt. Kommitténs förslag leder emellertid, såsom framhållits av försäkringsdomstolen och riksförsäkringsverket, till att en förtidspensionär som före pensionsfallet haft ingen eller ringa anknytning till tilläggs pen-

sioneringen kan komma att få en bättre ställning än en förtidspensionär med den fastare anknytning till systemet, som är en förutsättning för tillgodoräkning av antagandepoäng. En sådan konsekvens kan inte anses tillfredsställande. Vidare har kommittén ej berört problemet hur och under vilka förutsättningar de pensionspoäng, som pensionären tjänar in, skall läggas till grund för beräkning av hans pension. Ställning måste tagas till sådana frågor som huruvida de nyförvärvade pensionspoängen skall få brukas till förhöjning av redan utgående förtidspension och efter vilka grunder i så fall en eventuell gränsdragning skall ske med hänsyn till de invaliditetsorsaker, som ligger i tiden före det den försäkrade började uppbära pension och de som inträffat därefter. Här möter flera vanskliga problem. Man måste se till att det inte öppnas vägar för spekulation på systemets bekostnad. Innan ett definitivt ställningstagande sker måste frågan utredas ytterligare, och jag är därför inte beredd att nu förorda en lagändring i enlighet med kommitténs förslag.

Såsom socialförsäkringskommittén anför kan längre perioder av sjukdom eller arbetslöshet medföra sådant inkomstbortfall, att pensionspoäng för ett visst år inte tillgodoräknas den försäkrade eller att pensionspoängen blir lägre än vad den eljest skulle ha blivit. Som bekant erhålles full pension redan efter 30 eller, för övergångsgenerationerna, 20 poängår, och pensionen beräknas på genomsnittspoängen för de 15 bästa åren. Med hänsyn härtill kan det sägas att i tilläggs pensioneringen finns inbyggd en regulator mot mera tillfälliga inkomstbortfall av nyss nämnda eller andra anledningar. Det sagda gäller dock inte med samma styrka för försäkrade, som på grund av sin ålder vid systemets start inte kan förvärva pensionspoäng för mer än det antal år som erfordras för full pension eller något därutöver. För många åldersgrupper gäller att antalet möjliga poängår är långt färre än 20 eller 30 och att 15-årsregeln inte får någon betydelse. Socialförsäkringskommittén har därför föreslagit vissa regler, som för försäkrade födda 1927 eller tidigare är ägnade att neutralisera verkningarna av poängförluster under år då sjukpenning utgått mer än 90 dagar. Den föreslagna privilegieringen av sjukdomstid föreslås få tillämpas med avseende på högst 3 år. Däremot har kommittén inte velat förorda någon motsvarande privilegiering av arbetslöshetsperioder. Jag kan ansluta mig till vad kommittén föreslagit. När det gäller den skillnad, som göres mellan sjukdom och arbetslöshet, vill jag peka på att man för konstaterande av om sjukdom förelegat har en naturlig kontrollmöjlighet i den allmänna sjukförsäkringen, medan något motsvarande hjälpmedel inte står till buds ifråga om arbetslöshet för andra än medlemmar i arbetslöshetskassor.

Alderspension

Under den nu avslutade etappen av utredningsarbetet på pensionsområdet har speciella ålderspensionsfrågor berörts endast såtillvida som socialförsäkringskommittén behandlat pensionsåldern inom folkpensioneringen. Kommitténs förslag om individuell rörlig pensionsålder för folkpensionen efter mönster av vad som nu gäller för tilläggspensionen har tillstyrkts av så gott som samtliga remissorgan, som tagit upp frågan. Vissa erinringar beträffande det förtida uttaget före 67 års ålder har dock gjorts. Bland annat har i några yttranden framförts tanken att förtida uttag av folkpension inte borde medges i andra fall än då den pensionsberättigade kommer i åtnjutande av tilläggspension av sådan storlek, att denna tillsammans med folkpensionen uppgår till ett belopp, som svarar mot folkpensionen vid ett uttag från 67 års ålder.

Jag kan väl förstå dem som hyser betänkligheter mot att en pensionär genom förtida uttag skall kunna förorsaka, att nivån på hans pension inte kommer att motsvara den minimistandard, som folkpensionen beräknad efter sitt normalbelopp är avsedd att garantera. Följden kan bli att samhället under senare skeden av pensionärens liv måste ingripa i fall där detta inte skulle ha behövts, om oreducerad folkpension hade utgått. Betänkligheterna måste dock vägas mot vad som står att vinna genom att utan inskränkningar medge rätt till förtida uttag. Möjligheten att ta ut folkpension i förtid måste betraktas som värdefull för den, som av någon anledning inte har möjlighet att utföra förvärvsarbete fram till 67-årsåldern utan att fördenskull vara berättigad till förtidspension, liksom för personer vilkas arbetsinkomster sjunker under åren närmast före 67-årsåldern. Genom en inskränkning av den i de nämnda remissyttrandena antydda arten skulle i många fall de, som är i störst behov av att få ut pension i förtid, ställas utanför möjligheten härtill. Särskilt otillfredsställande skulle detta vara för de åldersklasser, som inte kunnat tjäna in någon tilläggspension eller blott kunnat förvärva en ringa sådan pension. Att som från några håll ifrågasatts göra en individuell prövning huruvida godtagbara skäl anförts för en önskan att ta ut pension i förtid anser jag inte lämpligt. Jag förordar mot bakgrund av vad nu anförts regler om förtida och uppskjutet uttag av ålderspension i enlighet med vad kommittén föreslagit. Detta innebär att rätt till förtida uttag från 63 år införes och att denna rätt inte förknippas med andra villkor än att tilläggspension i förekommande fall skall utgå från samma tidpunkt som folkpensionen. Kommunalt bostadstillägg bör dock inte kunna utgå till ålderspensionen före den månad då pensionären fyller 67 år.

Enligt det av mig förordade förslaget kommer folkpension liksom tilläggspension att vid förtida uttag reduceras med 0,6 procent för varje månad som uttaget göres före den månad då 67-årsåldern uppnås. En förhöjning med motsvarande procenttal inträder för varje månad som uttaget upp-

skjutes efter månaden för 67-årsdagen, dock inte för tid efter ingången av den månad då 70-årsdagen inträffar. Gentemot de kritiska synpunkter, som vid remissbehandlingen anförts rörande reduktionsregelns konstruktion vid förtida uttag, vill jag anföra att beräkningsgrunderna inom folkpensioneringen bör följa dem som skall gälla inom tilläggpensioneringen. Jag finner mig inte böra till förnyad prövning ta upp de regler, som nyligen accepterats för tilläggpensioneringens del.

Vid ett införande av rätt till förtida uttag av ålderspension från folkpensioneringen i enlighet med vad nu anförts kommer, om inga särskilda övergångsbestämmelser införes, under år 1963 inte mindre än fem nya åldersklasser att föras in under ålderspensioneringen. Verkan härav skulle kunna bli att under en kort tidrymd en synnerligen kraftig ökning av kostnaderna för folkpensioneringen inträder. Vilken kostnadsökning införandet av rätt till förtida uttag kommer att medföra är svårt att uppskatta eftersom fasta hållpunkter saknas, när det gäller att bedöma i vilken utsträckning rätten kommer att utnyttjas. Försiktigheten bjuder dock att de nya reglerna sättes i kraft successivt. Jag förordar, att under år 1963 möjlighet till förtida uttag öppnas för personer födda 1896 och 1897 samt att därefter den undre åldersgränsen varje år sänkes med ett år. Härigenom kommer reformen att vara fullt genomförd år 1966, så att ålderspension från folkpensioneringen då kan utgå från 63 års ålder. Däremot är reglerna om förtida uttag inom tilläggpensioneringen fullt ut tillämpliga redan från ingången av år 1963.

De överväganden som lett fram till att jag förordar möjligheten till förtida uttag av ålderspension från folkpensioneringen vilar på antagandet att denna möjlighet kommer att utnyttjas i begränsad omfattning. Skulle detta antagande visa sig oriktigt, bör frågan om förtida uttag kunna omprövas.

I nära samband med frågan om rörlig pensionsålder står spörsmålet om möjligheterna för vissa yrkesgrupper att erhålla reducerad ålderspension före 67 år. Socialförsäkringskommitténs rekommendation att pensionsbehovet i hithörande fall i första hand skall tillgodoses genom kompletterande pensionsanordningar avtalsvägen har inte mött någon gensaga under remissbehandlingen. För egen del är jag också, mot bakgrunden av vad kommittén anført om svårigheterna att inom den allmänna pensioneringen differentiera pensionsåldern efter yrke och sysselsättning, övertygad om riktigheten av att avtalsvägen i första hand prövas. Jag vill också erinra om att förbättrade möjligheter till komplettering av pensionsskyddet skapas genom den utbyggnad av den frivilliga pensionsförsäkringen hos riks-försäkringsverket, som närmare behandlas i det följande.

Förtidspension

En invalid- eller förtidspensionering har funnits inom folkpensioneringen alltsedan dess tillkomst. Syftet med förtidspensioneringen har varit att ge ett ekonomiskt grundskydd till den, vars arbetsförmåga på grund av sjukdom, lyte eller dylikt mera varaktigt gått helt eller till större delen förlorad före den allmänna pensionsåldern. Invalidpensionen har i det väsentliga behållit de grunddrag, som den erhöll genom 1913 års folkpensioneringslag. I princip oförändrade är alltså invaliditetsbegreppet och reglerna för invaliditetsbedömningen. Kvar står också kravet att arbetsförmågan skall vara mycket starkt reducerad för rätt till invalidpension liksom den gradering av invalidpensionens storlek, som innefattas i den nuvarande inkomstprövningen.

Redan i samband med förberedelsearbetet för den allmänna tilläggspensioneringen aktualiserades frågan om en reformering av folkpensioneringens invalidförmåner. Då 1958 års A-riksdag tog principiell ståndpunkt till utformningen i stort av folkpensioneringen, förordade den att invalidpensioneringens problem skulle utredas. Riksdagen uttalade härvid att utredningsarbetet borde bedrivas från utgångspunkten att den nuvarande inkomstprövningen om möjligt slopades. Invalidpensionens storlek i det enskilda fallet borde i stället bestämmas på grundval av en uppskattning av vederbörandes kvarstående arbetsförmåga. Frågan om att mildra det inom folkpensioneringen nu tillämpade kravet på minst två tredjedels nedsättning av arbetsförmågan borde också övervägas.

I avvaktan på det slutliga ställningstagandet till spörsmålen om förtidspension inom såväl folkpensioneringen som tilläggspensioneringen har reglerna för förtidspension från tilläggspensioneringen tills vidare utformats med invalidförmåner inom folkpensioneringen som förebild. Sedan 1958 års socialförsäkringskommitté nu slutfört sin utredning, är tiden inne att ompröva förtidspensionsspörsmålet i hela dess vidd.

Förtidspensioneringens utformning innefattar en rad svårbedömbara problem. Kommittén har löst de olika spörsmålen på ett enligt min mening lyckligt sätt. Rörande de allmänna riktlinjer, som bör vara bestämmande för utformningen av den nya förtidspensioneringen, kan jag ansluta mig till kommittén. Jag biträder dess uttalande att samma invaliditetsbegrepp och samma invaliditetsbedömning skall tillämpas inom det allmänna pensionssystemets båda delar, att kravet på arbetsförmågans nedsättning sänkes samt att den nuvarande inkomstprövningen av folkpensioneringens invalidförmåner slopas och ersättes med andra för folkpensioneringen och tilläggspensioneringen gemensamma regler om pensionens storlek. Denna min ståndpunkt får ses mot bakgrunden av att folkpensioneringen och tilläggspensioneringen tillsammans skall utgöra delar av ett och samma pensionssystem — den allmänna pensioneringen. Principen om enhetliga försättningar och grunder i övrigt kan jag därför inte finna vara annat än

en naturlig konsekvens av den sammansmältning av pensioneringens båda delar, som eftersträvas på flera områden. Med denna uppfattning är det också naturligt, att invalidförmånen erhåller en och samma benämning. Jag biträder alltså förslaget, att benämningen invalidpension inom folkpensioneringen ersättes med beteckningen förtidspension.

Ett grundläggande problem inom förtidspensioneringen rör utformningen av invaliditetsbegreppet. För att kunna bedöma hur den allmänna pensioneringens förtidspension bör vara uppbyggd torde man först böra klargöra den principiella grunden för förtidspensioneringen och syftet med densamma. Socialförsäkringskommittén har framhållit, att syftet i princip är att tillförsäkra medborgarna rätt till ekonomisk trygghet vid förtida förlust eller nedsättning av arbetsförmågan. Pensionen avser således inte att vara en lytesersättning utan en kompensation för sådana försörjningsekonomiska konsekvenser, som har sin grund i sjukdom eller skada. Med denna enligt min mening riktiga målsättning torde det vara uppenbart, att ett renodlat medicinskt invaliditetsbegrepp inte kan komma i fråga. Jag behöver bara nämna, att följderna av de medicinska defekterna varierar i mycket hög grad i de enskilda fallen. Dessa följder kan dessutom i större eller mindre omfattning motverkas eller undanröjas genom olika åtgärder för att höja arbetsförmågan eller möjliggöra utnyttjande av den kvarvarande arbetsförmågan. Grunden till den bristande arbetsförmågan bör — liksom inom den nuvarande folkpensioneringen — utgöras av medicinska faktorer. Härutöver bör, såsom kommittén anført, fordras att den medicinska defekten medför förlust eller en betydande nedsättning av arbetsförmågan. I likhet med praktiskt taget samtliga remissorgan ansluter jag mig alltså till kommitténs uppfattning, att invaliditetsbegreppet bör utformas som en arbetsinvaliditet, vilken har sin grund i medicinska faktorer.

Invaliditetsbegreppet bör i övrigt utformas så att därav framgår, vilken högsta arbetsförmåga en person kan få ha och likväl vara berättigad till förtidspension. I detta hänseende har kommittén anført, att man icke kan såsom f. n. inom folkpensioneringen bygga på förmågan att över huvud försörja sig, den s. k. minimiförsörjningsprincipen. Folkpensioneringens krav att vederbörande skall vara ur stånd att försörja sig, vilket i och för sig tolkas som liktydigt med att arbetsförmågan skall vara nedsatt med minst två tredjedelar, anses i praxis likväl inte uppfyllt, om arbetsinkomsten överstiger ett visst, förhållandevis lågt maximibelopp. Om en person med goda inkomster blir höggradigt invalidiserad, så att hans arbetsinkomst sjunker med mer än två tredjedelar men likväl även därefter överstiger nämnda maximibelopp, är han inte berättigad till folkpensioneringens invalidförmåner. I ett pensionssystem, som avser att ge både ett grundskydd och dessutom ett i förhållande till den tidigare arbetsinkomsten avvägt tilläggs-skydd, kan tydligen en sådan metod inte komma i fråga. Jag är också ense

med kommittén om att man inom en pensionering, som omfattar hela folket, inte kan bygga på en bedömning av förmågan att fullgöra de med det tidigare arbetet förenade uppgifterna.

I stället måste man utgå från den andel av full arbetsförmåga, som den försäkrade har kvar. Därvid uppkommer frågan vad som skall förstås med full arbetsförmåga och om man skall tillämpa något slag av genomsnittsbedömning, exempelvis använda ett tabellsystem såsom inom yrkesskadeförsäkringen, eller om man skall ha en mera individuell bedömning. Liksom kommittén anser jag, att invaliditetsbegreppet bör utformas på sådant sätt att bedömningen i princip inriktas direkt på den försäkrade. I första hand måste man bedöma den försäkrades medicinska status och därutöver beakta samtliga de omständigheter, som i det enskilda fallet påverkar hans möjligheter att utnyttja den återstående arbetsförmågan, såsom hans ålder och förutsättningar med avseende på krafter, utbildning, yrke o. d., i förekommande fall efter det att vederbörliga rehabiliteringsåtgärder vidtagits. Vid bedömningen av arbetsförmågan måste vidare hänsyn tagas till storleken av å ena sidan den arbetsinkomst, som den försäkrade uppnått eller kan beräknas uppnå efter invaliditetens inträde, och å andra sidan hans arbetsinkomst som frisk. I sistnämnda hänseende har man att beakta både den arbetsinkomst, som den försäkrade uppnått före invaliditetens inträde, och den arbetsinkomst som han, om han ej drabbats av invaliditet, sannolikt skulle ha förskaffat sig under den tid därefter som kan överblickas.

I invaliditetsbegreppet ingår även angivandet av den lägsta invaliditetsgrad, som förutsättes för rätt till förtidspension. Inom folkpensioneringen fordras nu att arbetsförmågan är höggradigt nedsatt, vilket såsom nämnts tolkas så att arbetsförmågan skall vara nedsatt med minst två tredjedelar. Enligt min mening har socialförsäkringskommittén anfört goda skäl för sitt förslag att rätt till förtidspension skall föreligga, om arbetsförmågan nedsatts med minst hälften. Jag förordar därför en sådan regel och vill erinra om att vid denna gränsdragning överensstämmelse erhålles med vad som nu gäller beträffande rätt till sjukpenning.

I detta sammanhang vill jag ta upp några synpunkter i anledning av vad som förekommit vid remissbehandlingen. Bl. a. har uttalats, att den förordade definitionen av invaliditetsbegreppet och utformningen av förtidspension i övrigt kommer att ställa mycket stora krav på de organ, som skall pröva pensionsansökningarna. Jag vill med tanke härpå erinra om att statsmakterna förra året beslutat, att en ny lokal organisation för prövningen av förtidspensionsfrågorna skall stå färdig vid den tidpunkt, då förtidspensionsreformen träder i kraft. Prövningen skall handhas av särskilda inom försäkringskassorna inrättade organ, kallade pensionsdelegationer. En sådan delegation skall bestå av en av Kungl. Maj:t utsedd ordförande — i allmänhet tillika kassastyrelsens ordförande — samt två av medicinalstyrelsen utsedda läkare och två lekmanrepresentanter utsedda

av landstinget eller staden. Särskild expertis i fråga om arbetsmarknadsförhållanden och rehabiliteringsverksamhet tillföres delegationerna genom att en representant för länsarbetsnämnderna kan delta i delegationens överläggningar. För att förbereda och föredraga de till delegationernas prövning hörande ärendena skall finnas en särskild tjänsteman, en pensionsföredragande. Inom riksförsäkringsverket pågår ett omfattande förberedelsearbete i syfte att utbilda och träna personal för uppgiften som pensionsföredragande. Jag tror därför man kan påstå att det är väl sörjt för en sakkunnig och effektiv prövning av förtidspensionsärendena på det lokala planet. Kraven på en motsvarande prövning i de fall, som blir föremål för bedömning i högre instans, har samtidigt tillgodosetts genom omorganisationen av den centrala socialförsäkringsmyndigheten och genom inrättandet av försäkringsdomstolen.

Vad jag nu anfört utesluter givetvis inte att pensionsdelegationerna, särskilt i början av sin verksamhet, behöver stöd och vägledning från det centrala socialförsäkringsorganets sida. Även angelägenheten av en enhetlig praxis de olika pensionsdelegationerna emellan talar härför. Jag instämmer därför oreserverat i det uttalande, som gjorts i remissyttrandet från riksförsäkringsverket och även i åtskilliga andra yttranden, nämligen att det bör ankomma på verket att genom råd och anvisningar ge delegationerna vägledning i syfte att åstadkomma enhetlighet i bedömningen av pensionsansökningarna.

I några yttranden har diskuterats, huruvida icke kommittén låtit den försäkrades medicinska status skjutas alltför mycket i bakgrunden och i stället i alltför hög grad betonat de ekonomiska faktorernas betydelse. Det har vidare anförts, att principen om jämförelse mellan arbetsinkomst före och efter invaliditet vid bedömningen av arbetsförmågans nedsättning kan leda till ett slags indirekt inkomstprövning av förtidspensionerna, som skulle kunna bli hårdare än den som enligt nuvarande regler gäller inom folkpensioneringen.

I dessa avseenden anser jag mig böra erinra om att en grundläggande förutsättning för rätt till förtidspension är att arbetsförmågan av medicinska skäl — sjukdom, lyte eller dylikt — är nedsatt i betydande grad. Föreligger icke en sådan grund för nedsättningen utan beror denna på någon annan omständighet, är rätt till förtidspension icke för handen. Om exempelvis en frisk person drabbas av arbetslöshet och därmed förlorar sin arbetsinkomst, så har detta i och för sig ingen inverkan på frågan huruvida rätt till förtidspension föreligger. Å andra sidan följer av definitionen av invaliditetsbegreppet att det icke är tillräckligt för rätt till förtidspension att det föreligger en från medicinsk synpunkt betydande kroppslig eller själslig defekt. Det fordras också att defekten medför betydande konsekvenser för vederbörandes förmåga att försörja sig genom eget arbete samt att dessa konsekvenser inte kan neutraliseras genom olika åtgärder för att återställa

arbetsförmågan. Tillämpningen av invaliditetsbegreppet förutsätter ett intimt samspel mellan såväl medicinska som ekonomiska bedömningsgrunder. Farhågorna för att jämförelsen mellan arbetsinkomsten före och efter invaliditet i realiteten skulle innebära en form av inkomstprövning tror jag bottnar i en överskattning av den roll som denna jämförelse är avsedd att spela. Avsikten är inte att den skall ha en utslagsgivande betydelse för frågan huruvida invaliditet föreligger. Jämförelsen kan emellertid jämte övriga omständigheter tjäna till vägledning vid bedömningen av frågan, i vilken omfattning sjukdomen eller skadan nedsatt arbetsförmågan.

För de blinda skall enligt socialförsäkringskommitténs förslag gälla samma invaliditetsbegrepp som för övriga försäkrade. Förslaget innebär att blinda, vilkas arbetsförmåga nedsatts med minst hälften, skall vara berättigade till förtidspension från såväl folkpensioneringen som tilläggs pensioneringen, medan övriga blinda inte anses berättigade till sådan pension. De senare skall däremot, om blindheten inträffat före viss ålder, äga rätt till blindhetsersättning, vilken fråga jag återkommer till i ett senare avsnitt. De blindas förening jämte några andra remissorgan har motsatt sig, att man tar bort den nuvarande inom folkpensioneringen men ej inom tilläggs pensioneringen gällande regeln, att en blind alltid skall betraktas som invalid oavsett arbetsförmågans nedsättning.

Vid den tidpunkt, då den sistnämnda regeln tillkom, var folkpensionerna mycket låga och inkomstprövningsreglerna mycket restriktiva. En arbetsför blind kom därför utöver blindtillägget mera sällan i åtnjutande av annan invalidpension än den icke inkomstprövade delen, dvs. grundbeloppet 200 kr. Sedan dess har folkpensionerna höjts avsevärt och inkomstprövningen har liberaliserats. Inom den allmänna tilläggs pensioneringen gäller samma invaliditetsbegrepp för samtliga försäkrade oberoende av sjukdomens eller lytets art, och någon ändring därvidlag har inte ifrågasatts. När den nuvarande inkomstprövningen av folkpensioneringens förtidspension nu slopas och ersättes med en bedömning av den kvarvarande arbetsförmågans storlek, måste enligt min mening folkpensioneringens invaliditetsbegrepp för de blinda omprövas. Intresset av rättvisa olika invalidgrupper emellan kräver, att man därvid eftersträvar samma principer som för övriga försäkrade. En tillämpning av dessa principer torde också innebära fördelar för ett betydande antal blinda i jämförelse med vad som nu gäller. Enligt de nya invaliditetsgraderingsregler, som jag strax ämnar förordna, skall man nämligen vid bedömande av pensionens storlek endast beakta den försäkrades egen arbetsinkomst och sålunda inte inkomst av annat slag, som vederbörande eventuellt har, och inte heller makes inkomst. Jag utgår från att med det betydande handikapp, som blindheten otvivelaktigt utgör, de blinda ofta kommer att bli berättigade till förtidspension. En alltför snäv tillämpning av invaliditetsbegreppet för de blinda synes ej behöva befaras. Det förtjänar också att beaktas, att arbetsföra blinda i mot-

sats till tidigare numera inte är hänvisade till endast ett fåtal yrken utan har helt andra möjligheter än förr att utnyttja sin arbetsförmåga och göra sig gällande på arbetsmarknaden. Rehabiliteringsverksamheten för de blinda får också anses vara under förhållandevis god utveckling. Jag delar kommitténs uppfattning, att rätten till förtidspension jämväl för de blinda skall vara beroende av arbetsförmågans nedsättning.

Vid ställningstagandet till frågan om invaliditetens varaktighet som förutsättning för rätt till förtidspension får man hålla i minnet, att sjukpenning och förtidspension är olika former av ersättning, som båda utgår vid en av sjukdom förorsakad nedsättning av arbetsförmågan. Sjukpenning bör i princip utgå i mera kortvariga fall och under den första tiden av långvarig nedsättning av arbetsförmågan. Pension är avsedd för fall då denna nedsättning fått varaktig natur. Folkpensioneringens ersättningsformer vid invaliditet är nu uppdelade i invalidpension och sjukbidrag. Invalidpension utgår tills vidare vid varaktig invaliditet. Sjukbidrag, som begränsas till viss tid, utgår om invaliditeten visserligen inte bedömes som varaktig men kan väntas bestå avsevärd tid, varmed i praxis förstås en tid av minst ett år. Dessförinnan måste dock arbetsförmågans nedsättning ha varat minst sex månader. Sjukbidraget är i realiteten att anse som en tidsbegränsad pension. Tilläggs-pensioneringens varaktighetsvillkor är desamma som folkpensioneringens. Enligt kommittéförslaget har varaktighetskravet i den nya förtidspensioneringen utformats i väsentlig överensstämmelse med vad som nu gäller inom folkpensioneringen. För den tidsbegränsade pensionsformen slopas dock kravet på att arbetsförmågans nedsättning skall ha bestått minst sex månader innan pensionsförmånen kan utgå. Jag biträder i sak kommitténs förslag men anser i likhet med flera remissorgan att beteckningen pension inte är lämplig för en förmån som skall utgå under en begränsad tid. Jag förordar, att benämningen sjukbidrag begagnas inom den allmänna pensioneringen.

Då jag härefter övergår till frågan om invaliditetsgraderingen vill jag till en början erinra om att den allmänna tendensen inom socialförsäkringen alltmer gått i riktning mot en avveckling av inkomstprövningen. Denna tendens blev framträdande vid införandet av de allmänna ålderspensionerna i nuvarande folkpensioneringslag av år 1946, och principen har vidare kommit till uttryck i ställningstagandet vid 1958 års A-riksdag rörande riktlinjerna för utformningen av invalidpensioneringen och förmånerna till efterlevande. Efter beslut vid 1960 års riksdag utgår fr. o. m. den 1 juli samma år såväl änkepensioner — bortsett från sådana pensioner i anledning av dödsfall före nämnda dag — som de nya barnpensionerna utan inkomstprövning.

Socialförsäkringskommittén förordar, att den nuvarande inkomstprövningen beträffande förtidspensionerna ersättes med en gradering av förmånerna efter andra grunder. Därvid bör man enligt kommitténs mening

ta hänsyn till såväl medicinska överväganden som till en bedömning av vederbörandes möjligheter att utnyttja den arbetsförmåga som han kan ha kvar. Jag är överens med kommittén om denna utgångspunkt och är väl medveten om att det inom en i fråga om både personkrets och invaliditetsorsak allmän pensionering inte är möjligt att på objektiva grunder fastställa en exakt invaliditetsgrad i det enskilda fallet. Som kommittén anför stöter detta på stora svårigheter redan inom yrkesskadeförsäkringen och blir vida svårare, om — såsom ofta torde bli fallet inom den allmänna pensioneringen — invaliditetsorsaken är en psykisk sjukdom eller en invärtesmedicinsk åkomma eller en blandning av fysiska och psykiska moment.

Enligt kommitténs förslag skall de förtidspensionsberättigade uppdelas i tre grupper, varvid till grupp I hänföres de som har arbetsförmågan nedsatt med minst fem sjättedelar, till grupp II de vilkas arbetsförmåga är nedsatt i mindre mån men dock med minst två tredjedelar och till grupp III övriga pensionsberättigade, dvs. de vilkas arbetsförmåga nedsatts med mindre än två tredjedelar men med minst hälften. Det övervägande antalet remissorgan uttalar sin anslutning till förslaget. Några föredrar dock en uppdelning i endast två grupper, medan andra förordar en mera fint avvägd invaliditetsgradering med flera grupper än tre. Enligt min mening torde det icke vara möjligt att differentiera invaliditetsgraderingen mer än vad kommittén föreslagit. Å andra sidan är det önskvärt att pensionerna i görlig mån avväges efter arbetsförmågans nedsättning. Jag biträder därför kommitténs förslag rörande gruppindelningen. De av kommittén föreslagna gränserna fem sjättedelar och två tredjedelar för arbetsförmågans nedsättning bör i lagen uttryckas i mera allmänna ordalag utan direkt angivande av de nämnda talen.

Vad angår pensionens storlek i de olika grupperna finner jag kommitténs motivering för en regressiv kompensationskala bärande beträffande en pensionering av förevarande art. Jag är därför inte beredd att förorda någon ändring i förslaget att hel förtidspension skall utgå till pensionärer i grupp I, två tredjedelar av hel pension till pensionärer i grupp II och en tredjedel av hel pension till pensionärer i grupp III. I några remissyttrandena har anförts, att det av kommittén förordade systemet kan ha ett produktionshämmande inflytande eller förorsaka en negativ inställning till rehabiliteringen. Systemet skulle med andra ord kunna resultera i en lägre sammanlagd inkomst, då invaliditetsgraden nedsättes på grund av förbättrad arbetsförmåga. Samtidigt har emellertid framhållits, att en sådan icke önskvärd konsekvens kan undvikas, om inkomstbortfallsprincipen icke ges en alltför schematisk tillämpning i praktiken. Bestämmelserna kommer också att bli så utformade att det fordras en väsentlig förbättring av den försäkrades arbetsförmåga för att hans pension skall kunna sänkas. Det torde icke vara möjligt att lagstiftningsvägen mera i detalj reglera denna fråga, men jag finner det vara utomordentligt betydelsefullt, att pen-

sionssystemet i praktiken vinner sådan tillämpning att det icke hämmar utan i stället främjar en produktiv insats. Detta är av vikt för den enskilde och för samhället. Jag utgår ifrån att riksförsäkringsverket ägnar denna fråga särskild uppmärksamhet. I enlighet med min i det föregående deklarerade principiella uppfattning att rätten till förtidspension i princip bör vara lika för alla oberoende av invaliditetens art finner jag inte skäl att överväga avvikande regler om pensionens storlek för särskilda grupper av förtidspensionärer med hänsyn till invaliditetsorsaken.

Socialförsäkringskommittén har tämligen utförligt behandlat en rad problem som har samband med *invaliditetsbedömningen*. De av kommittén härutinnan skisserade riktlinjerna har i stort sett lämnats utan erinran av remissorganen. Jag kan i huvudsak ansluta mig till vad kommittén anfört och skall endast ta upp några få synpunkter, som berörts under remissbehandlingen.

I en del remissyttranden — bl. a. det som avgivits av riksförsäkringsverket — har framhållits att särskilda svårigheter måste uppkomma vid de i invaliditetssammanhang så betydelsefulla psykiska sjukdomarna och sjukdomstillstånden av blandat fysiskt och psykiskt ursprung. Riksförsäkringsverket erinrar om att det i sådana fall är vanligt att vederbörande icke utför något förvärvsarbete, trots att hans hälsotillstånd synes medge detta. Verket tillägger att man vid tillämpning av folkpensioneringens invaliditetsbegrepp inte varit benägen att anse pensionsberättigande invaliditet styrkt vid exempelvis neuroser utan påvisbart organiskt underlag. I anledning härav vill jag uttala, att någon ändring inte är avsedd att göras i den praxis som utbildats för här berörda och liknande fall.

Ett annat spörsmål avser arbetsmarknadslägets betydelse vid invaliditetsbedömningen. Jag accepterar kommitténs synpunkter i denna del och vill i likhet med vissa remissorgan kraftigt understryka betydelsen av att alla åtgärder vidtages i syfte att partiellt arbetsföra blir i tillfälle att utnyttja sin återstående arbetsförmåga. Jag räknar med att arbetsmarknadens organisationer aktivt stöder dessa strävanden. Att samhällets sysselsättningspolitik har stor betydelse för förtidspensioneringen framstår såsom uppenbart. Inte minst är det av vikt att de rörlighetsbefrämjande åtgärderna får vidgat utrymme.

Socialförsäkringskommittén har berört ett speciellt spörsmål angående invaliditetsbedömningen i det att kommittén förordar större restriktivitet än för närvarande vid beviljande av förtidspension åt psykiskt efterblivna, som är elever vid särskolor. Detta uttalande har väckt kritik på flera håll. Jag hyscr förståelse för de skäl som kommittén andragit till stöd för sin uppfattning. Det måste nämligen, som kommittén framhåller, vara ytterst vanskligt att bedöma möjligheterna till eftermognad och arbetsförmåga, innan eleven avslutat den teoretiska och praktiska utbildningen vid särskolan och försök gjorts att placera honom i arbetslivet. Under denna tid förelig-

ger i allmänhet små möjligheter att bedöma invaliditetens grad och dess varaktighet. Samma svårigheter måste emellertid ofta uppkomma även i fall, där den medicinska defekten är av annan art än psykisk efterblivenhet. Att under sådana förhållanden på förhand binda utvecklingen av praxis för en viss grupp av handikappade synes knappast lämpligt eller riktigt. Betänkligheter kan också resas mot att förorda en sådan lösning, då man icke med säkerhet kan överblicka vilka konsekvenser i olika avseenden, som den skulle föra med sig. Jag är därför inte beredd att i dagens läge förorda några från invaliditetsbedömningen i övrigt avvikande grunder för bedömningen i de nu berörda fallen. Denna fråga bör lämpligen tagas upp i ett större sammanhang, sedan bättre erfarenhet vunnits angående tillämpningen av reglerna om förtidspension inom det nya socialförsäkrings-systemet.

Ett flertal remissorgan motsätter sig kommitténs förslag, att vid invaliditetsbedömningen den försäkrades arbetsinkomst som fullt arbetsför icke skall beräknas till högre belopp än som motsvarar $7\frac{1}{2}$ gånger basbeloppet. Jag finner den anförda kritiken berättigad. I likhet med försäkringsdomstolen anser jag, att man i rättstillämpningen bättre kommer till rätta med de problem som här möter, om en bestämd maximigräns ej uppställs. Detta utesluter givetvis inte att särskild uppmärksamhet vid invaliditetsprövningen måste ägnas åt frågan huruvida invaliditet kan anses föreligga då en person, som tidigare åtnjutit en hög inkomst, får denna kraftigt decimerad men likväl har förmåga att förtjäna inkomster långt över genomsnittet.

I anslutning till de under senare år vidtagna eller planerade pensionsreformerna har statsmakterna fäst stor vikt vid den verksamhet som går under beteckningen *rehabilitering*. Socialförsäkringskommittén har ingående behandlat denna fråga och därvid understrukit, att det primära ur socialpolitisk synpunkt bör vara att en sjuk eller skadad person återvinner hälsa och arbetsförmåga och inte att försörjningsbehoven tillgodoses genom pension. Rehabiliteringen ingår därför som ett naturligt och betydelsefullt led i själva invaliditetsbedömningen, och rätt till förtidspension i egentlig mening bör enligt kommitténs mening inte föreligga, förrän man i rehabiliteringshänseende gjort vad som rimligen kan komma i fråga i det enskilda fallet. En sådan målsättning och den föreslagna omdaning och utbyggnaden av förtidspensioneringen medför ett behov av en snabb och kraftig upprustning av rehabiliteringsresurserna. Knappast någon av de av kommittén behandlade frågorna har väckt så livlig diskussion under remissbehandlingen som rehabiliteringsspörsmålen. Vad kommittén anført beträffande rehabiliteringen har nästan undantagslöst verifierats. Helt allmänt vill jag framhålla, att jag med stor tillfredsställelse hälsar det levande och positiva intresse som ägnas rehabiliteringsfrågorna. Det skapar tillförsikt och borgar för att även dessa frågor skall nå en tillfredsställande lösning.

Jag är medveten om att resurserna nu är otillräckliga. Samtidigt måste

dock konstateras, att en utbyggnad skett och sker på såväl den medicinska rehabiliteringens som arbetsvårdens område. I likhet med flera remissorgan anser jag att utbyggnadstakten i avgörande grad är beroende av tillgången på utbildad personal. Hur de problem som här föreligger lämpligen bör lösas är jag inte beredd att ta ställning till i detta sammanhang. Åtskilliga andra frågor av organisatorisk och teknisk natur är i behov av en närmare undersökning. Frågan om bidrag från socialförsäkringen till rehabiliteringsinstitutioner har av kommittén ställts på framtiden. Kommitténs förslag om inrättande av ett centralt samordnings- och planeringsorgan för rehabiliteringsverksamheten, benämnt *centrala rehabiliteringsberedningen*, har rönt ett positivt mottagande. Jag hyser också den uppfattningen, att ett organ för planering och samordning på rehabiliteringsområdet behöver inrättas. Frågan om dess organisation, uppgifter och verksamhetsformer förtjänar dock ett närmare övervägande.

Mot bakgrunden av det anförda finner jag det ytterst angeläget, att en fortsatt utredning sker av nu skisserade och andra därmed sammanhängande frågor. Jag har därför tagit initiativ till en sådan utredning. Därvid har jag uttalat, att utredningen tills vidare bör fungera som ett centralt samordningsorgan. Vid utredningsarbetet torde de synpunkter och uppslag, som framkommit i socialförsäkringskommitténs betänkande och vid remissbehandlingen därav, bli av stort värde. Av vad jag anförd torde framgå, att jag icke finner det lämpligt att nu ta ställning till organisatoriska och andra spörsmål på rehabiliteringens område.

Det enda mera omstridda av socialförsäkringskommitténs förslag i rehabiliteringsavsnittet är det som gäller ekonomiskt bidrag till den enskilde under tiden för rehabilitering. Kommittén har föreslagit vissa åtgärder för att effektivisera bidraget under sådan tid i form av sjukpenning från sjukförsäkringen och utbildningsbidrag från arbetsmarknadsstyrelsen men också betonat vikten av att pensioneringen stöder rehabiliteringssträvandena. I det senare hänseendet har kommittén uttalat, att den föreslagna tidsbegränsade pensionen, för vilken jag nyss förordat benämningen sjukbidrag, bör kunna bli en lämplig och användbar form för ekonomiskt stöd. Vissa remissorgan ger sin anslutning till vad kommittén anförd, men den allmänna uppfattningen synes vara att ersättning från socialförsäkringen under rehabilitering bör utgå från sjukförsäkringen eller i varje fall lämnas i annan form eller under annan benämning än pension. Jag delar för min del uppfattningen att socialförsäkringsförmånen under tid för rehabilitering i första hand bör vara sjukpenning. Detta torde också ha varit grundtanken vid kommitténs överväganden. En naturlig och riktig gränsdragning mot pensioneringen synes mig vara att sjukbidrag ifrågakommer först i andra hand, exempelvis då rehabiliteringen tar längre tid och pensionsförmånerna i det enskilda fallet har större värde för den enskilde än sjukpenningen.

När det gäller de av kommittén förordade ändringarna i grunderna för de statliga utbildningsbidragen vill jag erinra om att jag i årets statsverksproposition under anslaget till Omskolning m. m. (V ht p. 71) förordat vissa uppmjukningar i förutsättningarna för sådant bidrag under tillfällig sjukdom. Till övriga förslag i denna del får jag återkomma i annat sammanhang.

Då jag härefter övergår till vissa frågor om förtidspension som enbart rör tilläggs pensioneringen, vill jag erinra om att statsmakterna när TPL antogs år 1959 var på det klara med att även åtskilligt annat än vad som sammanhänger med ett reviderat invaliditetsbegrepp och en ändrad invaliditetsgradering kunde behöva ändras i bestämmelserna om förtidspension, innan den nya pensioneringen trädde i kraft på förmånssidan.

En förutsättning för att någon skall ha rätt till förtidspension enligt den nuvarande lydelsen av TPL är att han också har rätt till folkpension i form av invalidpension eller sjukbidrag. Som reglerna om familjepension är uppbyggda i TPL blir det också en förutsättning för rätt till familjeskydd från tilläggs pensioneringen att försörjaren skulle ha kunnat komma i åtnjutande av invalidförmån från folkpensioneringen, om han blivit invalidiserad i stället för avlidit. Denna sammankoppling mellan folk- och tilläggs pensionering kan möjligen tyckas vara ett naturligt uttryck för tanken att folkpension och tilläggs pension i realiteten utgör delar av en och samma pension. Tiden kan emellertid ännu inte anses vara mogen för att genomföra en fullständig överensstämmelse mellan pensionssystemets båda grenar i fråga om villkoren för rätt till pension. De medborgarskaps- och mantalsskrivningsvillkor som finns inom folkpensioneringen har inte någon motsvarighet inom tilläggs pensioneringen när det gäller rätt till ålderspension, och så bör inte heller vara fallet beträffande rätt till förtidspension och familjepension. Inom tilläggs pensioneringen finns större möjligheter än inom folkpensioneringen att jämställa utlänningar och utlandssvenskar med andra försäkrade, och dessa möjligheter bör tillvaratagas. Min bedömning av denna fråga överensstämmer helt med vad socialförsäkringskommittén föreslagit och remissorganen tillstyrkt.

Inom ett försäkringssystem, som omfattar hela folket och vars förtidspensioner är avsedda att ersätta ett inkomstbortfall på grund av invaliditet, kan man inte utan vidare låta den försäkrades förhållanden vid tiden för en invalidisering bli avgörande för rätten till pension eller pensionens storlek. Det kan nämligen inte vara en uppgift för ett sådant försäkringssystem att ersätta en hög, tillfällig inkomst, som den försäkrade åtnjuter när pensionsfallet inträffar, med en hög, livsvarig pension. Uppenbarligen kan man inte heller godta en ordning som medför att en tillfällig nedgång i den försäkrades inkomster vid tiden för pensionsfallet får till följd att den pension, på vilken han skall leva under återstoden av sitt liv, blir mycket låg. För att undvika dylika ojämnheter torde det vara nödvändigt att ha vissa regler om kvalifikationstid, men det är ett starkt önskemål att kvalifikationstiden

göres så kort som möjligt för att de försäkrade skall få ett fullgott riskskydd i nära anslutning till sitt inträde i förvärvslivet. Den vanskliga uppgiften blir att vid utformningen av bestämmelser om de närmare förutsättningarna för rätt till förtidspension och sättet för pensionens beräkning kombinera en kort kvalifikationstid med regler, som i rimlig utsträckning begränsar spelrummet för tillfälliga och slumpartade faktorer.

Enligt 16 § TPL skall förtidspension utgå, om pensionspoäng tillgodoräknats den försäkrade för minst 2 av de 4 år som närmast föregått året för pensionsfallet, vilket ju i praktiken betyder en kvalifikationstid av 2 år. Förtidspensionen skall till beloppet motsvara ålderspensionen, och vid beräkningen av pensionens storlek antages att pensionspoäng motsvarande medeltalet av de 2 högsta poängtalerna under fyraårsperioden närmast före pensionsfallet tillgodoräknats honom för varje år från och med det då förtidspension skall börja utgå till och med det då han fyller 65 år.

Socialförsäkringskommittén har nu föreslagit vissa ändringar i dessa regler. Enligt kommittéförslaget skall förtidspension kunna utgå om något av två alternativa fall föreligger. Det ena är att den försäkrade vid tiden för pensionsfallet är placerad i lägst den sjukpenningklass, som han skulle ha tillhört om hans årsinkomst uppgått till det vid årets ingång gällande basbeloppet, och pensionspoäng dessutom tillgodoräknats honom för åtminstone ett år före året för pensionsfallet. Är den försäkrade inte sjukpenningklassplacerad som nyss sagts, skall likväl förtidspension utgå, om pensionspoäng tillgodoräknats honom för minst 3 av de 4 åren närmast före året för pensionsfallet. Antagandepoängen skall i båda fallen motsvara medeltalet av de faktiska poängen för de 2 bästa åren av nämnda fyraårsperiod. Om man därigenom skulle komma till ett förmånligare resultat för den försäkrade, skall emellertid i stället för fyraårsperioden såsom bas användas samtliga år från och med det då den försäkrade fyllt 16 år till och med det som närmast föregått året för pensionsfallet. Antagandepoängen skall då bestämmas till medeltalet av poängtalerna för halva antalet av de nämnda åren, varvid åren med högst poängtal medräknas.

Det är min uppfattning att anspråken på ändamålsenliga bestämmelser om rätt till förtidspension och om beräkning av pensionens storlek tillgodoses väsentligt bättre genom de föreslagna reglerna än genom nu gällande bestämmelser. Samtidigt som kvalifikationstiden för flertalet fall förkortas från två till ett år förhindras i ett större antal fall än med hittillsvarande bestämmelser att den försäkrade blir utan pension eller får en mycket låg pension om han under åren närmast före invaliditetens inträde — t. ex. på grund av utbildning, värnpliktstjänstgöring, arbetslöshet eller sjukdom — tillfälligt saknat pensionsgrundande inkomst eller haft osedvanligt låg sådan inkomst. I socialförsäkringskommitténs förslag vill jag för min del inte göra någon annan ändring än att den kortare kvalifikationstiden, ett år, skall

kunna, som försäkringsdomstolen föreslagit, åtnjutas även av den som faktiskt inte varit sjukpenningklassplacerad i lägst den klass som motsvarar en årsinkomst lika stor som basbeloppet men som skulle ha varit det, om försäkringskassan haft kännedom om samtliga de förhållanden som rätteligen skall ligga till grund för en klassplacering.

För att inte något missförstånd skall uppstå vill jag tillägga, att regler motsvarande dem i 17 § TPL om en reducerad förtidspension av fribrevsnatur skall kvarstå även efter de nu föreslagna lagändringarna. Den som inte uppfyller de villkor, som gäller för pension på grundval av antagandepoäng, skall således kunna få en förtidspension, till beloppet motsvarande den ålderspension som han redan intjänat.

Även om en förbättring av riskskyddet blir följderna av de nya reglerna om förtidspension med tillgodoräknande av antagandepoäng, har socialförsäkringskommittén prövat vissa önskemål om en särskilt gynnsam poängberäkning för grupper av hårt drabbade invalider. Med tanke på personer som invalidiserats i unga år och som av en eller annan anledning ännu inte hunnit grundlägga rätt till en god tilläggspension har kommittén föreslagit bestämmelser, enligt vilka studier eller annan utbildning och värnplikstjänstgöring som anledning till låg eller utebliven förvärvsinkomst under vissa år särskilt skall beaktas i pensionshänseende. Förslaget innebär att den, som av någon av de nämnda anledningarna under större delen av ett år varit förhindrad att bereda sig inkomst av förvärvsarbete, skall få tillgodoräkna sig minst en pensionspoäng för det året. Poäng av detta slag skall kunna tillgodoräknas en försäkrad för åren från och med det då han fyller 17 år till och med det då han fyller 28 år. Beträffande finansieringen av de särskilda pensionsförmåner, som sålunda skall tillkomma vissa unga invalider, har kommittén sagt sig anse att staten bör svara för den merkostnad som uppkommer för försäkringen. Motivering är att de verksamheter som ger anledning till förmånerna är av allmänt samhällsintresse.

Försäkringen för tilläggspension är avsedd att ge ett efter inkomsternas storlek graderat skydd mot bortfall av förvärvsinkomster. Försäkringen finansieras helt med avgifter som i princip är knutna till dessa inkomster. Socialförsäkringskommitténs förslag om pensionspoäng i anledning av utbildning och värnplikstjänstgöring innebär ett avsteg från principen om förvärvsinkomst som förutsättning för pension. Kommittén har dragit konsekvensen härav genom att frångå också tilläggspensioneringens finansieringsmetod när det gäller dessa särskilda förmåner. Det inger emellertid allvarliga betänkligheter att förändra tilläggspensioneringen från en avgiftsfinansierad försäkring mot bortfall av förvärvsinkomster till ett system med blandad avgiftsfinansiering och skattefinansiering, i vilket olika omständigheter utöver inkomstbortfall skall kunna ge upphov till pensionsrätt. Jag

är för egen del inte beredd att förorda ett sådant blandat system, vars konsekvenser inte är utredda. Som framgår av vad jag yttrade redan vid förberedandet av tilläggs pensioneringen är jag på det klara med att pensionsfrågorna för dem som blir invalidiserade i unga år rymmer särskilda problem. Dessa torde emellertid böra bli föremål för ytterligare utredning och därvid angripas från andra och mer generella utgångspunkter än socialförsäkringskommittén gjort. Vad gäller försäkringsskyddet under tid för utbildning och värnpliktstjänstgöring vill jag peka på att de som undergår yrkesutbildning enligt särskilda bestämmelser omfattas av den obligatoriska yrkesskadeförsäkringen och att motsvarande skydd enligt militärsättningsförordningen lämnas under värnpliktstjänstgöring.

I samband med ändringarna i tilläggs pensioneringens bestämmelser om förtidspension bör uppmärksamhet även ägnas åt reglerna om utlänning medborgares ställning inom pensionssystemet. För närvarande saknar en utlänning, som flyttar till Sverige, under de första fem åren här i riket pensionsskydd från tilläggs pensioneringen för sig och sin familj. Utlänningar är således i detta hänseende sämre ställda än svenskar. Möjlighet föreligger enligt TPL att genom avtal med andra stater jämställa personer som inte är svenska medborgare med svenskar i avseende på tilläggs pensioneringen. Av olika skäl är det dock åtskilliga här verksamma utlänningar som, i vart fall under de närmaste åren, inte kan bli omfattade av sådana överenskommelser med andra länder. I internationellt konventionsarbete, som är avsett att vara normerande för nationell lagstiftning, är det en tendens att vidga utlänningarnas rättigheter och skyldigheter på socialförsäkringsområdet. Den tanken vinner alltmer gehör att en utlänning, som med sin arbetsinsats bidrar till ett lands produktion, i princip bör vara jämställd med landets egna medborgare i förhållande till socialförsäkringen. Denna grundsats är hos oss sedan länge genomförd inom yrkesskadeförsäkringen och i stort sett även inom sjukförsäkringen. Beträffande tilläggs pensioneringen bör, såsom föreslagits i departementspromemorian, utlänningar få rätt till förtidspension och familjepension på i stort sett samma villkor som svenskar.

De särregler för utlänningar som i övrigt förekommer inom tilläggs pensioneringen, t. ex. den längre kvalifikationstiden inom ålderspensioneringen, begränsningarna i utlänningars möjligheter att uppbära pension utomlands samt uteslutandet av utlänningar från de särskilda övergångsförmåner som stadgats för personer födda åren 1896—1923, uppbärs av sådana skäl att det inte är möjligt att utan vidare slopa dem. Som jag inledningsvis yttrat hör det till de framtida uppgifterna att ta upp hela frågan om reglerna för svenska medborgares och utlänningars ställning inom vårt socialförsäkringssystem.

Tilläggsförmåner till ålders- och förtidspension m. m.

Sedan åtskilliga år tillbaka har de generella förmånerna inom folkpensioneringen kompletterats med tilläggsförmåner av olika slag, blindtillägg och vårdtillägg, hustrutillägg och kommunala bostadstillägg samt särskilda barnbidrag. Folkpensioneringens utbyggnad samt tillkomsten av tilläggs pensioneringen aktualiserar frågan om behovet av dessa tillägg och hur de bör vara utformade. Skilda synpunkter kan därvid läggas på de olika förmånerna.

De nuvarande förmånerna till de blinda och hjälpen till andra svårt invaliderade, dvs. blindtilläggen och vårdtilläggen, har uppenbarligen ett nära samband med varandra. De särskilda behov, som här föreligger på grund av höjda levnadskostnader och försämrade möjligheter till normal livsföring, kommer inte att tillgodoses genom de generella pensionsförmånerna. Jag utgår därför från att det även framdeles kommer att föreligga behov av tilläggsförmåner till pensionen i dessa fall.

Socialförsäkringskommittén har föreslagit, att blindtillägget bibehålles som en kompletterande förmån till sådana blinda, som uppbär ålders- eller förtidspension. Övriga blinda, vilkas arbetsförmåga inte är så nedsatt som förutsattes för rätt till förtidspension, föreslås erhålla en fristående folkpensionsförmån, benämnd blindhetsersättning. I båda fallen är förutsättningen att blindheten inträtt före 63 års ålder. Kommittén föreslår vidare, att vårdtillägget bibehålles och kompletteras med ett lägre tillägg, benämnt hjälptillägg, för vilket skall gälla något mindre stränga förutsättningar än för vårdtillägg. Slutligen förordar kommittén införande av två ytterligare förmånsformer, vanföreersättning och vanföretillägg, för förvärvsarbetande invalider med vissa lyten och defekter.

Kommitténs förslag innebär en ytterligare differentiering av stödformerna för att täcka behov, vilka i grunden är mer eller mindre likartade. Jag anser för min del att strävandena i stället bör gå ut på att förenhetliga förmånerna och sammanföra dem under en gemensam benämning. Jag tror att möjligheterna härtill är goda och skall återkomma till denna fråga efter en genomgång av enskildheterna i kommitténs förslag.

Kommittéförslaget om blindtillägg och blindhetsersättning står i samband med förslaget om invaliditetsbegreppets utformning. Som framgår av vad jag anfört i avsnittet om förtidspension godtar jag den av kommittén föreslagna ändrade konstruktionen av förmånerna till de blinda. Jag förordar alltså, att blinda som åtnjuter förtidspension eller ålderspension skall erhålla ett tillägg till pensionen, medan blinda som inte är pensionsberättigade får en fristående förmån.

Enligt kommittéförslaget skall för rätt till blindförmånerna krävas, att blindheten inträtt före det vederbörande fyllt 63 år mot nu 60 år. Motsvarande föreslås gälla beträffande det för rätt till vårdtillägg och hjälptillägg uppställda villkoret i fråga om tiden för vårdbehovets uppkomst. Förslaget

har i denna del tillstyrkts eller lämnats utan erinran i de flesta remissyttrandena. Några remissorgan har dock ifrågasatt att åldersgränsen bör helt utgå eller höjas till 67 år.

I hittillsvarande lagstiftning har det inte ansetts lämpligt att helt slopa åldersgränsen. I fråga om de blinda har anförts bl. a., att av dem som blivit blinda i högre ålder ett ganska betydande antal kan antagas åtnjuta vård på allmänna inrättningar och därför ej är i behov av blindtillägg. Skulle sådant tillägg utgå även till dem som vid mycket hög ålder blivit blinda, skulle vidare vissa tillämpningssvårigheter uppkomma. Beträffande vårdtillägget har återopats att behov av hjälp för personlig vård uppkommer förhållandevis ofta i de högre åldersgrupperna. För egen del finner jag att övervägande skäl talar för att bibehålla en åldersgräns före vilken blindheten eller vårdbehovet skall ha yppats. Huruvida åldersgränsen bör sättas vid 63 år eller en annan ålder är en avvägningsfråga. Jag finner det vara en fördel att gränsen ligger några år under folkpensionsåldern 67 år, så att inte den omständigheten huruvida blindheten eller vårdbehovet inträtt kort före eller kort efter pensionsålderns inträde kan bli avgörande för om tillägg skall utgå under återstoden av den försäkrades levnad. Kommitténs förslag bör enligt min mening godtagas.

Beträffande den av kommittén föreslagna gränsdragningen mellan vårdtillägg och hjälptillägg har i några remissyttrandena anmärkts, att förutsättningarna för rätt till de olika tilläggen inte angivits tillräckligt klart. För rätt till vårdtillägg krävs f. n. att den pensionsberättigade är ur stånd att reda sig själv och på grund härav har behov av ständig tillsyn och vård. Förslaget om hjälptillägg innebär att kraven på vårdbehovets intensitet mildras så att det räcker med att pensionären är i behov av avsevärd fortlöpande hjälp från annan persons sida. Vårdtillägg och hjälptillägg är båda avsedda för svårt invaliderade med betydande behov av vård och bistånd. Skillnaden mellan de båda förmånerna är en fråga om gradering av stödets storlek i olika fall. Jag kan ge kritiken rätt i att det mången gång skulle bli svårt att avgöra, huruvida den försäkrade bör ha det ena eller det andra av de båda föreslagna beloppen 1 200 och 800 kr. Enligt min mening hör någon sådan gradering av stödets storlek inte förekomma. Däremot bör det för rätt till vårdtillägg nu gällande kravet i fråga om vårdbehovets intensitet uppmjukas till huvudsaklig överensstämmelse med vad kommittén föreslagit för hjälptilläggets vidkommande.

Det föreslagna systemet med vanföreersättning och vanföretillägg för förvärvsarbetande invalider är en nyhet inom folkpensioneringen. Tillägget föreslås tillkomma försäkrade med partiell förtidspension, medan vanföreersättningen på samma sätt som blindhetsersättningen är avsedd för dem som trots en betydande medicinsk defekt har sådan förmåga att bereda sig inkomst genom förvärvsarbete, att de inte har rätt till förtidspension. De nya förmånerna är enligt kommittéförslaget av-

sedda för personer, som lider av höggradiga rubbningar i rörelse- och stödorganens funktion och som till följd härav behöver omfattande personligt bistånd av andra människor eller får vidkännas betydande merutgifter för färdmedel eller andra hjälpmedel för att kunna utföra sitt arbete. Emellertid finns det varaktiga defekttillstånd, såsom exempelvis rubbningar i cirkulationsorganen och vissa neurologiska sjukdomar, vilka på samma sätt som rubbningar i rörelse- och stödorganens funktion vållar betydande kostnader och svårigheter även om den som drabbats därav kan fortsätta att arbeta. Vid remissbehandlingen har från flera håll anförts att det är angeläget, att villkoren för de ifrågavarande förmånerna ges en sådan utformning, att hänsyn mera tages till behovet av bistånd eller hjälpmedel för att kunna utföra arbetet än till lokaliseringen av lytet eller organfelet. För egen del vill jag också förorda en sådan mera generell utformning av villkoren utan begränsning till vissa former av defekttillstånd.

Som jag inledningsvis anförde bör de förmånsformer, som socialförsäkringskommittén uppdelat på förmåner till blinda, till personer med avsevärda vårdbehov och till förvärvsarbetande invalider med svåra kroppsliga defekter, så långt möjligt sammanföras och få en enhetlig utformning. En förmån, benämnd *invaliditetstillägg*, bör vara avsedd för dem som har pension och en annan, kallad *invaliditetsersättning*, för invaliderade i arbetsför ålder, vilkas förvärvsförmåga är sådan att de inte blir berättigade till förtidspension. För rätt till invaliditetstillägg till ålders- eller förtidspension bör fordras att den försäkrade är ur stånd att reda sig själv och på grund härav vid upprepade tillfällen dagligen har behov av annan persons hjälp. En blind skall alltid anses uppfylla dessa förutsättningar. Ett ytterligare villkor skall som förut nämnts vara att vårdbehovet uppkommit eller blindheten inträtt före 63 års ålder. Vidare bör invaliditetstillägg kunna utgå till partiell förtidspension, därest den försäkrade lider av höggradig nedsättning i ett eller flera kroppsorgans funktion och på grund härav behöver fortlöpande hjälp av annan person eller får vidkännas betydande merutgifter för färdmedel eller andra hjälpmedel för att kunna utföra förvärvsarbete. Åtnjuter en förvärvsarbetande som nu nämnts eller en blind inte någon pension alls, skall han ha rätt till invaliditetsersättning. Invaliditetstillägget bör utgöra 1 200 kr. och invaliditetsersättningen 1 800 kr. om året. Mitt förslag rörande invaliditetsförmånerna medför något ökade kostnader jämfört med kommittéförslaget, men å andra sidan torde en inte obetydlig lättnad i det administrativa arbetet ernås.

Vad angår frågan om *barntillägg* inom folkpensioneringen, delar jag socialförsäkringskommitténs uppfattning att det alltjämt kommer att föreligga behov av ett ekonomiskt stöd till vissa barnfamiljer motsvarande det som nu utgår i form av särskilt barnbidrag. Jag ansluter mig också till förslaget, att detta stöd tekniskt bör utformas såsom ett icke inkomstprövat tillägg till försörjarens folkpension. I fråga om den barntilläggsberättigade